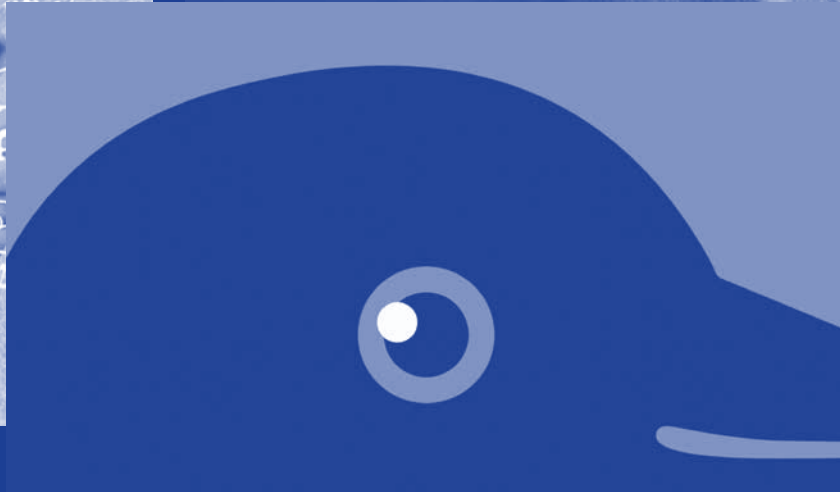
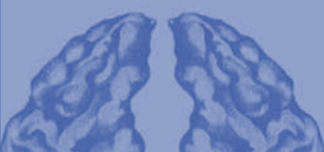
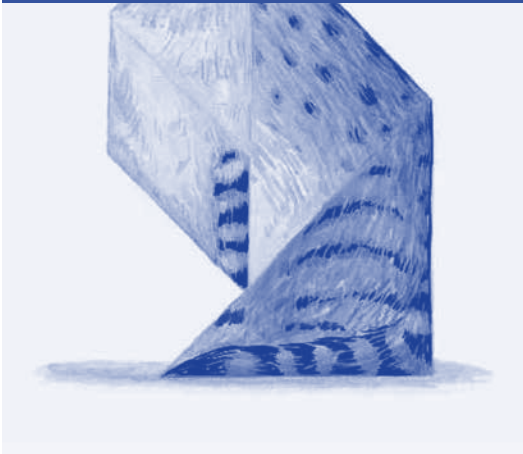

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Jaar verslag 2017

CAROLYN

Inleiding	3		
Hoofdstuk 1	4		
Missie & samenwerkingsverbanden			
Hoofdstuk 2	5		
Creatie, productie, innovatie, zichtbaarheid			
Binnenland			
		2.1 Creatie	
		– Regelingen	5
		– Programma's	6
		2.2 Productie	
		– Regelingen	11
		– Programma: Schwob	11
		2.3 Innovatie	
		– Regelingen digitale literatuur	12
		– Programma: Literatuur op het scherm	12
		– Onderzoek & kennisdeling	12
		2.4 Zichtbaarheid	
		– Regelingen voor festivals en manifestaties	14
		– Programma's	14
		– Prijzen	16
Hoofdstuk 3	17		
Internationalisering			
Buitenland			
		3.1 Vertaalsubsidies	17
		3.2 Talen, genres en schrijvers in cijfers	18
		3.3 Activiteiten van de afdeling buitenland	18
		– Boekenbeurzen	19
		– Stedenbezoeken	19
		– Kennisdeling	20
		3.4 Focuslanden	20
		3.5 Fellowships en bezoekersprogramma	21
		3.6 Literaire manifestaties in Frankrijk en Duitsland	22
		3.7 Auteurs naar het buitenland	24
		3.8 Vertalershuis Amsterdam	28
Hoofdstuk 4	29		
Communicatie, kwaliteitsbeleid en onderzoek			
		4.1 Communicatie	29
		4.2 Kwaliteitsbeleid en onderzoek	30
Hoofdstuk 5	32		
Organisatie en personeel			
		5.1 Bestuur & beheer	32
		5.2 Personeelsbeleid	33
		5.3 Huisvesting	33
		5.4 Bezwaar, beroep en klachten	34
		5.5 Risicomanagement	35
		5.6 Exploitatieresultaat, financiële positie, realisatie doelstellingen	35
		5.7 Recoupment	39
Hoofdstuk 6	40		
Vooruitblik 2018 en verder			
Hoofdstuk 7	41		
Samenwerking Rijkscultuurfondsen			
Bijlagen	43		
		1 Verslag Raad van Toezicht	43
		2 Raad van advies, externe lezers & bureau	46
		3 Subsidies 2017	53
		4 Publicaties, websites & social media	87
		5 Balans & exploitatierekening	90
		6 Private stichtingen	94
Fotoverantwoording & colofon	95		

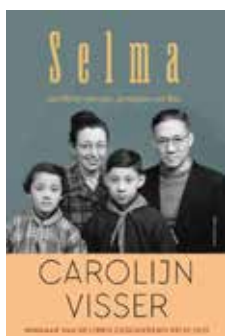
“Ik bedank het onvolprezen Letterenfonds dat me in staat stelde om deze nogal zware klus te klaren.”

Dankwoord Birney bij de Libris Literatuurprijs

Awater Poëzieprijs

Henriëtte Roland Holstprijs
Libris Literatuurprijs

Libris Geschiedenis Prijs
voor het beste
historische boek

Halewijnprijs
Reinaerttrofee

Ook bekroond in 2017

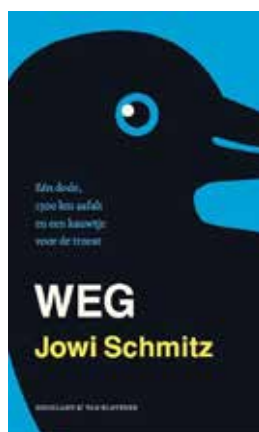
Auke Kok ontving voor 1936. *Wij gingen naar Berlijn* de Nico Scheepmaker Beker voor het beste Nederlandse sportboek van het afgelopen jaar. In Bolsward werd aan Eppie Dam de Gysbert Japicxprijs uitgereikt voor zijn vijftiende dichtbundel *Fallend Ijocht*. Koos van Zomeren kreeg de eerste (en vooralsnog enige) Jan Wolkers Oeuvreprijs voor de wijze waarop hij 'in zijn eentje het Nederlandse natuurschrijven naar een nieuwe dimensie heeft getild'. Op het Kinderboekenbal, tijdens de opening van de Kinderboekenweek, werd aan Koos Meinders de Gouden Griffel uitgereikt voor *Naar het noorden*. Hans Tentje zag zijn poëtisch oeuvre bekroond met De Constantijn Huygens-prijs. Alfred Schaffer ontving de Charlotte Köhler Prijs voor *Mens Dier Ding*, een bundel die eerder al werd bekroond met de Awater Poëzieprijs 2014 en de Paul Snoeckprijs 2016. Het Charlotte Köhler Stipendium ging naar jeugdboekenauteur Enne Koens. Annet Schaap ontving de Nienke van Hichthum-prijs voor haar debuut *Lampje*. De Martinus Nijhoff Vertaalprijs werd toegekend aan Karol Lesman voor zijn rijke en gevarieerde vertaaloeuvre van werken uit de Poolse literatuur. Edgar de Bruin ontving de Jiri Theiner Award, waarmee zijn inspanningen als literair agent en als vertaler voor/van Tsjechische literatuur werden bekroond.

Jan Wolkersprijs, voor het beste
natuurboek

Filter Vertaalprijs

Dioraphte Literatuur Prijs

De Gouden Penseel

Inleiding

Op 8 mei 2017 ontving Alfred Birney de Libris Literatuurprijs voor zijn roman *De tolk van Java*. Diezelfde maand werd hem de Henriette Roland Holst Prijs uitgereikt. Birney debuteerde in 1987 en schreef in dertig jaar talloze romans, essays en verhalen, die door literatuurcritici werden gewaardeerd. Hij was een gezeene schrijver in literaire kringen maar bij het grote publiek brak hij niet door.

De prijzen veranderden dat op slag. *De tolk van Java* voerde wekenlang de bestsellerlijsten aan, de schrijver reisde stad en land af voor lezingen en signeersessies. Ook internationaal werd het boek opgemerkt.

Als Birneys parcours iets duidelijk maakt, is het dat in de letteren onmiddellijke successen voor weinigen zijn weggelegd en (internationale) doorbraken op onverwachte momenten kunnen plaatsvinden. Birneys schrijverschap werd dertig jaar lang mede mogelijk gemaakt door uitgevers die in zijn werk geloofden en die, geholpen door de vaste boekenprijs, ook zijn minder verkopende boeken konden uitgeven. Bij een belangrijk deel van zijn oeuvre bewees het systeem van interne kruissubsidiëring zijn waarde. Nu maakt het succes van *De tolk van Java* de uitgave van andere, minder renderende titels mogelijk.

De schrijver zelf is gedurende lange perioden in zijn schrijverscarrière voor de totstandkoming van zijn werk afhankelijk geweest van ondersteuning door het Nederlands Letterenfonds. Ook *De tolk van Java* kwam tot stand met een beurs van het fonds. Schrijfster Floortje Zwigtman verwoordde het belang van deze beurzen onlangs aldus: "Waardevolle boeken hebben tijd nodig om te kunnen ontstaan, en een fatsoenlijk inkomen kan die tijd voor je kopen. Vandaar dat ooit die vaak verguisde schrijfbeurzen in het leven geroepen zijn, en vandaar ook dat schrijvers heus wel blij zijn met een prijs waar niet alleen eer maar ook een geldbedrag aan verbonden is. Wie roept dat geld geen rol speelt, heeft daar zelf genoeg van. De dichter die tot in de kleine uurtjes borden wast in een morsig café en zich op een tochtig zolderkamertje in leven houdt met witte bonen en poëzie, is meer dan een cliché: hij is een sprookjesfiguur. Hij bestaat niet."

Niet alleen Birney en Zwigtman maken duidelijk dat kunstenaarsbeurzen noodzakelijk zijn. Onderzoeken van onder meer de Sociaal-Economische Raad (SER), de Raad voor Cultuur, en het Letterenfonds in samenwerking met de Auteursbond, hebben recentelijk aangetoond dat de gemiddelde inkomens van makers, onder wie schrijvers en vertalers, ruim beneden modaal liggen. SER, Raad voor Cultuur

en overheid spreken in dit verband van een 'zorgwekkende' situatie. Ten opzichte van 2009 zijn de gemiddelde inkomsten uit literaire arbeid van auteurs en vertalers substantieel gedaald—ook van bestsellerauteurs. De bescheiden opleving die de boekenmarkt in de periode 2015–2017 heeft doorgemaakt, heeft hierin nauwelijks verandering gebracht. Dit geldt in meer of mindere mate ook voor een groot deel van de werkenden in de culturele sector. In de hele letterensector—persklaarmakers, ontwerpers, organisatoren van literatuurfestivals en literaire podia, en vele anderen—is de arbeidsmarktpositie de laatste jaren verslechterd.

Daarom werd in november 2017 de *Arbeidsmarkt-agenda voor de culturele en creatieve sector 2017–2023* aangeboden aan de minister van OCW, Ingrid van Engelshoven. Deze ambitieuze agenda bevat actiepunten voor het arbeidsmarktbeleid in de hele sector. Ze kwam tot stand in nauw overleg tussen werknemers, werkgevers, vakbonden en zelfstandigen en richt zich op de uitvoering door de sector zelf van de belangrijkste aanbevelingen uit het advies *Passie gewaardeerd: Versterking van de arbeidsmarkt in de culturele en creatieve sector* (2017) van de SER en Raad voor Cultuur. De rijkscultuurfondsen, waaronder het Letterenfonds, zijn bij de uitvoering van de agenda nauw betrokken.

Internationaal kan 2017 in zekere zin worden gezien als een tussenjaar. Na het overweldigende succes van het Nederlands-Vlaamse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse in 2016, richtte het fonds zich vooral op de opvolging en nazorg van het gastlandprogramma in Duitsland en op de voorbereiding van een intensieve promotionele campagne in het Franse taalgebied. De oogst aan vertalingen van Nederlandstalige titels was dan ook lager dan de jaren ervoor—een tijdelijke neergang die voorzien was en mede een gevolg van het grote aantal in 2016 verschenen vertalingen.

Ook internationaal constateert het Letterenfonds een groeiende afhankelijkheid van subsidies voor de publicatie van vertaald Nederlands werk. Toch verschenen er ook in 2017 weer vele bijzondere Nederlandse boeken in vertaling en konden opmerkelijke successen worden gevierd. Het meest in het oog sprong wellicht de grote doorbraak van Toon Tellegen in Japan, waar van zijn roman *Het verlangen van de egel*, vertaald door Saki Nagayama, ruim 130.000 exemplaren werden verkocht. Dit uitzonderlijke succes laat zien dat het buitenland voor Nederlandse literatuur een wezenlijk afzetgebied kan zijn.

Hoofdstuk 1

Het Nederlands Letterenfonds: missie & samenwerkingsverbanden

Het Nederlands Letterenfonds stimuleert, door middel van beurzen en subsidies aan schrijvers, vertalers, uitgevers, literaire tijdschriften en festivals, de kwaliteit en diversiteit van de literatuur en draagt bij aan de verspreiding en promotie van de Nederlands- en Friestalige literatuur in binnen- en buitenland. Het fonds werkt aan een zo rijk en divers mogelijk literair klimaat, met oog voor literair erfgoed en nieuwe ontwikkelingen in de literatuur en het boekenvak.

In 2017 konden dankzij het Letterenfonds 315 projecten worden gerealiseerd in alle literaire genres: biografieën, romans, verhalen, literaire non-fictie, kinder- en jeugdliteratuur en poëzie. Het fonds investeerde in 196 vertalingen van buitenlandse titels, 112 nieuwe werken van Nederlandstalige schrijvers en zeven biografieën. De kwaliteit van de literaire werken die met beurzen zijn verschenen was onverminderd hoog, zowel bij de vertalingen als bij het oorspronkelijk werk. De rijkdom aan nieuwe Nederlandstalige producties van door het fonds ondersteunde auteurs, onder wie veel jonge talenten, kwam mede tot uitdrukking in de nominaties en bekroningen die deze boeken ten deel vielen.

Op de buitenlandse markt stimuleert het Nederlands Letterenfonds de vraag naar Nederlandse en Friese literatuur. In het buitenland verschenen het afgelopen jaar mede door bemiddeling en promotie van het Letterenfonds ruim 490 vertalingen van Nederlandstalige literaire werken. Het fonds presenteert de Nederlandse literatuur op de belangrijkste internationale boekenvakbeurzen in Frankfurt, Londen en Bologna, waarbij de focus in deze beleidsperiode op Europa en het Engelse taalgebied ligt. Van groot belang voor de verspreiding van de Nederlandse literatuur en voor de Nederlandse uitgeverij zijn de marktverkenningen en prospectiereizen van het Letterenfonds, dat de kennis en nieuwe contacten die hierbij worden opgedaan deelt met het Nederlandse boekenbedrijf. Het fonds richt zich specifiek op landen waar de boekenmarkt en de leescultuur in ontwikkeling zijn, zoals de Arabische wereld, China en Zuid-Amerika. Daarnaast heeft het Letterenfonds zich in 2017 extra bezig gehouden met uitwisselingen tussen Nederlandse, Vlaamse en Franse uitgeverijen.

Naast het Nederlands Letterenfonds kent Nederland vijf andere door het Ministerie van OCW ingestelde rijkscultuurfondsen: het Fonds Podiumkunsten, het Nederlands Filmfonds, het Stimuleringsfonds

Creatieve Industrie, het Mondriaan Fonds en het Fonds voor Cultuurparticipatie. De fondsen werken nauw samen bij sectoroverstijgende beleidsaangelegenheden en specifieke projecten, zowel nationaal als internationaal. Aan deze samenwerking is in dit jaarverslag een apart hoofdstuk gewijd (Hoofdstuk 6).

Tot de belangrijkste strategische en inhoudelijke partners van het fonds behoort het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL). Het Letterenfonds deelt met het VFL zijn grootste werkterrein: de Nederlandstalige literatuur; afstemming en samenwerking zijn dan ook cruciaal. De zeer collegiale en vruchtbare samenwerking met Vlaanderen heeft inmiddels tot grote verworvenheden voor de Nederlandse en Vlaamse letteren geleid. In het buitenland trekt het Letterenfonds bijna altijd samen op met het VFL. Bij programma's en projecten in het kader van literair grensverkeer tussen Nederland en Vlaanderen is de Nederlandse Taalunie nauw betrokken. Daarnaast wordt op internationaal gebied samengewerkt met ambassades en Dutch Culture.

Met de huisgenoten in het Letterenhuis, Stichting Lezen en De Schrijverscentrale, is er doorlopend contact over beleid en projecten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie. Met de Groep Algemene Uitgevers (GAU) en de Literaire Uitgeversgroep (LUG) spreekt het fonds periodiek over ontwikkelingen in de Nederlandse uitgeverij en boekenmarkt. Over de belangen van auteurs en vertalers houdt het Letterenfonds nauw contact met de Auteursbond en LIRA. Het fonds zit in de adviesraad van de Koninklijke Vereniging voor het Boekenvak (KVB) en is partner in het kenniscentrum voor het boekenvak, KVB Boekwerk, en het Expertisecentrum Literair Vertalen.

Raad van Toezicht, bestuur en medewerkers danken het Ministerie van OCW voor zijn steun en voor de meerjarensubsidie die de activiteiten van het Nederlands Letterenfonds mogelijk maakt.

Hoofdstuk 2

Creatie, productie, innovatie, zichtbaarheid: binnenland

Het jaar 2017 luidde een nieuwe beleidsperiode in voor het Nederlands Letterenfonds, die, anders dan de voorgaande cultuurperiode, geen ingrijpende wijzigingen in beleid en regelingen teweegbracht. Subsidiebudgetten bleven gehandhaafd en het instrumentarium (regelingen en programma's) werd slechts op punten gewijzigd. Twee wijzigingen in het subsidiebeleid gericht op de Nederlandse markt verdienen hier vermelding. Met ingang van 2017 bestaan er weer subsidiemogelijkheden voor literaire tijdschriften in papieren vorm en zijn er, in samenwerking met Fonds Podiumkunsten, weer directe subsidiemogelijkheden voor nieuw werk van toneelschrijvers. Deze correcties kwamen voort uit een evaluatie van het instrumentarium in de afgelopen beleidsperiode en gesprekken met het ministerie, collega-fondsen en het veld.

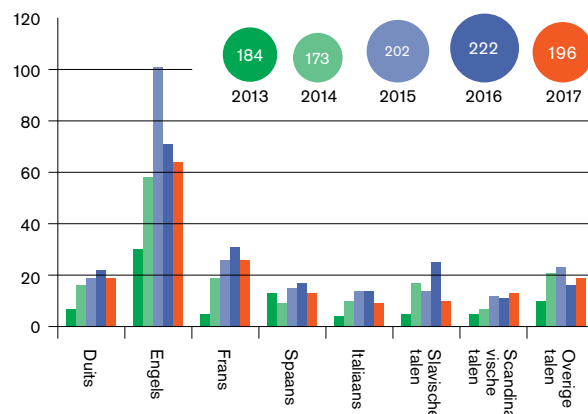
2.1 Creatie

Het is een kerntaak van het Letterenfonds om te investeren in de creatie van belangwekkend literair werk dat zonder ondersteuning niet tot stand zou komen. Dat gebeurt door de uitvoering van regelingen en programma's. Bij creatie verhoudt het fonds zich direct tot de individuele makers, hoewel bij het uiteindelijke resultaat van die creatie en de verspreiding ervan natuurlijk veel meer partijen betrokken zijn. Een directe relatie tot het fonds versterkt het cultureel ondernemerschap van makers en de professionalisering van de beroepsgroep.

Regelingen

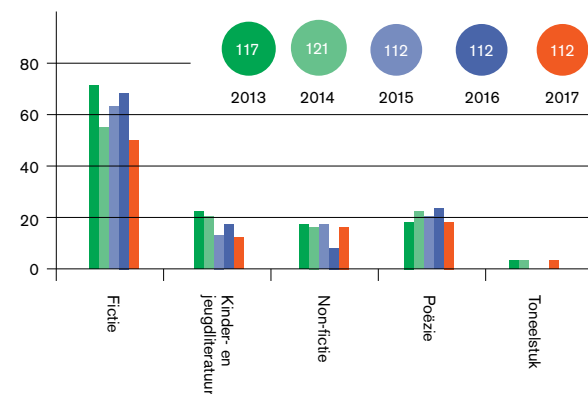
De belangrijkste regelingen ter stimulering en ondersteuning van nieuw literair werk in papieren en digitale vorm (e-book) zijn de *regeling Projectsubsidies voor publicaties* (ten behoeve van nieuw literair werk van in Nederland wonende schrijvers, bestemd voor de Nederlands- of Friestalige markt) en de *regeling Projectsubsidies voor literaire vertalingen* (ten behoeve van vertalingen van buitenlandse literaire werken bestemd voor de Nederlands- of Friestalige markt). Aanvragers dienen een intentieverklaring dan wel een Modelcontract van hun uitgever te overleggen. De uitgevers vormen het eerste filter bij de totstandkoming, productie en verspreiding van literatuur. De twee regelingen vangen samen de grootste groep aanvragers van het Letterenfonds, dat daarmee een cultuurfonds is met een sterke focus op individuele makers en een stevige verankering in de markt.

Projectsubsidies literaire vertalingen toekenningen 2013–2017
Totaal en verspreiding over taalgebieden

Een groot deel van de vertaalde literatuur in de Nederlandse boekenmarkt komt tot stand met een projectsubsidie voor de vertaler. Zonder zo'n subsidie (die meer dan de helft bedraagt van het totale vertalershonorarium) zou het literaire boekenaanbod in Nederland er aanmerkelijk schraler uitzien. In de jaren 2015 en 2016 steeg het aantal aanvragen van vertalers voor het eerst sinds 2009 weer, al zette zich dit in 2017 – met 237 aanvragen – niet door (2016: 244). Van de 237 aanvragen werden er 196 (2016: 222) gehonoreerd. De gemiddelde projectbeurs bedroeg € 7.815 (2016: € 8.400); een lichte daling omdat er voor minder omvangrijke vertaalprojecten werd aangevraagd.

Projectsubsidies oorspronkelijk werk toekenningen 2013–2017
Totaal en verspreiding over genres

In de beleidsperiode 2013–2016 was het aantal aanvragen van schrijvers gemiddeld 165. Het jaar 2017 bracht in dat opzicht geen veranderingen: zowel het aantal aanvragen van schrijvers als de hoogte van de gemiddelde beurs bleef gelijk aan het voorgaande jaar. In totaal werden 171 aanvragen (2016: 168) voor het schrijven van nieuw werk in behandeling genomen, waarvan er 112 (2016: 112) werden gehonoreerd. De gemiddelde projectbeurs bedroeg € 18.450 (2016: € 19.900). Dit is dus € 1.450 lager dan het voorgaande jaar: in 2016 was met name

bij de aanvraagronde voor de ervaren schrijvers het aantal verleende maximale beurzen hoger. Het fonds heeft oog voor de inkomenspositie van schrijvers en vertalers en zal ook de komende jaren nauwlettend volgen hoe de hoogte van de beurzen voor zowel schrijvers als vertalers zich ontwikkelt en zo nodig aanpassingen doen. Beide regelingen hanteren een inkomensgrens (€ 45.000 verzamelinkomen per jaar). Voor schrijvers en vertalers die 'uit de regeling groeien' doordat de eigen inkomsten uit (literaire) arbeid boven de door het fonds gehanteerde inkomensgrens stijgen, blijven andere regelingen en programma's openstaan, zoals promotie van het werk in het buitenland en stimuleringsubsidies voor buitenlandse uitgevers (zie hoofdstuk 3, Internationalisering).

De *Biografieregeling* werd met ingang van 2017 op punten gewijzigd: de stimuleringsbeurzen kwamen te vervallen en aanvragen voor biografieën over een letterkundig onderwerp kregen prioriteit boven die voor biografieën van kunstenaars uit andere disciplines. Opvallend was het hoge aantal aanvragen: in totaal 21 (2016: vijftien). Drie werden op formele gronden afgewezen. Van de achttien in behandeling genomen aanvragen konden er zeven worden gehonoreerd. Door de hierboven genoemde prioriteit en het vooraf bepaalde budget konden vier aanvragen voor biografieën van kunstenaars uit andere disciplines niet worden gehonoreerd.

Nieuw is per 2017 de *regeling Werkbijdrage theatertekst*, die samen met het Fonds Podiumkunsten wordt uitgevoerd. Sinds 2013 konden schrijvers van toneelwerk dat *in boekvorm* werd gepubliceerd aanvragen bij het Nederlands Letterenfonds; voor toneelwerk *in opvoering* konden de producerende instellingen—dus niet de auteurs—aanvragen bij het Fonds Podiumkunsten. Vrij werk (los van uitvoering en/of publicatie) werd niet meer gesteund. Deze 'verankering in de markt' bleek voor toneelschrijvers een te grote inperking van de artistieke vrijheid; bovendien tastte het niet zelf kunnen aanvragen hun professionaliteit aan. De nieuwe regeling komt aan deze kritiek tegemoet. Er waren in totaal 35 aanvragen; veertien zijn gehonoreerd. Het totale budget dat beide fondsen beschikbaar hadden is besteed.

Twee subsidieregelingen gericht op creatie wijken in opzet af van de hierboven genoemde. De *regeling Reiskosten buitenland* is een ondersteunende financiering voor schrijvers en vertalers bij hun voorbereiding op een te creëren literair werk. Studiereizen verhogen kwaliteit en bevorderen deskundigheid. Het budget is geheel besteed; 41 aanvragen op een totaal van 59 konden worden gehonoreerd.

Verder trad met ingang van de beleidsperiode 2017–2020 de nieuwe *regeling Literaire tijdschriften* in werking, die zowel papieren als digitale verschijningsvormen ondersteunt. Het Letterenfonds investeert hiermee in tijdschriften die bijdragen aan een divers

en kwalitatief hoogwaardig aanbod en een platform bieden voor vernieuwing en experiment. De regeling wil ook de economische positie van schrijvers en vertalers verbeteren. Het accent ligt op een passend honorarium voor makers. Van de in totaal zestien aanvragen van tijdschriften voor een tweejarige subsidie zijn er veertien gehonoreerd.

Programma's

Slow Writing Lab (SWL) is een talentontwikkelingsprogramma dat het fonds heeft ontwikkeld in nauwe samenwerking met de hbo-schrijfopleidingen van de Gerrit Rietveld Academie (Beeld en Taal), Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (Writing for Performance) en ArtEZ (Creative Writing). Het Lab, bedoeld voor recent afgestudeerde schrijftalenten die nog niet zijn gedebuteerd, is gericht op onderzoek, verdieping en professionele ontwikkeling. In 2017 kregen de acht deelnemers van SWL II masterclasses van Walter van den Berg, Lot Vekemans en De Kostgangers (Geert van de Wetering en Danielle Emans). Als afsluiting werden in samenwerking met De Kostgangers vier podcasts gemaakt waarin steeds twee talenten zich presenteerden (zie Slowwritinglab.nl). Op 24 juni gaven de deelnemers een publieke presentatie van hun onderzoek tijdens Nieuwe Types, Literatuurfestival Arnhem. In november startte SWL III, met zes in plaats van acht talenten, onder leiding van Michiel Koelink, mediakunstenaar en docent aan de Breitner Academie Amsterdam en de Academie Minerva Groningen. Het programma voor het eerste halfjaar is geïntensiveerd; in de tweede helft is er meer ruimte voor individuele trajecten.

Al sinds 2013 kent het fonds het *Debutantenprogramma* voor de acht recent gedebuteerde schrijvers die binnen de regeling Projectsubsidies voor publicaties een beurs ontvangen voor het schrijven van hun tweede literaire werk. Het programma stimuleert vooral publieke optredens om de debutanten een grotere naamsbekendheid te geven. Zo organiseerde het fonds in september samen met Wintertuin *Club Debuut*: leesclubs in boekhandels in vier steden rond de recent gedebuteerde schrijvers en hun werk. Verder programmeerde het fonds verschillende debutanten op festivals in Kiel, Boedapest, Groningen en Leeuwarden. Op 31 oktober was er in de bibliotheek van het Letterenhuis een debutantenmiddag voor de vijf jaargangen gehonoreerde debutanten en hun redacteurs.

Fluiten in het donker is een talentontwikkelingsprogramma dat het Letterenfonds en het NPO-fonds organiseren met AVROTROS, VPRO en NTR. Het Letterenfonds verstrekt een schrijfpdracht voor een hoorspel, het NPO-fonds ondersteunt de productie ervan. Doel is om het radiodrama op NPO Radio 1 een literaire impuls te geven en daarbij jonge makers de kans te geven zich in nieuwe genres te ontwikkelen. Na een open oproep selecteerde een commissie uit een totaal van vijftig aanmeldingen zes talentvolle schrijvers die nog niet eerder radiodrama schreven. Zij werkten samen met een nieuwe generatie radiomakers en kregen een workshop van Peter te Nuyl. Vervolgens koppelden AVROTROS, NTR en VPRO hen aan zes jonge, talentvolle regisseurs om hun werk te verklanken tot een hoorspel van dertig minuten. De totstandkoming van de hoorspelen was te volgen via blogs van deelnemende schrijvers op *Schrijven online*. De resultaten werden op 8 november in De Balie te Amsterdam gepresenteerd aan publiek en pers. Van 17 november t/m 22 december waren de radiodramaproducties te horen op NPO Radio 1; ze zijn als podcast te beluisteren op de NPORadio 1 podcast. *Fluiten in het donker* wekte brede aandacht in verschillende media (waaronder *NRC Handelsblad* en diverse radioprogramma's). Begin 2018 zal het programma met alle betrokken partijen worden geëvalueerd.

Wanderlust, het programma voor internationale talentontwikkeling, biedt zowel aan jonge schrijvers als bemiddelaars in de literatuur, de gelegenheid ervaring op te doen in een interdisciplinaire en internationale omgeving. Voor talentvolle schrijvers zijn er verblijfsmogelijkheden aan de Jan van Eyck Academie in Maastricht en de kunstenaarsresidentie Deltaworkers in New Orleans. In 2017 werkten Roos van Rijswijk en Basje Boer ieder twee maanden aan de Van Eyck; Jan van Tienen (twee maanden) en Elfie Tromp (een maand) verbleven in New Orleans voor een onderzoek in het kader van nieuw werk. Ook is aan programmamaker Kim van Kaam (Literair Productiehuis Wintertuin) een beurs toegekend; zij gaat onderzoeken hoe een 'ontwikkelresidentie' kan worden opgezet, een talentontwikkelingstraject voor schrijvers in de vorm van een korte, intensieve residentieperiode. Daarvoor zal ze onder meer een langere periode meelopen bij de Amerikaanse organisatie Antenna in New Orleans.

Het programma *de Vertalersfabriek*, een uitbreiding op *The Chronicles* van het Crossing Border Festival, beleefde in 2017 haar derde editie. Opnieuw coachten ervaren vertalers jonge literair vertalers in en uit het Nederlands. In het Vertalershuis werkten Elbert Besaris, Ghislaine van Drunen, Lisa Mensing, Heleen Oomen en Andrea Zampieri met zeven mentoren aan nog niet eerder vertaalde teksten van 'hun' *Chronicles*-auteurs. Deze jonge auteurs deden tijdens *The Chronicles* dagelijks verslag van het festival; hun columns werden direct vertaald door de jonge vertalers. Dit jaar waren drie Nederlandse auteurs uitgenodigd die door het Nederlands Letterenfonds zijn gesteund: Gerda Blees, Sytske van Koeveringe en Roelof ten Napel, en twee jonge buitenlandse auteurs, Fatma Aydemir uit Duitsland en Diego Zuñiga uit Chili.

Het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV) biedt beginnende literair vertalers individuele ondersteuning en deskundigheidsbevordering in de vorm van *mentoraten*. Bij deze opleidingsvorm begeleidt een ervaren vertaler een beginnende collega bij het vertalen van een literair werk. Het ELV verzorgt de aanvragen. De mentoraten worden gezamenlijk gefinancierd door het Letterenfonds en het ELV. In 2017 zijn tien mentoraten aangevraagd en acht toegekend. Vier van de acht zijn afgerond.

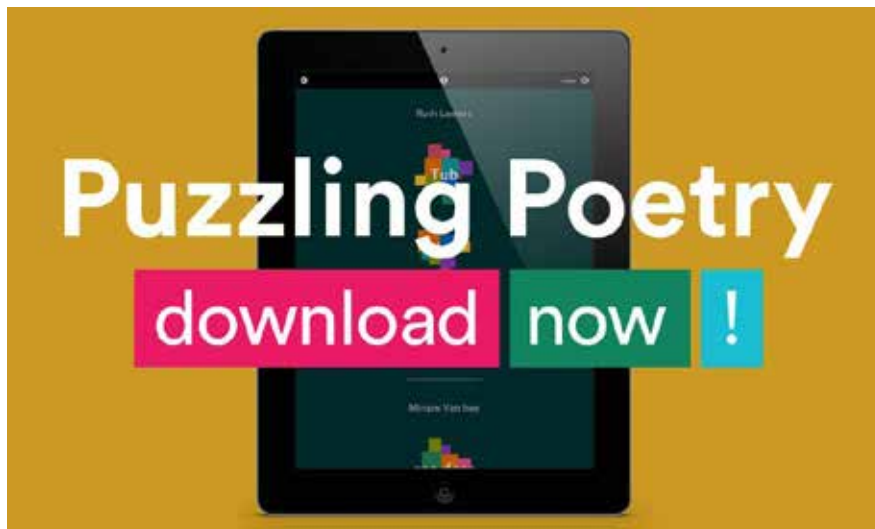
Het *vergroten van de culturele diversiteit* in het literaire veld is een speerpunt van de huidige beleidsperiode. De middelen daarvoor komen uit een eenmalig extra budget dat de Tweede Kamer voor 2017 vrijmaakte om de zichtbaarheid van nieuwe publieksgroepen en culturele instellingen met een vernieuwend, niet-westers aanbod te vergroten. Het Letterenfonds riep literaire tijdschriften op om plannen in te dienen voor het begeleiden van schrijf- en redactietalent met een niet-westerse achtergrond en gaf *De Gids*, *Revisor*, *Terras*, *Liter*, *Awater*, *Extaze* en *Tirade* een financiële bijdrage om hun plannen te realiseren. Deze varieerden van een intensieve redactionele begeleiding van beginnend schrijf- en vertaal-talent tot het opleiden van een tijdschriftredacteur en het aantrekken van een gastredacteur met een niet-westerse achtergrond. Dit jaar ging ook het podcast-project *Radio Slik* van start: negen literaire podcasts van migranten met Afrikaanse roots. Voor de selectie van het talent werden adviseurs aangezocht met dezelfde culturele achtergrond als de aanvragers. Het kinderverhalentraject van ROSE Stories (met een pitch tijdens het Cinekid Festival in het najaar) bleek een succes: verschillende partijen, zoals uitgevers en publieke omroep, gaven te kennen met een of meerdere talenten verder te willen. Op basis van de opgedane ervaringen en de feedback van de deelnemers en betrokken experts, heeft ROSE Stories een aantal verbeteringen doorgevoerd voor de tweede editie, die door het fonds zal worden ondersteund. Bijzonder was ook uitreiking van de 25ste El Hizra-Literatuurprijs tijdens de Nacht van de Arabische Literatuur in een

“Poëzie is aanwezig in het leven van vrijwel iedereen. Nagenoeg alle volwassenen (97 procent) komen in aanraking met poëzie, zo’n zestig procent deelt weleens poëzie met anderen.”

Lezen.nl

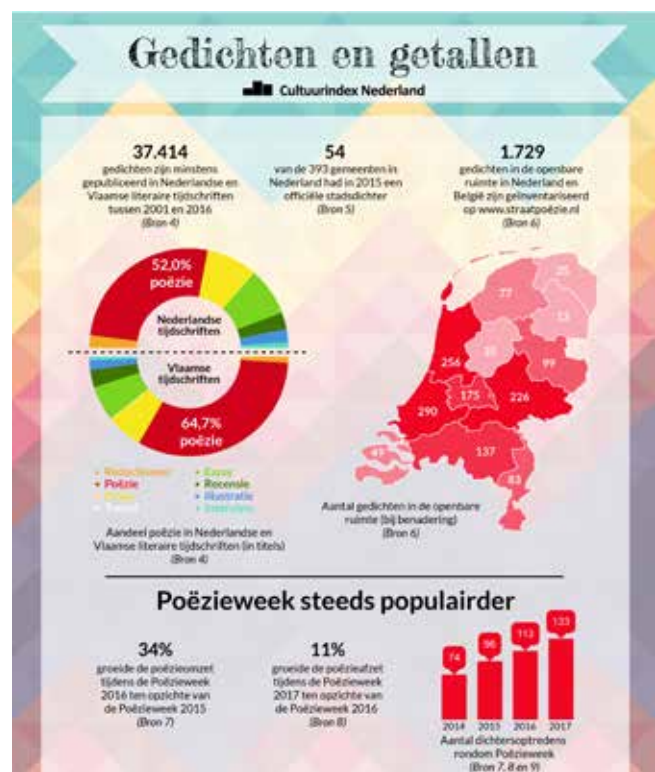
“Puzzling Poetry is een verslavende game die je helpt om poëzie al puzzelend te doorgronden. De app is ontwikkeld door Studio Louter en dichter Lucas Hirsch en bevat behalve zijn werk ook gedichten van Remco Campert, Ruth Lasters, Miriam van hee. Dichter Lucas Hirsch is er vanavond zelf bij en moedigt je aan om de gedichten als puzzels in elkaar te schuiven.”

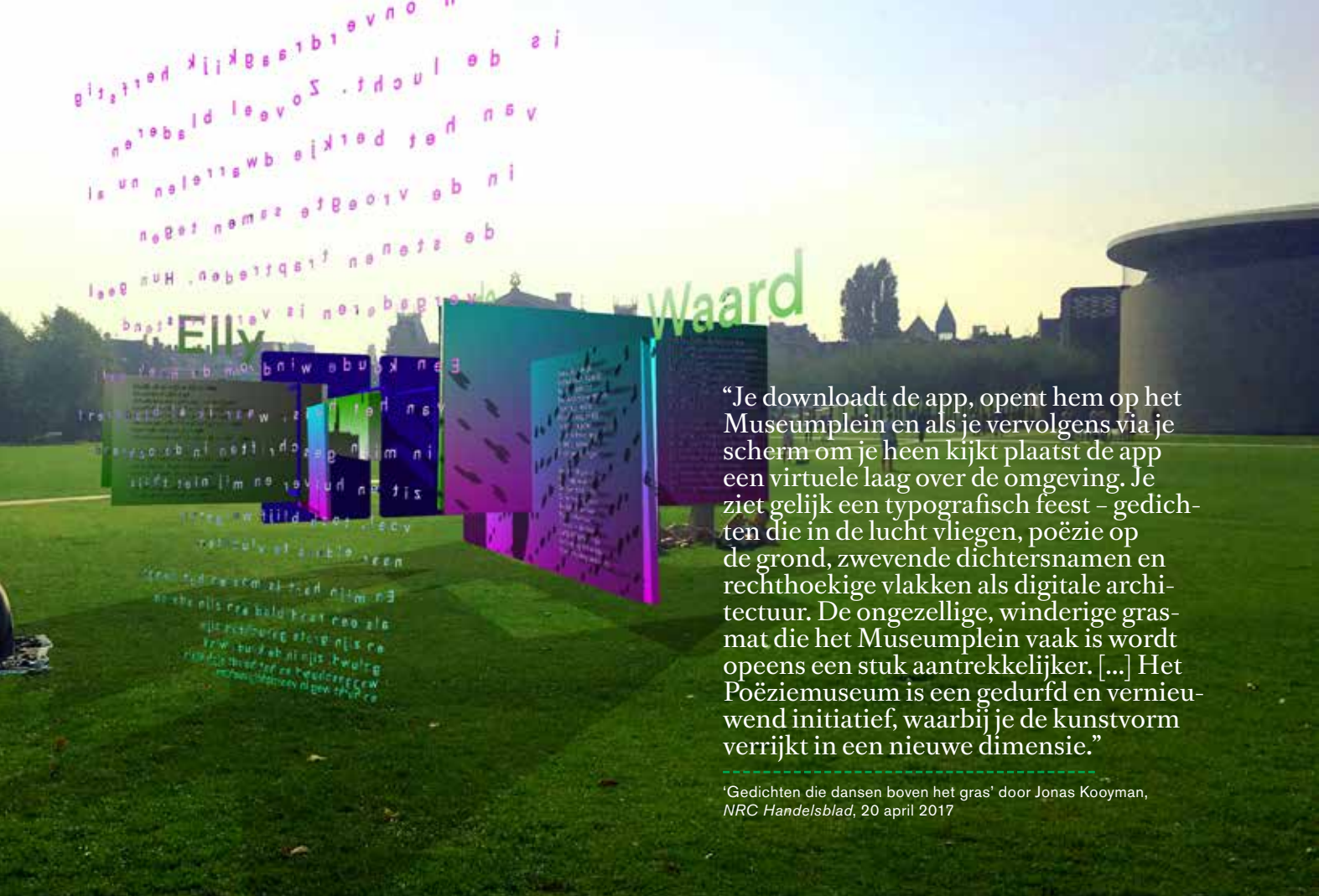
Programmaboekje Nacht van de Poëzie

“De ‘Boek een dichter’-actie van het Nederlands Letterenfonds en Stichting Schrijvers School Samenleving heeft in januari tot een recordaantal optredens van dichters geleid: in totaal 133 optredens van 54 dichters. Bijna een derde van deze optredens vond plaats op (middelbare) scholen.”

‘Boek een dichter’-actie succesvol, website Boekmanstichting, 16 februari 2017

“Je downloadt de app, opent hem op het Museumplein en als je vervolgens via je scherm om je heen kijkt plaatst de app een virtuele laag over de omgeving. Je ziet gelijk een typografisch feest – gedichten die in de lucht vliegen, poëzie op de grond, zwevende dichtersnamen en rechthoekige vlakken als digitale architectuur. De ongezellige, winderige grasmat die het Museumplein vaak is wordt opeens een stuk aantrekkelijker. [...] Het Poëziemuseum is een gedurfd en vernieuwend initiatief, waarbij je de kunstvorm verrijkt in een nieuwe dimensie.”

‘Gedichten die dansen boven het gras’ door Jonas Kooyman, NRC Handelsblad, 20 april 2017

“Is de poëzie dood? “Die conclusie wordt heel vaak getrokken, eigenlijk al sinds de Romantiek’, zegt promovendus Kila van der Starre. ‘Maar dat komt doordat poëziecritici en onderzoekers heel erg blijven vasthouden aan het medium ‘boek’, terwijl poëzie vooral buiten het boek leeft.”

NEMO Kennislink, 2 februari 2017

uitverkocht De Nieuwe Liefde in Amsterdam. Het publiek dat El Hizra trekt is vooral jong en cultureel divers. De 'open poëzie microfoon' tijdens het jurybe- raad waarbij het publiek spontaan een lievelingsge- dicht uit het hoofd kon voordragen, laat overduidelijk zien hoezeer poëzie en literatuur leeft. In 2017 kreeg El Hizra een extra subsidie om de eigen organisatie en programmlijn te verstevigen. Het sloot het jaar af met de overhandiging aan prinses Laurentien van het eerste exemplaar van *Radicaal schrijven*, een bundel met verhalen van (moslim)jongeren.

2.2. Productie

Het Letterenfonds ondersteunt Nederlandse uitge- verijen bij de productie van kwetsbare genres om de diversiteit en kwaliteit van de boekenmarkt te waar- borgen. Ook dit gebeurt door middel van regelingen en een programma.

Regelingen

Bij de productie-ondersteuning voor uitgevers zet het fonds drie subsidieregelingen in: de *regeling Literaire uitgaven* (productiesubsidies voor Nederlands- en Friestalig werk), de *regeling Geïllustreerde kinder- en jeugdliteratuur* (GKJL), en de *Schwob-regeling*. In totaal deden negentien uitgevers een of meerdere keren een beroep op de *regeling Literaire uitgaven* voor een bijdrage in de productiekosten van onder meer biografieën, verzameld werk en essayistiek. Hoewel Friese uitgevers gezien het kleine taalgebied de mogelijkheid hebben voor alle genres (bijvoor- beeld ook poëzie) een beroep te doen op deze regeling, ziet het fonds al enige jaren een terugloop in het aantal aanvragen Fries. Dit jaar werden drie aanvragen voor Friese dichtbundels gehonoreerd. Het totaal beschikbare budget is besteed. Bij de *regeling GKJL* werd het budget niet opgemaakt. Er kwamen slechts negen aanvragen binnen (2016: 26). Een verklaring voor deze sterke afname ligt mogelijk deels in personele wijzigingen bij verschillende uitge- verijen en de onrust dit jaar rond uitgeverij Querido Kind. Het fonds verwacht dat het aantal aanvragen in 2018 weer zal aantrekken maar zal ook een extra inspanning leveren om nieuwe uitgeverijen op deze subsidiemogelijkheid te attenderen. Omdat zowel tekst als beeld vernieuwend moeten zijn voor een positief besluit over de aanvraag, is het afwijzings- percentage bij deze regeling elk jaar hoog; dit jaar konden slechts drie aanvragen gehonoreerd worden. Eind 2018 zal het fonds beoordelen of de regeling zelfstandig doorgezet zal worden of ondergebracht kan worden bij een andere regeling. Het fonds blijft in overleg met het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie over het subsidiebeleid ten aanzien van illustratoren en striptekenaars. De *Schwob-regeling*, een produc- tiekostenregeling voor uitgevers van vertaalde litera- tuur, ontving dit jaar negentien aanvragen, waarvan er zeventien konden worden gehonoreerd.

Programma

Schwob, gericht op vertalingen van vergeten mees- terwerken, behelst ook een programma, dat het publiek voor deze literatuur wil vergroten. Sinds 2014 organiseert het fonds samen met boekhandelaren en uitgevers een *Schwob-actie*, waarbij een selec- tie van titels een prominente plek in de boekhandel krijgt. In 2017 zijn tien titels geselecteerd die het hele jaar onder de aandacht werden gebracht en waarbij steeds één titel per maand centraal stond. Daarvóór werden twee keer per jaar tien titels tegelijk gepre- senteerd, maar het aanbod van tien titels in één keer was voor boekhandels te ruim. De *Schwob-actie* kende op 15 januari een landelijke start met *De dag van de herontdekking*, waarbij in boekhandels door heel Nederland negentien leesclubs plaatsvonden met afsluitend in Amsterdam het *Schwobfest*. In de loop van het jaar volgden nog 23 leesclubs en presentaties van de selectie. Alle leesclubs werden gefinancierd door de boekhandels zelf. Vijf van deze leesclubs, die geleid werden door vertalers en schrij- vers, werden daarnaast financieel ondersteund door de Schrijverscentrale en het Letterenfonds. In mei begon het fonds een samenwerking met de VPRO. Anton de Goede zette de maandelijkse podcast *Lees Dees* op, waarin hij met vertalers, lezers en experts in gesprek ging over een Schwob-titel. Dit jaar zijn zeven podcasts gemaakt en uitgezonden.

2.3 Innovatie

Waar het gaat om innovatie, is het instrumentarium van het fonds divers. Het investeert in onderzoek en besteedt veel aandacht aan kennisdeling.

Regelingen

De *regeling Digitale literatuur* is gericht op vernieuwende, experimentele projecten die voor de markt (nog) niet interessant zijn maar voor de diversiteit en artistieke ontwikkeling van de literatuur belangrijk worden geacht. De in 2017 gehonoreerde projecten zijn veelbelovend en bestrijken verschillende disciplines, zoals een toneelvoorstelling met digitale kunst, een getekende literaire VR-reality ervaring en een literaire game voor chronisch zieke jongeren.

Opvallend is het lage aantal aanvragen bij de *deelregeling Talentontwikkeling interdisciplinair*—een scholings- of R&D-budget voor schrijvers. Mede op basis van de evaluatie met de commissie digitale literaire projecten heeft het fonds besloten deze regeling per 2018 om te vormen tot een programma. Het verwacht daarmee een grotere groep makers te bereiken en talentvolle auteurs met financiële steun en coaching te helpen de benodigde kennis en vaardigheden op te doen om een interdisciplinair project te ontwikkelen.

Programma

Eind 2017 verspreidden het Letterenfonds en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie een open oproep voor *Literatuur op het Scherm*. Schrijvers werken in dit programma nauw samen met (interactie)ontwerpers, makers en programmeurs aan de ontwikkeling van literaire of poëtische producties voor het digitale domein. Bij deze nieuwe editie is het honorarium voor deelnemers verhoogd. In 2018 volgt een publieke presentatie van de projecten die ontwikkeld zullen worden binnen *Literatuur op het Scherm*.

Onderzoek & kennisdeling

Eind oktober werd de *Scan Digitale literatuur* gepresenteerd, een verkenning en analyse van recente (inter)nationale digitale projecten, die in opdracht van het Letterenfonds en KVB Boekwerk tot stand kwam. De *Scan Digitale literatuur* biedt een handzaam overzicht van het digitaal-literaire domein. Doel is makers, uitgevers, producenten en lezers te informeren en inspireren. Het onderzoek is uitgevoerd door Paulien Dresscher, Niels 't Hooft en Emma O'Hare, die hun wortels in mediakunst, mediafilosofie, literatuur en gaming hebben. Na een verkenning van tachtig recente (inter)nationale projecten, analyseerden ze dertig projecten. Ze benoemden relevante ontwikkelingen en schiepen zo een nieuw referentiekader.

Juist bij het domein digitale literatuur is kennisdeling van groot belang. Het fonds spant zich dan ook in om reeds gerealiseerde digitale literaire projecten te presenteren aan een breed publiek. Dit jaar konden tien installaties op zeven literaire festivals en podia in

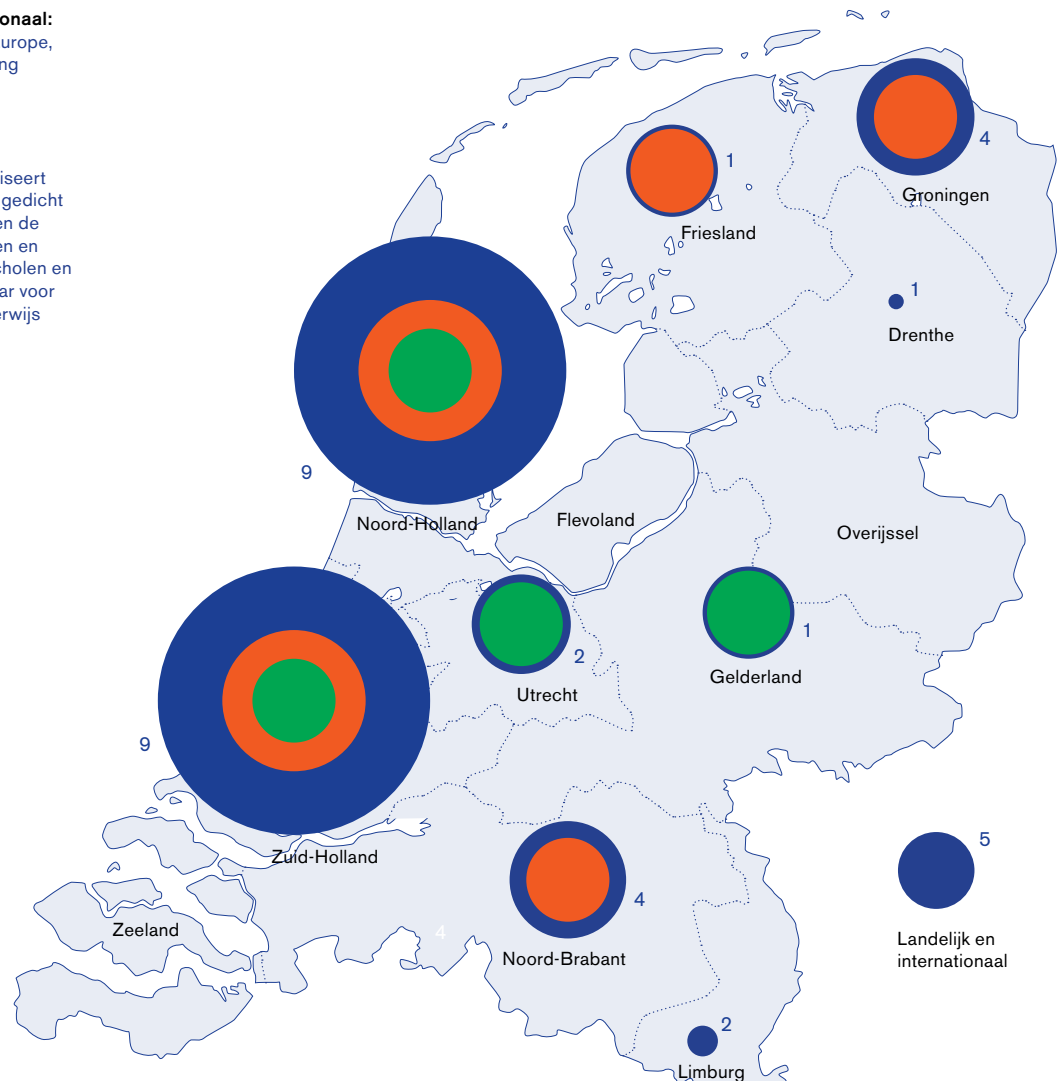
Nederland en Vlaanderen worden vertoond. Er was veel belangstelling voor de werken. Ook internationaal is de interesse groot: het fonds presenteerde op 8 december een bloemlezing van digitale literatuur aan een delegatie van de Leipziger Buchmesse tijdens haar bezoek aan Amsterdam, waarop werd besloten een selectie van de digitale literaire projecten te programmeren op de volgende beurs (maart 2018).

Op 22 maart organiseerde het Letterenfonds samen met Stichting Lezen de expertmeeting *Visies op digitaal vertellen*, waarbij de vraag centraal stond wat digitale vertelvormen betekenen voor makers en producenten van literatuur. Het evenement werd zeer gewaardeerd door het publiek, dat bestond uit auteurs, boekenvakkers, design studio's, bibliotheek-medewerkers en leraren. Naast korte TED-achtige presentaties, een interview en nabeschouwing, was er gelegenheid om een aantal projecten te ervaren en om te netwerken.

Landelijk en internationaal:

1. Wintertuin: CELA Europe, Connecting Emerging Literary Artists
2. De Tekstmederij, diverse locaties
3. PEN Nederland
4. Poëziepaleis: organiseert onder andere Raad gedicht (digitaal/landelijk), en de wedstrijden Kinderen en Poëzie voor basisscholen en Doe Maar Dicht Maar voor het voortgezet onderwijs
5. IBBY-Nederland

- Jaarlijks
- Tweejarig
- Meerjarig

Groningen

1. Buro05 / Literaturia op Noorderzon 2017
2. Poetry Circle Groningen
3. Poëziepaleis voor het project Kinderdichter in diverse gemeenten in Noord Nederland
4. Stichting Samenleving & Kunst voor Stap op de rode loper (VMBO bovenbouw) in Groningen

Tweejarig

- SLAG (Stichting Literaire Activiteiten Groningen)

Friesland

1. Poëziepaleis voor het project Kinderdichter in diverse gemeenten in Noord Nederland

Tweejarig

- Explore the North, Leeuwarden

Drenthe

1. Zomerzinnen, Drenthe en omgeving

Gelderland

1. Waumans & Victoria

Meerjarig

- Wintertuin Literair Productiehuis, Nijmegen

Noord-Holland

1. Das Magazin festival, Amsterdam
2. De Balie, Amsterdam
3. Festival van Het fantastische genre (ism SLAA), Amsterdam
4. Mooie Kinderboekenfestival, Tolhuis, Amsterdam
5. North Sea Poetry, Castricum
6. Brainwash Amsterdam
7. Waumans & Victoria
8. Poetry Circle Amsterdam
9. Stichting Samenleving & Kunst voor Stap op de rode loper (VMBO bovenbouw) in Amsterdam

Tweejarig

- Read my World, Amsterdam

Meerjarig

- School der Poezie

Utrecht

1. No Can Do
2. Waumans & Victoria

Meerjarig

- Literatuurhuis Utrecht

Zuid-Holland

1. Cross Comix Rotterdam
2. Rotown Magic, Rotterdam en omstreken
3. Woordnacht voor de literatuur-manifestatie Woordnacht 2018 in Rotterdam
4. No can Do Rotterdam
5. No can Do Den Haag
6. Waumans & Victoria Rotterdam
7. Poetry Circle Rotterdam
8. Passionate Bulkboek, Rotterdam
9. School der Poëzie

Tweejarig

- Bookids (Literair Jeugdfestival), Den Haag

Meerjarig

- Poetry International, Rotterdam
- Crossing Border, Den Haag
- Writers Unlimited, Den Haag
- Passionate Bulkboek, Rotterdam

Noord-Brabant

1. Poetry Circle Tilburg
2. Watershed
3. Waumans & Victoria, Den Bosch
4. Stichting Samenleving & Kunst voor Stap op de rode loper (VMBO bovenbouw) in Eindhoven

Tweejarig

- Tilt Festival, Tilburg

Limburg

1. BorderKitchen, Words on Fire, Maastricht
2. Story Line, Maastricht

2.4 Zichtbaarheid

Regelingen

Dankzij literaire festivals en literair-educatieve programma's worden literatuur en auteurs steeds zichtbaarder en bereiken ze steeds meer nieuwe publieksgroepen. Het fonds ondersteunt festivals, literaire manifestaties en activiteiten met twee instrumenten.

De *regeling Literaire manifestaties en activiteiten* verleent zowel subsidies aan incidentele manifestaties als tweejarige subsidies aan organisaties met een bovenregionaal belang die de dynamiek in het veld vergroten – met deze nieuwe mogelijkheid worden ook groeikansen geboden aan nieuwkomers in het landelijk netwerk van literaire festivals. Vijf middelgrote festivalorganisaties ontvingen dit voorjaar voor het eerst een tweejarige subsidie: Boekids, een multidisciplinair literair jeugdfestival in Den Haag; Explore The North, een meerdaags festival van o.m. literatuur en muziek in Leeuwarden; Read My World, het internationale literatuurfestival van Amsterdam; SLAG (Stichting Literaire Activiteiten Groningen), voor onder meer *Dichters in de Prinsentuin*, *Poëziemarathon* en *Het Grote Gebeuren*, en TILT Festival, een meerdaags literatuurfestival in Tilburg. De prioriteit lag buiten de Randstad en bij activiteiten die de culturele diversiteit vergroten en nieuwe publieksgroepen bereiken. Voor kleinere, incidentele subsidies ontving het fonds in twee aanvraagrondes 56 aanvragen (2016: 43). De helft kon worden gehonoreerd; 40 procent betrof manifestaties buiten de Randstad.

Het tweede instrument waarmee het fonds de zichtbaarheid van literatuur vergroot is de *regeling Meerjarige subsidies*. Vijf literaire manifestaties en drie literair-educatieve organisaties met een (inter)nationaal bereik ontvingen eind 2016 al een manifestatiesubsidie voor vier jaar. Vanaf 2017 kunnen deze festivals ook aanvragen voor een specifiek project. Dat legt een flink beslag op het budget voor incidentele subsidies: vijf aanvragen van meerjarig gesubsidieerde organisaties werden gehonoreerd voor een bedrag van € 103.214 (ongeveer een kwart van het budget incidenteel).

Over de gehele linie valt de groeiende aandacht voor literatuureducatie op. Behalve dat meer organisaties zich als literair-educatieve organisatie presenteren (zes ontvingen een incidentele subsidie voor een totaalbedrag van € 80.000), bevatten veel aanvragen ook literair-educatieve deelactiviteiten en scholingstrajecten. Na evaluatie met de commissie Literaire manifestaties en activiteiten is besloten per 2018 aanvragen gericht op literatuureducatie geclusterd te behandelen omdat deze een heel eigen afweging vragen. Inclusief de verleende meerjarige subsidies (zowel vier- als tweejarig) investeerde het fonds in 2017 in totaal € 484.000 in literair-educatieve organisaties. Dit is 25 procent van het totale manifestatiebudget.

Programma's

Sinds 2013 ontwikkelt en ondersteunt het fonds programma's die de zichtbaarheid van schrijvers en vertalers vergroten. Ook partners in het veld organiseren zulke programma's. Gezien hun grote betekenis ondersteunt het fonds enkele daarvan.

Het project *Literatour*, een initiatief van Stichting CPNB en Stichting Lezen, is een leesbevorderingscampagne die zich richt op jongeren tussen de 15 en 18 jaar: de 'Boekenweek voor jongeren'. De campagne werd in 2017 voor de derde keer georganiseerd. Met een record van tweehonderd schoolbezoeken door 25 auteurs en veel media-aandacht kan deze editie een succes genoemd worden.

De *Dichter des Vaderlands* (in januari trad Ester Naomi Perquin aan voor een periode van twee jaar) valt onder de verantwoordelijkheid van Poetry International; *NRC Handelsblad* is vaste partner. Het fonds betaalt samen met Stichting Lezen het honorarium van de dichter en financiert het bureau dat bij Poetry is ingericht voor de ondersteuning van diens activiteiten. Eind 2017 evalueerde het fonds deze formule met de betrokken partijen. Besloten werd per 2018 onder verantwoordelijkheid van Poetry een zzp'er aan te trekken die samen met de dichter de activiteiten voorbereidt en zichtbaar maakt.

De *Kinderboekenambassadeur*, een initiatief van het fonds en Stichting Lezen, die gezamenlijk het honorarium verzorgen, vraagt aandacht voor boeken en het belang van lezen bij een breed publiek: kinderen, ouders, leerkrachten, politici, schrijvers en illustratoren. In april droeg ambassadeur Jan Paul Schutten (2015–2017) de ambtsketting over aan Hans en Monique Hagen. Voor de *Kinderboekenambassadeur* wordt samengewerkt met de Schrijverscentrale en de CPNB.

Hans en Monique Hagen richten zich als Kinderboekenambassadeurs op leesbevordering met de boodschap: *Lezen is leuk. Lezen is leerzaam. Lezen maakt je een beter mens. Het helpt je om verder te komen in het leven – allemaal wetenschappelijk bewezen*. In 2017 hebben ze aandacht gevraagd voor poëzie, en een campagne opgezet om ouders te wijzen op hun voorbeeldfunctie. Speciaal daarvoor gemaakte filmpjes werden breed gedeeld op social media: 'Kinderen doen je na' heeft op Facebook 47.500 mensen bereikt, 38.000 weergaven, is 322 keer gedeeld, en werd op Youtube ruim 2.100 keer bekeken. 'Ouders bij de lees',

een oproep om ook ouders uit te nodigen bij schoolbezoeken, heeft op Facebook 44.500 mensen bereikt, 16.000 weergaven, is 246 keer gedeeld, en werd op Youtube ruim 600 keer bekeken.

Voor de eigen programma's zocht het fonds samenwerking met onder meer de partners in het Letterenhuis (Stichting Lezen en de Schrijverscentrale), de landelijke literatuurfestivals, de CPNB, uitgeverijen, boekhandels, bibliotheken, omroepen en tijdschriften.

In 2017 organiseerde het fonds met de Schrijverscentrale voor de vierde keer *Boek een dichter*, om een breed publiek te laten kennismaken met poëzie en de belangstelling voor het genre te vergroten. In de aanloop naar en tijdens de Poëzieweek, van 1 januari tot 1 februari, vond er een recordaantal optredens van dichters plaats in bibliotheken, scholen, boekhandels, musea, en op literaire podia. In deze maand zijn er, verspreid over Nederland, in totaal 133 optredens geboekt van 54 dichters. Bijna een derde vond plaats op (middelbare) scholen.

De *Vertalersgeluktournee* wordt ieder jaar georganiseerd in samenhang met de Europese Literatuurprijs (ELP). Bijna alle vertalers op de longlist van twintig titels deden in april en mei mee aan de tournee langs de bij de ELP betrokken boekhandels. Deze zevende editie telde zes avonden in verschillende plaatsen in Nederland en werd georganiseerd met literair vertalers Nicolette Hoekmeijer en Andrea Kluitmann. De Vereniging van Nieuwe Vertalers (Vertaalkriebels) verzorgde voor het eerst op alle avonden een korte interactieve entr'acte. Nieuw was ook de reeks van drie leesclubs in samenwerking met boekhandel Athenaeum Amsterdam. Elke avond stond een van de titels op de ELP-longlist centraal en ging de betreffende vertaler onder leiding van Maartje Kroonen met de deelnemers in gesprek. Verder bood het fonds aan 'losse' leesclubs de mogelijkheid via de Schrijverscentrale tegen een gereduceerd tarief een van de vertalers op de longlist uit te nodigen. Hiervan werd op bescheiden schaal gebruikgemaakt. De *Groene Amsterdammer* kondigde de tournee aan op zijn website en publiceerde daarbij de State of Translation-lezing van Nicolette Hoekmeijer. Dagblad

Trouw bracht aan de vooravond van de tournee een groot interview met twee van de genomineerde vertalers/sprekers, Hanneke van der Heijden en Margreet Dorleijn.

Voor het programma *Lees je beter* ging in maart de website online. Daarop kunnen zieke kinderen, ouders, medisch specialisten, broertjes en zusjes of vriendjes en vriendinnetjes zoeken naar een verhalend kinder- of jeugdboek waarin ziekte of ziekenhuisbezoek centraal staat. Natuurlijk kan een boek een zieke niet genezen, maar het kan wél begrip en steun kweken. *Lees je beter* is het resultaat van een samenwerking tussen initiatiefnemer Ted van Lieshout, het Nederlands Letterenfonds en Stichting Lezen, en van financiering door The Art of Impact. Sinds de lancering is de site in 2017 bijna 15.000 keer bezocht.

Residenties

Het Letterenfonds ontvangt sinds 2006 buitenlandse auteurs in zijn schrijversresidentie aan het Spui in Amsterdam. Voorwaarde is dat hun werk in vertaling verschijnt in Nederland. Per 2016 besloot het fonds zich met het residentieprogramma te richten op gastlandschappen en campagnes in het buitenland om de aansluiting te versterken met het internationaal beleid. In 2017 werd aangesloten bij *Phares du Nord*, de intensieve campagne rond Nederlandstalige literatuur in Frankrijk, en verbleven drie Franse schrijvers in de residentie: Julia Deck, Atiq Rahimi en Olivier Rolin. Ook de Amerikaanse auteur Elisa Albert, de net gedebuteerde Mexicaanse schrijfster Aura Xilonen, de Vlaamse Maud Vanhauwaert en de in Duitsland woonachtige Amerikaanse schrijfster Nell Zink werkten dit jaar op uitnodiging van het fonds anderhalf tot twee maanden in het appartement.

Elk academisch jaar is er aan The Netherlands Institute for Advanced Study (NIAS) in Amsterdam gedurende een semester plaats voor een Nederlandstalige schrijver en voor een buitenlandse auteur. Jaarlijks worden uitgeverij verzocht schrijvers uit hun fonds te kandideren voor deze posities. De Amerikaanse Sherill Tippins werkte er van februari tot juli aan een boek over de eerste Europeanen die vanuit Amsterdam de oversteek waagden naar Manhattan Island. Vanaf september verbleef Atte Jongstra vijf maanden in een internationaal gezelschap van wetenschappers aan het NIAS. Hij ontving hiervoor een verblijfsbeurs van het Letterenfonds. Jongstra voltooide er een essaybundel, die voorjaar 2018 verschijnt bij uitgeverij AfdH.

In mei resideerde een internationaal gezelschap van schrijvers en vertalers in het zogeheten Ledig House (een onderdeel van kunst- en cultuurcentrum Art Omi), waar het werk aan eigen projecten wordt afgewisseld met discussies en ontmoetingen. Arthur Langeveld, die met een beurs van het fonds naar

Amerika afreisde, werkte er aan de vertaling van Dostojevski's gebundelde verhalen voor uitgeverij Van Oorschot.

Het programma *Amsterdam Vluchtstad* maakt onderdeel uit van het interculturele beleid van het fonds. Het biedt jaarlijks onderdak, in de voormalige woning van de familie van Anne Frank, aan een schrijver of journalist die in het eigen land vanwege zijn werk wordt vervolgd of bedreigd, dan wel in zijn schrijverschap wordt belemmerd. De eerste maanden van 2017 werd het appartement bewoond door dichteres en universitair docent Hondurese literatuur Lety Elvir. Over haar werk, en in het bijzonder de door haar samengestelde tweetalige bundel *Women's Poems of Protest and Resistance, Honduras (2009–2014)*, werd op 9 maart in haar aanwezigheid in het Vertalershuis een Spaanstalige masterclass voor vertalers gehouden, die werd geleid door een specialist Centraal-Amerikaanse literatuur. In de tweede helft van het jaar verbleven de Syrische kinderboekenschrijfster en illustratrice Gulnar Hajou, de uitgever en beeldend kunstenaar Samer Al-Kadri en hun twee dochters in de woning. Al-Kadri is de oprichter van de eerste Arabische boekhandel en internationale culturele ontmoetingsplaats *Pages Bookstore Café Amsterdam*. Eerder richtte hij na hun vlucht uit Damascus samen met zijn vrouw in Turkije het succesvolle *Pages Bookstore Café Istanbul* op. Hajou geeft onder meer Arabischtalige workshops voor kinderen en ouders, waarbij leesplezier en verbeelding centraal staan.

Prijzen

In Nederland kent het fonds de *Nederlands Letterenfonds Vertaalprijzen* toe—oeuvreprijzen ter grootte van € 10.000 voor vertalers in en uit het Nederlands die ook het werk van de literair vertaler als cultureel bemiddelaar bekronen. De Letterenfonds Vertaalprijs is dit jaar uitgereikt aan Balkan-specialist Roel Schuyt (1948). Sinds de jaren negentig vertaalt hij een grote diversiteit aan auteurs uit Centraal-Europa, waaronder Ismail Kadare, Danilo Kiš, Dubravka Ugrešić, Borislav Čičovački maar ook jonge

auteurs zoals Goce Smilevski en Olja Savičević. *De Volkskrant*, *Trouw* en vele websites besteden aandacht aan de bekroning.

Daarnaast organiseert het fonds de *Europese Literatuurprijs*, waarmee zowel de auteur als de vertaler van de winnende roman worden bekroond (met respectievelijk € 10.000 en € 5.000). De prijs is geïnitieerd door het fonds, Academisch-cultureel Centrum Spui25, *de Groene Amsterdammer* en Athenaeum Boekhandel, en wordt financieel mede mogelijk gemaakt door het Lira Fonds en de De Lancey De la Hanty Foundation. Voor de longlist selecteerden twaalf Nederlandse boekhandels twintig titels die naar hun oordeel tot de beste Europese romans behoorden die in 2016 in het Nederlands zijn verschenen. De romans waren uit elf verschillende talen vertaald. Van de genomineerde vertalers deed het merendeel mee aan de *Vertalersgeluktournee* en enkele leesclubs (zie p. 15). De shortlist is op 28 juni in Spui25 in Amsterdam feestelijk bekendgemaakt, voor een publiek van 75 personen, en aansluitend in het radioprogramma *Met het oog op morgen*. *De Groene Amsterdammer* bracht een special over de vijf titels op de shortlist. Op 2 november 2017 reikte juryvoorzitter Anna Enquist op de openingsavond van het Crossing Border Festival in Den Haag de Europese Literatuurprijs 2017 uit aan de Britse auteur Max Porter en zijn vertaler Saskia van der Lingen voor *Verdriet is het ding met veren*. Beide laureaten werden geïnterviewd door schrijver Niña Weijers, voor een publiek van 130 personen. *Boekblad Magazine* interviewde Max Porter; zijn bevlogen dankwoord en dat van Van der Lingen is gepubliceerd op de websites van *Filter*. *Tijdschrift voor literair vertalen* en het fonds.

In het buitenland kennen het Nederlandse en Vlaamse letterenfonds samen drie tweejaarlijkse vertaalprijzen ter grootte van € 5.000 toe: de Else Otten Übersetzerpreis, de Prix des Phares du Nord en de Vondel Translation Prize. Deze worden beschreven in het volgende hoofdstuk (onder Vertalershuis, p. 28).

Hoofdstuk 3

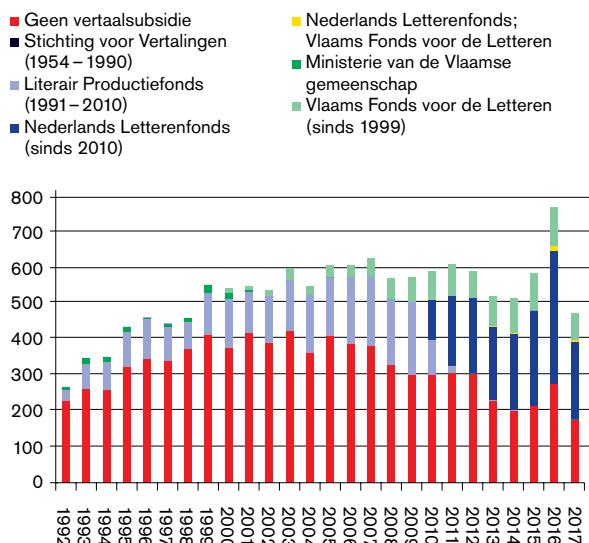
Internationalisering – Nederland in het buitenland

De afdeling buitenland van het Letterenfonds streeft ernaar de positie van Nederlandse literatuur in vertaling te versterken, door internationale uitgevers te stimuleren vertalingen uit te geven en ze te ondersteunen bij de promotie van die vertalingen. Doel is de kwaliteit en de diversiteit van Nederlandse literatuur zichtbaar te maken, voor alle genres, van prentenboeken tot poëzie.

3.1 Vertaalsubsidies

In 2017 ontving het Nederlands Letterenfonds 294 aanvragen voor een subsidie van een vertaling van een Nederlands literair werk. Daarvan werden er 274 gehonoreerd, voor een bedrag van € 770.642. Ten opzichte van 2016 is het aantal aanvragen gedaald met 12 procent.

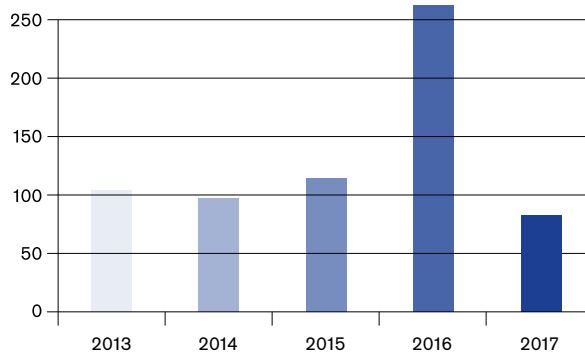
Aandeel en herkomst van subsidies op het totale aantal uitgaven per jaar van vertalingen van Nederlandstalige literatuur

Ook het aantal *verschenen* vertalingen van Nederlandse literatuur vertoont een daling. Dit komt deels door de tijdelijke stop op de uitgave van ISBN's in China, en deels door de terugloop in het Spaans na het gestegen aantal in 2016 als gevolg van het gastlandschap in Colombia. Maar de belangrijkste verklaring is het 'rebound'-effect na de grote toename van vertalingen in het Duits in de jaren 2015 en 2016 door het Nederlands-Vlaamse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse van 2016. Een voorziene daling dus. Duitse uitgevers hebben zich in die jaren ingespannen om vertalingen uit het Nederlands vóór

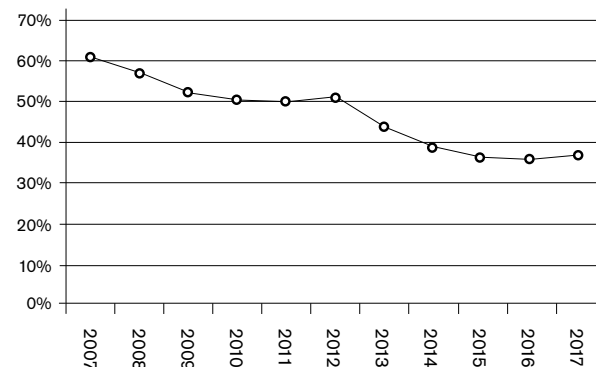
de beurs in oktober 2016 te laten verschijnen. Het positieve resultaat van de extra investeringen in mensen en middelen van het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren zijn zeer zichtbaar geweest, met het hoogste aantal vertalingen in het Duits ooit door een gastland van de Buchmesse gerealiseerd.

Aantal vertalingen van Nederlandstalige literatuur in het Duits

De grafiek brengt deze piek duidelijk in beeld en laat ook zien dat het aantal gesubsidieerde vertalingen in 2017 weer nagenoeg op het niveau is van de jaren 2010–2014. De verwachting is dat het aantal vertalingen in het Duits de komende jaren weer zal toenemen.

Aandeel ongesubsidieerde uitgaven op het totale aantal uitgaven per jaar van vertalingen van Nederlandstalige literatuur

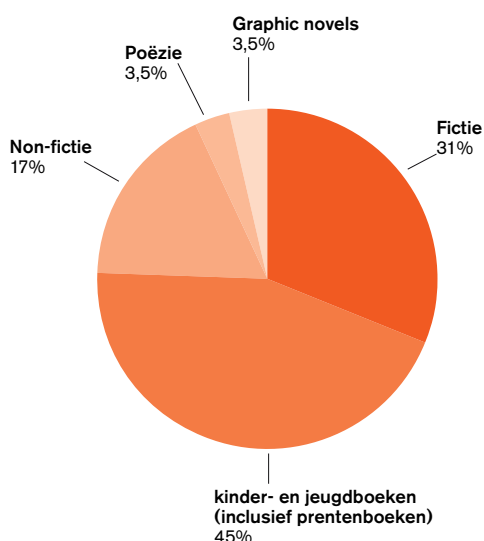
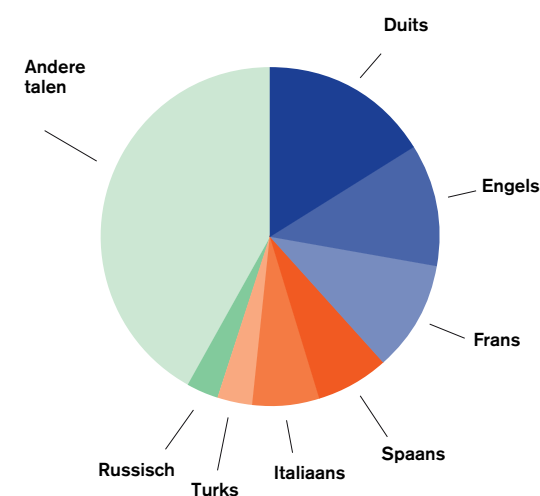

Bovenstaande grafiek laat zien hoe het aantal vertalingen dat zonder subsidie verschijnt al jaren terugloopt. Sinds 2012 houdt deze daling verband met een krimpende markt voor literaire uitgaven, in het bijzonder die voor vertalingen. Uitgevers hebben te maken met sterk teruglopende verkoopcijfers, waardoor investeringen vaak niet meer terug te verdienen zijn. Het is een wereldwijd fenomeen. In veel landen moeten uitgevers drastisch snijden in het titelaanbod, zelfs in 'grote' taalgebieden. Zo kopte de Britse krant *The Guardian* op 15 december 2017 naar aanleiding van een onderzoek in opdracht van de Arts Council England: *Literary Fiction in Crisis as Sales Drop Dramatically*. De verkoop van literaire fictie blijkt er

tussen 2011 en 2017 met 25 procent teruggelopen, terwijl ook de gemiddelde verkoopprijs is gedaald; literaire boeken worden gezien als 'moeilijk' en duur. Stimuleringsmaatregelen gericht op het hoog-literaire segment zijn dus noodzakelijk en belangrijk.

3.2 Talen, genres en schrijvers in cijfers

In totaal verschenen er in 2017 490 Nederlandstalige titels in vertaling, waarvan 225 met subsidie. Hierbij werd het Duits (82) gevolgd door het Engels (58), Frans (54), Spaans (34) en Italiaans (33). Ook verschenen er in 2017 meer dan 10 vertalingen in het Turks (16), Russisch (16), Tsjechisch (13), Koreaans (13), Afrikaans (11) en Arabisch (11). De verdeling over de genres is als volgt: fictie (153), kinder- en jeugdboeken (218), non-fictie (85), poëzie (17) en graphic novels (17).

De meest vertaalde auteurs in 2017 zijn Annie M.G. Schmidt (negen vertalingen, *Minoes* nu ook in het Estisch), Guus Kuijer (negen vertalingen van zijn kinderboeken en één van zijn *Bijbel voor ongelovigen*) en Hendrik Groen (negen vertalingen van *Pogingen iets van het leven te maken*), gevolgd door Herman Koch (acht vertalingen, met name van *Zomerhuis met zwembad*) en Rutger Bregman (acht vertalingen van *Gratis geld voor iedereen*), Yvonne Jagtenberg en Simone van der Vlugt (ieder zes vertalingen). Een titel die zeer succesvol was is *Het verlangen van de egel* van Toon Tellegen, waarvan in Japan meer dan 130.000 en in Korea meer dan 10.000 exemplaren werden verkocht.

3.3 Activiteiten van de afdeling buitenland

Om vertalingen van Nederlandse literatuur te stimuleren moeten buitenlandse uitgevers en vertalers worden geïnformeerd over de Nederlandse productie in heden en verleden. In 2017 verspreidde het fonds vijf brochures: twee edities van *10 Books from Holland*, twee van *Quality Non-Fiction* en één getiteld *Children's Books from Holland*. Ook verstuurde het fonds geregeld een digitale nieuwsbrief aan de internationale contacten. Los hiervan bleef het van groot belang uitgevers, redacteuren (in binnen- en buitenland), vertalers en organisatoren te zien en spreken om de professionele netwerken te onderhouden en verbreden. De genrespecialisten van het fonds deden dat tijdens bezoeken aan boekenbeurzen, festivals en manifestaties.

Boekenbeurzen

De medewerkers van de afdeling buitenland bezochten twaalf boekenbeurzen. Het jaar begon met het Festival de la Bande Dessinée in Angoulême (26–29 januari), een van de belangrijkste stripfestivals van de wereld. Van 14–16 maart vond de London Book Fair plaats, waar de genrespecialisten fictie en non-fictie meer dan driehonderd afspraken hadden met redacteurs, uitgevers en literaire agenten. De beurs stond dit jaar sterk in het teken van de aanstaande Brexit, een somber vooruitzicht voor het boekenvak, dat het moet hebben van internationale uitwisseling. Op de Leipziger Buchmesse (23–26 maart) is overlegd met de beursorganisatie over een Nederlands-Vlaamse presentatie op de beurs in 2018. De belangrijkste kinderboekenbeurs, de Fiera del Libro per Ragazzi in Bologna (3-6 april) beleefde zijn 54ste editie. In de nieuwe hal voor digital media bracht het Letterenfonds samen met Gwen Stok en Paul Bierhuis, makers van de app *Een verre reis*, die in Bologna een eervolle vermelding kreeg, innovatief werk uit Nederland onder de aandacht. Op de Salone Internazionale del Libro in Turijn (18–20 mei) was het Letterenfonds gast van het International Book Forum. Naast afspraken met Italiaanse en internationale uitgevers, waren er optredens van Jan Brokken en Alessandro Baricco. Op 21 mei ontving Cees Nooteboom de prestigieuze Premio Mondello. Het Literature Translation Institute of Korea (LTIK) had het Letterenfonds uitgenodigd om tijdens de Seoul International Bookfair (14–18 juni) een presentatie te houden over de wijze waarop literaire organisaties hun literatuur internationaal zichtbaar maken. Sinds 2005 bezoekt het Letterenfonds jaarlijks de Beijing International Book Fair (23–27 augustus), de belangrijkste boekenbeurs voor internationale boekenvakkers die zich bezighouden met rechtenverkoop aan Chinese uitgevers. Het fonds had speciaal voor deze beurs een Chinese folder geproduceerd, waarin literatuur uit alle genres werd gepresenteerd. In Zweden was het fonds aanwezig op de Göteborg Book Fair (28 september–1 oktober), waar het goed bezochte internationale rechtencentrum is uitgegroeid tot een belangrijk evenement. De genrespecialisten voor fictie, non-fictie en kinderboeken spraken met uitgevers uit de Scandinavische landen en uit andere taalgebieden. Ook overlegden ze met de beursdirectie over de mogelijkheden voor een samenwerkingsproject in de nabije toekomst. De Frankfurter Buchmesse (11–15 oktober), de grootste en belangrijkste boekenvakbeurs ter wereld, was bijzonder voor het Letterenfonds, het jaar na het gastlandschap. Het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren hadden dan ook een gemeenschappelijke stand, die in kleur en sfeer aansloot bij de presentatie in 2016, en organiseerden op donderdagavond 12 oktober in het Museum für Moderne Kunst een goed bezocht netwerkevenement voor Nederlandse, Vlaamse en buitenlandse uitgevers. Alle genrespecialisten van het fonds waren aanwezig op de beurs en hadden in totaal zo'n driehonderd afspraken.

Het fonds bezocht ook de Franse Salon du livre de jeunesse in Montreuil (29 november–4 december), een publieksbeurs die met zijn 175.000 bezoekers van groot belang is voor Franse en Europese kinderboekuitgevers. In 2018 zal het fonds nauw met de beursorganisatie samenwerken voor een presentatie in het kader van het *Phares du Nord* programma. Het beursjaar werd afgesloten met een bezoek aan Più Libri Più Liberi in Rome (6–8 december), een beurs die onafhankelijke uitgevers in Italië de gelegenheid biedt zich te presenteren en buitenlandse uitgevers te ontmoeten. Het Letterenfonds maakte deel uit van het door de boekenbeurs georganiseerde fellowship, had afspraken met rond de dertig uitgevers en nam deel aan het panel *Politiche culturali europee a confronto*.

Stedenbezoeken

Los van de jaarlijkse boekenbeurzen biedt een gericht stedenbezoek, gekoppeld aan een manifestatie, vertaalworkshop of prijsuitreiking, de gelegenheid om contacten aan te halen. Zo was er op 6 april op de Nederlandse Ambassade in Stockholm een bijeenkomst met Zweedse uitgevers en vertalers. Op 17 en 18 mei bezochten fondsmedewerkers Spaanse uitgevers in Madrid. Ze koppelden dit bezoek aan de presentatie van de vertaling *El valle asesino* (*Stikvallei*) van Frank Westerman (uitgeverij Siruela) en een vertaalworkshop voor tien vertalers Nederlands–Spaans. Ook tijdens het Vrisak festival in het Kroatische Rijeka (7–10 juni) koppelde het Letterenfonds uitgeversbezoeken (in Zagreb) aan een vertaalworkshop Nederlands–Kroatisch/Servisch/Sloveens en een boekpresentatie: *Huis voor het hiernamaals* van Guido Snel verscheen in een gezamenlijke Kroatische en Servische vertaling. Op 15 en 16 juni was er een vertaalworkshop Nederlands–Zweeds aan de universiteit van Stockholm; ook daar werden uitgevers bezocht, evenals Kulturradet, de Zweedse zusterorganisatie waarmee het fonds regelmatig samenwerkt, bijvoorbeeld rond internationale Kinderboekenambassadeurs. Van 4–7 juli vond in Sarajevo, Bosnië-Herzegovina, het literaire festival Bookstan plaats, waar het Letterenfonds deelnam aan de paneldiscussie *Small Languages—the Politics of Translations*, en waar is afgesproken dat het festival in 2018 speciale aandacht zal besteden aan Nederlandse literatuur. Op 9 november werd de Duitse bloemlezing van de brieven

van Vincent van Gogh gepresenteerd; het fonds koppele dit aan tien uitgeversbezoeken in Hamburg en Berlijn. Ten slotte werden eind november tien Franse uitgevers bezocht na een netwerklunch in Parijs.

Kennisdeling

De genrespecialisten delen de kennis en nieuwe contacten die zij opdoen met het Nederlandse boekenbedrijf. De eerder genoemde marktverkenningen en prospectiereizen van het Letterenfonds zijn hierbij essentieel. Ook organiseert het fonds twee keer per jaar, voorafgaand aan de belangrijkste internationale beurzen (London en Bologna in het voorjaar, Frankfurt in het najaar) een rechtenborrel met de rechtenmanagers van Nederlandse uitgeverijen. Tot slot wordt kennis over vertaalkwaliteit gedeeld door internationale uitgevers te adviseren over voor specifieke genres 'geaccrediteerde' vertalers.

3.4 Focuslanden

In de huidige, nieuwe beleidsperiode richt het fonds zich op de grote taalgebieden in Europa: het Duitse, het Franse en het Engelse. Hiermee sluit het Letterenfonds aan op het *beleidskader internationaal cultuurbeleid*. Vertalingen in onze buurlanden zijn van groot belang voor de positie van de Nederlandse literatuur en de verdere verspreiding ervan. Met een Engelse, Franse of Duitse vertaling is het zoveel makkelijker uitgevers elders in de wereld te overtuigen van de kwaliteit van het Nederlandse origineel. Bij zijn inspanningen in de focuslanden werkt het fonds samen met het Vlaams Fonds voor de Letteren, de Nederlandse ambassades en consulaten, en Dutch Culture.

Engels

De eerste presentatie was op 17 januari in Londen: tijdens het programma *High Impact* verzorgden Herman Koch, Esther Gerritsen, Joost de Vries, vertaler Sam Garrett, en de Britse auteurs David Nicholls en Jonathan Gibbs optredens in theater *The Tabernacle*. Ook werd daar *The Penguin Book of Dutch Short Stories* gelanceerd. Het fonds organiseerde de avond in samenwerking met de Nederlandse Ambassade en Flanders House Londen. Op 1 februari volgde, in The Black Heart in Camden, de presentatie van de *Dutch Edition* van *Five Dials*, een digitaal literair tijdschrift dat wordt gepubliceerd door Hamish Hamilton, een imprint van Penguin. De *Dutch Edition* brengt werk van Lynn Berger, Hanna Bervoets, Thijs de Boer, Thomas Heerma van Voss, Philip Huff, Ester Naomi Perquin, Nina Polak, Mustafa Stitou, Maartje Wortel en Niña Weijers. Jonathan Reeder, Erica Moore, Liz Waters, David Colmer, Vivien D. Glass, Alice Tetley-Paul, Sarah Welling en Michele Hutchison tekenden voor de vertalingen. Dit Nederlandse themanummer van *Five Dials* is het resultaat van de beurs die gastredacteur Philip Huff ontving binnen *Wanderlust*, het internationale talentontwikkelingsprogramma van het fonds voor schrijvers, programmamakers en redacteuren. Het

Promotie in buitenland in cijfers

Op 12 internationale boekenbeurzen

werd de Nederlandstalige literatuur gepresenteerd

829 gesprekken met buitenlandse uitgevers

vonden plaats op beurzen en tijdens promotiereizen

52 buitenlandse uitgevers en influentials

bezochten Nederland op uitnodiging van het Letterenfonds

meer dan 100 Nederlandse schrijvers

namen deel aan buitenlandse festivals of promotiereizen

Letterenfonds voorziet voor 2020 een omvangrijke promotionele campagne gericht op Groot-Brittannië.

Frans

Veel aandacht ging naar het Franse taalgebied. Medewerkers brachten zeker tien bezoeken aan Parijs om uitgevers, beurzen, boekpresentaties en festivals bij te wonen. Dit moet uitmonden in vertalingen van Nederlandse literatuur, die het fonds in 2018 en 2019 graag presenteert op vele festivals en boekenbeurzen met de campagne *Les Phares du Nord*. Samen met het Vlaams Fonds voor de Letteren, de Nederlandse Ambassade en de Vlaamse Vertegenwoordiging in Parijs organiseert het Letterenfonds onder deze titel gedurende heel 2018 presentaties van Nederlandstalige schrijvers en illustratoren, beginnend op het Festival International de la Bande Dessinée in Angoulême in januari en eindigend op de Salon du livre et de la presse jeunesse in Montreuil in december.

Duits

Voor Duitsland lag de focus op de follow-up van het Nederlands-Vlaamse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse 2016 met een aantal manifestaties in Berlijn en het onderhouden van de contacten met Duitse uitgevers, festivals en pers op de beurzen van Leipzig en Frankfurt. (Zie manifestaties, p 23/24)

3.5 Internationaal cultuurbeleid – fellowships en bezoekersprogramma

Een zeer effectief instrument voor de promotie van Nederlandstalige literatuur in het buitenland is het bezoekersprogramma, waarbij internationale uitgevers en redacteurs worden uitgenodigd om enkele dagen kennis te maken met het Nederlandse boekenvak – soms individueel, vaker *en groupe* in een zogenaamd fellowship-programma. Dit jaar waren er 38 uitgevers in Amsterdam te gast. Zulke bezoeken werpen vruchten af in de vorm van een stijgende rechtenverkoop en een blijvende belangstelling voor literatuur uit het Nederlandse en Friese taalgebied.

Fellowships

De fellowships blijken van groot belang om ook de nieuwe generatie internationale boekenvakkers te betrekken bij wat er in Nederland gaande is. Het Letterenfonds organiseerde er vier: voor Franse uitgevers, voor fictie-uitgevers, voor non-fictie-uitgevers en voor Franse festivaldirecteuren.

Franse uitgevers

In het kader van de literaire campagne *Les Phares du Nord* brachten zeventien Franse uitgevers van 1–3 maart een bezoek aan Antwerpen en Amsterdam. Het bezoek had tot doel het aantal literaire vertalingen in het Frans en de zichtbaarheid van Nederlandstalige auteurs in Frankrijk te vergroten. Te gast waren uitgevers van zowel fictie, non-fictie als kinder- en jeugdliteratuur. De bezoekende uitgevers waren François Bétremieux (Le Castor Astral), Julien

Boulesteix (Little Urban), Dana Burlac (Denoël), Louison Couzy (Milan), Héloïse d'Ormesson (Ed. Héloïse d'Ormesson), Claire do Sêro (Seuil / Sous-sol), Elisabeth Jongen (Versant sud), Juliette Lambron (Fayard), Karine Leclerc (P'tit Glénat), Katharina Loix (Gallimard), Gregory Martin (La Librairie Vuibert), David Meulemans (Forges de Vulcain), Aurélie Ouazan (Robert Laffont), Joachim Schnerf (Grasset), Juliette Thomas (Ed. Le Pommier), Manuel Tricoteaux (Actes Sud) en Camille Vasseur (Albin Michel Jeunesse). Het programma omvatte bezoeken aan uitgeverijen (De Bezige Bij, Atlas Contact, Singel Uitgeverijen, Querido Kinderboeken en Rubinstein), het Rijksmuseum (met rondleidingen verzorgd door de auteurs Geert Mak, Wieteke van Zeil, Gustaaf Peek en Ted van Lieshout) en een diner met uitgevers en vertalers. In de bibliotheek van het Letterenfonds was een rechtencentrum ingericht, waarbij veertien Nederlandse rechtenmanagers en redacteurs gericht zaken konden doen met de fellows, zoals het aankopen van titels en het bespreken van promotieplannen.

Amsterdam Fellowship voor uitgevers van literaire fictie

De achtste editie van het jaarlijkse Amsterdam Fellowship voor uitgevers van literaire fictie werd gehouden van 19–23 september. Net als in voorafgaande jaren werd een driedaags programma georganiseerd, waarbij tien gerenommeerde redacteurs en uitgevers kennismaakten met de Nederlandse literaire wereld. De deelnemende 'fellows' waren Sabine Erbrich (Suhrkamp, Duitsland), Jasmin Düring (Fischer, Duitsland), Peter Blackstock (Grove Atlantic, VS), Anne Meadows (Granta Portobello, VK), Hengchia Lee (Imaginist Time Culture, China), Cansu Canseven (AnataliaLit, Turkije), Ana Estevan Hériz (Tusquets, Spanje), Maria Leonardi (Nottetempo, Italië), Valerie Miguel-Kraak (Fleuve, Frankrijk) en Darina Zaicova (Slovart, Slovakije). Het programma bestond uit bezoeken aan uitgeverijen (Atlas Contact, De Bezige Bij, Singel Uitgevers en Das Mag), het Rijksmuseum (met als auteurs Alfred Birney, Margriet de Moor en Joost de Vries), boekhandel Athenaeum, een *Agent's Lunch* met literair agenten Marleen Seegers, Willem Bisseling en Lollies van Grunsven, en een aantal diners met gasten als Eppo van Nispen (directeur CPNB). Ten slotte vond er bij het Letterenfonds een rechtencentrum plaats waarbij acht Nederlandse uitgevers en redacteurs kennis konden maken met de fellows. Hiervoor waren de volgende uitgevers uitgenodigd: Podium, Lebowsky, Van Oorschot, Cossee, Ambo Anthos, De Bezige Bij, Singel, Contact. Ook het Vlaams Fonds voor de Letteren was aanwezig op het rechtencentrum.

Amsterdam Fellowship voor uitgevers van literaire non-fictie

Van 19–24 november is voor het eerst een apart groepsbezoek georganiseerd voor non-fictie-uitgevers. Dit gebeurde samen met het Vlaams Fonds voor de Letteren, en vond plaats in Amsterdam en

Antwerpen. Tien uitgevers namen eraan deel: Heinrich Geiselberger (Suhrkamp, Duitsland), Franziska Guenther (Aufbau, Duitsland), Nina Sillem (Fischer Verlag, Duitsland), Emilie Barian (Autrement, Frankrijk), Thomas Bout (Rue de l'Echiquier, Frankrijk), Will Hammond (Bodley Head, VK), Mikhail Kotomin (Ad Marginem Press, Rusland), Diana Hernández Aldana (Turner, Spanje), Martin Kaunitz (Bonniers, Zweden) en Amy Spangler, AnatoliaLit (Turkije). Zij maakten in Amsterdam kennis met de belangrijkste non-fictie-uitgevers, ontmoetten rechtenmanagers, redacteurs, boekhandelaren en auteurs, en brachten een bezoek aan verschillende culturele en journalistieke organisaties, zoals *De Correspondent*. Op woensdag 22 november vond er een 'wissel' plaats, zodat de groep op donderdag en vrijdag het literaire leven in Antwerpen kon verkennen.

Franse festivaldirecteuren

Om de Franse literaire festivals waarmee de fondsen de komende jaren zullen samenwerken te laten kennismaken met Nederlandstalige auteurs, het Nederlandse literaire landschap en de Nederlandse literaire festivalwereld, waren elf Franse festivaldirecteuren van 1–3 november te gast in Amsterdam en Den Haag tijdens het fellowship voor Franse *influentials*. De deelnemende festivals waren: Marathon des Mots, Toulouse; La Comédie du Livre, Montpellier; Marché de la Poésie, Parijs; Le Livre sur la Place, Nancy; Littératures Européennes, Cognac; Le Livre à Metz; Le printemps du Livre, Grenoble; Impressions d'Europe, Nantes. Het programma omvatte bezoeken aan de CPNB, Athenaeum Boekhandel, de schrijversresidentie van het fonds aan het Spui, het Rijksmuseum en het festival Crossing Border in Den

Haag. Bij het Letterenfonds vond een *meet and greet* plaats met een aantal Nederlandse literaire festivals: Writers Unlimited, Poetry International, Brainwash, Read My World en Wintertuin. Het Vlaams Fonds voor de Letteren presenteerde een aantal Vlaamse festivals. Doel was het uitwisselen van kennis en *best practices*, het stimuleren van internationale samenwerking en de vorming van een netwerk.

Individuele bezoekers

Om de Nederlands-Vlaamse presentatie op de Leipziger Buchmesse 2018 goed voor te bereiden, werden beursdirecteur Oliver Zille en zijn collega Kerstin Grüner uitgenodigd voor een kort informatief bezoek aan Amsterdam van 6–8 december. Ook Christiane Munsberg, die bij Bertelsmann de programmering van het prominente podium *Das Blaue Sofa* onder haar hoede heeft, was erbij. Zij bezochten het Letterenfonds en de CPNB en maakten kennis met het *start-up accelerator*-programma *Renew the Book*, een initiatief van het Nederlands Uitgeversverbond. Fondsmedewerkster Suzanne Meeuwissen stelde nieuwe initiatieven op het gebied van digitale literatuur voor; stripintendant Gert Jan Pos presenteerde het illustratorenatelier *Parade*, dat ook in Leipzig te zien zal zijn. Verder maakte de delegatie kennis met de auteurs Joris Luyendijk, H.M. van den Brink, Wieteke van Zijl en Esther Gerritsen. De Nederlandse Ambassade in Berlijn nam het initiatief tot dit bezoek en heeft het voor het grootste deel gefinancierd.

Er vond ook een individueel uitgeversbezoek plaats: Eduardo Rabasa van uitgeverij Sexto Piso uit Mexico kwam in november op uitnodiging van het Letterenfonds naar Amsterdam, om nader kennis te maken met Nederlandse uitgevers en schrijvers. Hij ontmoette veertien uitgevers en redacteurs en één vertaler Nederlands—Spaans. Verder verleende het fonds een bijdrage voor de deelname van de Palestijnse Sameh Khader, directeur van het Mahmoud Darwish Museum in Ramallah, aan het festival Writers Unlimited, dat plaatsvond van 19–22 januari.

Met het Crossing Border festival in Den Haag, ten slotte, is gepraat over het bezoek van veertig buitenlandse uitgevers aan dat festival van in de eerste dagen van november.

3.6 Internationaal cultuurbeleid—literaire manifestaties in Frankrijk en Duitsland

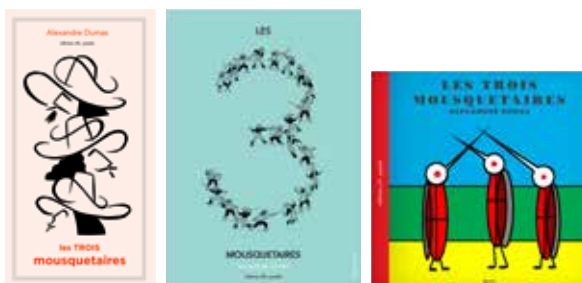
Het Letterenfonds organiseert jaarlijks verscheidene literaire manifestaties in het buitenland, die een belangrijke rol spelen in het vertaalbeleid van het fonds. Ze maken de Nederlandse literatuur zichtbaar op de grote internationale podia van de literatuur: boekenbeurzen, festivals en evenementen. De Nederlands-Vlaamse gastlandpresentatie op de Frankfurter Buchmesse is erin geslaagd de Nederlandstalige literatuur te presenteren als een veelzijdige, rijke en moderne literatuur, die een groot aantal interessante

individuele auteurs in zich verenigt in alle denkbare genres. Dit jaar is voortgebouwd op de in Duitsland behaalde resultaten; daarnaast koos het fonds voor Frankrijk (de vijfde boekenmarkt ter wereld) als bestemming van een grote campagne: *Les Phares du Nord*. Bij beide campagnes treden de Nederlandse en Vlaamse letterenfonds gezamenlijk op.

Livre Paris

Van 24–27 maart vond Livre Paris plaats, Frankrijks grootste boekenbeurs, met 157.600 bezoekers. In samenwerking met de Nederlandse Ambassade in Parijs en het Vlaams Fonds voor de Letteren was het Letterenfonds aanwezig met een stand van 35 m². De stand bestond uit een grote rode vuurtoren (*le phare*) en *La Parade Néerlandaise*, een groep Nederlandse en Vlaamse striptekenaars (Anne Staal, Wasco, Leendert van Duivenbode, Charlotte Dumotier en Jeroen Funke), die onder leiding van Gert Jan Poster plekke nieuwe boekomslagen ontwierpen voor Nederlandse en Franse klassiekers.

De op een riso-printer gedrukte omslagen vonden gretig aftrek bij het Parijse beurspubliek. In samenwerking met het Bureau International de l'Édition Française (BIEF) werd op 25 maart een *Café Pro* georganiseerd, een uitwisseling tussen vier Nederlandse, Vlaamse en Franse kinderboekenuitgevers (Dik Zweekhorst van Querido Kinderboek, Bart Desmyter van Uitgeverij de Eenhorn, Sophie Giraud van Hélim en François Martin van Actes Sud Junior). Diezelfde avond was er in de residentie van de Nederlandse ambassadeur een *soirée littéraire*; onder leiding van Margot Dijkgraaf gingen Niña Weijers, Toine Heijmans en Dimitri Verhulst in gesprek met de Franse auteurs Maylis de Kérangal en Florence Noiville. Een reünie met de fellows die begin maart in Amsterdam en Antwerpen waren sloot de beurs af.

Le Boekenbal en B2B, Parijs

Op 1 juni vond de tweede editie van *Le Boekenbal* in Parijs plaats, een feestelijke avond in het Atelier Néerlandais, met optredens van cabaretier Freek de Jonge, Dichter des Vaderlands Ester Naomi Perquin, beeldend kunstenaar Olfa ben Ali, schrijver Abdelkader Benali en de Franse historicus Christophe de Voogd. De avond werd geopend door minister Jet Bussemaker, gepresenteerd door Margot Dijkgraaf en bezocht door ca. 350 *influentials* uit de Franse, Nederlandse en Vlaamse literaire en culturele wereld. 's Middags was er in de residentie van de Nederlandse ambassadeur een atelier voor veertien literair vertalers in en uit het Frans. Op de dag na het bal vond in de Ateliers Néerlandais een zogeheten *B2B* plaats—een ontmoeting tussen ca. vijftig Franse, Nederlandse en Vlaamse uitgevers en rechtenmanagers. *Le Boekenbal*, de uitgeversontmoeting en het vertaalatelier werden georganiseerd door de Nederlandse Ambassade in Parijs, in hechte samenwerking met het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren.

Soirée Néerlandaise, Maison de la Poésie Parijs

In het Maison de la Poésie in Parijs vond op 25 september een *soirée littéraire* plaats rond de jonge Nederlandse auteurs Joost de Vries en Inge Schilperoord. Van beiden verscheen in 2017 in Frankrijk nieuw werk: *L'héritier (De republiek)* van Joost de Vries verscheen bij Éditions Plon; *La tanche (Muidhond)* van Inge Schilperoord verscheen bij Belfond. De avond werd georganiseerd met de Nederlandse Ambassade, gemodereerd door Margot Dijkgraaf en bezocht door ca. zestig mensen.

Leipziger Buchmesse

De Leipziger Buchmesse is de tweede boekenbeurs van Duitsland en een belangrijk podium om nieuwe boeken onder de aandacht van de Duitse pers en het publiek te brengen. Na het succesvolle Nederlands-Vlaamse *Ehrengast*-programma op de Frankfurter Buchmesse en de publicatiegolf die daarmee samenhang, zakte afgelopen voorjaar het aantal nieuwe vertalingen in. Het fonds greep de beurs in Leipzig aan om de gesprekken met Duitse uitgeverijen voort te zetten—over nieuwe titels, uitgeefplannen en de voortzetting van de campagne *Dies ist, was wir teilen*. Met de Frankfurter Buchmesse en de Nederlandse Ambassade in Berlijn organiseerde het fonds een goed bezochte netwerkreceptie (ca. tachtig gasten) in het Schauspielhaus Leipzig, waar het de vervolgcampagne presenteerde aan journalisten, uitgevers, vertalers en festivaldirecteuren. Daarbij werden ook de eerste plannen gemaakt voor de Nederlands-Vlaamse presentatie op de Leipziger Buchmesse in 2018 (zie hieronder).

Persontbijt Nederlandse Ambassade Berlijn / internationales literaturfestival berlin

Het internationales literaturfestival berlin (ilb) is sinds de oprichting in 2000 uitgegroeid tot een van de meest toonaangevende literaire festivals in Europa. Met Geert Mak, Stefan Hertmans, Anna Woltz, Jan-Paul Schutten, Lize Spit, Auke Hulst, Wytse Versteeg en Gustaaf Peek kende het festival (6–16 september) in het post-Frankfurt-jaar een grote delegatie van Nederlandse en Vlaamse auteurs. Om aandacht te vragen voor hun optredens en om de vervolgcampagne *Dies ist, was wir teilen* aan de Berlijnse pers te presenteren, werd in de Nederlandse Ambassade een persontbijt georganiseerd in aanwezigheid van auteur Auke Hulst, wiens bundel *Als dit zo doorgaat* op het ilb werd gepresenteerd. Het ontbijt werd bezocht door vertegenwoordigers van o.a. Bertelsmann / das Blaue Sofa, Deutschlandradio en enkele belangrijke bloggers.

Stadt Land Buch, Berlijn

Stadt Land Buch is een jaarlijkse 'boekenweek' in Berlijn en de regio Brandenburg, waarbij met name lokale boekhandels als podia fungeren. Nederland en Vlaanderen waren dit jaar gastland, op uitnodiging van de organiserende Börsenverein des Deutschen Buchhandels. Het openingsprogramma was op 15 november in de grote zaal van het prestigieuze

Deutsches Theater, waar Margriet de Moor en Stefan Hertmans onder leiding van Sigrid Löffler met elkaar in gesprek gingen. Op diezelfde plek sloot een feestelijk literair-muzikaal programma een week later het festival af met onder anderen Gerbrand Bakker, Gustaaf Peek en Frankfurt 2016-intendant Bart Moeyaert. In de tussenliggende dagen ontrolde zich een intensief en ambitieus auteursprogramma met optredens van Herman Koch, Gerbrand Bakker, Jan Brokken, Philip Dröge, Annemieke Hendriks, Michael Bijnens, en Gustaaf Peek. De illustratoren Mies van Hout, Floor Rieder, Mattias de Leeuw en Peter Goes traden op in verschillende boekwinkels en verzorgden een spectaculaire *Schaufensterbemalung* in Berlijns grootste boekwinkel, Dussmann aan de Friedrichstraße. Twee projecten verdienen een speciale vermelding: op 16 november vond in het Literaturhaus Berlin een avond plaats rond *Das Büro* van J.J. Voskuil, waarvan het zevende en laatste deel bij Verbrecher Verlag verscheen. Vertaler Gerd Busse en Gerbrand Bakker spraken met moderator Matthias Kniep over het boek en haalden persoonlijke herinneringen op aan de auteur. Op dezelfde avond werd in de Prins Claus Zaal van de Nederlandse Ambassade de prachtig uitgegeven Duitse vertaling gepresenteerd van de brieven van Vincent van Gogh: *Manch' hat ein großes Feuer in seiner Seele* (C.H. Beck Verlag). Conservatrice Nienke Bakker en museumdirecteur Axel Rüger bespraken voor een volle zaal het kunst-historische en literaire belang van deze teksten. De 15 programma's met Nederlandse en Vlaamse auteurs trokken ca. 1.200 bezoekers; in de Berlijnse en in de regionale pers verschenen 52 artikelen en ca. 120 vooraankondigingen (zie ook bijlage 3).

3.7 Auteurs naar het buitenland

Als een vertaling van een Nederlandse auteur verschijnt, ondersteunt het Letterenfonds buitenlandse uitgeverij bij de promotie van het werk en benadert samen met hen pers, festivals, bibliotheken en boekhandels. Ook kan het fonds een bezoek van een auteur of illustrator aan het land in kwestie medefinancieren vanuit de *regeling Reiskosten buitenland*. In 2017 werden 77 reizen ondersteund van auteurs in alle genres.

Enkele voorbeelden: Miek Zwamborn nam deel aan een literaire avond in Lumbrein (Zwitserland) om de Duitse vertaling van haar roman *De duimsprong* te promoten. Na afloop schreef zij: "Ik geloof dat ik inmiddels uit Bettina Bach's vertaling van mijn roman, die in Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk nog beter werd ontvangen dan in Nederland, vaker heb voorgelezen dan uit het origineel en steeds weer ben ik zeer onder de indruk van de kwaliteit van Bachs werk." Mira Feticu presenteerde haar gedichten in het Afrikaans bij het Vrystaat Literatuurfees in Bloemfontein: "Als ik zeg dat het onvergetelijk was, doe ik mezelf tekort. Deze ervaring (festival, mensen, plekken, gebeurtenissen) heeft mijn manier van denken

“De speciale aandacht voor Vlaanderen en Nederland op de laatste Buchmesse van Frankfurt, afgelopen najaar, is niet zonder gevolgen gebleven, blijkt nu ook uit de definitieve cijfers over deze boekenbeurs. Er werden drie keer zoveel oorspronkelijk Nederlandstalige boeken in het Duits vertaald dan regel was in de laatste jaren.”

Telegraaf, 'Drie keer zoveel Nederlandse boeken in Duits', 1 maart 2017

“De Frankfurter Buchmesse heeft de Nederlandstalige literatuur een enorme boost gegeven. Voor onze schrijvers en uitgevers is de deur naar de rest van de wereld geopend. Het was een mooi jaar voor de letteren.”

Minister van Cultuur Jet Bussemaker op rijksoverheid.nl, ‘Vlaams-Nederlands succes op grootste boekenbeurs ter wereld’, 1 maart 2017

“Gekommen um zu bleiben – mit ihren Büchern. Berlins Großes Lesefestival hat die Niederlande zu Gast.”

Berliner Zeitung, ‘Kulturkalender’, 2-8 november 2017

“Je merkt wel dat het gastlandschap positief doorwerkt. Je hoort mensen zeggen dat wat wij vorig jaar deden op het gebied van publiciteit en het paviljoen positief afsteekt tegen wat de Fransen nu doen.”

Boekblad, 'Tiziano Perez (Nederlands Letterenfonds): "Ons netwerk is met 30 procent gegroeid"', 14 oktober 2017

“Er wordt steeds meer Nederlandse literatuur in het Engels vertaald. Engels was altijd een moeilijke markt, maar nu is na Duits het Engels de tweede taal waarin Nederlandse literatuur verschijnt.”

Boekblad, 'Tiziano Perez (Nederlands Letterenfonds): "Ons netwerk is met 30 procent gegroeid"', 14 oktober 2017

en voelen vergroot. Alsof ik er in mijn hart en hoofd nog een kamer bij gekregen heb, voor mijn ervaringen in Afrika, maar wel een kamer die communiceert met alle andere kamers, zoals in de wet van de communicerende vaten. Ik was trots om op de Afrikaanse podia mijn twee landen te mogen vertegenwoordigen en ik heb mezelf gelukkig gevoeld toen ik besepte wat een issue de taal is in Zuid-Afrika en wat een geluk ik als Nederlands schrijver heb. Ik, die ooit besloot om van taal te veranderen, mocht dat doen zonder enig politiek gevolg en zonder druk uit de omgeving."

Erik Lindner nam deel aan Poetry with Prakriti 2017 in Chennai (India) ter promotie van de aankomende uitgave van Nederlandse poëzie samengesteld door Sonnet Mondal. In zijn verslag schreef hij: "Het was professioneel georganiseerd, hoogstens waren sommige locaties niet berekend op de hoeveelheid publiek die er op af kwam. Het poëziefestival bestaat tien jaar maar het was de eerste keer dat ze internationale dichters aan het programma hadden toegevoegd. Ook las ik samen met Sonnet Mondal en de Amerikaanse dichter Brian Turner voor op het SDNB Vaishnav College for Women. We waren verbaasd over de opkomst, geen klas maar maar liefst 200 studenten Engelse literatuur zaten in het auditorium op ons te wachten. De geluidsinstallatie was behoorlijk slecht en de ventilatoren zoemden hard, maar de studenten luisterden zeer geconcentreerd, stelden na afloop vragen die betrokkenheid met het werk toonden. Het verbaasde me hoe ernstig ze poëzie namen, en dan ook praktisch allemaal, zowat het hele publiek."

Mineke Schipper was te gast bij het Caïro Literatuur Festival voor de presentatie van de Arabische vertaling van *Bloot of bedekt. Van niets om het lijf naar strak in het pak*. Op de website van het fonds deed ze verslag. "Mijn nu in het Arabisch vertaalde boek *Bloot of bedekt* gaat over de vraag hoe de mensheid van oudsher met blote en bedekte schaamte is omgegaan. Er had een paar weken eerder al een voorpublicatie van een van de hoofdstukken in het culturele weekblad *Al Qahera* gestaan. De hoofdredacteur van het blad, met wie ik bij het Festival kennismakte, verwelkomde het onderwerp als 'urgent en relevant', en zei dat het betreffende artikel in de top vijf van zijn lezers stond."

Tosca Menten nam deel aan de Kinderboekenbeurs in Shanghai (China) voor haar *Dummie de mummie*-serie. Zij bezocht er ook scholen, boekwinkels en bibliotheken. De beelden spreken voor zich. Vertaalster Yumiko Kunimori reisde naar Japan om de vertaling van *Oeroeg* van Hella S. Haasse onder de aandacht te brengen op het European Literature Festival in Tokyo, in een cultureel centrum in Koriyama en in de residentie van de Nederlandse ambassadeur in Tokyo. Er verscheen een mooie recensie op de website van het Japanse Amazon met vijf sterren, waarbij zij schreef: "Het wordt ongetwijfeld een mooie reis voor *Oeroeg*!"

3.8 Vertalershuis Amsterdam

Het Vertalershuis is de link tussen de afdeling van het Letterenfonds die de Nederlandse literatuur in het buitenland onder de aandacht brengt en de buitenlandse vertalers die ervoor zorgen dat deze literatuur ook daadwerkelijk kan verschijnen. Buitenlandse vertalers met een vertaalcontract kunnen een periode in het Vertalershuis verblijven om aan hun vertaling te werken, onderzoek te doen, met hun auteurs te overleggen en Nederlandse uitgevers te ontmoeten. In 2017 ontving het Vertalershuis 59 vertalers en één auteur; zij hadden 24 nationaliteiten. Daarnaast organiseerde het Vertalershuis workshops vanuit het Nederlands in het Engels, Spaans, Zweeds en Kroatisch / Servisch / Sloweens; plus een 'vice versa-workshop', waaraan vertalers Nederlands—Pools én Pools—Nederlands deelnamen. In november werd, in samenwerking met het Crossing Border Festival in Den Haag, opnieuw een *Vertalersfabriek* en *The Chronicles* gehouden, waarbij vijf jonge vertalers door ervaren collega's intensief werden begeleid bij het vertalen van teksten van jonge auteurs (zie p. 7). Ook organiseerde het Vertalershuis de *Vondel Translation Prize*, een tweejaarlijkse prijs voor vertalers Nederlands—Engels, die op 1 maart 2018 in Londen zal worden uitgereikt aan vertaler David McKay voor zijn *War and Turpentine (Oorlog en terpentijn)* van Stefan Hertmans en de *Prix des Phares du Nord*, een tweejaarlijkse prijs voor vertalers Nederlands—Frans, die op 16 maart 2018 in Parijs zal worden uitgereikt aan vertaler Mireille Cohendy voor *Une heure avant minuit (Een dwaze maagd)* van Ida Simons. Ten slotte organiseerde het Vertalershuis in december de negentiende Literaire Vertaaldagen, met als thema *Tijdelijk een ander zijn*, waaraan zo'n 350 vertalers uit binnen- en buitenland deelnamen. Alle lezingen zijn gepubliceerd op de websites van het Letterenfonds en het Vertalershuis.

Hoofdstuk 4

Communicatie, kwaliteitsbeleid en onderzoek

4.1 Communicatie

De communicatie van het fonds is erop gericht om de verscheidene doelgroepen helder en actief te informeren over zijn activiteiten en regelingen. Een gedetailleerd overzicht van alle publicaties, websites en social media van het fonds is opgenomen in bijlage 3.

Bij uitgeverijen, vertalers en literaire organisaties in het buitenland presenteert het fonds jaarlijks vele boeken en auteurs, en het informeert deze partijen over de stand van zaken in de Nederlandse literatuur. Uitwisseling van kennis en bevordering van de dialoog staan hierbij steeds voorop.

Binnen Nederland lag de nadruk op het delen van kennis met het boekenvak, met name over digitale innovatie. Dit gebeurde via expertmeetings en het ondersteunen van onderzoek (zie Evaluatie). Daarnaast werd op nieuwe manieren de verbinding met het brede publiek gezocht door iedere maand recent verschenen titels die met een beurs van het fonds tot stand zijn gekomen onder de aandacht te brengen via een maandelijks Facebook-album, en is nieuw digitaal werk in de loop van 2017 gepresenteerd in musea en festivals in Nederland en Vlaanderen.

Publicitaire hoogtepunten van het jaar waren (het record aantal boekingen van) de actie Boek een dichter, de presentatie van het onderzoek naar Poëzie in Nederland, de Europese Literatuurprijs en de Vertalersgeluktournee, de derde editie van Fluiten in het donker, de lancering van de Schwob-winteractie 2017, het bezoek van writer in residence Aura Xilonen, en het vervolgprogramma op FBM16 in Duitsland.

Het fonds informeert ook nieuwe generaties letterkundigen: studenten Nederlands, literatuur- en vertaalwetenschap. Aan ruim 100 studenten van vijf verschillende universiteiten/opleidingen is voorlichting gegeven door medewerkers van het Letterenfonds. Voorts is een presentatie verzorgd voor meer dan 50 studenten en alumni van de Vertalersvakschool Amsterdam en op het Nationaal Vertaalcongres (voor 200 vertalers) in Amersfoort.

Bij een aantal programma's is publicitair samengewerkt met vaste mediapartners: bij de Europese Literatuurprijs en de daaraan verbonden

Vertalersgeluktournee wordt samengewerkt met *de Groene Amsterdammer*, de webredactie van Athenaeum Boekhandel en 360; bij Fluiten in het donker is samengewerkt met *Schrijven online* en met de drie betrokken omroepen AVROTROS, NTR en VPRO; en Schwob werkt nu samen met de VPRO in de vorm van de (bijna) maandelijks podcast over een 'vergeten klassieker' Lees Dees.

In het Beleidsplan 2017–2020 is een nieuwe website aangekondigd, die hechter zal worden verbonden met de informatiestructuur binnen het Letterenfonds. Vooruitlopend hierop is er in 2017 veel aandacht besteed aan de aansluiting tussen het adresbeheer- en subsidieadministratiesysteem Salesforce enerzijds en de boekhouding anderzijds, en aan het uitbreiden van de mogelijkheden tot digitaal aanvragen.

Buitenland

In het afgelopen jaar is met name geïnvesteerd in de verdere uitbouw van de informatievoorziening voor buitenlandse uitgevers en partners. Dit uiteraard met het doel om de internationale aandacht voor Nederlandstalige literatuur ook na het Nederlands-Vlaams gastlandschap hoog te houden. Sinds mei wordt een algemene Engelstalige digitale nieuwsbrief verzonden aan circa 2.000 buitenlandse contacten, naast de reeds bestaande Highlights-nieuwsbrieven waarmee informatie uit de verschillende buitenland-brochures breder wordt gedeeld. Ook is in 2017 een extra, tweede non-fictie brochure gemaakt ter gelegenheid van de London Book Fair. Daarnaast is online geïnvesteerd in het verbeteren van bereik en betrokkenheid van de nieuwe social media-kanalen @DutchLiterature. Met succes: het aantal volgers op Twitter verdubbelde, op Facebook steeg het gemiddelde aantal gebruikers per maand van 3.704 naar 4.441. Nieuwe vertalingen van Nederlandse literatuur in alle genres worden maandelijks gedeeld via een album op Facebook—deze behoorden tot de meest bekeken posts—en bijna dagelijks via het nieuwe Instagram account van het fonds. Daarbij blijft de vertalingendatabase een onmisbaar instrument voor de promotie van de Nederlandse literatuur in het buitenland, dat ook in 2017 buitengewoon vaak is geraadpleegd (17.275 paginaweergaves). Tot slot werd een bijdrage geleverd aan de expositie *De wereld in: Jip en Janneke in vertaling* in Roden (Drenthe), kon in oktober de Schiphol Airport Library feestelijk worden heropend met een frisse collectie Nederlandse literatuur in vertaling, en hield het fonds een presentatie over digitale literatuur voor culturele attachés tijdens de Ambassade Cultuurdagen (1 november), georganiseerd door Dutch Culture.

4.2 Kwaliteitsbeleid en onderzoek

Het Letterenfonds kende zoals gebruikelijk meerdere interne en externe periodieke evaluatiemomenten:

- Intern werden de regelingen geëvalueerd door de commissies (als vast agendapunt op vergaderingen) en door de medewerkers (aan het eind van het jaar, waarbij vervolgens ook de subsidieplafonds voor het volgende jaar werden vastgesteld);
- Extern werden regelingen en programma's geëvalueerd in gesprekken met het veld en potentiële aanvragers. Deelnemers aan de *writer-in-residence* programma's schreven na afloop een evaluatieverslag.

Evaluatie van de regelingen

Op 12 april evalueerden zowel huidige als oud-commissieleden de *regeling Projectsubsidies voor literaire vertalingen*, die per 2015 is ingegaan. De uitkomsten werden intern besproken en, op 28 november, gecommuniceerd in het jaarlijks overleg met de Auteursbond. De regeling is transparanter dan haar voorganger: aanvragers hebben nu bij een toekenning meer inzicht in de opbouw van het subsidiebedrag. De door vertalers uitgesproken vrees dat het vertalen van moeilijke, hoogwaardige literatuur door de nieuwe regeling minder aantrekkelijk zou worden, bleek niet bewaarheid. De regeling zal enkele wijzigingen ondergaan en in 2018 worden voortgezet. Het woordtarief voor zowel beginnende als ervaren vertalers zal daarbij worden verhoogd.

De evaluatiebijeenkomst met de commissie van de *regeling Projectsubsidies voor publicaties* (ten behoeve van schrijvers) was op 1 november. Men besloot onder meer aanvragers uitgebreider te bevragen over hun werkplan en dat werkplan explicieter te beoordelen.

Effectmeting van aanvragen

De grootste groep aanvragers bestaat uit de schrijvers en vertalers die regelmatig terugkeren. Bij een nieuwe aanvraag beoordelen zowel externe lezers als commissieleden het resultaat van een eerdere aanvraag (boekpublicatie) aan de hand van richtlijnen. Het effect van de aanvragen bij de bovengenoemde regelingen wordt dus voortdurend gemeten. Ook bij andere regelingen zijn checkpoints ingebouwd: zo betaalt het fonds vertaalsubsidies (*translation grants*) pas uit na ontvangst van de bewijsexemplaren. Een vergelijkbare procedure is er bij productiesubsidies voor uitgeverij in Nederland.

Monitoring van aanvragers

Medewerkers informeren geregeld bij aanvragers naar hun voortgang. Dit is met name van belang bij incidentele aanvragers met langlopende projecten, zoals biografen. Ook digitale projecten worden intensief begeleid, zowel door de adviescommissie als vanuit het bureau. Deze begeleiding—vanaf de

aanvraag voor een commissie tot aan de realisatie en presentatie—is nodig vanwege het innovatieve en interdisciplinaire karakter van de projecten, maar ook om kennis te delen.

KVB Boekwerk

Voor een goede kennis van de boekencultuur is inzicht nodig in de hele keten van maker tot lezer. Dat is ook de opvatting van de partijen die zich verenigd hebben in KVB Boekwerk, het kennis- en innovatiecentrum voor het boekenvak. Dit netwerk, opgericht in opdracht van het ministerie van OCW op advies van de Raad voor Cultuur, onderzoekt het functioneren van de boekensector, faciliteert evaluaties (ook in het kader van de Wet op de vaste boekenprijs), presenteert innovaties op het gebied van het boekenvak en de boekencultuur, en inventariseert culturele en leesbevorderende prestaties. De veelgeroemde 'collectiviteit in de boekencultuur', die verworvenheden als het Centraal Boekhuis, de CPNB, het Modelcontract en de Wet op de vaste boekenprijs heeft voortgebracht, staat daarbij zoveel mogelijk centraal. KVB Boekwerk is een grote stap voorwaarts, want het koppelt data en onderzoeken uit verschillende geledingen van de boekensector aan elkaar en maakt ze toegankelijk voor analyse. Zo kunnen ontwikkelingen in diversiteit en de maatschappelijke, artistieke en economische waarde van de boekensector in beeld worden gebracht. Op 19 januari vond het goedbezochte KVB Boekwerk Seminar *Met het oog op morgen* plaats in NEMO te Amsterdam. Sprekers uit verschillende domeinen lieten hun licht schijnen op mogelijkheden en kansen die innovatie het boekenvak biedt. Paulien Dresscher, lid van de Raad van advies van het Letterenfonds, nam het publiek mee langs inspirerende interactieve projecten die mede met steun van het fonds tot stand zijn gekomen.

Effectmeting internationalisering

Om ontwikkelingen op het gebied van vertalingen uit het Nederlands en Fries bij te houden en te meten heeft het fonds de vertalingendatabase ontwikkeld: vertalingendatabase.nl. Daarin worden alle vertalingen geregistreerd van Nederlandse en Friestalige literatuur die in het buitenland verschenen of in voorbereiding zijn. De database behoort tot de meest geraadpleegde onderdelen van de Letterenfonds-website: in 2017 werd de vertalingendatabase in 14.079 sessies 17.275 keer geraadpleegd; 46 procent van de bezoekers kwam er voor het eerst. Van de bezoekers kwam 63 procent uit Nederland (50 procent) en België (13 procent).

Inkomenspositie kunstenaars

In april 2016 maakten het Letterenfonds en de Auteursbond de resultaten bekend van een groot kwantitatief onderzoek naar de inkomsten van schrijvers en vertalers over de jaren 2013 en 2014 (APE Public Economics, rapport nr. 1421). Een jaar later werd dit besproken en geëvalueerd met het ministerie. Dit op initiatief van het fonds, aangezien er het voornemen was het onderzoek najaar 2017 te

herhalen in verband met de (tussen)evaluatie van de Wet auteurscontractenrecht in 2018. Het ministerie stelde het geplande herhaalonderzoek uit en besloot nog voor de zomer een bijeenkomst te beleggen over de vraag hoe de inkomensonderzoeken bij kunstenaars beter geüniformeerd konden worden. Deze bijeenkomst vond eind juni op initiatief van HTH Research en het ministerie bij de Boekmanstichting plaats met een groep experts. Henk Vinken publiceerde de bevindingen in oktober in het rapport *Inkomensonderzoek onder kunstenaars. Een handreiking* (HTH Research). Hiermee werd een belangrijke stap gezet naar toekomstig inkomensonderzoek bij kunstenaars in Nederland.

Gebruikersonderzoek binnen- en buitenland

Het fonds houdt elke vier jaar gebruikersonderzoeken; de laatste waren in 2013. Het voornemen was dan ook om in 2017, bij het begin van de nieuwe beleidsperiode, weer nieuwe te houden, maar op initiatief van het ministerie besloot de werkgroep onderzoek eerst samen met de andere door de overheid gefinancierde cultuurfondsen te zoeken naar meer uniformiteit van de gebruikersonderzoeken. De kwestie werd opgenomen in het fondsenoverleg. In het najaar besloten de fondsen tot een meer uniforme benadering, bijvoorbeeld over de te benaderen groepen, de te bevragen periode (namelijk 2016 en 2017) en de weergave van scores in vijf schalen. Hierna gaf het fonds IVA Onderwijs opdracht tot drie gebruikersonderzoeken: een gericht op de aanvragers in Nederland (o.a. schrijvers, vertalers en uitgevers), een op uitgevers in het buitenland (Engelstalig) en een gericht op vertalers van Nederlandse literatuur. Begin 2018 zullen de onderzoeken uitgevoerd worden.

Herschrijven regelingen & nieuwe regelingen

De *regeling Literaire tijdschriften* is per 2017 vernieuwd, vanwege de ministeriële toestemming om met ingang van de nieuwe beleidsperiode ook het literaire tijdschrift in papieren vorm te ondersteunen. Het fonds besloot de subsidiëring vooral te richten op auteurshonoraria; literaire tijdschriften zijn een podium voor talentontwikkeling, maar bij het ontbreken van voldoende financiële middelen kunnen zij de schrijvers en vertalers daarvoor onvoldoende honoreren. In 2018 staat een evaluatie van de regeling en de procedure gepland. Ook de *Biografieregeling* en de *regeling Werkbijdrage theatertekst* zijn in 2017 herzien; zie daarvoor hoofdstuk 2.1. Eerder werden de regelingen voor (inter)nationale literaire festivals en incidentele evenementen voor de periode 2017-2020 reeds aangepast, om doorgroei van de (boven)regionale festivals beter te faciliteren. Zie hiervoor het Jaarverslag 2016, pagina 26.

Beleidsbijeenkomst fonds

Op uitnodiging van het Letterenfonds presenteerden wetenschappers Karina van Dalen-Oskam en Joris van Zundert tijdens een beleidsmiddag op 12 juli aan de Raad van Toezicht, de Raad van advies en de medewerkers van het fonds de resultaten van hun

computationele onderzoek naar literaire kwaliteit. Ook vertelden ze over hun bijdrage aan een pilot-onderzoek naar het voorspellen van bestsellers, waarover momenteel veel gediscussieerd wordt. Karina van Dalen-Oskam is hoofd Letterkunde aan het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis. Ze is tevens verbonden aan de Universiteit van Amsterdam als hoogleraar Computatieve Literatuurwetenschap. In 2012 startte zij het onderzoeksproject *The Riddle of Literary Quality*. Samen met Joris van Zundert, collega-onderzoeker aan het Huygens Instituut, bereidt ze wetenschappelijke artikelen voor over verschillende aspecten van dit onderzoek en de resultaten. Verder werkt ze aan een publieksboek over *The Riddle of Literary Quality*. Van Dalen Oskam deelde haar presentatie voor het fonds met het boekenvak, via een blog op de Letterenfonds-website.

Poëzie in Nederland

Samen met Stichting Lezen droeg het Letterenfonds bij aan het onderzoeksrapport *Poëzie in Nederland: Een onderzoek naar hoe vaak en op welke manieren volwassenen in Nederland in aanraking komen met poëzie* van Kila van der Starre (Universiteit Utrecht). Vrijwel alle Nederlanders komen in aanraking met poëzie, zo blijkt uit dit onderzoek, dat op 16 september in Utrecht werd gepresenteerd aan pers en publiek.

Kennisdeling en professionalisering

Eind 2016 verleende het ministerie aan het Letterenfonds een projectsubsidie van € 67.000 om kennis te delen over ondernemerschap in de letterensector. In samenspraak met de Auteursbond werd besloten een professionaliseringsplan en scholingsaanbod te ontwikkelen voor schrijvers en vertalers, plus een project dat zich richt op de professionalisering van literaire festivals. De Auteursbond besloot in overleg met het fonds tot het ontwikkelen en uitvoeren van cursusprogramma's gericht op versterking van het cultureel ondernemerschap van schrijvers en vertalers. In april 2017 gaf het fonds de Auteursbond na besprekingen de opdracht daartoe. Het cursusaanbod is gereed en zal begin 2018 door de Auteursbond aangeboden worden.

In november organiseerde het fonds een bijeenkomst met veertien structureel gesubsidieerde literaire festivals en literair-educatieve instellingen. Er bleek een grote behoefte te bestaan aan het delen en vergroten van de kennis over ondernemerschap (zoals marketing, publieksonderzoek, personeelsbeleid), maar ook werd duidelijk dat de behoeften per organisatie sterk uiteenlopen. Omdat een brancheorganisatie ontbreekt, heeft het fonds besloten dat het per 2018 een coördinerende en faciliterende rol voor de literaire festivals in Nederland gaat verrichten. Waar mogelijk kiest het voor een collectieve aanpak. Omdat er daarnaast heel specifieke wensen en vragen zijn met betrekking tot professionalisering per organisatie, wordt ook de mogelijkheid geboden per organisatie deskundigheid in te kopen.

Hoofdstuk 5

Organisatie en personeel

5.1 Bestuur & beheer

Governance-structuur

Het Letterenfonds heeft een Raad van Toezicht-model. Tiziano Perez is op 1 april 2014 door de minister van OCW benoemd tot bestuurder van het Nederlands Letterenfonds voor de duur van vijf jaar. Hij is als directeur-bestuurder belast met het besturen van het fonds en met het beheer van en de beschikking over het vermogen van het fonds, waaronder het nemen van de beslissingen op subsidieaanvragen. Hij vertegenwoordigt het fonds en is belast met de dagelijkse leiding van het fondsbureau.

De Raad van Toezicht is in het bijzonder verantwoordelijk voor de controle op het beleid van de directeur-bestuurder en op de algemene gang van zaken in het fonds. De Raad van Toezicht staat de directeur-bestuurder met advies terzijde. Van zijn samenstelling en werkzaamheden wordt hierna separaat verslag gedaan in het verslag van de Raad van Toezicht.

De directeur-bestuurder wint waar nodig over de ingediende subsidieaanvragen advies in bij adviescommissies, die per subsidieronde worden samengesteld uit de Raad van advies van het Letterenfonds. De leden van de Raad van advies worden door de directeur-bestuurder benoemd voor de duur van twee jaar, met de mogelijkheid van herbenoeming voor twee jaar. Aan de benoeming gaat een voordracht door de selectiecommissie vooraf; de selectiecommissie bestaat uit twee externen, een uit kringen van de Auteursbond (Arnoud van Adrichem) en een vertegenwoordiger van de Literaire Uitgevers Groep (Leonoor Broeder). Om de culturele diversiteit van de Raad van Advies te vergroten wordt Binoq Atana bij de werving van kandidaten betrokken. Soms gebruiken de adviescommissies op hun beurt weer adviezen van externe adviseurs. Bijvoorbeeld bij de *regeling Projectsubsidies voor literaire vertalingen*, waarbij literaire werken en vertalingen uit zeer veel verschillende taalgebieden worden beoordeeld en de expertises niet allemaal in één commissie vertegenwoordigd kunnen zijn.

Wet, regelgeving en gedragscodes

Het Letterenfonds is een zelfstandig bestuursorgaan. Het is gebonden aan onder meer de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en het daarin verankerde gelijkheidsbeginsel. Subsidiebeslissingen van het fonds zijn gebaseerd op het Algemeen reglement en de deelreglementen van het fonds, die door de directeur-bestuurder worden vastgesteld en aan de voorafgaande goedkeuring door de minister van OCW

zijn onderworpen. De beslissingen van de directeur-bestuurder zijn voor bezwaar vatbaar en kunnen ter toetsing worden voorgelegd aan de bestuursrechter.

Naast de Awb past het fonds zowel de *Gedragscode Cultuurfondsen* als de *Governance Code Cultuur* toe. Deze twee codes werken volgens het principe 'pas toe of leg uit'. Van de *Gedragscode Cultuurfondsen* wordt op één punt afgeweken. Paragraaf 6 van deze code schrijft voor dat het jaarverslag informatie dient te bevatten over afgewezen projecten. Het Letterenfonds past dit gedeeltelijk toe. Bij de afweging van belangen tussen volledige openheid over de behandeling van bij het fonds ingediende subsidieaanvragen enerzijds en privacy van individuele aanvragers anderzijds, verstrekt het fonds geen informatie over afgewezen aanvragen van natuurlijke personen. Afgewezen aanvragen van rechtspersonen worden wel in de publiekseditie van het jaarverslag opgenomen. De negen principes van de *Governance Code Cultuur* worden door het fonds onderschreven en zijn waar nodig in de fondsreglementen verwerkt. Integriteit en het vermijden van de schijn van belangenverstrengeling binnen de hele organisatie (Raad van Toezicht, directeur-bestuurder, medewerkers en adviseurs) zijn, zoals deze code voorschrijft, een terugkerend punt van aandacht. Openheid met respect voor de privacy van aanvragers en het intellectuele eigendom van creatieve plannen en een goed evenwicht tussen de verschillende geledingen van het fonds, met vastgelegde advies- en besluitprocedures, zijn daarbij richtsnoer. Over alle subsidiebesluiten wordt achteraf aan de Raad van Toezicht gerapporteerd.

Toegekende subsidies worden op de website van het fonds bekendgemaakt, via de digitale nieuwsbrief verspreid en in de uitgebreidere, digitale publiekseditie van dit jaarverslag gepubliceerd. Bij betalingen is sprake van een formele én technische functiescheiding; er zijn altijd ten minste vier ogen bij betrokken.

Het Letterenfonds heeft een klokkenluidersregeling. Sinds september 2014 is Greetje van den Bergh benoemd tot extern vertrouwenspersoon van het fonds voor de duur van vier jaar.

Functies en nevenfuncties van de Raad van Toezicht, directeur-bestuurder, directeur en leden van de Raad van advies zijn op de website van het fonds te vinden. Nevenfuncties van de overige medewerkers zijn in kaart gebracht en worden periodiek besproken op wijzigingen.

In 2017 had Tiziano Perez de volgende nevenfuncties: *qualitate qua* directeur-bestuurder van de Stichting Bert Schierbeekfonds en de Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur; penningmeester Stichting Vluchtstad; lid van de Raad van advies van de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak en lid van de Raad van advies van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek.

De beloning van de directeur-bestuurder voldoet aan de normen van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Zijn bezoldiging—vermeerderd met sociale-verzekeringspremies, belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen en voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn—bleef onder het sectorale plafond dat voor deze functie voor het Letterenfonds is vastgesteld, namelijk op € 125.000 per jaar bij een voltijds dienstverband.

5.2 Personeelsbeleid

De totale formatie (inclusief de projectmedewerker Frankrijk 2018) bedroeg eind 2017 26,31 fte. Daarnaast hebben in totaal elf stagiair(e)s, elk door-gaans drie maanden, stage gelopen. Verder kon het fonds ook dit jaar weer een beroep doen op een vrij-williger voor werkzaamheden in de fondsbibliotheek.

Arbeidsvoorwaarden

Het Letterenfonds kent een eigen arbeidsvoorwaardenreglement. Voor de beloningssystematiek hanteert het de ook voor de Rijksoverheid geldende loonschalen en periodieken van het ARAR. Bij goed functioneren wordt gegroeid totdat de hoogste trede binnen een schaal is bereikt. Het fonds is aangesloten bij het ABP en volgt als trendvolger in beginsel de loonontwikkeling bij de Rijksoverheid. In 2017 stegen de lonen met 1,4 procent. Het ziekteverzuim bedroeg 3,1 procent. Eén medewerkster was met gedeeltelijk ouderschapsverlof.

De juridisch medewerker van het fonds werd gevraagd de functie van interne vertrouwenspersoon op zich te nemen. De medewerker financiële en personele zaken werd na overleg met de personeelsvertegenwoordiging (PVT) aangesteld als de nieuwe preventiemedewerker. In het najaar was er een eerste inventarisatie van de werkplekken die verbetering behoeven ten aanzien van temperatuur, akoestiek of ergonomie. In 2018 wordt een (meerjaren)plan van aanpak opgesteld en met de uitvoering ervan gestart.

Het fonds hecht aan ontwikkeling van zijn medewerkers. In het jaarlijkse functioneringsgesprek is (bij) scholing een van de vaste agendapunten. In 2017 werden met name cursussen Frans gevolgd en was er aandacht voor (bij)scholing in *Salesforce*. Ook in 2018 zal verdere scholing in *Salesforce* noodzakelijk zijn.

Na het uitgesproken drukke Frankfurtjaar 2016 moesten in 2017 verlofstuwmeren worden afgebouwd. Ook het komende jaar zal het personeelsbeleid erop gericht zijn medewerkers in de gelegenheid te stellen al hun vrije dagen op te nemen en verlofreserves verder terug te dringen.

Code Culturele Diversiteit

Het culturele diversiteitsbeleid kent vier aandachtsgebieden: publiek, personeel, programma en partners. Op al die gebieden heeft het fonds nog stappen te zetten. Dat geldt zeker voor het aandachtsgebied personeel. Bij het Letterenfonds werken relatief weinig medewerkers met een niet-westerse achtergrond. Omdat het fonds in de vorige beleidsperiode personeel moest laten afvloeien, was er enkele jaren geen mogelijkheid dat te veranderen. Het voornemen was om bij vacatures de culturele diversiteit in de organisatie te vergroten. Net als in 2016 kon ook in 2017 met succes uitvoering worden gegeven aan dit streven: er werden twee medewerkers met een niet-westerse achtergrond aangenomen. In de komende jaren blijft dit beleid gehandhaafd.

Medezeggenschap

Het fonds heeft een personeelsvertegenwoordiging (PVT). De PVT kent drie leden en trad in juni in nieuwe bezetting aan. De PVT heeft in 2017 twee keer overleg gevoerd met de directeur-bestuurder. In die gesprekken ging het onder meer over verbetering van de inrichting van het Letterenhuis en het eventuele nut van een werknemerstevredenheidsonderzoek door een extern bureau. De PVT organiseerde in november in samenwerking met adviseurs van KPMG een geslaagde workshop integriteit voor het hele personeel. Ethische dilemma's uit de dagelijkse praktijk van het fonds werden besproken aan de hand van praktijkvoorbeelden en een op de fondssituatie toegespitst bordspel.

5.3 Huisvesting

Het Letterenfonds is gevestigd in het Letterenhuis in Amsterdam. De panden Nieuwe Prinsengracht 89 en 91 zijn in eigendom en beheer van het fonds. Zowel nummer 91 als een groot deel van het hoofdgebouw op nummer 89, worden door het Letterenfonds verhuurd. Huurders zijn Stichting Lezen, De Schrijverscentrale, Amsterdam University Press, uitgeverij Memphis Belle en Nationaal Comité 4 en 5 mei. Het huurcontract met Memphis Belle werd dit jaar voor vijf jaar verlengd. De organisaties in het Letterenhuis hebben een gezamenlijk bedrijfshulpverleningsteam. Dit team heeft ook in 2017 de jaarlijkse ontruimingsoefening georganiseerd.

In de bibliotheek van het Letterenhuis werden tal van literaire bijeenkomsten gehouden door en voor samenwerkingspartners van het Letterenfonds, waaronder de lancering van de bundel *Een boek voor jou* die op initiatief van Marit Törnqvist onder Arabischtalige vluchtelingenkinderen is verspreid, de Elspeet Conferentie, de VertalersVakschool, de master Literair Vertalen van de Universiteit van Utrecht voor een openbare lezing van gastvertalers Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes, en het diner ter ere van de winnaar van de *Woutertje Pieterseprijs* 2017: Gerda Dendooven met het boek *Stella*.

Aan het (groot) onderhoud van het pand en vervanging van meubilair is in dit verslagjaar weinig uitgegeven. Het komende jaar zullen de onderhoudsactiviteiten en uitgaven worden geïntensiveerd.

Vertalershuis Amsterdam

Het Vertalershuis, een onderdeel van het Letterenfonds, is gevestigd aan de Van Breestraat 19 in Amsterdam en is eveneens fondseigendom. Er werden zestig gasten ontvangen, die doorgaans enkele weken in de vijf appartementen van het huis verbleven. Daarnaast werden in de bibliotheek van het Vertalershuis naast meerdere bijeenkomsten van het fonds zelf, vertaalateliers georganiseerd door de VertalersVakschool en werd de ruimte beschikbaar gesteld voor de redactievergaderingen van de website *VertaalVerhaal* en het tijdschrift *Pluk*. *De oogst van nieuwe vertalers*.

Residenties

De schrijversresidentie aan het Spui in Amsterdam en de residentie aan het Merwedeplein (programma Amsterdam Vluchtstad), waar het Letterenfonds jaarlijks verblijf biedt aan buitenlandse schrijvers, worden door het Letterenfonds gehuurd. Aan het Spui verbleven zeven schrijvers ieder anderhalf tot twee maanden. Zij werkten daar aan hun volgende boek, gaven interviews over hun werk en verzorgden gastoptredens bij literaire programma's. De residentie aan het Merwedeplein werd in 2017 door woningcorporatie Ymere verkocht aan de Anne Frank Stichting. Ter gelegenheid van de eigendomsoverdracht werd in samenwerking met de Anne Frank Stichting en Ymere op 16 november een goed bezochte persbijeenkomst in het appartement gehouden, waarbij de tijdelijke bewoners, Gulnar Hajou en Samer Al-Kadri, vertelden over het belang van dit appartement voor de voortzetting van hun werkzaamheden. Ronald Leopold, directeur van de Anne Frank Stichting, benadrukte dat het appartement ook in de toekomst zal blijven fungeren als veilige woon- en werkplaats voor vervolgende schrijvers en journalisten. *Trouw*, *het Parool*, *AT5* en *NOS* deden verslag van dit overdrachtsmoment; ook in de buitenlandse pers werd het onderwerp breed opgepikt.

5.4 Bezwaar, beroep en klachten

Het Letterenfonds heeft een bezwaar- en klachtprocedure die is beschreven in het huishoudelijk reglement. Een interne commissie met een externe onafhankelijke voorzitter (Pieter de Jong, voormalig algemeen directeur WPG Uitgevers) onderzoekt de ingediende bezwaren, hoort de bezwaarmakers en brengt advies uit aan de directeur-bestuurder over de afhandeling ervan. Tegen de voor bezwaar en beroep vatbare besluiten van de directeur-bestuurder werden in 2017 in totaal 29 bezwaarschriften ingediend (2016: zestien); daarnaast werd een bezwaar uit 2016 afgehandeld. Er werden vijf bezwaarschriften gegrond en dertien ongegrond verklaard. Vier bezwaren werden ingetrokken. Eind 2017 waren er nog acht bezwaarschriften in behandeling. Er werden geen beroepschriften en formele klachten ingediend.

De forse toename van de bezwaarschriften ten opzichte van 2016 is grotendeels toe te schrijven aan bezwaren van auteurs wier aanvragen positief werden beoordeeld door de betreffende adviescommissie, maar aan wie de subsidie niet kon worden toegekend vanwege het bereiken van het subsidieplafond voor de betreffende regeling of subsidieronde.

5.5 Risicomanagement

Risicomanagement is een integraal onderdeel van het gevoerde beleid en omvat de onderdelen strategie, operationeel, financieel, financiële verslaglegging en (verandering van) wet- en regelgeving. Directeur-bestuurder en Raad van Toezicht van het Nederlands Letterenfonds zijn goed op de hoogte van de belangrijkste risico's en onzekerheden van een publiek cultuurfonds en de literaire sector, en zijn van mening dat de interne risicomanagement- en controlesystemen waarmee de organisatiebrede risico's worden beheerst, in 2017 goed hebben gewerkt. De belangrijkste strategische risico's voor het Nederlands Letterenfonds zijn het behouden van de (wettelijke) functie en de financiering door het ministerie van OCW en de reputatie van het Nederlands Letterenfonds. Operationele risico's betreffen met name de rechtmatigheid van de te verstrekken subsidies, de kwaliteit en tijdigheid van de door het fonds georganiseerde (internationale) activiteiten, de ICT-infrastructuur en het beheer van het Letterenhuis. Met de andere cultuurfondsen is onderkend dat de Algemene Verordening Gegevensverwerking per mei 2018 nieuwe risico's en verplichtingen voor de fondsen schept. De fondsdirecteuren hebben besloten samen te werken bij de in- en uitvoering van de verordening: er wordt een gezamenlijk opleidingsprogramma verzorgd en een gemeenschappelijke externe functionaris gegevensbescherming aangesteld. Periodiek wordt de financiële positie bewaakt en bijgesteld op basis van de financiële risico's.

5.6 Exploitatieresultaat, financiële positie, realisatie doelstellingen

Het Nederlands Letterenfonds stelt jaarlijks in het derde kwartaal cijfers op waarin een prognose is opgenomen voor het boekjaar – met name voor nog te besteden projectsubsidies – en bespreekt deze met de Raad van Toezicht. De financiële overzichten worden opgesteld conform het *Handboek verantwoording subsidies Cultuurfondsen voor de subsidieperiode 2017– 2020* en de hierin vermelde overige wet- en regelgeving, waaronder de Wet op het specifiek cultuurbeleid.

De structurele subsidie van OCW voor de periode 2017-2020 bedraagt € 42.796.425 (inclusief loon- en prijsbijstellingen). Daarnaast ontving het fonds voor de periode 2017 – 2018 een projectsubsidie internationaal cultuurbeleid van € 1.296.000. Het ministerie verleende incidentele projectsubsidies van € 450.000 en € 150.000 voor interdisciplinaire projecten respectievelijk vernieuwende genres en doelgroepen. Het ministerie vroeg verder € 168.000 uit het bestemmingsfonds OCW te gebruiken voor projecten op het gebied van talentontwikkeling.

In 2016 ontving het fonds € 67.000 voor projecten gericht op kennisdeling over ondernemerschap. Deze

projecten konden nog niet worden afgerond. Aan OCW is gevraagd de looptijd van de subsidie te verlengen tot eind 2018.

In het eerste jaar van de beleidsperiode worden de meerjarige subsidies aan instellingen als verplichting opgenomen. Met andere woorden: ook de begrote uitgaven voor 2018 bij tweejarige subsidies, en zelfs de subsidies voor 2019 en 2020 bij de vierjarige subsidies, worden in 2017 geboekt. Hierdoor lijkt op het eerste gezicht sprake te zijn van te hoge uitgaven aan subsidies; wordt de exploitatierekening echter gecorrigeerd met de uitgaven bestemd voor activiteiten in de latere jaren, dan vertoont het beeld iets lagere uitgaven dan begroot. Deze lagere uitgaven betreffen enerzijds de materiële beheerlasten (gebouw- en inrichtingskosten) en anderzijds activiteitenlasten. Voor de uitgaven in het kader van internationalisering geldt dat de activiteiten in het kader van Frankrijk 2018 dit jaar nog konden worden bekostigd met een incidentele subsidie van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De meeste kosten waren gemoeid met de voorbereiding van alle programma's. Naar verwachting zullen de begrote uitgaven voor Frankrijk 2018, in het feitelijke programmajaar 2018, alsnog worden gerealiseerd.

Een andere reden voor het feitelijk overschot ligt in de omstandigheid dat de loon- en prijsbijstelling pas in september bekend werd: op tijd om deze te kunnen verwerken in de meerjarige subsidies voor de festivals en educatieve instellingen, en deze te indexeren, maar te laat voor de overige subsidieregelingen. Met ingang van 2018 kan alsnog met deze loon- en prijsbijstelling rekening worden gehouden. Bij de *regeling Projects subsidies voor publicaties* worden de subsidies met 4 procent verhoogd; sinds 2012 waren ze niet meer bijgesteld. Dit zal leiden tot hogere uitgaven. Bij de *regeling Projects subsidies voor literaire vertalingen* is er ruimte om met ingang van 2018 het subsidiebedrag per te vertalen woord te verhogen, waardoor ook die uitgaven hoogst waarschijnlijk zullen stijgen. De conclusie is dan ook dat de uitgaven ongeveer in lijn zijn met de verwachtingen.

Van de Stichting Nederlandse Literaire Klassieken, die in december 2017 werd opgeheven, ontving het Nederlands Letterenfonds € 519.726. Daaraan was de opdracht verbonden van dat bedrag een bestemmingsfonds te vormen met als doel het subsidiëren dan wel (doen) uitvoeren van projecten op het gebied van Nederlandstalig erfgoed, met name projecten met een educatieve of digitale component. Dit bedrag is opgenomen onder 'overige bestemmingsfondsen' en verklaart het positieve exploitatieresultaat dit jaar.

Daarnaast is er een bestemmingsfonds Pensioenen NLPFV ten behoeve van premies voor het nabestaan-denpensioen van voormalig medewerkers van het NLPFV ter hoogte van € 20.198, en een bestemmingsfonds ICT van € 53.531, waaruit ICT-verbeteringen gefinancierd worden.

“Nee, ik kende haar geschiedenis niet. In Syrië weten we weinig van Anne Frank,’ zegt Gulnar die veel gelijkenissen tussen Anne en haarzelf ziet. ‘We waren beiden bang in de oorlog en voelden ons schuldig over alle mensen die moesten lijden, maar ik voel ook haar kracht. Ik ben zelf ook sterk.’”

‘Syrische bewoners van huis Anne Frank: ‘Ik voel haar kracht’’, *het Parool*, 16 november 2017.

“Aan het Merwedeplein in Amsterdam bracht Anne Frank gelukkige jeugdja-
ren door. Het biedt nu onderdak aan
schrijvers die vervolgd worden in hun
eigen land.”

‘Anne Franks andere, gelukkige huis is onderkomen voor vlucht-
schrijvers’, Lidwien Dobber in *Trouw*, 17 november 2017.

“Het dagboek van Anne Frank las mijn
moeder me altijd voor. Het inspireerde
haar om haar eigen dagboek te schrijven
vanaf haar jeugd tot nu. Het boek heeft
me geleerd dat opgeven geen optie is, dat
hoop altijd het licht aan het einde van
een tunnel zal zijn.”

WiR Aura Xilonen over *Het Achterhuis* in video van
Whyilovethisbook, Via Youtube Letterenfonds

“Der letzte Krieg lässt einen Antikriegsroman vermuten. Tatsächlich ist es ein Liebesroman vor dem Hintergrund der Flüchtlingskrise. Leser könnten Personen und Ereignisse assoziieren, wie das Tagebuch der Anne Frank und ihr Versteck, die Affäre um die vermeintlichen Hitler-Tagebücher und das Nachrichtenmagazin Stern (1983), *Schindlers Liste* oder Goethes *Dichtung und Wahrheit*.”

 'Niederländischer Autor Daan Heerma van Voss ist Bergen-Artist-in-Residence', *Celler Presse*, 21 augustus 2017.

“Het leven van een schrijver is...

- 1) Aankomen in een appartement met negen bedden en twaalf stoelen, waar je de komende maand zult verkeren. In je eentje, vanzelfsprekend.
- 2) Erachter komen dat de internetverbinding niet werkt.
- 3) De twaalf levensgrote portretten van Anne Frank, geschilderd door plaatselijke scholieren, naar de kamer tillen waar je zojuist elf stoelen naartoe hebt geshouwd. [...]
- 8) Rondgeleid worden in concentratiekampen en lokale musea, door uitzonderlijk aardige mensen, die je absoluut niet wilt teleurstellen. [...]
- 11) Je met een schok realiseren dat je op een Pressekonferenz bent beland, als middelpunt nog wel, tien journalisten en honderdvijftig scholieren staren je aan.”

 Column van Daan Heerma van Voss in *De Morgen*, 12 september 2017.

“Langzaam, bijna onwerkelijk langzaam, gaan de massagraven op in het glooiende landschap, dat groene landschap, doortrokken van fabelachtige purperen tonen. We volgen het groen richting Bergen, waar die dag een Old Timer-show plaatsvindt. Klassieke Mustangs, tweemaal staat daar Kit, de auto van Knightrider, de hitserie uit de jaren 80. Bezoekers staren bewonderend naar die metalen relieken, niet beseffend dat ze zich permanent in het verleden begeven. [...] Waarom tijden herinneren die zo onvoorstelbaar gecompliceerd zijn?”

 Tekst van Daan Heerma van Voss geschreven voor Bergen, Duitsland; tevens in Duitse vertaling gepubliceerd in *Celle Heute*, 20 oktober 2017, 'Artist in Residence reist heute ab'.

Het eigen vermogen van het Letterenfonds inclusief de bestemmingsfondsen, bestemmingsreserves en het bestemmingsfonds OCW bedroeg eind 2017 € 1.992.349. Van dit bedrag is € 62.665 gereserveerd voor activiteiten in verband met de follow-up van de Frankfurter Buchmesse 2016. Gelet op de aard en omvang van de voorgenomen activiteiten voor de periode 2017 - 2020 en de daaraan verbonden risico's, is de huidige algemene reserve van € 438.781, waaruit in 2017 geen onttrekking werd gedaan, toereikend voor 2018 en 2019. De risico-evaluatie in 2017 geeft geen aanleiding de algemene reserve (tussentijds) te verhogen. Voor het laatste jaar van de beleidsperiode – waarin relatief omvangrijke meerjarensubsidies worden behandeld – is een algemene reserve van € 840.000 gewenst.

5.7 Recoupment

Auteurs hebben een meldplicht als zij de inkomensgrens overschrijden. Die grens is € 45.000 belastbaar verzamelinkomen gemiddeld tijdens de duur van het project. Als minimumduur geldt een jaar, maximaal geldt het gemiddelde verzamelinkomen over drie jaar – ook als het schrijven of vertalen van het boek langer in beslag neemt. De melding bij het Letterenfonds moet door de auteur worden gedaan na ontvangst van de definitieve belastingaanslag van de inspecteur over de relevante jaren.

In 2017 meldden vier schrijvers en vertalers dat zij de inkomensgrens hadden overschreden in de voor hen relevante periode. Desgevraagd betaalden zij de subsidies gedeeltelijk terug of werd een betalingsregeling getroffen. In totaal was hiermee een bedrag van € 10.969 gemoeid. De bedragen werden toegevoegd aan het bestemmingsfonds OCW.

Bij twee subsidieregelingen voor uitgevers, namelijk de *regeling Geïllustreerde kinder- en jeugdliteratuur* en de *regeling Literaire uitgaven*, is sprake van een tekortfinanciering. Indien het tekort op de productie van het boek uiteindelijk lager blijkt te zijn dan begroot in het calculatieformulier bij de aanvraag, bijvoorbeeld doordat er meer exemplaren zijn verkocht dan tevoren ingeschat, wordt de subsidie lager vastgesteld. Ook dit verschil wordt toegevoegd aan bestemmingsfonds OCW.

De *Schwob*-regeling bepaalt dat de uitgever de uitbetaalde subsidie terugbetaalt wanneer het aantal verkochte exemplaren het in het besluit tot subsidieverlening vermelde aantal heeft bereikt binnen drie jaar na dat besluit. In 2017 kon worden vastgesteld dat van één boek binnen drie jaar meer dan 4.000 exemplaren werden verkocht: een prachtig resultaat. De uitgever is gevraagd de subsidie terug te betalen.

Het voornemen om in 2017 een steekproef te houden over de subsidies die aan auteurs zijn verleend in 2013 op grond van de *regeling Projectsubsidie voor*

publicaties, en aan vertalers in 2015 op grond van de *regeling Projectsubsidies voor literaire vertalingen*, werd niet geëffectueerd wegens gebrek aan capaciteit. Dit zal alsnog gebeuren in 2018.

Liquiditeitenbeheer

Sinds 2011 worden de liquide middelen van het Letterenfonds op grond van de wettelijke bepalingen op dit gebied volledig aangehouden op een rekening-courant bij het ministerie van Financiën.

Financiële en organisatorische vooruitzichten

Aan het Letterenfonds is een vierjaarlijkse instellingsubsidie (inclusief loon- en prijsbijstelling) verleend van € 42.796.425 ter uitvoering van het Beleidsplan 2017–2020. Het percentage van de structurele OCW-subsidie dat aan de fondsorganisatie – het 'apparaat' – mag worden besteed is maximaal 24,84. In 2017 werd deze doelstelling gehaald. Het komende jaar zijn er geen grote organisatorische wijzigingen gepland. Wel zullen er enkele belangrijke personele wijzigingen zijn: de directeur van het Vertalershuis gaat in 2018 met pensioen en de tweede en daarmee laatste termijn van de voorzitter van de Raad van Toezicht, loopt af. Voor beide functies wordt extern geworven.

In 2018 zal de aandacht vooral uitgaan naar:

- de uitvoering van de subsidieregelingen;
- vele literaire programma's in Frankrijk (samen met het Vlaams Fonds voor de Letteren);
- (residentie)programma's en prijzen;
- promotionele activiteiten op de grote internationale boekenbeurzen;
- het opstellen en uitvoeren van onderhouds- en verbeterplannen voor het Letterenhuis;
- de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming;
- de periodieke gebruikers- en stakeholderonderzoeken;
- de voorbereidingen op de vierjaarlijkse visitatie van het fonds in opdracht van het ministerie van OCW.

Hoofdstuk 6

Vooruitblik 2018 en verder

Het Beleidsplan 2017–2020 stelde geen ingrijpende veranderingen voor; het fonds wilde het voorzichtige herstel in de boekensector niet verstoren, stabiliteit bieden en ingezette innovatietrajecten een kans geven. De beleidsvoornemens blijven van kracht en worden alleen bijgesteld als veranderende omstandigheden dat vereisen. Dit betekent niet dat het Letterenfonds geen ambitieuze plannen of projecten heeft.

Intern en met derden organiseert het Letterenfonds in 2018 een serie gesprekken over de toekomst van het fonds in een veranderende lees- en uitgeefcultuur. Op het programma staan allereerst beleidsgesprekken met Stichting Lezen over de versterking van de lange samenwerking. Democratisering van smaak, veranderingen in maatschappij en vrijetijdsbesteding, de rol van de sociale media en het veranderde belang dat nieuwe generaties hechten aan kunst en literatuur maken nauwere afstemming en samenwerking op het gebied van leesbevordering en stimulering van aanbod noodzakelijk. Het fonds bereidt zich daarbij ook voor op wijzigingen in het cultuurbestel per 2021 en veranderingen in de rolverdeling tussen Rijk, (stedelijke) regio en lokale overheden.

Om het literair grensverkeer tussen Nederland en Vlaanderen verder te intensiveren, worden in 2018 concrete stappen gezet die de samenwerking op het gebied van taal en letteren moeten bevorderen en de taken tussen de gesubsidieerde organisaties duidelijk moeten verdelen.

De wens te komen tot een hechtere samenwerking geldt in eerste instantie het Nederlands Letterenfonds, het Vlaams Fonds voor de Letteren en de Nederlandse Taalunie. Met het Fonds Podiumkunsten wordt samengewerkt op het gebied van theater en toneelschrijven. In een breder verband zijn ook *Ons Erfdeel* vzw, deBuren en De Brakke Grond bij de gesprekken betrokken.

2018 wordt het jaar van publicatie van een nieuw *Vertaalpleidooi*, waartoe het Letterenfonds, in samenwerking met de partners verenigd in het Expertisecentrum Literair Vertalen, het initiatief nam. De eerste editie, *Overigens schitterend vertaald*, werd in 2008 aan het Comité van Ministers gepresenteerd en heeft de afgelopen jaren op allerlei manieren bijgedragen aan de vertaalcultuur in Nederland en Vlaanderen. De tijd is rijp voor een aanpassing en vernieuwing van het pleidooi. Henk Pröpper, publicist, voormalig directeur van het Letterenfonds en uitgever, is gevraagd de balans op te maken van wat er tot stand is gebracht en ook van wat nu, tien jaar later, gerealiseerd zou moeten worden om een bloeiende

vertaalcultuur te behouden. Wat is er gelukt? Wat is minder of niet geslaagd? Hoe kunnen Nederland en Vlaanderen de literaire en talige openheid naar de wereld volhouden en versterken bij de dominantie van het Engels en andere ontwikkelingen, binnenlands en buitenlands, die het kennisnemen van andere talen en culturen onder druk zetten? Het pleidooi zal zich met name richten op het beleid van overheid en universiteiten en op de rol van uitgevers, fondsen en andere ondersteunende instellingen. De positie van talen, vertalingen en vertalers staat daarbij centraal.

De inkomens- en arbeidsmarktpositie van makers en werkenden in de cultuursector is een punt van zorg. In 2018 en verder wordt uitvoering gegeven aan de *Arbeidsmarktagenda culturele sector 2017–2023*. De agenda bevat 25 punten ter verbetering van het verdienvermogen van kunstenaars, schrijvers en creatieve professionals, het stimuleren van de sociale dialoog en het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden in de cultuursector. Het Nederlands Letterenfonds heeft namens de publieke cultuurfondsen zitting in de regiegroep die toeziet op de uitvoering van de agenda. De cultuurfondsen zijn daarnaast ook 'aanjager' van verschillende agendapunten.

In internationaal opzicht heeft het Letterenfonds ervoor gekozen zich in de huidige periode te richten op de strategisch belangrijke taalgebieden: het Duitse, het Franse en het Engelse. In 2018 wordt opvolging gegeven aan het zeer succesvolle Nederlands-Vlaamse gastlandprogramma *Dies ist, was wir teilen*, met onder meer omvangrijke presentaties van Nederlandse en Vlaamse literatuur op de Leipziger Buchmesse en op festivals in Stuttgart en Berlijn. In het kader van de op Frankrijk gerichte promotie- en manifestatiecampagne *Les Phares du Nord* vinden in 2018 en 2019 programma's met Nederlandse en Vlaamse auteurs plaats op onder meer Livre Paris en het Festival de la Bande Dessinée d'Angoulême, en is er samenwerking met festivals in heel Frankrijk, waaronder Comédie du Livre Montpellier, Marathon des Mots Toulouse en Marché de la Poésie Paris.

In 2018 worden ook de eerste voorbereidingen getroffen voor een grootschalige promotionele campagne gericht op het Engelse taalgebied. Bij alle bovengenoemde campagnes en manifestaties wordt nauw samengewerkt met het Vlaams Fonds voor de Letteren en de ambassades in Parijs, Berlijn en Londen.

Hoofdstuk 7

Samenwerking

Rijkscultuurfondsen

Nederland telt zes landelijke publieke cultuurfondsen: het Fonds voor Cultuurparticipatie, het Fonds Podiumkunsten, het Nederlands Filmfonds, het Nederlands Letterenfonds, het Mondriaan Fonds en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie. Een groot deel van de rijksgesubsidieerde kunst en cultuur is bij de cultuurfondsen belegd, naast de Basisinfrastructuur (BIS) die rechtstreeks onder de verantwoordelijkheid valt van het ministerie van OCW. Vanuit hun inhoudelijke kennis zijn de fondsen niet alleen deskundig uitvoerder maar ook belangrijk initiatiefnemer en beleidsvoorbereider op hun terreinen.

Vanuit die laatste rol hebben de fondsen in 2017 veel inhoudelijke inbreng geleverd voor de voorbereiding van de nieuwe Cultuurnota-periode 2021–2024, zowel richting Raad voor Cultuur bij het opstellen van de Verkenning als bij andere onderzoeken. De fondsen vragen in dit kader aandacht voor de maatvoering in de veelheid van onderzoeken, een betere afstemming met de beleidscyclus en meer ruimte voor beleid op de lange termijn. Het veld is na jaren van teruggang en onzekerheid gebaat bij minder beleidsdruk en bij heldere, eenduidige analyses van de ontwikkelingen in de sector. De diverse adviezen van SER en Raad voor Cultuur hebben aangetoond hoe zeer de rekening voor de bezuinigingen van de afgelopen jaren is neergelegd bij de belangrijkste dragers van het cultuurbeleid, de kunstenaars. De fondsen zijn blij met de publiekelijk door de minister uitgesproken waardering voor kunst en cultuur plus haar bijzondere aandacht voor makers en kijken er naar uit om in goede samenwerking met OCW en de andere overheden de komende jaren kunstenaars en culturele instellingen optimaal te ondersteunen.

Binnen de huidige structuur kunnen de fondsen elk specifiek aansluiten op de kenmerken van hun werkveld en tegelijkertijd vorm geven aan gezamenlijke ambities bij interdisciplinaire en internationale samenwerking. Daarnaast vindt veel collegiale afstemming en uitwisseling plaats op gebieden als juridische zaken, financiën, ICT en communicatie. Ook de personeelsvertegenwoordigingen van de fondsen zoeken elkaar geregeld op.

Voor 2017 lichten we hieronder enkele aspecten uit:

Culturele diversiteit

De fondsen zetten zich in voor een cultuurbeleid dat beter recht doet aan de culturele diversiteit van ons land. Elk fonds vertaalt deze ambitie naar zijn eigen werkwijze. Gezamenlijk ondersteunen we de Code

Culturele Diversiteit Award die in februari 2017 werd toegekend aan de initiatiefnemers van het project Old Skool uit Eindhoven waarbinnen hedendaagse urban artists de brug wisten te slaan tussen jonge en oude generaties aan de hand van workshops en presentaties voor en met ouderen. De fondsen zullen ook in de komende jaren deze award blijven ondersteunen.

Samenwerkingsverbanden

Tussen de fondsen bestaat een aantal onderlinge samenwerkingsverbanden, veelal op het snijvlak van werkvelden. Filmfonds en Mondriaan Fonds werken samen in De Verbeelding: films op het snijvlak van beeldende kunst en cinematografie, gemaakt in een samenwerking tussen kunstenaars en producenten. Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Letterenfonds werken samen op het terrein van literaire games en delen Literatuur op het Scherm: dichters/schrijvers maken met vormgevers nieuw werk voor het digitale domein. Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Mondriaan Fonds benaderen gezamenlijk het kunstvakonderwijs voor voorlichting over de mogelijkheden bij de fondsen en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie adviseert het Mondriaan Fonds bij de Prix de Rome Architectuur. Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Filmfonds werken samen in de Transmediaregeling. Het Fonds Podiumkunsten en het Fonds voor Cultuurparticipatie werken samen bij de talentontwikkeling van jonge urban kunstenaars en breiden deze samenwerking vanaf 2018 verder uit. Het Filmfonds organiseert samen met het Letterenfonds netwerkbijeenkomsten voor filmproducenten en rechtenmanagers van literaire uitgeverijen. Het Letterenfonds en het Fonds Podiumkunsten voeren samen een gezamenlijke regeling uit voor toneelschrijvers.

Het Fonds Podiumkunsten en het Fonds voor Cultuurparticipatie zijn tevens samen met het VSBfonds gestart met het opzetten van een netwerk van matchmakers in 8 steden, waaronder Groningen, Arnhem en Eindhoven. In de steden bewegen zich de cultuurmakers van morgen wiens werk en werkwijze onlosmakelijk verbonden is met de stedelijke dynamiek. Door de inzet van matchmakers die geworteld zijn in de steden en daar hun werkwijze en netwerk hebben, hopen de fondsen veel nieuwe initiatieven te bereiken.

Het Mondriaan Fonds heeft in 2017 vier regiomaakelaars aangesteld in Noord, Midden en Zuid-Nederland. Zij hebben een onderzoekende en stimulerende rol bij het bereiken van potentiële aanvragers, opdrachtgevers en adviseurs. Een andere taak is het signaleren van nieuwe initiatieven, doelgroepen en andere actuele ontwikkelingen op het gebied van beeldende kunst en cultureel erfgoed. Tussen matchmakers en regiomaakelaars organiseren de drie fondsen regelmatig afstemming.

Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, Fonds Podiumkunsten, Filmfonds, Letterenfonds en Mondriaan Fonds bieden sinds 2017 via open oproepen de komende drie jaar (2018–2020) gezamenlijk een residency aan in het Van Doesburghuis in Meudon-Val-Fleury/Parijs. In totaal zijn er in 2017 tijdens de eerste oproep 21 aanvragen ingediend vanuit de beeldende kunst en de creatieve industrie, en 14 van schrijvers. Vanuit de podiumkunsten zijn geen aanvragen ontvangen. Een interdisciplinaire commissie selecteerde twee makers: een beeldend kunstenaar en een vormgever. Beiden zullen in 2018 ieder vier maanden lang hun artistieke praktijk verder ontwikkelen in het Van Doesburghuis. Daarnaast zijn schrijvers Neske Beks en Miriam Rasch geselecteerd voor een verblijf van ieder twee maanden.

Gezamenlijk aanspreekpunt

In 2017 stelden de zes landelijke publieke cultuurfondsen gezamenlijk één aanspreekpunt in voor cross-sectorale vragen en initiatieven. Dit is een vervolg op hun gezamenlijke programma The Art of Impact uit de periode 2013–2016. Sinds maart 2017 vervult Lara Riga in nauwe samenwerking met een vaste groep fondsmedewerkers de rol van het aanspreekpunt voor interdisciplinaire projecten. In overleg met het projectteam, dat bestaat uit een vertegenwoordiging van elk fonds, adviseert zij interdisciplinaire projecten over de bijdragemogelijkheden bij de fondsen. In 2017 ontving het aanspreekpunt 121 vragen om advies.

De functie van aanspreekpunt interdisciplinaire projecten is tweeledig. Enerzijds treden de fondsen met het aanspreekpunt nog duidelijker naar buiten en benadrukken ze hun open houding ten opzichte van (potentiële) aanvragers. Anderzijds bevat deze functie een onderzoekend aspect: inzicht krijgen of interdisciplinaire aanvragen voldoende terecht kunnen bij de fondsen. Het aanspreekpunt monitort daarom de interdisciplinaire projecten door na te gaan of zij daadwerkelijk een subsidieaanvraag bij een of meerdere fondsen doen en zo ja, of deze subsidieaanvragen worden gehonoreerd. Indien geen subsidieaanvraag is gedaan, wordt onderzocht waarom een project geen aanvraag heeft ingediend.

Uit een inventarisatie onder de interdisciplinaire projecten die om advies vroegen bij het aanspreekpunt, blijkt dat de persoonlijke benadering door het aanspreekpunt een drempelverlagende werking heeft. Ook wordt aangegeven dat het aanspreekpunt vooral in de beginfase van een project van meerwaarde is doordat het fungeert als 'eerste hulp bij aanvragen'. Kennis over de zes fondsen samen in één persoon wordt efficiënt genoemd.

Het aanspreekpunt wordt voor ten minste nog een jaar voortgezet waardoor ook in 2018 interdisciplinaire aanvragers bij het aanspreekpunt terecht kunnen voor advies.

Gezamenlijke functionaris gegevensbescherming

Op 25 mei 2018 treedt de Europese privacywetgeving Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking. De AVG verplicht dat organisaties die persoonsgegevens verwerken, moeten voldoen aan de privacywetgeving. Daarnaast moeten die organisaties een onafhankelijke functionaris gegevensbescherming (FG) benoemen die toezicht houdt op en adviseert over de naleving van de AVG. De cultuurfondsen hebben in 2017 afgesproken hierin samen op te trekken en hebben gezamenlijk een FG benoemd. Van elk van de zes cultuurfondsen wordt door de FG een specifiek register gegevensbescherming opgesteld waarin terug te vinden is welke persoonsgegevens het fonds bewaart en met welk doel het deze gegevens verwerkt en of dat doel volgens de AVG proportioneel en gerechtvaardigd is. Dit register is een openbaar document en wordt in 2018 door ieder cultuurfonds vastgesteld.

Slecht Weer Fonds

Het 'Slecht Weer Fonds' (SWF) is een revolverend fonds waaruit festivalorganisaties die een tekort hebben opgelopen als gevolg van onvoorziene weersomstandigheden een bijdrage kunnen krijgen. Festivals die een bijdrage krijgen, betalen het geld later terug, als hun financiële positie weer voldoende is hersteld. Zo kunnen ook andere festivals weer gebruik maken van het geld.

De regeling is in 2016 in het leven geroepen door de toenmalige minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Jet Bussemaker. Het is ondergebracht bij het Fonds Podiumkunsten maar staat open voor festivals uit alle sectoren. Er is 500.000 euro per jaar beschikbaar. Tot nu toe is er geen beroep op de regeling gedaan.

Bijlage 1

Verslag Raad van Toezicht

In dit verslag legt de Raad van Toezicht van het Letterenfonds verantwoording af over de wijze waarop hij in 2017 invulling heeft gegeven aan zijn taak. Aandacht wordt besteed aan de interne organisatie, de uitgangspunten voor het toezicht en de wijze waarop de raad zijn taken heeft uitgevoerd.

De leden van de Raad van Toezicht worden benoemd door de minister van OCW en controleren het functioneren van het fonds. Aan de samenstelling van de Raad van Toezicht ligt een profielschets ten grondslag die regelmatig wordt geëvalueerd. Deze profielschets gaat uit van een raad met vijf tot zeven leden die breed is samengesteld en een evenwichtige opbouw kent met oog voor diversiteit (o.a. de man-vrouwverhouding en de leeftijdsopbouw), een onafhankelijke positionering en een kritische en integere taakvervulling. Leden mogen geen belangen hebben bij de subsidieverstrekking van het Letterenfonds. In het profiel wordt expliciet een aantal terreinen benoemd waarop specifieke deskundigheid vereist is. Het gaat dan om de volgende competentiegebieden:

- politiek/bestuurlijke processen;
- financiën;
- (verander)management;
- voorlichting en marketing;
- kennis van het literaire veld (uitgeverij, literaire instellingen, auteurs, nationaal en internationaal) en literatuur in brede zin;
- juridische expertise.

Op elk van deze terreinen moet op basis van het profiel steeds minimaal één lid specifieke deskundigheid bezitten. In de praktijk is sprake van overlap.

De samenstelling van de Raad van Toezicht was in 2017 als volgt:

De leden hadden in 2017 de volgende relevante (neven)functies:

- *Jan Hoekema*

Burgemeester gemeente Wassenaar tot 16 januari 2017, burgemeester Aa en Hunze van 6 maart tot 19 juli 2017, burgemeester van Langedijk vanaf 20 juli 2017, lid Raad van Toezicht NIMD, lid Raad van advies Prodemos, voorzitter Raad van advies Prins Claus Conservatorium, lid Raad van Toezicht Vrienden van de Pieterskerk Leiden, voorzitter bestuur Pieterskerk Leiden, lid Ledenraad Koninklijk Instituut voor de Tropen Amsterdam, lid Raad van Toezicht Nationale Commissie Duurzame Ontwikkeling (NCDO) Amsterdam, voorzitter Raad van Toezicht Museum van Oudheden in Leiden, lid bestuur IDFA Bertha Fund Amsterdam, lid Raad van advies Frans Halsmuseum, lid Raad van Toezicht JES Rijnland, lid bestuur Cultuurfonds Leiden, voorzitter Raad van Toezicht Stichting Jeugd en Samenleving Leiden, voorzitter Raad van Toezicht van Stichting Bert Schierbeekfonds en Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur.

- *Kasper van Noppen*

Zelfstandig tekstschrijver en communicatieadviseur, bestuurslid Vondelpark Open.Lucht.Theater, bestuurslid Meer Democratie, lid algemeen bestuur Vereniging Amsterdam City, lid Raad van advies van de Weekend Academie, lid Raad van Toezicht van Stichting Bert Schierbeekfonds en Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur.

- *Willem Otterspeer*

Hoogleraar Universiteitsgeschiedenis Universiteit Leiden, conservator Academisch Historisch Museum, Leiden, voorzitter Stichting *De Gids*, essayist en biograaf, publicist *De Volkskrant*, bestuurslid i Clusius-Stichting, lid Raad van Toezicht van Stichting Bert Schierbeekfonds en Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur.

Naam	Functie en profiel	Geboortejaar	Begin termijn	Einde termijn	Herbenoembaar
De heer J.Th. Hoekema	Voorzitter; politiek en bestuur, management, juridische expertise	1952	1 mei 2014	1 mei 2018	nee
De heer K. van Noppen	Secretaris; voorlichting en marketing	1958	1 nov 2015	1 nov 2019	nee
De heer W. Otterspeer	Kennis literatuur in brede zin	1950	1 mei 2016	1 mei 2020	nee
Mevrouw M. Lopes Cardozo	Financiën	1964	1 april 2014	1 april 2018	ja
De heer R. Maes	Beleidsprocessen, media, (verander)management	1976	1 juli 2015	1 juli 2019	ja
Mevrouw C. Zuidema	Kennis uitgeverijen, management, juridische expertise	1963	1 juli 2016	1 juli 2020	ja

- *Michèle Lopes Cardozo*

Financieel manager en consultant, controller bij Over-gemeenten, bestuurslid van de Stichting Blooming, lid Raad van Toezicht van Stichting Primo NH in liquidatie, bestuurslid van de Mgr. A. van Loon Stichting, lid Raad van Toezicht van Stichting Bert Schierbeekfonds en Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur.

- *Ruben Maes*

Eigenaar/directeur & MAES, voorzitter Raad van Toezicht PS Theater, lid Raad van advies Teylers Museum, onafhankelijke voorzitter ledenraad BNN-VARA, lid Raad van Toezicht van Stichting Bert Schierbeekfonds en Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur.

- *Claudia Zuidema*

Directeur-uitgever deLex Amsterdam, interimmanagement en consultancy in uitgeverijbranche, bestuurslid Stichting Female Intellectual Property Experts, bestuurslid Wetenschappelijke Vereniging voor Auteursrecht, lid Media Consulting Group, lid Raad van Toezicht van Amstelland Bibliotheken, lid Raad van Toezicht van Stichting Bert Schierbeekfonds en Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur.

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen een reiskostenvergoeding en een vergoeding ter hoogte van € 256 per vergadering; de voorzitter ontvangt € 360 per vergadering of activiteit van een dagdeel. De uitbetaalde bedragen zijn opgenomen in de exploitatierekening en blijven onder de desbetreffende WNT-norm.

Uitgangspunten bij het toezicht

Uitgangspunt bij het toezicht is dat de Raad van Toezicht moet kunnen vaststellen dat de directeur-bestuurder 'in control' is.

De financiële risico's van het Letterenfonds zijn voor wat betreft de inkomende geldstromen beperkt. De grootste geldstroom is die van het ministerie van OCW en ligt steeds voor vier jaar vast. Een substantiële bron van inkomsten vormt de verhuur van delen van het Letterenhuis. De focus bij het toezicht ligt met name op de wijze waarop het Letterenfonds de middelen die het van het ministerie krijgt, verdeelt. Gebeurt dat rechtmatig, doelmatig en effectief? Daarnaast zijn aan de buitenlandse activiteiten van het fonds—in het bijzonder de grote internationale samenwerkingsprojecten—risico's, waaronder financiële, verbonden. Deze krijgen dan ook speciale aandacht.

De bevoegdheden van de Raad van Toezicht op basis van de statuten, zoals het goedkeuren van de begroting, de jaarrekening en de tussentijdse rapportages die door de directeur-bestuurder worden verstrekt, zijn belangrijke sturingsinstrumenten. Bij het invullen

van zijn taak houdt de raad verder rekening met het toezicht dat de minister van OCW als opdrachtgever van het Letterenfonds uitvoert.

De basis van de rolverdeling tussen de Raad van Toezicht en de directeur-bestuurder is de formele bevoegdheidsverdeling die voortvloeit uit de statuten. In de dialoog met de directeur-bestuurder stelt de Raad van Toezicht liever niet de formele bevoegdheidsverdeling centraal maar het gewenste resultaat. De Raad van Toezicht adviseert de directeur-bestuurder ook bij strategische keuzes. De voorzitter van de Raad van Toezicht vervult daarnaast diplomatieke en representatieve taken.

De Raad van Toezicht en de directeur-bestuurder hebben zich bij de inrichting van de organisatie en de uitvoering van hun taken gericht naar de Governance Code Cultuur. De negen principes uit deze code zijn waar nodig verankerd in reglementen.

De Raad van Toezicht vindt het van belang zich breed te laten informeren om een goed beeld te krijgen van het functioneren van het Letterenfonds. Daarom gebruikt de raad, naast de informatie die hij van de directeur-bestuurder ontvangt, ook informatiebronnen als publicaties over het Letterenfonds en evaluaties over het functioneren van het fonds in de media. De voorzitter van de Raad van Toezicht voert overleg met vertegenwoordigers van het ministerie van OCW. Er is een jaarlijks gesprek tussen leden van de Raad van Toezicht en het managementteam. Ook met de personeelsvertegenwoordiging is in beginsel een jaarlijks contactmoment. Verder wonen leden van de Raad van Toezicht met enige regelmaat bijeenkomsten bij die door het fonds worden georganiseerd.

Activiteiten 2017

De Raad van Toezicht vergaderde vijf keer met de directeur-bestuurder. In de vergaderingen kwam een gevarieerd spectrum van onderwerpen aan de orde, waaronder:

- de uitvoering van de subsidieregelingen en programma's;
- financiële zaken (zoals de eindrapportage over het Vlaams-Nederlandse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse in oktober 2016, en de wisseling van accountantskantoor. Na een aanbestedingstraject, waarbij Michèle Lopes Cardozo namens de Raad van Toezicht nauw betrokken was, benoemde de raad accountant P. Bedijn van kantoor Van Duyn Van der Geer in oktober als nieuwe accountant.);
- huisvesting;
- personeels- en integriteitsbeleid. Er is een commissie gevormd om een opvolger te vinden voor de huidige voorzitter, wiens termijn mei 2018 afloopt.

Verder heeft de Raad van Toezicht tweemaal zonder de directeur-bestuurder vergaderd en eenmaal

gesproken met het managementteam zonder directeur. Vanwege de personele wisseling van de PVT halverwege het jaar, werd het overleg met de PVT verschoven naar de aprilvergadering van 2018. Een delegatie uit de Raad van Toezicht heeft in maart het jaarlijkse remuneratie- en functioneringsgesprek met de directeur-bestuurder gevoerd. Twee leden bezochten een studiebijeenkomst over de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

In de decembervergadering heeft de Raad van Toezicht een zelfevaluatie gehouden. De Raad van Toezicht wordt door de directeur-bestuurder goed geïnformeerd. De Raad van Toezicht voelt zich betrokken bij de organisatie. De samenwerking tussen de leden van de Raad onderling, het contact en de interactie met de directeur-bestuurder en de contacten met de organisatie zijn goed. De leden van de Raad van Toezicht zijn afwisselend aanwezig op de gemeenschappelijke lunches met de hele organisatie en dit wordt door iedereen als positief en informatief ervaren. De Raad van Toezicht blijft alert op de werkdruk binnen de organisatie. De financiële risico's zijn goed te overzien en worden goed gemonitord.

WNT-verantwoording

Functie	Periode	WNT-maximum	beloning
Voorzitter: J. Hoekema	1/1 – 31/12	€ 18.750	€12.500
Lid: M. Lopes Cardozo	1/1 – 31/12	€ 2.880	€ 2.280

De overige leden hebben minder dan € 1.700 ontvangen. De uitbetaalde bedragen blijven ruim onder de maximale WNT-norm.

Bijlage 2

Raad van advies, externe lezers & bureau

Bureau

De website van het Letterenfonds biedt onder 'Over het fonds' een actueel overzicht van alle medewerkers en hun werkzaamheden. Er zijn drie afdelingen, met elk een eigen hoofd: binnenland, buitenland en bedrijfsvoering. Enkele medewerkers, zoals de directeur van het Vertalershuis Amsterdam en communicatie, vallen rechtstreeks onder de directeur.

In 2017 was Lisa Thunissen tijdelijk werkzaam op de afdeling binnenland. Per 2017 maakte Orli Austen de overstap van het Letterenfonds naar uitgeverij Ambo Anthos, enkele maanden later werd ook afscheid genomen van Thomas Möhlmann die zich als zelfstandig auteur, docent en interviewer heeft gevestigd. Yasmina Werlich en Akane Luiken kwamen de afdeling binnenland respectievelijk buitenland versterken. Ilonka Reintjens werkte (als freelancer) parttime mee aan de organisatie van het vervolg op het gastlandschap-programma in Duitsland.

Daarnaast hebben in totaal elf stagiair(e)s in de loop van 2017 stage gelopen bij de afdeling buitenland, de bibliotheek, de communicatie of het project Schwob: Eva Aselbergh (UvA), Hanan el Boundati (UvA), Roos Burger (UvA), Tess van Genuchten (UvA), Martijn ter Haar (RU), Hilde Kugel (UU), Eva Prakken (ArtEZ), Robbert van Rijswijk (UU), Anne Sluijs (UU), Rebecca Sterk (UU) en Marike Tinus (VU).

De totale fondsformatie kwam eind 2017 uit op 26,31 fte. Van de in totaal 31 werknemers bij het Letterenfonds en het Vertalershuis Amsterdam zijn er 10 man en 21 vrouw. Hiervan hebben er vier een niet-westerse migratieachtergrond en vijf een westerse migratieachtergrond. De werknemers vallen in de volgende leeftijdsgroepen: 7 werknemers onder de 40 jaar, 15 werknemers tussen de 45 en 55 jaar en 9 werknemers van 55 jaar of ouder.

Personeelsvertegenwoordiging

In juni 2017 trad een geheel nieuwe personeelsvertegenwoordiging (PVT) aan, bestaande uit Anne Swarttouw, Lucette Châtelain en Bas Pauw (voorzitter). Kort na het aantreden volgde de nieuwe PVT gedurende een halve dag een cursus Personeelsvertegenwoordiging—over juridische, psychologische en praktische aspecten van de PVT.

De PVT kwam twee keer voor overleg bijeen met de directeur-bestuurder; op de agenda stonden de onderwerpen medewerkers-tevredenheidsonderzoek, integriteit, de aanstaande visitatie en een werkplekken-inventarisatie. Op verzoek van de directie organiseerde de PVT op 14 november een integriteitstraining voor het voltallige personeel, die werd verzorgd door KPMG. Aan de hand van een aantal aan de dagelijkse

praktijk van het Letterenfonds ontleende casussen werden verschillende dilemma's inzake integriteit inzichtelijk gemaakt en besproken.

De PVT nam één maal deel aan overleg tussen de personeelsvertegenwoordigingen van de cultuurfondsen. Er werd informatie uitgewisseld over het functioneren van PVT / ondernemingsraad binnen de verschillende organisaties en onderwerpen als personeelsbeleid, integriteit, het 'nieuwe werken', culturele diversiteit en medewerkers-tevredenheids-onderzoeken.

Een gesprek tussen PVT en Raad van Toezicht is voorzien voor april 2018.

Samenstelling, (neven)functies en rooster van aftreden Raad van advies per 31 december 2017

- Arie Altena (1966), *benoemd tot 15 november 2019, niet herbenoembaar*.
Werkt als redacteur en curator voor Sonic Acts en is redacteur bij V2_Lab voor de instabiele media. Hij studeerde literatuurwetenschap en schrijft over kunst en technologie.
- Steven van Ammel (1976), *benoemd tot 1 juli 2018, herbenoembaar*.
Boekhandelaar Passa Porta te Brussel.
- Jan Willem Anker (1978), *benoemd tot 1 juni 2019, niet herbenoembaar*.
Hij publiceerde poëzie, proza en non-fictie. In 2017 verscheen zijn tweede roman *Vichy*. Eerder werkte hij als programmamaker bij Stichting Poetry International en begeleidde hij studenten op de Schrijversvakschool, de Gerrit Rietveld Academie en ArtEZ, de Hogeschool voor de Kunsten in Arnhem. Anker studeerde literatuurwetenschap aan de Universiteit van Utrecht.
- Roel Bentz van den Berg (1949), *benoemd tot 1 januari 2019, niet herbenoembaar*.
Studeerde filosofie, maakte gedurende vijftientig jaar programma's voor de VPRO, was medewerker van *NRC Handelsblad* en is redacteur van *De Gids*. Publiceerde de essaybundels *De luchtgitaar*, *De overdaad*, *Zapdansen* (bekroond met de Jan Hanlo Essay Prijs Groot, 2007) en *Engelen in regenjas*. Zijn romans *Dagen van vertrek* en *De overdaad* haalden de longlist van de AKO-literatuurprijs, *Het naderen van een brug* werd genomineerd voor de longlist van de ECI-literatuurprijs 2016.
- Peter Claessens (1958), *benoemd tot 1 januari 2018, niet herbenoembaar*.
Auteur, redacteur en vertaler. Hij was uitgever bij J.M. Meulenhoff, en hoofdredacteur non-fictie / redacteur Duitstalige en Nederlandse fictie bij De Arbeiderspers. Als vertaler bezorgde hij onder meer een keuze uit de dagboeken van Harry graaf Kessler, *De dans op de vulkaan*, en uit Alma Mahlers dagboeken, *Het is een vloek een meisje te zijn*. In 2008

verscheen *Alle lust wil eeuwigheid, het magistrale levensscenario van Friedrich Nietzsche*. Daarnaast schrijft hij over kunst, filosofie, literatuur, theater en muziek. Hij studeerde cum laude af in de klassieke taal- en letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam.

– Brigitte Coopmans (1969), *benoemd tot 1 augustus 2019, niet herbenoembaar*.

Studeerde Spaanse taal- en letterkunde in Nijmegen, Salamanca en Granada en vertaalt sinds 1997 Spaanstalige literatuur (o.a. Rosa Montero, Marcelo Figueras, Emiliano Monge, Juan Gabriel Vásquez). Daarnaast geeft ze les aan de Vertalersvakschool in Amsterdam en is ze mentor voor startende literair vertalers.

– Maarten Delsing (1974), *benoemd tot 1 januari 2018, niet herbenoembaar*.

Delsing levert regelmatig bijdragen aan *Boekblad*, *Livre*, *Bibliotheekblad* en *Schrijven magazine* en incidenteel aan tal van andere bladen. Ook was hij in 2009-2012 jurylid van de AKO Literatuurprijs. Hij schreef het boek *Uitgeven in eigen beheer* en de Nederlandse editie van *De boekenapotheek* van Susan Elderkin en Ella Berthoud. Delsing neemt als deskundige literaire non-fictie zitting in de adviescommissie Projectsubsidies voor publicaties.

– Paulien Dresscher (1967), *benoemd tot 15 november 2019, niet herbenoembaar*.

Is sinds 1994 actief als onderzoeker, curator en adviseur op het gebied van beeldende kunst en digitale cultuur. Ze werkt momenteel onder meer als curator voor het Interactive programma van het Nederlands Film Festival en het kunstprogramma van Into The Great Wide Open. Hiernaast is zij verbonden als docent media filosofie aan de Universiteit Utrecht en adviseur voor Stichting Cultuur Eindhoven. Paulien Dresscher heeft haar BA Nieuwe Media behaald aan Academie Minerva in Groningen, een MA New Media en een Research MA Media Studies aan de Universiteit van Amsterdam.

– Annelies Fontijne (1965), *benoemd tot 1 januari 2018, niet herbenoembaar*.

Zelfstandig redacteur voor verschillende uitgeverijen en schrijfcoach voor particulieren. Tot 2012 werkte ze in dienstverband als acquirerend redacteur kinder- en jeugdboeken. Bij uitgeverij Nieuw Amsterdam richtte ze samen met Maria Holtrop een kinderboekenfonds op. Tot 2005 was ze beleidsmedewerker kinder- en jeugdliteratuur bij het NLPVF.

– Ilke Froyen (1971), *benoemd tot 1 juni 2019, niet herbenoembaar*.

Algemeen directeur van het internationale literatuurhuis Passa Porta in Brussel en festivaldirecteur van het Passa Porta Festival. Werkt sinds 2002 als literair programmamaker in Brussel, en was ook jurylid voor verschillende literaire prijzen.

– Mireille Geus (1964), *benoemd tot 15 april 2019, niet herbenoembaar*.

Auteur, schrijfcoach en redacteur. Ze publiceerde een twintigtal kinder- en jeugdboeken en in 2016 een eerste roman voor volwassenen, *Een makkelijk kind* (Nieuw Amsterdam). Daarnaast schrijft ze ook jeugdtheater en non-fictie. Haar debuut *Virenzo en ik* (Lemniscaat) werd in 2004 bekroond met een Vlag en Wimpel; met haar tweede kinderboek *Big* won ze een Gouden Griffel. Voor haar derde boek *Naar Wolf* kreeg ze in 2008 een Vlag en Wimpel. Haar werk is vertaald in het Baskisch, Duits, Engels, Japans, Koreaans en Spaans. Ook publiceerde ze de handboeken: *Zo schrijf je een kinderboek* (Atlas Contact) en *101 schrijftips van je schrijfcoach* (Brave New Books).

– Niels 't Hooft (1980), *benoemd tot 15 november 2019, niet herbenoembaar*.

'Hybride' schrijver. Hij combineert literatuur met innovatieve projecten, zoals de leestest voor zijn roman *De verdwijners* en de iPad-app voor zijn debuut *Toiletten*. Hij ontwikkelt nu de approman *Geometry Girl*, waarmee hij onderzoek doet naar onder meer auteursplatformen, nieuwe leesmechanismen en subtiele audiovisuele verrijking. Eerder werkte hij als gamejournalist; inmiddels schrijft hij voor de games zelf, waaronder *RIVE* van Two Tribes, *Vrije Vogels* van Hubbub en *Antegods* van Codeglue.

– Michele Hutchison (1972), *benoemd tot 1 januari 2018, niet herbenoembaar*.

Werkt als literair vertaler (Nederlands-Engels), freelance redacteur en blogger. Eerder werkte ze bij uitgeverij De Arbeiderspers als acquirerend redacteur, bij uitgeverij Cossee en Poetry International, en in Londen bij drie toonaangevende uitgeverijen.

– Juan Khalaf (1979), *benoemd tot 1 februari 2019, herbenoembaar*.

Werkt als projectleider en informatiedewerker bij Bibliotheek Theek 5 (Oosterhout en omgeving). Door uitgeverij NBD Biblion en vaktijdschrift *Bibliotheekblad* is hij uitgeroepen tot Beste Bibliothecaris van Nederland 2016–2017. Zijn bibliotheekproject rondom nieuwkomers 'Nieuw in Nederland' is bekroond met een innovatieprijs van de Koninklijke Bibliotheek. Hij is een veelgevraagd spreker in de bibliotheeksector en heeft kennis van zowel Nederlandse als Arabische literatuur.

– Joost Krijnen (1983), *benoemd tot 1 januari 2020, niet herbenoembaar*.

Docent bij Amsterdam University College en Visiting Professor English Studies bij Universiteit Gent.

– Harminke Medendorp (1974), *benoemd tot 15 april 2019, niet herbenoembaar*.

Zelfstandig literair redacteur, schrijfcoach en scriptdokter. Eerder was ze negen jaar (hoofd)redacteur bij Uitgeverij Podium, waar ze gelauwerde

prozaschrijvers, dichters en journalisten begeleidde.
– Tanja Mlaker (1970), *benoemd tot 15 april 2019, niet herbenoembaar*.

Literair vertaler Nederlands-Sloveens en directeur-bestuurder van Cultuur Eindhoven. Mlaker werkt al bijna twee decennia als vertaler van voornamelijk hedendaagse literatuur—proza, poëzie, non-fictie en toneel—uit het Nederlands en Duits in het Sloveens. Ze vertaalde werken van gerenommeerde auteurs als Cees Nooteboom, Adriaan van Dis, Margriet de Moor, Connie Palmen, Dimitri Verhulst en Annelies Verbeke. Daarnaast was ze werkzaam in de podiumkunsten: eerst als dramaturg bij *Theater Malpertuis*, later als manager in de culturele sector in Nederland, o.a. bij *Danstheater Aya* en *Nationale Opera & Ballet* in Amsterdam. Tanja Mlaker studeerde Duitse en Franse taal en literatuur aan de Universiteit Ljubljana, Duitse literatuur en theaterwetenschappen aan de Universiteit Leipzig en volgde een specialisatie op het gebied van theaterwetenschappen, vrouwenstudies en moderne Duitse en Nederlandse literatuur aan de Universiteit Utrecht.

– Kaweh Modiri (1982), *benoemd tot 15 november 2019, niet herbenoembaar*.

Nederlandse schrijver en filmmaker van Iraanse afkomst. In 2010 studeerde hij af aan de afdeling Beeld & Taal van de Gerrit Rietveld Academie met de film *Mijn inbreker en ik*, die werd bekroond met de Rene Coelho Award van het Nederlands Instituut voor Mediakunst. In 2012 debuteerde hij als schrijver met de roman *Meneer Sadek en de anderen*, dat werd genomineerd voor de Academica Literatuurprijs. Begin 2016 ging zijn speelfilm *Bodkin Ras* op het International Film Festival Rotterdam in première, waar die werd bekroond met de FIPRESCI Award.

– Jelle Noorman (1964), *benoemd tot 1 augustus 2019, herbenoembaar*.

Is literair vertaler en auteur. Na zijn studie Franse taal- en letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam heeft hij zich toegelegd op het vertalen van fictie en non-fictie uit het Frans, Engels, Spaans en Portugees. Ook schreef hij twee essayistische werken over de Franse cultuur (*De haan op de mesthoop* en *Mijn Frankrijk*). In 2014 verscheen zijn eerste roman, *Geen tijd voor Proust*.

– Jephta Peijs (1986), *benoemd tot 15 november 2019, niet herbenoembaar*.

Werkt als onderzoeker en ontwerper bij IJsfontein, één van de grootste interactieve mediaontwerpers van Nederland.

– Chantal Samson (1970), *benoemd tot 15 november 2019, niet herbenoembaar*.

Werkt als zelfstandig interim marketing manager en (team)coach. Zij geeft daarnaast ook communicatieadvies en begeleidt organisaties bij strategie-vormingstrajecten. Haar ervaring is breed en strekt van commerciële branches (uitgeverij, fast moving

consumer goods, zakelijke dienstverlening, retail) tot semi-publieke sectoren (hoger onderwijs, cultuur, vakbonden). Ze is eerder onder meer werkzaam geweest als hoofd Marketing bij het Van Gogh Museum.

– Berend Schans (1967), *benoemd tot 1 februari 2019, herbenoembaar*

Is directeur van de Vereniging Nederlandse Poppodia en -Festivals (VNPF), de branchevereniging voor poppodia en -festivals in Nederland en bestuurder van de Federatie Werkgeversverenigingen in de Cultuur (FC). Daarnaast is hij als bestuurslid (secretaris) verbonden aan stichting Popcoalitie, adviseur bij de Werkgeversvereniging Nederlandse Poppodia en -Festivals, bestuurslid van Stichting Kwaliteit Evenementen Nederland en lid van de Raad van advies bij Euro Sonic Noorderslag. Eerder was Schans senior beleidsmedewerker bij de Vereniging Schouwburg en Concertgebouwdirecties en hoofd publiciteit en marketing bij de Melkweg in Amsterdam.

– Marloes Schrijvers (1989), *benoemd tot 15 april 2019, niet herbenoembaar*.

Volgde een master Jeugdliteratuur aan de Universiteit van Tilburg en behaalde vervolgens haar eerste-graadsbevoegdheid als docent Nederlands. Sinds 2014 werkt ze als promovenda aan de Universiteit van Amsterdam. Haar onderzoek richt zich op de vraag hoe literatuuronderwijs zou kunnen bijdragen aan de zelfontwikkeling en sociale ontwikkeling van adolescenten in de bovenbouw van havo en vwo. Eerder was ze lid van de redactie van *Literatuur zonder leeftijd*, een Nederlandstalig vakblad over (leeftijdloze) jeugdliteratuur, en schreef ze enkele jaren prentenboekrecensies voor *De Leeswelp*.

– Doeke Sijens (1955), *benoemd tot 1 juli 2018, herbenoembaar*

Is schrijver en bibliothecaris. Daarnaast is hij redacteur van het Ploeg Jaarboek en recenseert hij Friese literatuur voor de Leeuwarder Courant. Sijens publiceerde in het Fries de verhalenbundel *Nei it lân fan palmerûzjen*, de essaybundel *Douwe Kalma yn piama* en de biografie *Sa'n tûzen blauwe skriften*, en in het Nederlands de roman *Blauw*, de verhalenbundel *Friese Jongens* en biografische essays over kunstenaars als Fie Werkman, Hendrik Nicolaas Werkman, Boele Bregman, Gerrit Benner en Wobbe Alkema.

– Monica Soeting (1955), *benoemd tot 1 februari 2019, herbenoembaar*.

Soeting maakte deel uit van de redacties van *De Parelduiker* en *De Gids* en was hoofdredacteur van de tijdschriften *Surplus* en *Biografie Bulletin*. Ze promoveerde in 2017 op een biografie van Cissy van Marxveldt en in 2005 op een proefschrift over medische ethiek. Samen met Dik van der Meulen publiceerde ze in 2010 *Hoe schrijf ik een biografie*. Als recensente was ze verbonden aan *de Volkskrant* en *Vrij Nederland* en schrijft ze sinds een aantal jaren voor *Trouw*. Nadat ze enkele jaren als docente les gaf

aan de Universiteit van Utrecht en de Rijksuniversiteit Groningen, werkt ze nu aan een biografie van koningin Emma en is ze hoofdredacteur van het *European Journal of Life Writing*.

– Floor van Spaendonck (1971), *benoemd tot 15 november 2019, niet herbenoembaar*.

Hoofd Beleid, Internationale en actuele zaken van Het Nieuwe Instituut (het Nederlandse instituut voor architectuur, design en e-cultuur), waar zij leiding geeft aan de regionale programmering in Rotterdam en Eindhoven en de internationale projecten. Eerder was zij directeur van het Virtueel Platform en programmaker bij de Waag Society.

– Reinier Speelman (1957), *benoemd tot 1 januari 2018, niet herbenoembaar*.

Docent Italiaanse taal en cultuur/letterkunde aan de UU. Coördinator van de taalspecifieke cursussen Vertalen Italiaans. Geeft daarnaast colleges Inter-culturele communicatie. Vertaler sinds 1981, onder meer van werk van Foscolo, Pirandello, Silvana Grasso, Primo Levi en Claudio Magris. Hij publiceerde over vertalingen van Dante, Machiavelli en Renaissancepoëzie.

– Jenny Stelleman (1953), *benoemd tot 1 juli 2018, herbenoembaar*.

Universitair docent bij Slavische talen en culturen aan de Universiteit van Amsterdam en theatermaker. Ze doceert en publiceert over Russische en Slavische literatuur en specifiek over de Avant-Garde, drama en theater.

– Thomas Verbogt (1952), *benoemd tot 1 februari 2019, herbenoembaar*.

Schrijft romans, korte verhalen en toneelstukken. Zijn roman *Als de winter voorbij is* (2015) stond op de shortlist van de Libris-literatuurprijs en de longlist van de ECI-literatuurprijs. Ook is hij dagelijks columnist van *De Gelderlander*, de krant van zijn geboortestreek. Hij is soms ook actief als regisseur. Regelmatig is hij met korte verhalen te horen in het VPRO-radioprogramma *Nooit meer slapen*. Hij debuteerde in 1981 met de verhalenbundel *De feestavond*. In 2017 verscheen zijn roman *Hoe alles moest beginnen*.

Leden voor de Raad van advies worden op voordracht van de selectiecommissie door het bestuur benoemd voor een periode van twee jaar. De benoeming kan maximaal één keer worden verlengd. In de loop van 2017 traden Juan Khalaf, Jelle Noorman, Berend Schans, Monica Soeting en Thomas Verbogt toe tot de Raad van advies. Per 1 januari 2017 liep de termijn van Sjoerd van Faassen en Eva Gerrits af; in de loop van het jaar traden ook de volgende leden af: Mischa Andriessen, Iannis Goerlandt, Ester Naomi Perquin en Joost Swarte. Op 1 januari 2018 eindigt de termijn van Maarten Dessing, Benny Lindelauf en Reinier Speelman.

Uit de Raad van advies worden per regeling adviescommissies gevormd voor de beoordeling van specifieke aanvragen. Op de volgende pagina's vindt u per regeling de samenstelling van de betreffende adviescommissie en vervolgens per regeling (waar relevant) de externe lezers.

Samenstelling selectiecommissie

De selectiecommissie bestaande uit schrijver Arnoud van Adrichem (namens De Auteursbond/VvL), uitgever Leonoor Broeder (namens de GAU/ LUG) en de directeur van het Letterenfonds, kwam in 2017 één maal bijeen (en overlegde daarnaast schriftelijk) om voordrachten te doen voor vacatures in adviescommissies. Beide leden van de selectiecommissie zijn per 1 juni 2017 herbenoemd voor een tweede en laatste termijn van twee jaar. De directeur van het Letterenfonds maakt q.q. deel uit van de commissie.

Samenstelling adviescommissies per regeling of programma

Biografieregeling

Maarten Dessing, Koen Hilberdink, Marijke Meijer Drees en Monica Soeting.
secretariaat: Greetje Heemskerk en Jan Kamp.

Digitale literatuur: Digitale literaire projecten

eerste ronde: Kaweh Modiri, Jephtha Peijs,
Chantal Samson en Floor van Spaendonck.
tweede ronde: Arie Altena, Kaweh Modiri,
Chantal Samson en Floor van Spaendonck.
secretariaat: Suzanne Meeuwissen en
Yasmina Werlich.

Digitale literatuur: Talentontwikkeling interdisciplinair

Arie Altena en Paulien Dresscher.
secretariaat: Suzanne Meeuwissen.

Literaire tijdschriften

Jan-Willem Anker, Peter Claessens, Maarten Dessing, Monica Soeting en Margot Vanderstraeten (toegevoegd adviseur).
secretariaat: Suzanne Meeuwissen en
Yasmina Werlich.

Geïllustreerde kinder- en jeugdboeken

Annelies Fontijne (tekst & beeld), Mireille Geus (tekst), Marloes Schrijvers (tekst), Tammo Schuringa (ronde 2 t/m 4; beeld) en Joost Swarte (ronde 1; beeld).
secretariaat (vier rondes): Marlies Hoff en
Agnes Vogt.

Literaire uitgaven

secretariaat: Jan Kamp.

Incidentele literaire projecten en manifestaties

eerste ronde: Ilke Froyen, Michele Hutchison, Juan Khalaf, Harminke Medendorp en Berend Schans.

secretariaat: Pieter Jan van der Veen (technisch voorzitter), Greetje Heemskerk en Yasmina Werlich.

tweede ronde: Michele Hutchison, Harminke Medendorp, Tanja Mlaker en Berend Schans.

secretariaat: Pieter Jan van der Veen (technisch voorzitter).

Tweejarige subsidies literaire projecten en manifestaties

Ilke Froyen, Michele Hutchison, Harminke Medendorp, Tanja Mlaker en Berend Schans.

secretariaat: Pieter Jan van der Veen (technisch voorzitter), Greetje Heemskerk en Welmoet Tideman.

Projectsubsidies voor publicaties (voorheen: werkbeurzen auteurs)

adviescommissie 'starters': Arie Altena, Jan-Willem Anker, Maarten Delsing (voorzitter), Annelies Fontijne, Benny Lindelauf, Marja Pruis (toegevoegd adviseur) en Doeke Sijens.

secretariaat: Maaïke Pereboom en Yasmina Werlich.

adviescommissie 'oeuvrebouwers': Jan-Willem Anker, Maarten Delsing (voorzitter), Annelies Fontijne, Janita Monna (toegevoegd adviseur), Doeke Sijens, Monica Soeting en Thomas Verbogt.

secretariaat: Jacques Huiskes, Jan Kamp, Julia Priesman en Yasmina Werlich.

adviescommissie 'ervaren schrijvers': Mischa Andriessen, Maarten Delsing (voorzitter), Annelies Fontijne, Doeke Sijens, Monica Soeting en Thomas Verbogt.

secretariaat: Jacques Huiskes, Jan Kamp en Yasmina Werlich.

Projectsubsidies voor literaire vertalingen

eerste ronde: Peter Claessens, Brigitte Coopmans, Joost Krijnen, Reinier Speelman (voorzitter) en Jenny Stelleman.

secretariaat: Fleur van Koppen (Frans, Italiaans, Slavische en Overige talen), Petra Schoenmaker (Duits, Spaans en Scandinavische talen) en Anne Swarttouw (Engels).

tweede ronde: Peter Claessens (voorzitter), Iannis Goerlandt, Joost Krijnen, Reinier Speelman en Jenny Stelleman.

secretariaat: Fleur van Koppen, Petra Schoenmaker en Anne Swarttouw (verdeling taalgebieden als in eerste ronde), ondersteuning door Lisa Thunnissen.

derde ronde: Brigitte Coopmans, Joost Krijnen, Jelle Noorman, Reinier Speelman (voorzitter) en Jenny Stelleman.

secretariaat: Fleur van Koppen, Petra Schoenmaker en Anne Swarttouw (verdeling taalgebieden als in eerste en tweede ronde).

Schwob-regeling

beide rondes: Steven Van Ammel, Michele Hutchison en Reinier Speelman.

secretariaat: Jan Kamp, Alexandra Koch, Hilde Kugel (stagiaire) en Marike Tinus (stagiaire).

Werkbijdrage theatertekst

i.s.m. Fonds Podiumkunsten

Gita Hacham, Dennis Meijer, Şaban Ol, Rob Schouten, Saar Vandenberghe en Lisa Wiegel.

voorzitter: Jenny Booms.

secretariaat Fonds Podiumkunsten: Corien Baart, Peter Hendriks en Suzanne Jansen.

secretariaat Nederlands Letterenfonds: Jacques Huiskes.

Slow Writing Lab

secretariaat: Lucette Châtelain en Pieter Jan van der Veen.

Talentontwikkeling intercultureel

Chantal Samson.

secretariaat: Suzanne Meeuwissen.

Fluiten in het donker

Arie Altena, Thomas Verbogt en Maartje Wortel (toegevoegd adviseur).

secretariaat: Greetje Heemskerk en Jacques Huiskes.

Verblijfsbeurzen binnenland WIR/NIAS/Vluchtstad en buitenland Ledig House

secretariaat: Martine Bibo, Greetje Heemskerk, Fleur van Koppen, Maaïke Pereboom.

Reiskosten buitenland

secretariaat: Jan Kamp en Maaïke Pereboom (studiereizen) en Akane Luiken (promotiereizen).

Wanderlust, talentontwikkeling in internationale context

Harminke Medendorp, Berend Schans.

secretariaat: Pieter Jan van der Veen.

**Externe lezers en adviseurs
(per regeling of programma)**

* nieuwe adviseur

Biografieregeling

Hein Aalders*, Marco Daane*, Sjoerd van
Faassen, Marco Entrop*, Marsha Keja*,
Dik van der Meulen* en Joost de Vries*.

Digitale literatuur: Digitale literaire projecten

Wyske Versteeg.

Literaire tijdschriften

Arnoud van Adrichem*, Jan van Aken*, Sander
Bax*, Baukje Brugman*, Jeroen Dera*, Bo van
Houwelingen*, Jooris van Hulle*, Harm de
Jonge*, Yves van Kempen*, Bram Lambrecht*,
Jannah Loontjens*, Miriam Rasch*, Floor van
Renssen*, Doeke Sijens*, Herman Stevens*,
Hylke Tromp* en Christiaan Weijts*.

Literaire uitgaven

Totaal 21 adviseurs waarvan 8 nieuw.

Fries: Arjen IJsbrand van den Berg, Eric Hoekstra,
Jelma Knol*, Rieuwert Krol, Babs Gezelle
Meerburg en Hylke Tromp.

Nederlands: Hein Aalders, Harry Bekkering,
Aart G. Broek*, Hans Cottyn*, Maarten Dessing*,
Sjoerd van Faassen, Annelies Fontijne, Kester
Freriks*, Cilla Geurtsen, Léon Hanssen*, Rob
Schouten, Monica Soeting, Aleid Truijens,
Corinne Vermeulen* en Joost de Vries*.

*Projectsubsidies voor publicaties
(voorheen: werkbeurzen auteurs)*

Totaal 103 externe lezers waarvan 26 nieuw.

Proza: Karin Amatmoekrim, Sander Bax,
Persis Bekkering, Graa Boomsma, Willem
Bongers-Dek, Jos Borré, Elke Brems, Baukje
Brugman, Harold van Dijk, Nico Dros*, Jaap
Faber, Esther Gerritsen, Cilla Geurtsen, Sofie
Gielis, Marieke de Groot*, Thomas Heerma van
Voss, Bo van Houwelingen*, Jooris Van Hulle,
Tom Van Imschoot, Marijn van der Jagt, Mara
Joustra*, Yves van Kempen, Dirk Leyman, Rutger
Martens, Marita Mathijssen, Joost Minnaard,
Dries Muus, Mieke Opstaele, Jürgen Pieters,
Barber van de Pol, Edwin Praat, Floor van
Renssen, Matthijs de Ridder, Bennie Roeters*,
Kees Snoek, Fleur Speet, Herman Stevens,
Judith Stoelinga-Janssen, Hylke Tromp, Manon
Uphoff, Albert Verbeek, Wyske Versteeg*,
Joost Vormeer*, Annette de Vries, Edith Vroon*,
Lilianne Waanders, Christiaan Weijts*, Gerwin
van der Werf*, L.H. Wiener en Hannah van
Wieringen*.

Non-fictie: Hein Aalders, Lynn Berger*,
Anneke Brassinga, Hans Cottyn*, Marco Daane,
Tijs Goldschmidt, Rob Hartmans*, Pieter
Hoexum*, Jooris Van Hulle, Sara Kee, Marsha
Keja, Arthur Langeveld, Jannah Loontjens,

Nicolaas Matsier, Piet Meeuse, Dik van der
Meulen, Barber van de Pol, Kirsten van Santen*,
Lieselot De Taeye, Aleid Truijens, Tomas
Vanheste, Wyske Versteeg*, Joost de Vries,
Nell Westerlaken en Hannah van Wieringen*.

Poëzie: Obe Alkema*, Ellen Deckwitz*, Paul Demets*,
Jeroen Dera, Dirk De Geest, Hélène Gelens,
Eva Gerlach, Sasja Janssen*, Marc Kregting*,
Jan Pollet, Bart Van der Straeten, Peter
Swanborn en Han van der Vegt*.

Kinder- en jeugdliteratuur (KJB): Lieke van Duin,
Mireille Geus*, Harm de Jonge, Lieke van den
Krommenacker, Karin Kustermans, Ted van
Lieshout*, Casper Markesteijn, Mirjam Noorduijn,
Jürgen Peeters, Daan Remmerts de Vries*, Floor
van Renssen, Gideon Samson*, Thomas de
Veen, Katrien Vloeberghs, en Floortje Zwigman.
Fries: Joke Corporaal, Klaas van der Hoek, Jelma Knol*,
Rieuwert Krol, Meindert Reitsma en Hylke Tromp.

Projectsubsidies literaire vertalingen

Totaal 91 externe adviseurs waarvan 7 nieuw.

Arabisch: Rehab Chaker.

Chinees: Daan Bronkhorst en Jan de Meyer.

Deens: Annelies van Hees en Suze van der Poll.

Duits: Anneke Brassinga, Sander Brouwer,
Gerrit Bussink, Rolf Erdorf*, Hans Ester, Anne
Folkertsma, Henk Harbers, Iwona Maczka,
Barbara Mariacher, Jürgen Peeters*, Monica
Soeting, Jerker Spits en Jaap van Vreedendaal*.

Engels: Jaap van der Bent, Huub Beurskens,
Theo Bögels, Astrid Bracke, Odin Dekkers,
Jan Fastenau, Aleid Fokkema, Molly van Gelder,
Lisette Graswinckel*, Daphne de Heer, Nicolette
Hoekmeijer, Toef Jaeger, Annelies Jorna, Andrea
Kluitmann, Barbara de Lange, Menno Lievers,
Berthold van Maris, Maydo van Marwijk Kooy,
Piet Meeuse, Caroline Meijer, Janneke van der
Meulen*, Niek Miedema, Jelle Noorman, Barber
van de Pol, Maria Postema, Jochem Riesthuis,
Guido Snel, Daan Stoffelsen, Tom Toremans,
Axel Vandevenne, Rob van der Veer, Rien
Verhoef, Marijke Versluys, Peter Verstegen,
Peter de Voogd en Frans van der Wiel.

Frans: Maarten van Buuren, Rokus Hofstede,
Jeanne Holierhoek, Sjef Houppermans, Katrien
Lievos*, Stella Linn, Jelle Noorman, Rebecca
van Raamsdonk en Marjolein Voogel.

Grieks: Dimitri Giannakos.

Hebreeuws: Uzi Hagai.

Hongaars: Erika Winkler.

IJslands: Porgeir Gudlaugsson.

Italiaans: Yond Boeke en Pietha de Voogd.

Noors: Annelies van Hees, Lisette Keustermans
en Lucy Pijtersen.

Pools: Anna Gregorowicz*, Stasa Pavlovic
en Willem Weststeijn.

Portugees: Britt Dams, Karolien van Eck
en Jelle Noorman.

Russisch: Eric Metz.

Sloveens: Stasa Pavlovic.

Spaans: Marika de Bakker, Marike Brijder,
Ton Ceelen, Hub Hermans, Jacqueline Hulst,
Stella Linn en Carlos van Tongeren.

Tsjechisch: Eva Drion en Stasa Pavlovic.

Turks: Margreet Dorleijn, Ruud Keurentjes
en Kadir Turkmen.

Zweeds: Petra Broomans, Annelies van Hees,
Lisette Keustermans, Henk van der Liet en
Bertie van der Meij.

Schwob-regeling

Totaal 17 externe adviseurs waarvan 8 nieuw.

Henri Bloemen, Otto Boele*, Hans Ester*,
Annelies van Hees, Sharog Heshmat, Toef Jaeger,
Ruud Keurentjes*, Berthold van Maris*, Henriette
Ritter*, Ivo Smits, Reinier Speelman, Jenny
Stelleman*, Daan Stoffelsen, Wim Tigges*, Peter
de Voogd, Marjolijn Voogel* en Arie van der Wal.

Slow Writing Lab

Kim van Kaam (De Nieuwe Oost), Gijs Müller
(Gerrit Rietveld Academie), Frank Tazelaar
(Creative Writing, ArtEZ), Mathijs Verboom
(HKU, Writing for Performance).

Begeleiding en programma Lab III: Michiel Koelink
(mediakunstenaar en docent aan de Breitner
Academie Amsterdam en de master MADTech
van de Academie Minerva Groningen).

Reiskosten buitenland (studiereizen)

Totaal 16 externe adviseurs waarvan 10 nieuw.

Mischa Andriessen*, Persis Bekkering, Graa
Boomsma*, Cilla Geurtsen, Thomas Heerma
van Voss*, Marijn van der Jagt*, Sara Kee,
Nicolaas Matsier*, Barber van de Pol, Marja
Pruis*, Coen Simon*, Fleur Speet*, Judith
Stoelinga-Janssen, Albert Verbeek*, Liliane
Waanders*, Nell Westerlaken.

Wanderlust, talentontwikkeling in internationale context

Lex ter Braak (Van Eyck Academie), Maaïke
Gouwenberg en Joris Lindhout (Deltaworkers
New Orleans).

Bijlage 3

Subsidies 2017

Subsidies

	aantal aanvragen*	aantal afwijzingen	ingetrokken	aantal toe- kenningen*	aantal bezwaren**	aantal vast- gestelde subsidies 2017	aantal nog vast te stellen uit 2017	besteed budget*
Biografierегeling	21	14		7	1	7	0	195.000
Projectsubsidies publicaties voor schrijvers van literair werk	171	57	2	112	12	112	0	2.066.500
Werkbijdrage theatertekst*** (i.s.m. Fonds Podiumkunsten)								50.000
Projectsubsidies voor literaire vertalingen (in het Nederlands)	237	39	2	196	12	196	0	1.531.704
Eregelden	13			13		13	0	97.500
Reiskosten buitenland: promotiereizen	79		2	77		77	0	48.140
Reiskosten buitenland: studiereizen + NIAS / Ledig House / Van Doesburghuis	59	18		41	2	41	0	78.585
Writer in Residence, Spui Amsterdam	7			7		7	0	8.700
Vertalershuis Amsterdam	53	1	1	51		51	0	66.150
Literaire tijdschriften (incl. 40.000 projectsubsidie talentontwikkeling OCW)	16	2		14	2	14	0	278.000
Geïllustreerde kinder- en jeugdboeken	9	6		3		2	1	14.804
Schwob-regeling (Nederlandse uitgevers van vertaald werk)	19	2		17	1	17	0	73.391
Literaire uitgaven (Nederlandse en Friese uitgaven)	23	2	1	20		12	8	79.187
Digitaal: projecten en talent- ontwikkeling interdisciplinair (incl. 10.000 projectsubsidie talentontwikkeling OCW)	8	3		5		5	0	67.300
Literaire manifestaties: incidenteel en 2 jarig, inclusief indexatie	62	26	4	32		27	5	941.437
Literaire festivals meerjarige subsidies 2017 – 2020 (indexatie)								89.860
Vertaalsubsidies buitenland (Translation Grants)	294	18	2	274		274	0	770.642
Subsidies overig (Literatuur, ELV, Kinderboekenambassadeur)	3			3		3	0	37.500
Algemeen reglement (Fluiten in het donker, Slow Writing Lab, El Hizra, Chronicles @Crossing Border, aanvullend honorarium etc) deels projectsubsidies vernieuwende genres en talent- ontwikkeling OCW	103	43		60		55	5	458.444

* afgehandeld in 2017, inclusief afgehandelde aanhoudingen uit 2016

** ingediend in 2017, inclusief afgehandeld uit 2016.

*** zie pagina 6.

Er werden geen beroepschriften en geen klachten ingediend.

Prijzen

	aantal	prijzengeld
Vondel Translation Prize 2017: David McKay (i.s.m. het Vlaams Fonds voor de Letteren)	1	5.000
Prix des Phares du Nord: Mireille Cohendy (i.s.m. het Vlaams Fonds voor de Letteren)	1	5.000
Nederlands Letterenfonds Vertaalprijs 2017 voor de vertaler als cultureel bemiddelaar: Roel Schuyt	1	10.000
Europese Literatuurprijs 2017: auteur Max Porter en vertaler Saskia van der Lingen voor <i>Verdriet is het ding met veren</i>	2	15.000
Woutertje Pieterse Prijs 2018 (toezegging bijdrage prijzengeld)		15.000

Subsidies

Aanvragen voor een subsidie dienen altijd voorafgaand aan het project te worden voorgelegd. Aanvragen kunnen ofwel worden ingediend door natuurlijke personen (individuele schrijvers en vertalers) ofwel door rechtspersonen, zoals in Nederland gevestigde reguliere literaire uitgeverijen met een (inter)nationaal distributienetwerk en aansluiting bij de erkende boekhandel. Organisaties die zich uitsluitend bezighouden met wetenschap of onderwijs kunnen geen subsidie aanvragen. Conform de Gedragscode Cultuurfondsen zijn hieronder de gehonoreerde aanvragen en de afgewezen aanvragen van rechtspersonen vermeld. Subsidies zijn in principe brutobedragen waarover nog belasting moet worden betaald.

Biografieregeling

De biografieregeling stimuleert de totstandkoming van biografieën met als onderwerp één of meer hoofdpersonen die toonaangevend dan wel van groot belang zijn (geweest) voor de letterkunde of cultuurgeschiedenis van Nederland. Biografen kunnen binnen deze regeling subsidie aanvragen om (archief)onderzoek te doen en voor het schrijven van de biografie. Bij de beoordeling van de aanvragen wordt voorrang gegeven aan biografieën over personen met een groot letterkundig belang. Een beurs bedraagt maximaal € 40.000.

De volgende aanvragen uit 2017 zijn gehonoreerd:

Sander Bax voor een biografie van **J. Bernlef**, Querido, € 40.000

Rob Groenewegen voor een biografie van **Rob Groenewegen**, Atlas Contact, € 20.000

Nico Keuning voor een biografie van **Willem Brakman**, Querido, € 29.100

Floris Meens voor een biografie van **Maurits Wagenvoort**, Vantilt, € 15.400

Annemiek Recourt voor een biografie van **Jan Greshoff**, Van Oorschot, € 10.500

Bart Slijper voor een biografie van **Martinus Nijhoff**, Prometheus, € 40.000

René van Stipriaan voor een biografie van **Gerbrand Adriaensz Bredero**, Querido, € 40.000

Projectsubsidies publicaties voor schrijvers van literair werk

* eerste toekenning

Projectsubsidies voor publicaties worden door het Nederlands Letterenfonds toegekend als investering in de totstandkoming van literair Nederlands- en Friestalig werk dat bij een reguliere uitgever in een redelijke oplage wordt uitgegeven en dat in de reguliere boekhandel verkrijgbaar is. Het kan daarbij gaan om werk in alle literaire genres: romans, verhalen, literaire non-fictie, poëzie en kinder- en jeugdboeken. De regeling vervangt sinds 2013 de eerdere werkbeurs- en stimuleringsregeling voor auteurs.

Binnen de regeling worden drie groepen auteurs onderscheiden met elk een eigen aanvraagmoment: de groep recent gedebuteerde schrijvers alsmede de schrijvers die inmiddels twee literaire titels hebben gepubliceerd, de *starters*; de groep schrijvers die al minimaal drie literaire titels hebben gepubliceerd en nog geen vijf projectsubsidies c.q. werkbeurzen hebben ontvangen, de *oeuvrebouwers* en tot slot de schrijvers die al minimaal vijf projectsubsidies c.q. werkbeurzen hebben ontvangen, *ervaren schrijvers*.

Twaalf aanvragers ontvingen voor het eerst een beurs*, waaronder acht debutanten.

In de '**startersgroep**' konden 60 aanvragen (2016: 47) in behandeling worden genomen en 18 (2016: 19) gehonoreerd. Aan 8 debutanten zijn subsidies verstrekt van € 10.000; de subsidiebreedte voor de aanvragers voor een derde boek loopt van € 10.000 tot € 20.000.

Debutanten:

Joost Baars voor een dichtbundel, Van Oorschot, € 10.000*

Gerda Blees voor een dichtbundel, Podium, € 10.000*

Sander Kok voor een roman, Prometheus, € 10.000*

Emy Koopman voor een roman, Prometheus, € 10.000*

Kathy Mathys voor een roman, Uitgeverij Polis, € 10.000*

Jente Posthuma voor een roman, Atlas Contact, € 10.000*

Annet Schaap voor een kinderboek, Querido Kinderboek, € 10.000*

Esther Sprikkelman voor een kinderboek, Lemniscaat, € 10.000*

Voor het schrijven van een derde boek:

Basje Boer voor een roman, Nijgh & Van Ditmar, € 10.000

Ariëtte Dekker voor een biografie, Prometheus, € 20.000*

Richard Hemker voor een roman, Van Oorschot, € 20.000

Marloes Morshuis voor een kinderboek,
Lemniscaat, € 10.000*

Corine Nijenhuis voor een roman,
Uitgeverij Brandt, € 10.000

Simone van Saarloos voor een non-fictieboek,
Nijgh & Van Ditmar, € 15.000*

Sipke de Schiffart voor een roman,
Uitgeverij Hispel, € 10.000

Ilona Verhoeven voor een roman,
In de Knipscheer, € 10.000

Samuel Vriezen voor een dichtbundel,
Wereldbibliotheek, € 10.000

Wim de Wagt voor een non-fictieboek,
Bas Lubberhuizen, € 10.000

Voor de oeuvrebouwers loopt de subsidiebandbreedte van € 10.000 tot € 45.000. Deze aanvragen zijn gehonoreerd:

Joukje Akveld voor een kinderboek,
Gottmer, € 25.000

Mischa Andriessen voor een dichtbundel,
De Bezige Bij, € 35.000

Martijn Benders voor een dichtbundel,
Van Gennep, € 15.000

Michael Bijmens voor een roman,
Atlas Contact, € 10.000

Machiel Bosman voor een non-fictieboek,
Athenaeum – Polak & Van Gennep, € 15.000

Conny Braam voor een roman,
Atlas Contact, € 20.000

Joris van Casteren voor een non-fictieboek,
De Bezige Bij, € 35.000

Borislav Cicovacki voor een roman,
Atlas Contact, € 10.000

Thera Coppens voor een non-fictieboek,
J.M. Meulenhoff, € 15.000

Anjet Daanje voor een roman,
Passage, € 15.000

Mathijs Deen voor een non-fictieboek,
Thomas Rap, € 30.000

Yolanda Entius voor een roman,
Van Oorschot, € 30.000

Mira Feticu voor een roman,
Uitgeverij Jurgen Maas, € 10.000

Wilma Geldof voor een kinderboek,
Luitingh-Sijthoff, € 15.000

Daan Heerma van Voss voor een roman,
De Bezige Bij, € 10.000

Auke Hulst voor een roman,
Ambo|Anthos, € 16.500

Arjan Hut voor een dichtbundel,
Uitgeverij Fryslân AFUK, € 15.000

Elske Kampen voor een dichtbundel,
Afûk, € 25.000

Enne Koens voor een kinderboek,
Luitingh-Sijthoff, € 15.000

Peter van Kraaij voor een roman,
Uitgeverij Polis, € 15.000

Elle van Lieshout voor een roman,
Hoogland & Van Klaveren, € 10.000

Gerry van der Linden voor een dichtbundel,
Nieuw Amsterdam, € 15.000

Gilles van der Loo voor een roman,
Van Oorschot, € 20.000

Lieke Marsman voor een roman,
Atlas Contact, € 15.000

Eva Meijer voor een roman,
Cossee, € 20.000

Sipko Melissen voor een roman,
Van Oorschot, € 10.000

Thomas Möhlmann voor een dichtbundel,
Prometheus, € 15.000

Bert Natter voor een roman,
Thomas Rap, € 25.000

Donald Niedekker voor een roman,
Koppertnik, € 20.000

Arjaan van Nimwegen voor een roman,
Wereldbibliotheek, € 15.000

Bouke Oldenhof voor een toneelstuk,
Bornmeer, € 10.000

Steffie van den Oord voor een roman,
Atlas Contact, € 10.000*

Jamal Ouariachi voor een roman,
Querido, € 35.000

Martijn den Ouden voor een dichtbundel,
Querido, € 10.000

Stefan Popa voor een roman,
HarperCollins Holland, € 10.000

Jannie Regnerus voor een roman,
Atlas Contact, € 25.000

Daniël Rovers voor een non-fictieboek,
Wereldbibliotheek, € 20.000

Erna Sassen voor een kinderboek,
Leopold, € 15.000

Jowi Schmitz voor een kinderboek,
Hoogland & Van Klaveren, € 20.000

Philibert Schogt voor een non-fictieboek,
De Arbeiderspers, € 10.000

Coen Simon voor een non-fictieboek,
Ambo|Anthos, € 20.000

Jeroen Thijssen voor een roman,
Nieuw Amsterdam, € 25.000

Carolina Trujillo Piriz voor een roman,
Querido, € 15.000

Jan Andre Vantoortelboom voor een roman,
Atlas Contact, € 15.000

Ivo Victoria voor een non-fictieboek,
Lebowski, € 10.000

Ivo Victoria voor een roman,
Lebowski, € 30.000

Christiaan Weijs voor een roman,
De Arbeiderspers, € 45.000

Miek Zwamborn voor een non-fictieboek,
Van Oorschot, € 20.000

Voor de ervaren schrijvers loopt de subsidiebandbreedte van € 10.000 tot € 30.000. De volgende aanvragen zijn gehonoreerd:

Peter Andriesse voor een roman,
In de Knipscheer, € 10.000
Jan-Willem Anker voor een roman,
De Arbeiderspers, € 15.000
Jacobus Pieter Bos voor een dichtbundel,
Wereldbibliotheek, € 15.000
Pieter Boskma voor een dichtbundel,
De Bezige Bij, € 30.000
Fleur Bourgonje voor een roman,
De Geus, € 30.000
Chrétien Breukers voor een dichtbundel,
Liverse, € 10.000
Tsead Bruinja voor een dichtbundel,
Cossee, € 20.000
Inez van Dulleman voor een roman,
De Bezige Bij, € 25.000
Bibi Dumon Tak voor een kinderboek,
Querido Kinderboek, € 10.000
Kester Freriks voor een non-fictieboek,
Athenaeum – Polak & Van Gennep, € 25.000
Mireille Geus voor een roman,
Nieuw Amsterdam, € 10.000
Wouter Godijn voor een roman,
Atlas Contact, € 30.000
Jacob Groot voor een roman,
De Harmonie, € 30.000
Wessel te Gussinklo voor een roman,
Kopernik, € 30.000
Hans Hagen voor een kinderboek,
Querido Kinderboek, € 20.000
Elma van Haren voor een roman,
De Harmonie, € 25.000
Joke Hermsen voor een roman,
De Arbeiderspers, € 30.000
Marjolijn Hof voor een kinderboek,
Querido Kinderboek, € 20.000
René Huigen voor een roman,
De Bezige Bij, € 10.000
Atte Jongstra voor een non-fictieboek,
De Arbeiderspers, € 30.000
Rindert Kromhout voor een kinderboek,
Leopold, € 20.000
Sjoerd Kuiper voor een kinderboek,
Lemniscaat, € 20.000
Benny Lindelauf voor een roman,
Querido, € 30.000
Jannah Loontjens voor een roman,
Ambo|Anthos, € 15.000
Jan van der Mast voor een roman,
Nieuw Amsterdam, € 10.000
Willem Melchior voor een roman,
Atlas Contact, € 30.000
Jan van Mersbergen voor een roman,
Cossee, € 25.000
Marcel Möring voor een roman,
De Bezige Bij, € 25.000

Selma Noort voor een kinderboek,
Leopold, € 15.000
Tonnus Oosterhoff voor een non-fictieboek,
De Bezige Bij, € 30.000
Barber van de Pol voor een roman,
Lebowski, € 20.000
Gideon Samson voor een kinderboek,
Leopold, € 30.000
Marijke Schermer voor een roman,
Van Oorschot, € 15.000
Rob Schouten voor een dichtbundel,
De Arbeiderspers, € 25.000
Allard Schröder voor een roman,
De Bezige Bij, € 30.000
Herman Stevens voor een non-fictieboek,
Prometheus, € 10.000
Hans Tentije voor een dichtbundel,
De Harmonie, € 30.000
Tjibbe Veldkamp voor een kinderboek,
Querido, € 20.000
Henk van der Waal voor een non-fictieboek,
Querido, € 10.000
Elly de Waard voor een dichtbundel,
De Harmonie, € 25.000
Cornelis van der Wal voor een dichtbundel,
Hispel, € 25.000
Bernard Wesseling voor een dichtbundel,
Querido, € 20.000
Pim Wiersinga voor een roman,
In de Knipscheer, € 10.000
Menno Wigman voor een dichtbundel,
Prometheus, € 30.000

Projectsubsidies voor literaire vertalingen

*eerste toekenning

Met de projectsubsidies voor literaire vertalingen investeert het fonds in de kwaliteit van nog tot stand te komen literaire vertalingen in het Nederlands in alle genres: romans, verhalen, literaire non-fictie, poëzie, drama, en kinder- en jeugdboeken. Aanvragen kunnen zowel worden ingediend door beginnende als door ervaren vertalers. Voor de vertaling dient een Modelcontract te zijn afgesloten met een reguliere uitgever. Bij de beoordeling spelen onder meer de literaire kwaliteit en de moeilijkheidsgraad van de brontekst en de literaire (vertaal)kwaliteit van eerder werk van de aanvrager een belangrijke rol.

In 2017 vroegen 12 vertalers vroegen voor de eerste keer een projectsubsidie aan, van drie vertalers* is de eerste aanvraag gehonoreerd. Voorts werd voor het schrijven van een nawoord bij 13 vertalingen een aanvullend subsidie bedrag verstrekt:

Anneke Alderlieste voor de vertaling uit het Frans van Roger Martin du Gard *Journaux*, De Arbeiderspers, € 19.700

Mari Alföldy voor de vertaling uit het Hongaars van László Krasznahorkai *Báró Wenckheim hazatér*, Wereldbibliotheek, € 26.403

Gerda Baardman voor de vertaling uit het Engels van Sally Rooney *Conversations with Friends*, Ambo|Anthos, € 8.452

Mathilda Banfield voor haar aandeel in de vertaling uit het Chinees van Chan Ho-Kei *[(13.67)]*, De Geus, € 10.720

Paul Beers voor de vertaling uit het Duits van Robert Menasse *Die Hauptstadt*, De Arbeiderspers, € 11.445

Jos den Bekker voor de vertaling uit het Spaans van Tomás González *Temporal*, Atlas Contact, € 3.984

Lidewij van den Berg voor de vertaling uit het Frans van Cécile Aubry *Belle et Sébastien*, Uitgeverij Oevers, € 3.111 en van Françoise Lefèvre *Le Petit Prince cannibale*, Uitgeverij Oevers, € 2.680

Lidwien Biekmann voor haar aandeel in de vertaling uit het Engels van Arundhati Roy *The Ministry of Utmost Happiness*, Prometheus, € 6.635

Erik Bindervoet voor zijn aandeel in de vertaling uit het Engels van Bob Dylan *Lyrics 3*, Nijgh & Van Ditmar, € 1.626 en van James Joyce *Poëzie, essays en toneel*, Athenaeum – Polak & Van Gennep, € 5.429

Femke Blekkingh-Muller voor de vertaling uit het Zweeds van Frida Nilsson *Ishavspirater*, Querido Kinderboek, € 7.340 en voor de vertaling uit het Noors van Jo Nesbø *Kan doktor Proktor reddes jula?*, Lemniscaat, € 3.825 en voor de vertaling uit het Deens van Knud Sønderby *Midt i en jazztid*, Uitgeverij Oevers, € 6.335

Yond Boeke voor haar aandeel in de vertaling uit het Italiaans van Carlo Rovelli *L'ordine del tempo*, Prometheus, € 1.951 en van Paolo Cognetti *Le otto montagne*, De Bezige Bij, € 3.175

Anneke Bok voor de vertaling uit het Engels van Colm Tóibín *House of Names*, De Geus, € 8.528 en Fiona Mozley *Elmet*, Hollands Diep, € 7.100 en van Lisa Thompson *The Goldfish Boy*, Meis & Maas, € 7.000

Hans Boland voor de vertaling uit het Russisch van Fjodor Dostojevski *[(Misdaad en straf)]*, Van Oorschot, € 23.200

Adri Boon voor de vertaling uit het Spaans van Antonio Muñoz Molina *Como la sombra que se va*, De Geus, € 15.624

Edu Borger voor de vertaling uit het Frans van Georges Perec *La boutique obscure*, De Arbeiderspers, € 5.646

Floor Borsboom voor de vertaling uit het Frans van Ali Zamir *Anguille sous roche*, Wereldbibliotheek, € 10.120 en van Gaëlle Josse *Le dernier gardien d'Ellis Island*, De Geus, € 3.864

Tjalling Bos voor de vertaling uit het Engels van Brigid Kemmerer *Letters to the Lost*, Leopold, € 8.682

Jan Robert Braat voor de vertaling uit het Russisch van Svetlana Aleksievic *[Poslednie svideteli]*, De Bezige Bij, € 7.012

Paul Bruijn voor de vertaling uit het Engels van Viet Thanh Nguyen *The Sympathizer*, Marmer, € 6.895

Edgar de Bruin voor de vertaling uit het Tsjechisch van Egon Hostovsky *Osamělí buřičci*, Uitgeverij Voetnoot, € 1.699 en van Jaroslav Rudiš *Narodni trída*, Nobelman, € 2.240 en van Marek Sindelka *Únava materiálu*, Das Mag, € 4.118

Miriam Bunnik voor haar aandeel in de vertaling uit het Italiaans van Marco Rossari *Le cento vite di Nemesio*, Wereldbibliotheek, € 8.385

Mia Buursma voor de vertaling uit het Spaans van Melba Escobar de Nogales *La casa de la Belleza*, Atlas Contact, € 5.472

Peter Claessens voor de vertaling uit het Engels van Sue Prideaux *I Am Dynamite. A Life of Nietzsche*, De Arbeiderspers, € 18.720

Brigitte Coopmans voor de vertaling uit het Spaans van Lina Meruane *Sangre en el ojo*, Signatuur, € 4.956

Kiki Coumans voor de vertaling uit het Frans van Guillaume Apollinaire *selectie uit het moderne dichtwerk*, Uitgeverij Vleugels, € 4.664 en van Olivier Adam *Falaises*, Uitgeverij Vleugels, € 3.977

Bernadette Custers voor de vertaling uit het Zweeds van Andrea de la Barre de Nanteuil *Boken om Mademoiselle Oiseau*, Uitgeverij Unieboek / Het Spectrum, € 1.416 en voor de vertaling uit het Noors van Maria Parr *Keeperen og havet*, Lannoo, € 3.904 en voor de vertaling uit het Deens van Mette Eike Neerlin *Hest, hest, tiger, tiger*, Van Goor, € 2.790

Irene Dirkes* voor de vertaling uit het Duits van Angelika Schrobsdorff *Du bist nicht so wie andre Mütter*, Nieuw Amsterdam, € 12.900 en voor haar aandeel in de vertaling van Peter Keglevic *Ich war Hitlers Trauzeuge*, Thomas Rap, € 6.576

Hamide Dogan voor de vertaling uit het Turks van Aslı Erdoğan *Artık sessizlik bile senin değil*, De Geus, € 2.907

Toon Dohmen voor de vertaling uit het Engels van Mark Mazower *What You Did Not Tell*, Atlas Contact, € 9.500

Pieter van der Drift voor zijn aandeel in de vertaling uit het Italiaans van Edoardo Albinati *La scuola cattolica*, Atlas Contact, € 14.482

Mariella Duindam* voor de vertaling uit het Engels van Jonathan Dee *The Locals*, Nieuw Amsterdam, € 6.711

Arie van der Ent voor de vertaling uit het Russisch van Maksim Boettsjenko *[Krasnyl trioegol'nik]*, Uitgeverij Douane, € 6.389

Jan Fastenau voor de vertaling uit het Engels van Karl Geary *Montpelier Parade*, Ambo|Anthos, € 5.652

Elbrich Fennema voor de vertaling uit het Japans van Haruki Murakami *[Kishidancho Goroshi]*, Atlas Contact, € 22.035

Anne Folkertsma voor de vertaling uit het Duits van Hans Fallada *Sachlicher Bericht über das Glück ein Morphinit zu sein*, Cossee, € 1.344 en van Husch Josten *Hier sind Drachen*, Cossee, € 3.504 en van Natascha Wodin *Sie kam aus Mariupol*, Atlas Contact, € 9.135 en van Philipp Winkler *Hool*, Lebowski, € 4.424

Peter Gelauff voor de vertaling uit het Spaans van Juan Gómez Bárcena *El cielo de Lima*, Wereldbibliotheek, € 5.796

Molly van Gelder voor de vertaling uit het Engels van Francisco Cantú *The Line Becomes a River*, Athenaeum – Polak & Van Gennep, € 6.750

Reintje Ghoos voor haar aandeel in de vertaling uit het Frans van Alain Mabanckou *Petit piment*, De Geus, € 2.826 en van Édouard Louis *Histoire de la violence*, De Bezige Bij, € 2.900 en van Marcel Pagnol *Le château de ma mere*, De Geus, € 2.420 en voor haar aandeel in van de vertaling uit het Engels van Martin Amis *The Rub of Time*, Atlas Contact, € 5.750

Aline Glastra van Loon voor de vertaling uit het Spaans van Antonio di Benedetto *Zama*, Lebowski, € 7.235 en van Javier Marias *Berta Isla*, Meulenhoff, € 19.832 en van Piedad Bonnett *Lo que no tiene nombre*, Ambo|Anthos, € 2.965

Marianne Gossije voor de vertaling uit het Engels van Sana Krasikov *The Patriots*, De Geus, € 20.066

Lisette Graswinckel voor de vertaling uit het Engels van Lisa Halliday *Asymmetry*, Atlas Contact, € 7.620 en van Nella Larsen *Passing*, Nieuw Amsterdam, € 3.620 en van Nella Larsen *Quicksand*, Nieuw Amsterdam, € 225 en € 4.706

Eef Gratama voor de vertaling uit het Frans van Sylvain Tesson *Sur les chemins noirs*, De Arbeiderspers, € 3.759

Nico Groen voor de vertaling uit het Engels van Pankaj Mishra *Age of Anger: A History of the Present*, Atlas Contact, € 10.300

Martin de Haan voor de vertaling uit het Frans van François Mitterand *Lettres à Anne*, De Arbeiderspers, € 23.900

Jan van der Haar voor de vertaling uit het Italiaans van Gabriele d'Annunzio *Solus ad solam*, De Arbeiderspers, € 13.428 en van Roberto Saviano

La paranza dei bambini, De Bezige Bij, € 12.755

Goverdien Hauth-Grubben voor de vertaling uit het Duits van Anna Kim *Die grosse Heimkehr*, Signatuur, € 12.124 en van Svealena Kutschke *Stadt aus Rauch*, Atlas Contact, € 16.800

Hanneke van der Heijden voor de vertaling uit het Turks van Yusuf Atilgan *Anayurt Otel*, Uitgeverij Jurgen Maas, € 6.890

Ria van Hengel voor de vertaling uit het Duits van Friedrich Dürrenmatt *Der Verdacht*, Athenaeum – Polak & Van Gennep, € 3.462 en van Friedrich Dürrenmatt *Das Versprechen*, Athenaeum – Polak & Van Gennep, € 3.255 en van Thomas Melle *Die Welt im Rücken*, Van Oorschot, € 9.180

Robbert-Jan Henkes voor zijn aandeel in de vertaling uit het Engels van Bob Dylan *Lyrics 3*, Nijgh & Van Ditmar, € 1.626 en van James Joyce *Poëzie, essays en toneel*, Athenaeum – Polak & Van Gennep, € 5.429 en voor de vertaling van Mike McCormack *Solar Bones*, Lebowski, € 8.553

Rebekka Hermán Mostert voor de vertaling uit het Hongaars van Forgách András *Élő kötet nem marad*, Cossee, € 8.029

Nicolette Hoekmeijer voor de vertaling uit het Engels van Jamie Quatro *Fire Sermon*, Atlas Contact, € 3.920 en van Nathan Englander *Dinner at the Center of the Earth*, Ambo|Anthos, € 6.155

Hero Hokwerda voor de vertaling uit het Grieks van Charis Vlavianós *Hitler's Secret Diary*, Ta Grammata, € 8.580

Jeanne Holierhoek voor de vertaling uit het Frans van Frantz Fanon *Peau noire, masques blancs*, Octavo, € 6.488

Sylvie Hoyinck voor de vertaling uit het Hebreeuws van Amos Oz *Sjalom Iakanaïm*, De Bezige Bij, € 3.020 en van Shmuel Yosef Agnon *Sippoer Pasjoet*, Querido, € 10.010

Astrid Huisman voor haar aandeel in de vertaling uit het Engels van Deborah Levy *Hot Milk*, De Geus, € 3.331 en van Julianne Pachico *The Lucky Ones*, Atlas Contact, € 3.417 en van Naomi Alderman *The Power*, Atlas Contact, € 5.427

Hendrik Hutter voor de vertaling uit het Spaans van Fernando Aramburu *Patria*, Wereldbibliotheek, € 15.200

Piet Janssen voor de vertaling uit het Portugees van Daniel Galera *Meia-noite e vinte*, Atlas Contact, € 5.500

Sjaak de Jong voor de vertaling uit het Engels van Emily Koch *If I Die Before I Wake*, Prometheus, € 8.500

Jenny de Jonge voor de vertaling uit het Engels van Catherine Barter *Troublemakers*, Lemniscaat, € 8.802 en van Lissa Evans *Wed Wabbit*, Gottmer, € 4.450

Marianne Kaas voor de vertaling uit het Frans van Françoise Frenkel *Rien où poser sa tête*, Atlas Contact, € 6.400 en van Marcel Pagnol *La gloire de mon père*, De Geus, € 4.938 en van Marguerite Duras *L'Amour*, Studio 3005, € 1.740

Edith Koenders voor de vertaling uit het Deens van Dorte Nors *Spejl skulder blink*, Podium, € 5.980

Inge Kok voor de vertaling uit het Engels van Elizabeth Jane Howard *The Light Years*, Atlas Contact, € 15.540 en van Elizabeth Jane Howard *Marking Time*, Atlas Contact, € 17.230 en van Elizabeth Jane Howard *Confusion*, Atlas Contact, € 14.340

Anniek Kool voor haar aandeel in de vertaling uit het Engels van Julianne Pachico *The Lucky Ones*, Atlas Contact, € 2.734

Rob Kuitenbrouwer voor zijn aandeel in de vertaling uit het Engels van Wallace Stegner *Angle of Repose*, Lebowski, € 10.497

Barbara de Lange voor de vertaling uit het Engels van Elizabeth Strout *Anything Is Possible*, Atlas Contact, € 6.471 en van Virginia Woolf *The Voyage Out*, Athenaeum – Polak & Van Genneep, € 20.120

Paul van der Lecq voor de vertaling uit het Engels van Brian van Reet *Spoils*, Atlas Contact, € 8.183

Auke Leistra voor de vertaling uit het Engels van Andrew Michael Hurley *Devil's Day*, Prometheus, € 8.485 en van Laura Spinney *Pale Rider; The Spanish Flu of 1918 and How It Changed the World*, De Arbeiderspers, € 9.600 en van Roald Dahl *Love from Boy*, De Arbeiderspers, € 8.000

Frank Lekens voor zijn aandeel in de vertaling uit het Engels van Wallace Stegner *Angle of Repose*, Lebowski, € 10.497

Harrie Lemmens voor de vertaling uit het Portugees van Clarice Lispector *A Paixao Segundo G.H.*, De Arbeiderspers, € 5.700 en van Michel Laub *O tribunal da quinta-feira*, Ambo|Anthos, € 3.515 en van Raduan Nassar *Um copo de cólera*, Prometheus, € 1.403 en van Raduan Nassar *Lavoura Arcaica*, Prometheus, € 4.566

Nan Lenders voor de vertaling uit het Engels van André Aciman *Enigma Variations*, Ambo|Anthos, € 8.532

Karol Lesman voor de vertaling uit het Pools van Olga Tokarczuk *Ksiegi Jakubowe*, De Geus, € 26.507

Inger Limburg voor haar aandeel in de vertaling uit het Engels van Francis Spufford *Golden Hill*, Nieuw Amsterdam, € 4.770

Saskia van der Lingen voor de vertaling uit het Engels van Mohsin Hamid *Exit West*, De Bezige Bij, € 4.700

Gertrud Maes voor de vertaling uit het Frans van Leïla Slimani *Chanson douce*, Nieuw Amsterdam, € 4.084 en van Leïla Slimani *Dans le jardin de l'ogre*, Nieuw Amsterdam, € 3.605

Maydo van Marwijk Kooy voor de vertaling uit het Zweeds van Johannes Anyuru *De kommer att drunkna i sina mödrars tårar*, De Geus, € 6.316 en van Linda Boström Knausgård *Välkommen till Amerika*, De Geus, € 2.169

Emilia Menkveld* voor de vertaling uit het Italiaans van Andrea Marcolongo *La lingua geniale*, Wereldbibliotheek, € 4.018

Janneke van der Meulen voor de vertaling uit het Engels van Grace Paley *Enormous Changes at the Last Minute*, Atlas Contact, € 4.115

Irene van de Mheen voor de vertaling uit het

Spaans van Wendy Guerra *Domingo de revolución*, De Geus, € 3.772

Janny Middelbeek-Oortgiesen voor de vertaling uit het Zweeds van Elisabeth Åsbrink *1947*, Thomas Rap, € 6.760 en van Lina Wolff *De polyglotta älskarna*, Atlas Contact, € 6.787

Niek Miedema voor zijn aandeel in de vertaling uit het Engels van George Saunders *Lincoln in the Bardo*, De Geus, € 3.947

Marianne Molenaar voor de vertaling uit het Noors van Tomas Espedal *Imot naturen*, Wereldbibliotheek, € 4.047

Frans van Nes voor de vertaling uit het Hongaars van Edina Szvoren *Nincs, és ne is legyen*, De Geus, € 4.112

Liesbeth van Nes voor de vertaling uit het Duits van Robert Seethaler *Der Trafikant*, De Bezige Bij, € 5.702

Jan de Nijs voor de vertaling uit het Engels van Gabriel Tallent *My Absolute Darling*, Ambo|Anthos, € 12.545 en van Sara Taylor *The Lauras*, Ambo|Anthos, € 7.934

Arjaan van Nimwegen voor zijn aandeel in de vertaling uit het Engels van Louise Erdrich *Future Home of the Living God*, De Bezige Bij, € 4.600

Thijs van Nimwegen voor zijn aandeel in de vertaling uit het Engels van Louise Erdrich *Future Home of the Living God*, De Bezige Bij, € 4.600

Marcel Otten voor de vertaling uit het IJslands van Jón Kalman Stefánsson *Sumarljós og svo kemur nóttin*, Ambo|Anthos, € 8.533

Esther Ottens voor de vertaling uit het Duits van Tamara Bach *Vierzehn*, Querido Kinderboek, € 1.900

Hilde Pach voor de vertaling uit het Hebreeuws van Emuna Elon *Bajit al majiem rabiem*, Atlas Contact, € 9.000

Inge Pieters voor de vertaling uit het Engels van Irvin D. Yalom *Becoming Myself*, Balans, € 10.405 en van Yuval Noah Harari *Homo Deus*, Thomas Rap, € 13.150

Els van der Pluijm voor de vertaling uit het Italiaans van Stefano Massini *Qualcosa sui Lehman*, Wereldbibliotheek, € 13.100

Djûke Poppinga voor de vertaling uit het Arabisch van Khaled Khalifa *[al-Maut 'Amal Shaqqin]*, De Geus, € 4.410

Kitty Pouwels voor de vertaling uit het Portugees van Joao Ricardo Pedro *Um postal de Detroit*, Signatuur, € 5.198

Aai Prins voor de vertaling uit het Russisch van Andrej Platonov *[Sobranië]*, Van Oorschot, € 38.220

Wendy Prins voor de vertaling uit het Zweeds van Kristina Sandberg *Att föda ett barn*, Nieuw Amsterdam, € 14.800

Lucienne Pruijs voor de vertaling uit het Duits van Mariana Leky *Was man von hier aus sehen kann*, Nieuw Amsterdam, € 5.834 en voor haar aandeel in de vertaling van Peter Keglevic *Ich war Hitlers Trauzeuge*, Thomas Rap, € 6.576

Nadia Ramer voor de vertaling uit het Spaans

van Enrique Vila-Matas *Kassel no invita a la lógica*, De Geus, € 8.444

José Rijnaarts voor de vertaling uit het Duits van Bodo Kirchhoff *Widerfahrnis*, Lebowski, € 5.438 en van Daniel Kehlmann *Tyll*, Querido, € 10.283 en van Vicki Baum *Menschen im Hotel*, Querido, € 9.000

Lucie van Rooijen voor haar aandeel in de vertaling uit het Engels van Francis Spufford *Golden Hill*, Nieuw Amsterdam, € 4.770

Karina van Santen voor haar aandeel in de vertaling uit het Engels van Salman Rushdie *The Golden House*, Atlas Contact, € 8.719

Mara Schepers voor haar aandeel in de vertaling uit het Italiaans van Marco Rossari *Le cento vite di Nemesio*, Wereldbibliotheek, € 8.385

Eugenie Schoolderman voor haar aandeel in de vertaling uit het Spaans van Guillermo Arriaga *El Salvaje*, Atlas Contact, € 10.517

Hilda Schraa voor de vertaling uit het Italiaans van Donatella Di Pietrantonio *L'Arminuta*, Serena Libri Uitgeverij, € 3.424

Roel Schuyt voor de vertaling uit het Sloveens van Drago Jančar *To noc sem jo videl*, Querido, € 6.200 en van Jasmin Frelih *NA/POL*, De Geus, € 12.145

Froukje Slofstra voor de vertaling uit het Russisch van Ivan Toergenjev *Roedin, Het adelsnest, Aan de vooravond, Vaders en zonen, Rook*, Van Oorschot, € 38.625

Manon Smits voor haar aandeel in de vertaling uit het Italiaans van Edoardo Albinati *La scuola cattolica*, Atlas Contact, € 28.963

Jan Pieter van der Sterre voor zijn aandeel in de vertaling uit het Frans van Alain Mabanckou *Petit piment*, De Geus, € 2.826 en van Édouard Louis *Histoire de la violence*, De Bezige Bij, € 2.900 en van Marcel Pagnol *Le château de ma mere*, De Geus, € 2.420 en voor zijn aandeel in de vertaling uit het Engels van Martin Amis *The Rub of Time*, Atlas Contact, € 5.750

Tjadine Stheeman voor haar aandeel in de vertaling uit het Engels van Arundhati Roy *The Ministry of Utmost Happiness*, Prometheus, € 6.635 en van Claire Messud *The Burning Girl*, Ambo|Anthos, € 6.220

Annelous Stiggelbout voor haar aandeel in de vertaling uit het Chinees van Chan Ho-Kei *13.67 (Hongkong Noir)*, De Geus, € 6.600

Peter Valkenet voor zijn aandeel in de vertaling uit het Spaans van Guillermo Arriaga *El Salvaje*, Atlas Contact, € 8.414

Jabik Veenbaas voor de vertaling uit het Engels van Edmund Burke *Reflections on the Revolution in France*, Wereldbibliotheek, € 10.000

Rob van der Veer voor de vertaling uit het Engels van Nicole Krauss *Forest Dark*, Ambo|Anthos, € 8.665

Ruben Verhasselt voor de vertaling uit het Hebreeuws van Meir Shalev *Ginat bar*, Ambo|Anthos, € 7.048

Joris Vermeulen voor de vertaling uit het Engels van Gabe Habash *Stephen Florida*, Nieuw Amsterdam, € 13.780 en van Megan Hunter *The End We Start From*, Hollands Diep, € 1.700

Marijke Versluys voor de vertaling uit het Engels

van Jon McGregor *Reservoir 13*, Nieuw Amsterdam, € 8.922 en van Mary Shelley *Matilda*, Atlas Contact, € 3.130

Mirjam de Veth voor de vertaling uit het Frans van Emmanuel Bove *Un caractère de femme*, De Arbeiderspers, € 4.743 en van Maurice Pons *Le passager de la nuit*, Uitgeverij Vleugels, € 2.042

Jacqueline Visscher voor de vertaling uit het Spaans van Care Santos *Diamante azul*, Wereldbibliotheek, € 10.250

Willem Visser voor de vertaling uit het Engels van Mary Wollstonecraft *A Vindication of the Rights of Woman*, Wereldbibliotheek, € 8.500

Annemarie Vlamming voor de vertaling uit het Duits van Eva Menasse *Tiere für Fortgeschrittene*, Atlas Contact, € 7.955

Pietha de Voogd voor de vertaling uit het Italiaans van Matteo Righetto *L'anima della frontiera*, Atlas Contact, € 4.167

Arie van der Wal voor de vertaling uit het Spaans van Mario Vargas Llosa *Cinco esquinas*, J.M. Meulenhoff, € 7.500

Roos van de Wardt voor haar aandeel in de vertaling uit het Engels van Deborah Levy *Hot Milk*, De Geus, € 3.331 en van Naomi Alderman *The Power*, Atlas Contact, € 5.427

Frans van der Wiel voor de vertaling uit het Engels van Colum McCann *Letters to a Young Writer*, De Harmonie, € 2.367

Mark Wildschut voor de vertaling uit het Duits van Bettina Baltschev *Hölle und Paradies*, Querido, € 4.176 en van Peter Sloterdijk *Was geschah im 20. Jahrhundert?*, Boom, € 7.800 en van Rüdiger Safranski *E.T.A. Hoffmann*, Atlas Contact, € 20.540

Regina Willemse voor de vertaling uit het Engels van Omar El Akkad *American War*, De Geus, € 11.815

Eva Wissenburg voor de vertaling uit het Frans van Julien Benda *La trahison des clercs*, Amsterdam University Press, € 6.480

Martine Woudt voor de vertaling uit het Frans van Didier Decoin *Le bureau des Jardins et des Étangs*, Meulenhoff Boekery, € 8.300 en van Isabelle Artus *La petite boutique japonaise*, Wereldbibliotheek, € 6.200 en van Jean-Philippe Blondel *06H41*, Cactus Books, € 3.319

Peter Zeeman voor de vertaling uit het Russisch van Osip Mandelstam *[Razgover o Dante]*, Pegasus, € 1.500

Talentbeurzen

Het Letterenfonds financierde ook dit jaar een aantal talentbeurzen voor studenten van de Master Literair Vertalen en de Vertalersvakschool. Met deze beurzen kunnen de meest getalenteerde studenten zich bij een vertaalproject laten begeleiden door een ervaren collega.

Verder wordt met steun van het Nederlands Letterenfonds aan de Master een aantal gastcolleges door beroepsvertalers georganiseerd voor de masterstudenten van de Universiteit Utrecht. Dit gebeurt met name door de jaarlijkse aanstelling van een Translator in residence, in 2017 vervuld door Beatrice-Joyce-Dylanvertalers **Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes** deze functie. Zij gaven acht vertaalworkshops over zeer uiteenlopende thema's: theater, liedteksten, kinderpoëzie en onvertaalbaarheid. Op 29 juni sloten ze het jaar af met een openbare lezing in de bibliotheek van het Letterenfonds.

Op diezelfde middag vond daar ook de feestelijke uitreiking van de Talentbeurzen Literair Vertalen 2017 plaats. Uit alle inzendingen van dit jaar heeft de selectiecommissie de volgende laureaten gekozen: **Janne Van Beek** (Engels), **Elbert Besaris** (Duits), **Myrthe van den Bogaert** (Spaans) en **Kaat Vanneste** (Engels). Kaat Vanneste volgt aan de KU Leuven het Postgraduaat Literair Vertalen en haar beurs is mogelijk gemaakt door de Orde van den Prince afdeling Middelheim.

Ook de Vertalersvakschool reikte talentbeurzen uit aan vier talentvolle, beginnende vertalers. Dit waren in 2017: **Eefje Bosch**, **Ellie Heijloo**, **Kees Wallis** en **Heleen Wilts**: totaal € 6.000.

Tot slot is een organisatorische en financiële bijdrage geleverd aan het The Chronicles-project van Crossing Border in Den Haag, dat tot doel heeft beginnende jonge auteurs te laten vertalen door beginnende jonge vertalers, en is met behulp van extra gelden voor talentontwikkeling voor deze jonge vertalers een Vertalersfabriek gehouden in het Vertalershuis Amsterdam.

Individuele deskundigheidsbevordering vertalers in en uit het Nederlands i.s.m. het Expertisecentrum Literair Vertalen

Het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV) biedt beginnende literair vertalers individuele ondersteuning in de vorm van mentoraten. Bij deze opleidingsvorm wordt de beginnend vertaler begeleid door een ervaren vertaler bij het vertalen van een literair werk. Het ELV verzorgt de aanvragen. De mentoraten worden voor de helft door het Nederlands Letterenfonds betaald en voor de helft door het ELV.

In 2017 zijn tien mentoraten aangevraagd door startende vertalers in het Nederlands, daarvan zijn er acht toegekend. Vier van de acht zijn in het lopende jaar afgerond:

vertaler: Anna Visser (afgerond)
mentor: Barbara de Lange
titel: *The Hustler*
auteur: Walter Tevis
brontaal: Engels

vertaler: Eva Wissenburg
mentor: Jeanne Holierhoek
titel: *La Trahison des clercs*
auteur: Julien Benda
brontaal: Frans

vertaler: Ilse Lazaroms (afgerond)
mentor: Els Snick
titel: *Drehtür*
auteur: Katja Lange-Müller
brontaal: Duits

vertaler: Sanne van der Meij (afgerond)
mentor: Rokus Hofstede
titel: *Retour à Reims*
auteur: Didier Éribon
brontaal: Frans

vertaler: Ilse Barendregt
mentor: Marianne Kaas
titel: *Le Boa*
auteur: Marguerite Duras
brontaal: Frans

vertaler: Michal van Zelm
mentor: Edith Koenders
titel: *En af os sover*
auteur: Josefine Klougart
brontaal: Deens

vertaler: Sander Schoen (afgerond)
mentor: Jacques van Westerhoven
titel: *Berichten van de reizende kat*
auteur: Hiro Arikawa
brontaal: Japans

vertaler: Marianne van Reenen
mentor: Elly Schippers
titel: *Engel des Vergessens*
auteur: Maja Haderlap
brontaal: Duits

Eregelden

Sinds 1992 werd door het fonds de regeling eregelden uitgevoerd waarbij ongeveer 25 oudere schrijvers en vertalers een jaarlijks eregeld ontvingen. Deze regeling is medio 2012 in opdracht van het Ministerie van OCW stopgezet; nieuwe toekenningen zijn niet meer mogelijk. Zij die reeds een eregeld kregen toegekend van het Nederlands Letterenfonds zullen dit ook in de toekomst blijven ontvangen.

Reeds voor 1960 verleende het toenmalige ministerie van CRM eregelden aan letterkundigen. Kunstenaarsverenigingen konden leden voor deze eregelden voordragen. In 1992 hevelde het ministerie het lopende 'eregeldbudget' over naar het fonds.

Een eregeld werd verleend op grond van de verdiensten van de schrijver of vertaler voor de Nederlands- of Friestalige literatuur, de leeftijd van de schrijver en de daarmee verband houdende vermindering van de mogelijkheid het schrijver- en/of vertalerschap op de oude voet voort te zetten. De hoogte van de subsidie is maximaal 7.500 euro per jaar.

In 2017 kwamen 13 schrijvers en vertalers in aanmerking voor een eregeld: J.M.A. Biesheuvel, Remco Campert, Miep Diekmann, Aline Glasstra van Loon, Anton Haakman, Margriet Heymans, Else Hoog, Hannes Meinkema, Marga Minco, Els Pelgrom, Ton van Reen, Bea Vianen en Frans van Woerden.

Reiskosten buitenland

Met ingang van 2013 zijn de eerdere reisbeurs-regeling voor schrijvers en vertalers in het Nederlands, de verblijfsbeurzen voor buitenlandse residenties en het zogenoemde schrijversprogramma buitenland samengebracht in de regeling Reiskosten buitenland. Met deze regeling stelt het Letterenfonds subsidies beschikbaar ter vergoeding van reiskosten voor de deelname van Nederlands- of Friestalige auteurs en vertalers in het Nederlands aan literaire programma's, manifestaties en/of promotionele activiteiten ten behoeve van vertaald eigen werk in het buitenland – de zogenoemde **promotiereizen**, dan wel ter vergoeding van reiskosten buitenland (inclusief Bonaire, Sint-Eustatius en Saba en Aruba, Curaçao en Sint Maarten) gemaakt ten behoeve van totstand-koming van nieuw literair werk: de zogenoemde **studiereizen**.

In 2017 zijn de volgende aanvragen voor een **promotiereis** gehonoreerd:

4 februari – 6 februari: **Jan Brokken** neemt deel aan I Boreali Festival in Milaan, Milaan (Italië), € 164
11 februari – 16 februari: **Mineke Schipper** neemt deel aan Cairo Literature Festival, Caïro (Egypte), € 344
2 maart – 3 maart: **Eva Rovers** geeft twee lezingen in Berlijn over haar biografie *De eeuwigheid verzameld*, Berlijn (Duitsland), € 160
9 maart – 10 maart: **Luuk van Middelaar** naar Wenen voor de presentatie van de Duitse vertaling van *De passage naar Europa*, Wenen (Oostenrijk), € 449
14 maart – 19 maart: **Arnon Grunberg** naar Rendsburg voor een lezing, Rendsburg (Duitsland), € 350
15 maart – 22 maart: **Miek Zwamborn** maakt tournee door Zwitserland ter gelegenheid van de verschijning vertaling van *De duimsprong*, Sils Maria (Zwitserland), € 595
20 maart – 25 maart: **Anna Enquist** naar Tel Aviv voor promotie Hebreeuwse vertaling *Contrapunt*, Tel Aviv (Israël), € 421
22 maart – 24 maart: **Marente de Moor** neemt deel aan Europea Festival in Zagreb ter promotie van de vertaling van *De Nederlandse maagd*, Zagreb (Kroatië), € 265
22 maart – 31 maart: **Astrid Lampe** neemt deel aan Poeziefestival in Marrakesh en Safi, Marrakesh, Safi (Marokko), € 172
24 maart – 27 maart: **Elmar Kuiper** neemt deel aan de presentatie van de Lyrik-Edition Nederlande op de boekenbeurs in Leipzig, Leipzig (Duitsland), € 332
25 maart – 26 maart: **Tsead Bruinja** neemt deel aan Literatuursalon NRW op de boekenbeurs in Leipzig, Leipzig (Duitsland), € 568
2 april – 8 april: **Sjoerd Kuiper** neemt deel aan Bologna Children's Book Fair, Bologna (Italië), € 300
12 april – 14 april: **Daan Heerma Van Voss** naar Madrid en Barcelona voor promotie van vertaling *De laatste oorlog*, Madrid, Barcelona (Spanje), € 650

13 april – 15 april: **Erik Lindner** neemt deel aan Internationaal Poeziefestival in Marrakesh, Marrakesh (Marokko), € 399
18 april – 20 april: **Jaap Scholten** naar Parijs ten behoeve van de Franse editie van *Kameraad Baron*, Parijs (Frankrijk), € 500
19 april – 23 april: **Roos van Rijswijk** neemt deel aan European First Novel Festival in Boedapest, Boedapest (Hongarije), € 243
20 april – 21 april: **Joke van Leeuwen**, **Thé Tjong-Khing** en **Wouter van Reek** nemen deel aan Het Festival van de Nederlandse Cultuur voor Kinderen en Jeugd, Wrocław (Polen), € 946
3 mei – 6 mei: **Dubravka Ugrešić** neemt deel aan PEN World Voices Festival in New York, New York (Verenigde Staten), € 688
4 mei – 7 mei: **Inge Schilperoord** (*Muidhond*) en haar redacteur **Willemijn Lindhout** nemen deel aan European Festival of the First Novel in Kiel, Kiel (Duitsland), € 550
11 mei – 15 mei: **Aimée De Jongh** neemt deel aan Toronto Comic Art Festival met haar boek *De terugkeer van de wespandief*, Toronto (Canada), € 483
17 mei – 20 mei: **Frank Westerman** naar Madrid voor de presentatie van de Spaanse editie van *Stikvallei* en een vertaalworkshop, Madrid (Spanje), € 165
17 mei – 22 mei: **Mark Hendriks** naar Kiev ten behoeve van de Oekraïense vertaling van *Tibet*, Kiev (Oekraïne), € 323
19 mei – 21 mei: **Erik Lindner**, **Tsead Bruinja** en **Frank Keizer** nemen deel aan International Poetry Meeting Münster 2017, Münster (Duitsland), € 226
20 mei – 24 mei: **Jan Paul Schutten** naar Jerevan ten behoeve van de Armeense vertaling van *De beste geweldigste meest fantastische opa's ter wereld*, Jerevan (Armenië), € 450
29 mei – 31 mei: **Gerbrand Bakker** naar Zwitserland ten behoeve van de Duitse editie van *Jasper en zijn knecht*, Zug, Zürich (Zwitserland), € 222
1 juni – 3 juni: **Karina Schaapman** naar Praag voor de verschijning van het *Muizenhuis*, Praag (Tsjechië), € 528
13 juni – 18 juni: **Bernard Wesseling** neemt deel aan International Poetry Festival Buenos Aires, Buenos Aires (Argentinië), € 1.033
30 juni – 15 juli: **Inge Schilperoord** gaat naar Rome ter gelegenheid van de Italiaanse vertaling van *Muidhond*, Rome (Italië), € 300
12 juli – 14 juli: **Jan Brokken** neemt deel aan Festival Letterature ten behoeve van de Italiaanse vertaling van *De gloed van Sint-Petersburg*, Rome (Italië), € 474
16 juli – 21 juli: **Hélène Gelens**, **Elma van Haren** en **Menno Wigman** naar Newcastle voor een workshop poëziëvertalen met 3 Britse dichters en 3 taaladviseurs, Newcastle (Groot-Brittannië), € 1.121
16 juli – 22 juli: **Mira Feticu** neemt deel aan Vrystaat Literatuurfees en presenteert gedichten in het Afrikaans, Bloemfontein (Zuid-Afrika), € 1.325
18 juli – 22 juli: **Christine Otten** neemt deel aan Vrystaat Literatuurfees, Bloemfontein (Zuid-Afrika), € 1.535

18 augustus – 25 augustus: **Rutger Bregman, Christine Otten** en **Otto de Kat** nemen deel aan Edinburgh International Book Festival, Edinburgh (Groot-Brittannië), € 935

20 augustus – 21 augustus: **Tommy Wieringa** neemt deel aan Edinburgh International Book Festival, Edinburgh (Groot-Brittannië), € 230

22 augustus – 22 augustus: **Miek Zwamborn** neemt deel aan een literaire avond in Lumbrein en bespreekt de Duitse vertaling van *De duimsprong*, Graubünden (Zwitserland), € 559

26 augustus – 3 september: **Kader Abdolah** naar Sardinië ter promotie van de Italiaanse vertaling van *Papagaai vloog over de IJssel*, Sardinië (Italië), € 482

3 september – 11 september: **Mylo Freeman** neemt deel aan Unisa Storytelling Festival, Kaapstad (Zuid-Afrika), € 1.030

6 september – 10 september: **Dean Bowen** neemt deel aan Open Book Festival, Kaapstad (Zuid-Afrika), € 982

6 september – 10 september: **Jan Brokken** neemt deel aan Festaletteratura Mantova 2017 vanwege de Italiaanse vertaling van *De gloed van Sint-Petersburg* en een translation slam, Mantua (Italië), € 126

6 september – 13 oktober: **Jaap Scholten** gaat naar de VS voor een universiteitstour en neemt deel aan LitQuake Book Festival in San Francisco, Los Angeles, Boston, Hamden CT, New York, Washington DC en Durham (Verenigde Staten), € 2.000

12 september – 18 september: **Jelle Reumer** neemt deel aan Lviv International Book Fair in Oekraïne naar aanleiding van de vertaling van *De mierenmens* in het Oekraïens, Lviv (Oekraïne), € 522

25 september – 26 september: **Inge Schilperoord** naar Maison de la Poésie ter promotie van de Franse editie van *Muidhond*, Parijs (Frankrijk), € 152

25 september – 26 september: **Joost de Vries** naar La Maison de la Poésie ter promotie van de Franse vertaling van *De Republiek*, Parijs (Frankrijk), € 125

26 september – 1 oktober: **Antoine de Kom, Hagar Peeters, Mustafa Stitou, Hester Knibbe, Tsead Bruinja** en **Mariole Sabarte** nemen deel aan het International Poetry Festival in Lima, Lima (Peru), € 3.770

28 september – 1 oktober: **Simon van der Geest** neemt deel aan International Literature Festival Odessa en presenteert *Spinder*, Odessa (Oekraïne), € 180

28 september – 1 oktober: **Sjoerd Kuiper** naar Odessa ter promotie van de vertaling van *Hotel de grote L*, Odessa (Oekraïne), € 390

30 september – 4 oktober: **Frank Westerman** neemt deel aan Internazionale Festival Ferrara, Festival delle Letterature Migranti en presenteert de Italiaanse editie van *Een woord een woord*, Ferrara, Milaan, Palermo (Italië), € 347

30 september – 22 oktober: **Niña Weijers** naar de Verenigde Staten voor LitQuake in San Francisco en het geven van lezingen in een aantal steden, New York, Los Angeles, Chicago, Minneapolis, San Francisco (Verenigde Staten), € 1.116

2 oktober – 8 oktober: **Bart de Graaff** neemt deel aan Aardklop festival ter promotie van de Afrikaanse editie van *Ik, Yzerbek*, Poetchefstroom (Zuid-Afrika), € 882

4 oktober – 8 oktober: **Adriaan van Dis** neemt deel aan het Iasi International Festival of Literature and Translation, Iasi (Roemenië), € 483

5 oktober – 8 oktober: **Sjoerd Kuiper** neemt deel aan Tutttestorie Festival in Cagliari en geeft lezingen op scholen, Cagliari (Italië), € 390

11 oktober – 14 oktober: **Barbara Stok** naar Buenos Aires ter promotie van de Spaanse vertaling van *Vincent*, Buenos Aires (Argentinië), € 990

17 oktober – 18 oktober: **Rozalie Hirs** naar Berlijn voor een dubbele boekpresentatie van haar in het Duits vertaalde poëziebundel, Berlijn (Duitsland), € 124

19 oktober – 22 oktober: **Gerbrand Bakker** naar Frankfurt voor een lezing, Frankfurt am Main (Duitsland), € 64

24 oktober – 5 november: **Ilja Leonard Pfeijffer** neemt deel aan Bookstar Festival in Skopje vanwege de Macedonische editie van *La Superba*, Skopje (Macedonië), € 313

25 oktober – 1 november: **Jaap Blonk** neemt deel aan Mundial Poético de Montevideo, Montevideo (Uruguay), € 1.010

26 oktober – 31 oktober: **Thomas Möhlmann** neemt deel aan Tanta International Festival of Poetry in Caïro (Egypte), € 446

27 oktober – 28 oktober: **Frank Westerman** neemt deel aan Salone dell Editoria vanwege de Italiaanse editie van *Een woord een woord*, Rome (Italië), € 309

2 november – 12 november: **Evelien van Dort** maakt promotiereis naar Bonaire en neemt deel aan de Kinderboekenweek, Kralendijk, Bonaire, € 1.334

7 november – 12 november: **Frank Keizer** neemt deel aan het International Poetry Festival in Trivandrum, Trivandrum (India), € 651

9 november – 12 november: **Cees Noteboom** neemt deel aan Hay Festival of Literature in Arequipa, geeft lezingen en gaat in gesprek met Peruaanse schrijvers, Arequipa (Peru), € 1.577

14 november – 26 november: **Tosca Menten** neemt deel aan de Kinderboekenbeurs in Shanghai ter promotie van de *Dummie de Mummie* serie, Shanghai, Qingdao, Hefei (China), € 712

15 november – 18 november: **Mustafa Stitou** neemt deel aan het Poëziefestival in Praag, Brno (Tsjechië), € 221

16 november – 21 november: **Jan Brokken** neemt deel aan BookCity Milano ten behoeve van de Italiaanse editie van *De gloed van Sint-Petersburg*, Milaan (Italië), € 284

18 november – 24 november: **Rens Bod** naar Peking voor de presentatie van de Chinese editie van *De vergeten wetenschappen*, een workshop met academici en een werkcollege op de Universiteit van Tsinghua, Peking (China), € 1.133

20 november – 15 december: Vertaalster **Yumiko Kunimori** naar Japan ter promotie van de Japanse editie van *Oeroeg*. Ze neemt deel aan het EU Literature Festival in Tokio en geeft lezingen in

Tokio en Fukushima (Japan), € 1.300

20 november – 20 december: **Marion Bloem** maakt promotiereis naar Indonesië voor de presentatie van *Een meisje van honderd*, Jakarta, Semarang, Solo, Surabaya, Bali (Indonesië), € 1.507

24 november – 24 november: **Erik Lindner** en vertaalster **Elke de Rijcke** naar Marseille voor een lezing en presentatie van de Franse vertaling van *Van de verliezer & de lichtbron* van Kees Ouwers, Marseille (Frankrijk), € 349

26 november – 30 november: **Tommy Wieringa** neemt deel aan het European Literature Festival (onderdeel van Guadalajara International Book Fair) en geeft een lezing op een middelbare school, Guadalajara (Mexico), € 1.174

28 november – 3 december: **Bert Keizer** naar Sint-Petersburg en Moskou voor de Russische editie van *Het refrein is Hein*, Sint-Petersburg (Rusland), € 256

28 november – 3 december: **Rudi Westendorp** naar Sint-Petersburg voor de Russische editie van *Ouder worden zonder het te zijn*, Sint-Petersburg (Rusland), € 292

29 november – 3 december: **Jan Paul Schutten** neemt deel aan het Non/Fiction Book Festival in Moskou en gaat naar Krasnojarsk voor een aantal lezingen en presentaties van de Russische vertaling van *Het wonder van jou en je biljoenen bewoners*, Moskou, Krasnojarsk (Rusland), € 298

30 november – 30 november: **Niña Weijers** neemt deel aan de 60e literaire avond op de Goethe Universiteit in Frankfurt met **Lize Spit** en **Kris van Steenberge**, Frankfurt am Main (Duitsland), € 200

30 november – 7 december: **Sana Valiulina** neemt deel aan de boekenbeurs in Moskou en presenteert de Russische editie van *Kinderen van Brezjnev*, Moskou (Rusland), € 400

3 december – 13 december: **Erik Lindner** neemt deel aan Poetry with Prakriti 2017 in Chennai ter promotie van de aankomende uitgave van Nederlandse poëzie samengesteld door Sonnet Mondal, Chennai (India), € 500

4 december – 10 december: **Arnon Grunberg** naar Egypte Comix Week in Caïro voor de presentatie van de Arabische editie van *Van Istanbul naar Bagdad*, Caïro (Egypte), € 500

In 2017 werden voorts de volgende aanvragen voor een **studiereis** gehonoreerd:

Joukje Akveld maakt een studiereis door 'de wildernis' in acht tot tien landen in Afrika voor een nieuw reisboek voor kinderen: € 5.000

Mari Alföldy werkt in het Hongaars Vertalershuis aan de vertaling van *Báró Wenckheim hazatér* (*Baron Wenckheim keert terug*) van László Krasznahorkai: € 750

Mohammed Benzakour voor research voor het boek *Benzakours Berberverhalen en -spreuken*: € 1.430

Aart G. Broek voor een studiereis naar Curaçao: € 2.000

Thera Coppens reist naar Frankrijk en België in het kader van een historische biografie over de zusjes Johanna en Margaretha van Vlaanderen: € 1.500

Kiki Coumans, beoogd biograaf van de dichter Hans Favery, zal in Italië de weduwe van Favery, Lela Zeckovic, interviewen: € 579

Martin Michael Driessen reist naar Kroatië voor zijn nieuwe roman *De pelikaan*: € 600

Matthijs Eijgelshoven doet veldonderzoek in Spanje en Engeland voor een nieuwe roman waar veel maatschappelijke actualiteit in vervlochten is: € 1.193

Arie van der Ent zal in Rusland meerdere auteurs, waaronder Dmitri Danilov, Oleg Zobern, Denis Osokin en Roman Sentsjin, ontmoeten in verband met lopende en komende vertaalprojecten: € 700

Simon van der Geest research in Suriname voor een nieuwe jeugdroman: € 1.895

Jaap Goedegebuure reist voor de Frans Kellendonk-biografie naar de VS, naar Minnesota, waar Kellendonk in 1981 en 1982 verbleef als writer in residence: € 3.400

Rob Groenewegen doet onderzoek in Jeruzalem, in het archief van dr. Sigfried van Vriesland (1894 – 1939), de oudere broer van Victor van Vriesland: € 1.500

Frank Gunning reist naar België voor research naar de historische setting van zijn tweede roman: € 1.000

Thomas Heerma van Voss reist naar Amerika in verband met een essaybundel over muziek: € 1.186

Roman Helinski doet research in Oeganda voor een semi-autobiografisch boek over zijn vader die daar gewoond heeft en begraven is: € 2.550

Lucas Hirsch dook voor zijn vijfde dichtbundel in de Indiase filosofie, literatuur en cultuur, en reist, na een verblijf als writer in residence in het Sangram House, verder door India om gerelateerde tempels en musea te bezoeken: € 1.850

Hero Hokwerda gaat naar Griekenland voor research en overleg met de auteur in het kader van de vertaling van *Het geheime dagboek van Hitler* van Charis Vlavianós: € 550

Auke Hulst voor research in de VS voor een roman gebaseerd op één dag uit het leven van Richard Nixon: € 3.000

John-Alexander Janssen reist naar Parijs, dat de setting van zijn tweede roman zal vormen: € 650

Raoul de Jong research t.b.v. een nieuw boek.
Een zoektocht in het land van zijn voorvaderen,
Suriname: € 3.420

Eva Kelder wil in haar derde roman een spel met fictie en werkelijkheid spelen en reist daarvoor af naar het Franse gehucht Saint-Michel-de-Montaigne, waar Michel de Montaigne na de dood van zijn vader in 1571 kasteelheer werd: € 948

Adwin de Kluyver: research voor een tweede non-fictie boek *Een Atlas van het Gedroomde Noorden*: € 2.710

Sander Kollaard woont in Zweden en maakt reis naar Nederland voor research voor nieuwe novelle: € 672

Arthur Langeveld voor verblijf in Ledig House: € 804

Mariët Meester maakt in de voetsporen van haar personage-in-wording een reis naar Marbella en verblijft daar enige dagen in goedkope pensions: € 790

Marcel Möring voor research (interviews, archief-onderzoek) in Duitsland en Frankrijk t.b.v. een boek voor de Privé-domeinreeks, waarin de auteur op zoek gaat naar zijn familiegeschiedenis: € 1.115

Irma Pieper maakt studiereis naar Tsjechië voor de vertaling van *Hordubal* (Karel Čapek): € 685

Stefan Popa doet research in Griekenland voor zijn vierde roman: € 2.087

Jori Stam doet twee weken research in Amerika voor zijn tweede boek: € 1.036

Rosita Steenbeek maakt studiereis naar o.a. Libanon en Italië voor een non-fictieboek over de vluchtelingenproblematiek: € 3.000

Naema Tahir reist voor haar nieuwe boek *Portretten van mijn Pakistan* (werktitel) naar Pakistan (waar haar roots liggen): €1.615

Geart Tigchelaar werkt aan een Friestalige roman, een fictioneel reisboek, en fietst daarvoor enkele maanden door Scandinavië: € 1.500

Sana Valiulina reist naar Rusland voor een nieuw boek (eerder essayistisch dan een roman) over haar Russische ouders: € 1.820

Judith van der Wel doet research in Polen voor een tweede non-fictie werk, een familiegeschiedenis van drie generaties Joodse vrouwen: € 700

Roxane van Iperen research in Tel Aviv, Berlijn, Westerbork, Birkenau, Bergen-Belsen voor een non-fictie boek: € 2.832

Arjen van Veelen voor studiereis naar de VS, waar hij in 2014 woonde, voor research in verband met een essaybundel, *Amerikanen lopen niet*: € 2.248

Niña Weijers verblijft een maand op Curacao om research te doen voor haar tweede roman: € 3.000

Mark Wildschut doet research voor de vertaling van Rüdiger Safranski's biografie over E.T.A. Hoffmann: € 860

Miek Zwamborn raakte in haar woonplaats aan de Schotse kust gefascineerd door algen, werkt aan natuur-essayistisch boek over wier en reist naar Den Haag om daar een internationale zeewierconferentie te bezoeken: € 800

WIR: Ledig House & PassaPorta

In oneven jaren wordt er in kunst- en cultuurcentrum Art Omi in de Hudson Valley (VS) een plek gereserveerd voor een Nederlandse vertaler, in de even jaren voor een dichter. In de maand mei resideren schrijvers en vertalers daar samen in het zogeheten Ledig House. Zij nemen ieder hun eigen project mee om aan te werken, maar ook is er ruimte voor discussies en ontmoetingen. Voor vertaler Arthur Langeveld, de nestor in de groep, was zijn verblijf in Amerika erg verrijkend. Hij werkte er aan de vertaling van Dostojevski's gebundelde verhalen (Van Oorschot). Kosten: 2.494 euro (reis- en verblijfskosten).

Verblijfsbeurzen binnenland

WiR / Amsterdam Vluchtstad / NIAS

Writers in residence Amsterdam

Uitgevers, (buitenlandse) literaire organisaties en schrijvers kunnen een voordracht indienen voor een verblijf in de residentie op het Spui in Amsterdam. Ieder jaar vindt er een uitwisseling met PassaPorta plaats, waarbij een Nederlandse auteur in Brussel verblijft en een Vlaamse auteur in Amsterdam.

In het najaar verbleven er drie Franse schrijvers als writer in residence in Amsterdam: Julia Deck, Atiq Rahimi en Olivier Rolin. Deze Franse residenties vonden plaats in het kader van de intensieve campagne *Les Phares du Nord* die het Letterenfonds in 2018 in Frankrijk voert om de belangstelling voor Nederlandstalige literatuur te vergroten.

De volgende writers in residence werden in Amsterdam ontvangen:

Elisa Albert (VS), 9 januari tot en met 8 februari 2017

Aura Xilonen (Mexico), 22 maart tot en met 28 april 2017

Maud Vanhauwaert (België), 6 mei tot en met 30 juni 2017

Julia Deck (Frankrijk), 1 augustus tot en met 30 augustus 2017

Atiq Rahimi (Frankrijk), 4 september tot en met 13 oktober 2017

Olivier Rolin (Frankrijk), 25 oktober tot en met 30 november 2017

Nell Zink (VS), 4 december 2017 tot en met 15 januari 2018

Amsterdam Vluchtstad

Het Amsterdam Vluchtstad-appartement, het voormalige woonhuis van de familie Frank, waar Anne ooit haar dagboek begon, fungeert als veilige woon- en werkplaats voor vervolgd schrijvers en journalisten. Het huis werd in de eerste maanden van 2017 bewoond door de Hondurese dichteres Lety Elvir en in de tweede helft van het jaar door de Syrische kinderboekenschrijfster en illustratrice Gulnar Hajou en de uitgever Samer Al-Kadri en hun dochters.

NIAS

Aan het NIAS (het Netherlands Institute for Advanced Studies), gelegen in hartje Amsterdam, komen schrijvers tijdens een langdurig verblijf in contact met wetenschappers. De kruisbestuiving die dan ontstaat is zeer waardevol en heeft al menig roman en non-fictie werk verrijkt. Elk academisch jaar is er gedurende een semester plaats voor een Nederlandstalige schrijver en voor een buitenlandse schrijver wiens werk in vertaling verschijnt bij een uitgeverij in Nederland; aan de Nederlandse auteur wordt door het Letterenfonds een verblijfsbeurs verstrekt van 10.000 euro, de beurs voor de buitenlandse schrijver komt voor rekening van het NIAS.

Van februari tot juli 2017 deed de Amerikaanse biografe en schrijfster Sherill Tippins onderzoek aan het NIAS in Amsterdam.

Van september 2017 tot februari 2018 was schrijver en essayist Atte Jongstra als writer-in-residence aan het NIAS te Amsterdam. Hij werkte er aan een nieuwe essaybundel, *Homo Hyper Erectus*, die voorjaar 2018 bij uitgeverij AfdH zal verschijnen.

Vertalershuis Amsterdam

Het Vertalershuis Amsterdam ontving in 2017 59 vertalers en 1 auteur met 24 verschillende nationaliteiten, voor een periode van minimaal 2 weken en maximaal 2 maanden. Daarnaast verbleven de 5 deelnemers aan de vice versa-workshop Nederlands-Pools-Nederlands en de 6 deelnemers aan The Chronicles en de vertalersfabriek korter in het Vertalershuis.

De gasten werkten aan de volgende projecten:

Françoise Antoine (Frankrijk), Jeroen Olyslaegers *Wil Stana Anželj* (Slovenië), Hendrik Groen *Zolang er leven is*

Tibor Bérczes (Hongarije), Jaap Scholten *De wet van Spengler*

Margarita Bonatsou (Griekenland), Multatuli *Max Havelaar*

Christiane Burkhardt (Duitsland), Thomas Verbogt *Als de winter voorbij is* en Wietske Versteeg *Grime*

Adam Bžoch (Slowakije), Hendrik Groen *Pogingen iets van het leven te maken*

Mireille Cohendy (Frankrijk), Jan Brokken *De kozakkentuin*

Daniel Cunin (Frankrijk), Adriaan van Dis *Ik kom terug* en Jeroen Brouwers *Het hout*

Aneta Dantcheva-Manolova (Bulgarije), Slauerhoff *Het verboden rijk*

Goedele De Sterck (Spanje), Guus Kuijer *Het geluk komt als de donder*

Adéla Elbel (Tsjechië), Lize Spit *Het smelt*

Mariya Encheva (Bulgarije), Herman Koch *Odessa star*

Birgit Erdmann (Duitsland), Toon Tellegen *Ik moet*

Rolf Erdorf (Duitsland), Theo Thijssen *Kees de jongen*

Nadine Erler (Duitsland), Betje Wolff *Brieven van Constantia Paulina Dortsma*

Ulrich Faure (Duitsland), Jan Jacobs Mulder *Joseph: de zwarte Mozart*

Pierre-Marie Finkelstein (Frankrijk), Alfred Schaffer *Mens Dier Ding*

Cathy Ginard Ferón (Spanje), Kader Abdolah *Papegaai vloog over de IJssel*

Julio Grande Morales (Spanje), Peter Pontiac *Kraut*

Ran HaCohen (Israël), Gerard Reve *De avonden*

Goverdien Hauth-Grubben (Nederland), vertaalworkshop Nederlands-Pools-Nederlands

Isabel Hessel (Duitsland), Griet Op de Beeck *Vele hemels boven de zevende*

Marianne Holberg (Duitsland), Marcel Hulpas *Mohammed en het ontstaan van de Islam* en Jaap van de Weg *Waarom doe ik wat ik doe*

Per Holmer (Zweden), Rutger Bregman *Geld voor iedereen* en een bloemlezing van gedichten van Mustafa Stitou

Doina Ioanid (Roemenië), Bloemlezingen van Nederlandse poëzie in het Frans en Roemeens

Jan de Jager (Nederland), Vertalersfabriek The Chronicles

Bärbel Jänicke (Duitsland), Zoni Weisz
De vergeten Holocaust

Jacklyn Jiang (China), Paul Biegel
De tuinen van Dorr

Irena Barbara Kalla (Polen), Menno Wigman
Mijn naam is Legioen

Rainer Kersten (Duitsland), Elvis Peeters *Dinsdag*,
Tom Lanoye *Sprakeloos* en Dimitri Verhulst *Het leven
gezien van beneden*

Jerzy Koch (Polen), Sjoerd Kuiper *De duik* en
een bloemlezing van poëzie van Ramsey Nasr

Minya Lin (Taiwan), Toon Tellegen *Het verlangen
van de egel*

Lisa Mensing (Duitsland), Vertalersfabriek
The Chronicles

Marlene Müller-Haas (Duitsland), Josepha Mendels
Je wist het toch

Stefano Musilli (Italië), Eva Wanjek *Lizzie*

Jan H. Mysjkin (België), Bloemlezingen van
Nederlandse poëzie in het Frans en Roemeens

Gheorghe Nicolaescu (Roemenië), Simone van
der Vlugt *Nachtblauw*

Philippe Noble (Frankrijk), Vertalersfabriek
The Chronicles

Jelică Novăković-Lopušină (Servië),
Guido Snel *Huis voor het hiernamaals*

Alicja Oczko (Polen), vertaalworkshop
Nederlands-Pools-Nederlands

Gül Özlen (Turkije), Johan Daisne
De trein der traagheid

Franco Paris (Italië), Frank Westerman
Een woord een woord en een keuze uit de gedichten
van Wiel Kusters

Charlotte Pothuizen (Nederland), vertaalworkshop
Nederlands-Pools-Nederlands

Marco Prandoni (Italië), een keuze uit de gedichten
van Wiel Kusters

Isabelle Rosselin (Frankrijk), Vertalersfabriek
The Chronicles

Simone Schroth (Duitsland), Marcel Vaarmeijer
Voor wie ik heb liefgehad

Eva Schweikart (Duitsland), Mariken Jongman
Alle dieren levend en vrij en Annet Schaap *Lampje*

Gregor Seferens (Duitsland), Maarten 't Hart
De moeder van Ikabod & andere verhalen

Alexa Stoicescu (Roemenië), Nederlandse verhalen
voor de bloemlezing *Antologie de proză neerlandeză*

Joakim Sundström (Zweden), David Van Reybrouck
Tegen verkiezingen

Elisabetta Svaluto Moreolo (Italië), Kader Abdolah
Salam Europa!

Orsolya Varga (Hongarije), Esther Verhoef *Close-up*

Sylwia Walecka (Polen), vertaalworkshop
Nederlands-Pools-Nederlands

Maja Weikert (Kroatië), Renate Dorrestein
Zeven soorten honger

Stefan Wiczorek (Duitsland), Maria Barnas *Jaja
de oerknal*, een keuze uit gedichten van Ester Naomi
Perquin en een keuze uit de gedichten van Peter
Verhelst

Ira Wilhelm (Duitsland), Stefan Hertmans *Antigone
in Molenbeek* en toneelteksten van Johan de Boose

Annette Wunschel (Duitsland), Johan Huizinga
Herfsttij der Middeleeuwen

Andrea Zampieri (Argentinië), Vertalersfabriek
The Chronicles

Diego Zuñiga (Chili), Vertalersfabriek The Chronicles

Dirk Zijlstra (Nederland), vertaalworkshop
Nederlands-Pools-Nederlands

Literaire tijdschriften

Er is aan 14 literaire tijdschriften een meerjarige subsidie toegekend voor de periode 2017 – 2018. Het totaal aantal aanvragen was 16. Het beschikbare budget voor deze ronde was € 278.000. Per tijdschrift kon maximaal € 24.000 worden aangevraagd.

Stichting 1877

De Gids

€ 19.000

Stichting Autoped

boekie-boekie.nl

€ 19.000

Stichting Beter Schrijven

Editio

€ 0

Stichting Das Magazin

Das Magazin

€ 19.000

Stichting De Gids

De Internet Gids

€ 22.000

Stichting De Revisor

Revisor

€ 19.000

Stichting Filter

Filter

€ 24.000

Stichting Hard//hoofd

hardhoofd.com

€ 0

Stichting Hispel

Ensafh

€ 19.000

Stichting Hollands Maandblad

Holland Maandblad

€ 24.000

Stichting iwosyg

Terras

€ 19.000

Stichting Liter

Liter

€ 19.000

Stichting Poëzieclub

Awater

€ 19.000

Stichting Trespassers W

Extaze

€ 19.000

Stichting Vrienden van De Parelduiker

De Parelduiker

€ 18.000

Uitgeverij G.A. van Oorschot

Tirade

€ 19.000

Geïllustreerde kinder- en jeugdliteratuur

Voor geïllustreerde kinder- en jeugdboeken die zich door een bijzondere kwaliteit van tekst en beeld onderscheidt van het reguliere aanbod, is een subsidiebijdrage beschikbaar. Bij de bepaling van die kwaliteit is de relatie tussen tekst en beeld van belang.

In 2017 is over de volgende aanvragen besloten:

Stichting Autoped (Boekie Boekie) *Griekse Helden* van div. auteurs, illustratoren o.a. Anuli Croon, Aleks Deurloo, Jeroen Funke, Willem Lagerwaard, Inge Nouws, Sylvia van Ommen, Wendy Panders, Wouter Tulp, Wasco, Zeloot en de stArt Award illustratoren, € 0

Gottmer Uitgevers Groep *Binnenstebinnen* van Jan Paul Schutten, illustrator Arie van 't Riet, € 2.804

KNNV Uitgeverij Stefs *Grote Neuzenboek* van Stef den Ridder, illustrator Stef den Ridder, € 0

Uitgeverij Luitingh-Sijthoff *Middernacht, als de monsters komen* van Victor Spoomaker, illustrator Alette Straathof, € 0

Stichting Philip Elchers *Ei! Ei! De wonderlijke reis van twee eieren en een poppenkast* van Harriët van Reek, illustratoren Harriët van Reek en Geerten Ten Bosch, € 7.000

Querido Kinderboek *Onbreekbaar* van Hans Hagen, illustrator Deborah van der Schaaf, € 0

Uitgeverij Rubinstein *Johannes de parkiet* van Mark Haayema, illustrator Medy Oberendorff, € 0

Uitgeverij Waanders *Kunsthelden* van Barbara Jonckheer, illustrator Jelle Post, € 0

Schwob

De Schwob-regeling biedt een handreiking aan literaire uitgeverijen die een risicovolle maar belangrijke nieuwe vertaling in het Nederlands willen publiceren. Nederlandse uitgeverijen kunnen hiervoor een bijdrage in de productie- en promotiekosten aanvragen. Daarbij wordt voorrang gegeven aan vertalingen uit taalgebieden of landen waar géén instituut of fonds bestaat dat voorzieningen kent ter ondersteuning van de vertaalkosten van een boekuitgave. Bij de beoordeling van de aanvraag spelen onder meer de begroting en de literaire (vertaal)kwaliteit van de voorgelegde 'moderne klassieker' en van de beoogde vertaler een rol. Met dit initiatief wil het Letterenfonds de nieuwsgierigheid naar vertaalde literatuur verbreden en de kwaliteit en diversiteit van de literatuur in Nederlandse vertaling ondersteunen.

In 2017 is besloten over de volgende aanvragen:

Ambo|Anthos – Ivan Tsjistjakov *Dnevnik Ochranika*, vertaling door Arie van der Ent – € 0

Bananafish – Máirtín Ó Cadhain *Cré na Cille*, vertaling door Alex Hijmans – € 5.797

Bananafish – Yasushi Inoue *Ryōjū*, vertaling door Jacques Westerhoven – € 3.882

Cossee – Erich Maria Remarque *Arc de Triomphe*, vertaling door C.J. Kelk – € 2.756

De Arbeiderspers – Gabriele d'Annunzio *Solus ad solam*, *Notturmo* en *Il libro segreto*, vertaling door Jan van der Haar – € 4.118

De Bezige Bij – Junichiro Tanizaki *Verzamelde verhalen Tanizaki*, vertaling door Jos Vos – € 2.051

De Geus – Marcel Pagnol *La gloire de mon père*, vertaling door Marianne Kaas – € 2.421

Jurgen Maas – Sadegh Hedayat *Buf-e Kur*, vertaling door Gert J.J. de Vries – € 3.095

Meulenhoff Boekerij – Emma Reyes *Memoria por correspondencia*, vertaling door Irene van de Mheen – € 3.186

Nieuw Amsterdam – Nella Larsen *Quicksand*, vertaling door Lisette Graswinckel – € 5.826

Octavo – Walter Benjamin *Gesammelte Schriften I-VII (selectie)*, vertaling door Jan Sietsma – € 6.047

Oevers – Juan José Arreola *Confabulario*, vertaling door Guy Posson – € 3.100

Oevers – Knud Sønderby *Midt i en jazztid*, vertaling door Femke Blekkingh-Muller – € 2.676

Orlando Uitgevers – Leonora Carrington *The Complete Stories of Leonora Carrington*, vertaling door Lisette Graswinckel – € 5.318

Querido – Verna B. Carleton *Back to Berlin – an exile returns*, vertaling door Natalie Koch – € 5.260

Van Oorschot – Joseph Conrad *The Mirror of the Sea*, vertaling door Lisette Graswinckel – € 3.858

Van Oorschot – Junpei Gomikawa 人間の條件 *Ningen no joken*, vertaling door Jacques Westerhoven – € 7.000

Van Oorschot – Thomas Wolfe *Look Homeward, Angel*, vertaling door Sjaak Commandeur – € 7.000

Literaire uitgaven (oorspronkelijk)

Nederlandse en Friese uitgevers kunnen bij het Nederlands Letterenfonds een tegemoetkoming in de kosten aanvragen voor de uitgave van moeilijk te exploiteren titels, die bestemd zijn voor een algemeen lezerspubliek en die de kwaliteit en diversiteit van het boekenaanbod vergroten.

In 2017 is over de volgende aanvragen besloten:

Athenaeum—Polak *Brieven* door Erasmus – € 3.269

Bornmeer *Wêzen* door Janna van der Meer – € 0

Bornmeer *Brieven over kunst en leven*

door Theo van Doesburg – € 0

Cossee *Leesjongen* door Wiel Kusters – € 1.969

De Bezige Bij *De eerste wandelaar*

door Flip van Doorn – € 1.884

De Bezige Bij *Lucebert* door Wim Hazeu – € 13.294

International Theatre & Film Books

Verzameld toneelwerk door Roorda, Kees – € 5.303

Meulenhoff *Hoe lees ik korte verhalen?*

door Lidewijde Paris – € 4.493

Meulenhoff Boekerij *De jongen en de dood*

door Victor Meijer – € 1.490

Nijgh & Van Ditmar *Alle gedichten*

door Hans Verhagen – € 3.900

Prometheus *Als een meeuw op de golven,*

de dichter Albert Verwey en zijn tijd door

Madelon de Keizer – € 9.098

Querido *Hier besta ik* door Hester van Hasselt

en Bianca Sijstermans – € 7.331

Querido *Mystiek voor goddelozen*

door Henk van der Waal – € 1.072

Querido *De zussen Van Gogh*

door Willem-Jan Verlinden – € 1.325

Rubinstein *Getekende brieven*

door Peter Vos – € 8.389

Soul Food Comics *Niet niks*

door Yvonne Jagtenberg – € 3.734

Stichting LM Publishers *Literair tijdschrift De Stoep*

Curacao (werktitel) door Jan de Heer – € 3.021

Stichting Sherpa *Iris*

door Lo Hartog van Banda – € 2.000

Stichting Utjouwerij Frysk en Frij

Saudade door Syds Wiersma – € 2.348

Uitgeverij De Rijp *Opskuorgebieten*

door Abe de Vries – € 2.203

Van Oorschot *De wereld waar ik buiten sta* door

Hanny Michaelis – € 3.942

Vantilt *Willem Kloos, O God, waarom schynt*

de zon nog! door Frans Oerlemans en Peter

Janzen – € 8.846

Digitale literatuur

De regeling Digitale literatuur bestaat uit twee delen, één voor makers (schrijvers en vertalers) en één voor organisaties. Bij de uitvoering van de regeling is samengewerkt (in de zin van afstemming) met Stichting Lezen en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie.

Regeling digitaal: digitale literaire projecten

De regeling heeft tot doel veelbelovende nieuwe literaire initiatieven op het gebied van digitale media en internet te ondersteunen.

Over de volgende aanvragen is in 2017 besloten :

Atlas Contact

Hardop. Spoken Word-platform inclusief

bloemlezing (website, boek en enhanced e-book)

Babs Gons, Ferdinand Rusch

€ 0

IJfontein

Endocrime. Literaire game

(smartphone app voor iOS en Android)

Laura de Ruijter, Lucas de Waard, e.a.

€ 8.300

Lava Lab

Magna lab. Residency met onderzoekslab,

online-kanaal, publiekspresentatie

Klasien van de Zandschulp, Auke Hulst, e.a.

€ 14.000

Lostdogscollective

Rofoog. Fictieve webwinkel (website)

Marieke Verbiesen, Maarten Buser, e.a.

€ 0

M31 Foundation

Disconnect. Multimediale performance, website

Robin Coops, Sytze Schalk, e.a.

€ 15.000

Sehnsucht

Nomen. Literaire app (smartphone iOS)

Viktor Frölke, Moritz von Graevenitz, e.a.

€ 0

Stichting zzzap

Hier en Daar. Getekende VR-ervaring (HTC Vive)

Nienke Huitinga, Lisa Weeda e.a.

€ 20.000

Regeling digitaal: talentontwikkeling interdisciplinair

Schrijvers en vertalers kunnen binnen deze regeling met een scholings- of R&D-budget onder meer onderzoeken wat de creatieve industrie ze op artistiek-inhoudelijk gebied te bieden heeft, of multimediale vaardigheden ontwikkelen om hun beroepspraktijk te verbreden.

In 2017 is één aanvraag van een nieuwe aanvrager ontvangen en gehonoreerd:

Karin Anema

Onderzoek voor het maken van een 3D-film waarin poëzie een relatie aangaat met het medium 3D, inclusief coaching.
€ 10.000

Literaire projecten en manifestaties: incidentele subsidies en tweejarig

Per 2017 biedt de regeling Literaire projecten en manifestaties niet alleen incidentele ondersteuning aan literaire manifestaties maar is er ook ruimte om festivals van bewezen kwaliteit die gericht zijn op een breed en divers bereik voor twee jaar te ondersteunen. De tweejarige subsidiemogelijkheid is gecreëerd om een aantal literaire organisaties de kans te geven zich verder te ontwikkelen en te professionaliseren. Deze verruiming van de mogelijkheden werd reeds beschreven in het Jaarverslag 2016, p. 65; zie ook pagina 14 van dit jaarverslag.

Daarnaast kent het Letterenfonds een Meerjarige regeling, waarmee literaire festivals in Nederland van (inter)nationaal belang kunnen worden ondersteund voor vier jaar.

Over de volgende aanvragen is in 2017 besloten:

Artoloco

Project Bookswatcher op het Spui in Amsterdam
€ 0

Behoud de Begeerte

Behoud de Begeerte stelt de auteur en zijn werk centraal in literaire producties met sterke multidisciplinaire accenten. Tijdens deze editie staat Tom Lanoye centraal met zijn voorstelling *Solo Ten Oorlog!*
€ 0

Boekids (Literair jeugdfestival)

Het organiseren en initiëren van culturele, educatieve en literaire activiteiten met als doel het lezen bevorderen onder kind, jeugd en volwassenen. Boekids wil zoveel mogelijk kinderen met diverse achtergronden in contact brengen met literatuur (en andere kunstvormen).
€ 62.500

BorderKitchen

Organisatie van Words on Fire, een literatuur- en muziekfestival in Maastricht.
€ 30.000

Brainwash festival

Brainwash Festival, een tweedaags festival rond filosofie en literatuur op verschillende locaties in Amsterdam.
€ 0

Brainwash festival

Brainwash Festival, een tweedaags festival rond filosofie en literatuur op verschillende locaties in Amsterdam.
€ 25.000

Cross Comix Rotterdam

Organisatie van het literatuurprogramma op het Cross Comix-festival 2017 in Rotterdam.
€ 8.825

Das Magazin

Stichting Das Magazin zet zich met de organisatie van literaire evenementen in voor literatuur en leesbevordering. In 2017 met het Das Mag Leesclub Festival in Amsterdam.
€ 12.500

De Balie

Een lezingenreeks getiteld Publieke Intellectuelen in De Balie in Amsterdam.
€ 0

De Balie

Een lezingenreeks getiteld Grote Denkers in De Balie in Amsterdam.
€ 15.000

De Tekstmederij

Bijdrage aan de organisatie van talentontwikkelingstrajecten voor beginnende toneelschrijvers.
€ 17.000

Explore the North

Organisatie van het Explore the North-festival, een literatuur- en muziekfestival op verschillende locaties in Leeuwarden.
€ 80.000

Stichting ter bevordering van het fantastische genre

De *Dag van het Fantastische Boek* op 14 april 2018 in Amsterdam in samenwerking met Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam, die een workshop sciencefiction schrijven voor Nederlandse auteurs organiseert. De Dag heeft als doel de belangstelling in en de kwaliteit van de Nederlandse fantastische literatuur te stimuleren.
€ 15.000

Stichting Granate

De organisatie van vier interdisciplinaire avonden —met de focus op poëzie en korte films— op verschillende locaties in Amsterdam.
€ 0

Het Nationale Theater

De organisatie van drie projecten rond taal en literatuur.
€ 0

Horizon Cultuurstichting

Zevende editie van Nederland Vertaalt in 2017, bestaande uit een vertaalwedstrijd en een dag met workshops en lezing te Utrecht.
€ 0

IBBY Nederland

De organisatie van de verschillende activiteiten in het jaarprogramma 2017 op het vlak van jeugdliteratuur.
€ 12.550

Kleine Lettertjes

De Stichting Kleine Lettertjes heeft als doel de Nederlandstalige jeugdliteratuur en haar rijkdom onder de aandacht te brengen. Dit doet de stichting door de organisatie van het Mooie Kinderboekenfestival 2017 in de Tolhuistuin in Amsterdam.
€ 10.000

Mensen Zeggen Dingen

Organisatie van een *spoken word*-manifestatie.
€ 0

No Can Do

Literair programma Boekentherapie op De Parade 2017.
€ 7.500

North Sea Poetry

Manifestatie North Sea Poetry 2018 aan het strand van Castricum aan Zee.
€ 7.500

Nowhere/Poetry Circle

Organisatie van het evenement Kabinet van het Gesproken Woord in Groningen, Rotterdam, Tilburg en Amsterdam.
€ 15.000

Openbare Bibliotheek Assen

Organisatie van het literaire festival BoekenFEST in de Openbare Bibliotheek van Assen.
€ 0

Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid

Organisatie van het literaire festival Blanco Pagina's.
€ 0

Passionate Bulkboek

Bijdrage voor de organisatie van een extra programmering op de Dag van de Literatuur.
€ 0

Passionate Bulkboek

Bijdrage voor de organisatie van het jaarlijkse programma 'Er was eens', een verhalenwedstrijd die leerlingen van vmbo en mbo op een actieve manier laat kennismaken met literatuur.
€ 25.000

PEN Nederland

Aanvraag voor de activiteiten van PEN Nederland in 2017.
€ 24.500

Poetry International

Bijdrage voor het Poetry International Web in 2017, met name de digitalisering van het analoge archief, verdere uitbouw en ontwikkeling van nieuwe manieren om archief te ontsluiten en toegankelijk te maken.
€ 40.000

Poëziebus

Een tour door Nederland met Poëziebus 2017.
€ 0

Poëziepaleis

Het project Kinderdichter, waarbij de groepen zeven en acht van een aantal basisscholen in een aantal gemeenten in Noord-Nederland workshops krijgen van professionele dichters.
€ 10.000

Poëziepaleis

De ontwikkeling van het educatieve programma rond literatuur Raadgedicht, een spel met website en app.
€ 7.500

Read My World

Voor de organisatie van een aantal activiteiten binnen de Black USA-editie van het Read My World festival 2017 in Amsterdam.
€ 0

Read My World (voor 2017 en 2018)

Bijdrage voor de organisatie van het Read My World-festival in de Tolhuistuin in Amsterdam in 2017 en 2018. In 2017 is het thema Black USA en in 2018 staat literatuur uit en over Turkije centraal.
€ 80.000

Rotown Magic

Organisatie van zeven edities van het literair interviewprogramma Boek & Meester van Ernest van der Kwast in Rotterdam.
€ 15.000

SCHUNCK*

De organisatie van de eerste Beeldend Boek Biënnale in het SCHUNCK* Glaspaleis Museum in Heerlen, een tweejaarlijkse manifestatie, gericht op jong en oud, waarbij de elkaar versterkende combinatie 'woord' en 'beeld' stevast het uitgangspunt vormt.
€ 0

Silverline

De organisatie van FLOW, een *spoken word*-manifestatie van de Stichting Silverline, een stichting die zich inzet voor jongeren met een 'rugzak'.
€ 0

SLAG (Stichting Literaire Activiteiten Groningen) (voor 2017 en 2018)

SLAG richt zich op het bevorderen en ontsluiten van de letteren en het letterkundig leven in Groningen; het uitwisselen van contacten daarover met andere

delen van Nederland; het bevorderen van internationale literaire contacten; de aandacht vestigen op de kwaliteiten en mogelijkheden van Groningen als centrum van letterkundige activiteiten in het Noorden. Het doet dit onder meer door jaarlijks drie grote activiteiten te organiseren, waaronder Het Grote Gebeuren en Dichters in de Prinsentuin.
€ 140.000

Stichting Brokken

Een reeks muzikale voorstellingen door heel Nederland rond de roman *Godverdomse dagen op een godverdomse bol* van Dimitri Verhulst.
€ 0

Stichting Buro05

Organisatie van de tiende editie van Literaturia tijdens het Noorderzon Performing Arts Festival in Groningen in augustus 2017.
€ 15.000

Stichting Samenleving en Kunst

De organisatie van Stap op de Rode Loper!, een programma rond literatuureducatie voor de bovenbouw van het vmbo in maart 2018 in Eindhoven, en voor programma's in Groningen en Amsterdam.
€ 15.000 en € 12.500

Stichting to Sense

Stichting to Sense voor het project 'Where do I belong'
€ 0

Stichting Watershed

Bijdrage voor de organisatie van Camp Cushy, een literair bootcamp in de zomer, met vijf intensieve trainingsdagen met workshops en masterclasses, geleid door bekende literaire performers en schrijvers uit binnen- en buitenland.
€ 0

Stichting Watershed

De organisatie van vier literaire matinee's op zondagavond op wisselende locaties in Noord-Brabant onder de naam Slik Live, waarbij jonge talenten naast bekende schrijvers op het podium staan.
€ 10.000

Stichting Zeebriesz

Muzikale literaire voorstelling Spetterende Letteren op tien locaties in de provincie Drenthe en tien locaties in Amsterdam, met als doel de literaire relatie tussen de stad en de provincie zichtbaar en hoorbaar te maken.
€ 0

Stichting Zomerzinnen

Organisatie van Zomerzinnen, een tweedaags literatuur-/muziekfestival met landelijk en regionaal bekende schrijvers, dichters en muzikanten in Amen in de provincie Drenthe. In 2018 vindt het festival voor het eerst in Dwingeloo plaats.
€ 15.000

Story-Line

Het evenement 'Speak! Activism in Storytelling' van Story-Line in Lumière Cinema in Maastricht, waarbij verhalenvertellers uit verschillende disciplines samen op het podium komen tijdens een Nederlandstalig en een Engelstalig programma.
€ 12.750

Tilt Festival (voor 2017 en 2018)

Tilt heeft de ambitie om, in samenwerking met partners vanuit verschillende kunstdisciplines, de literaire infrastructuur in de regio Noord-Brabant te versterken.
€ 140.000

TRV Bernheze/Bibliotheek Veghel

Organisatie van Het VerhAal, een literaire fiets-, wandel- en vaarroute langs de oevers van de Aa van de bibliotheek in het oude Raadhuis in Veghel tot de Kilsdonkse Molen in Heeswijk-Dinther. Verschillende auteurs hebben een rol langs de route.
€ 0

Trespasers W (Literair Tijdschrift Extaze)

Organisatie van de Week van het Literaire Tijdschrift.
€ 0

Uitgelezen Verhalen

Een programma van zes theatervoorstellingen waarin acteurs geselecteerde korte verhalen voordragen aan het publiek.
€ 0

Uitmarkt Amsterdam

Het boekenprogramma van de Uitmarkt met een uitgebreid en gevarieerd literair programma, onder de naam Uitmarkt/Boeken aan Zee aan de Oosterdokskaai voor de Openbare Bibliotheek Amsterdam en het Conservatorium.
€ 0

Waumans & Victoria

Uitvoeringen van de avondvullende literaire theater-show *Waumans & Victoria's Groot Internationaal Literair Variété Spektakel* op verschillende podia in Nederland.
€ 14.000

Wintertuin (De Nieuwe Oost)

Organisatie van het Groot Letterfestival 2018, een literair festival in Rotterdam.
€ 0

Wintertuin (De Nieuwe Oost)

Organisatie van CELA (Connecting Emerging Literary Artists), een internationaal programma rond talentontwikkeling van schrijvers en vertalers.
€ 20.714

Woerkums Literair Café

De vijfde editie van het literatuurfestival Letteren op Loevestein op Slot Loevestein in de gemeente Zaltbommel onder het motto 'verhalen verbinden'.
€ 0

Woordnacht

Derde editie van het Literatuurfestival Woordnacht op verschillende locaties in 2018 in Rotterdam.
€ 16.400

Zonnewende Flevoland

Organisatie van het jaarlijkse poëziefestival Sunsation in Lelystad door Stichting Zonnewende Flevoland.
€ 0

Vertaalsubsidies buitenland / Translation Grants

Buitenlandse uitgevers kunnen een aanvraag indienen voor een bijdrage (van maximaal 70%) in de vertaalkosten van een oorspronkelijk Nederlands literair werk. Aanvragen kunnen in principe voor de eerste drie vertalingen van het werk van een bepaalde auteur worden ingediend. Bij de beoordeling van de aanvraag spelen de literaire kwaliteit van zowel het boek als van het werk van de beoogde vertaler alsmede de professionaliteit van de buitenlandse uitgever een belangrijke rol. Naast de Translation Grants worden incidenteel ook productiesubsidies aan buitenlandse uitgevers verleend en zgn. aanvullende honoraria aan literair vertalers uit het Nederlands (zie p.85).

Aan aanvragen voor Translation Grants gaat doorgaans een uitgebreid adviestraject vooraf. In de praktijk worden daardoor vrijwel uitsluitend kansrijke aanvragen ingediend.

Op www.vertalingendatabase.nl is een overzicht van reeds verschenen vertalingen van Nederlandstalige literatuur, zowel ondersteund als niet-ondersteund, te vinden.

In 2017 kwamen 294 aanvragen van buitenlandse uitgevers binnen; het merendeel voldeed aan alle voorwaarden en kon worden gehonoreerd. Hieronder zijn zowel de toegekende als afgewezen aanvragen gegroepeerd op genre. Daarbij zijn steeds auteur en titel van het te vertalen boek, de buitenlandse uitgever en de naam van de vertaler vermeld.

Beeldverhaal

Tim Enthoven *Binnenskamers* **Cain Press** (Colombia, Spaans), Maria Rosich Andreu, € 999
Frenk Meeuwse *Zen zonder meester* **Avant-Verlag** (Duitsland, Duits), Katrin Herzberg, € 2.800
Barbara Stok *Vincent V.B.Z.* (Kroatië, Kroatisch), Radovan Lučić, € 2.690
Typex *Rembrandt Yapi Kredi* (Turkijë, Turks), Lale Simsek, € 1.948
Francine Oomen *Oomen stroomt over* **Ediciones B** (Spanje, Spaans), Marta Arguilé Bernal, € 2.015

Fictie

Kader Abdolah *Papegaai vloog over de IJssel* **Arango Editores** (Colombia, Spaans), Catalina María Ginard Féron, € 4.200
Kader Abdolah *Salam Europa!* **Panorama** (Bulgarije, Bulgaars), Nikolina Anguelova Sirakova, € 3.155
Kader Abdolah *Spijkerschrift* **Antolog** (Macedonië, Macedonisch), Elizabeta Bozinoska, € 2.655
Karin Amatmoekrim *Wanneer wij samen zijn* **Gramedia** (Indonesië, Indonesisch), Meggy Soedjatmiko, € 0
Gerbrand Bakker *De omweg* **Ejal Publishing** (Albanië, Albanees), Klaudio Jonuzaj, € 1.412
Gerbrand Bakker *De omweg* **Antolog** (Macedonië, Macedonisch), Elizabeta Bozinoska, € 1.856
Ferdinand Bordewijk *Karakter* **Malpaso** (Spanje, Spaans), Diego Puls, € 2.964

Hafid Bouazza *De voeten van Abdullah* **Carbonio** (Italië, Italiaans), Claudia Di Palermo, € 1.540
Conny Braam *Ik ben Hendrik Witbooi* **Protea Boekhuis** (Zuid Afrika, Afrikaans), Zandra Bezuidenhout, € 2.662
H.M. van den Brink *Dijk* **Hanser** (Duitsland, Duits), Helga van Beuningen, € 3.150
Jeroen Brouwers *Het hout* **Slovart** (Slowakijë, Slowaaks), Adam Bzoch, € 1.200
Peter Buwalda *Bonita Avenue* **Protea Boekhuis** (Zuid Afrika, Afrikaans), Zandra Bezuidenhout, € 4.996
Paulien Cornelisse *De verwarde cavia* **Guerra e Paz** (Portugal, Portugees), Susana Canhoto, € 600
Louis Couperus *Langs lijnen van geleidelijkheid* **Baldini & Castoldi** (Italië, Italiaans), Laura Pignatti, € 5.500
Louis Couperus *Eline Vere* **ZHAR-Zhanet Argirova (Zhar Publishers)** (Bulgarije, Bulgaars), Elitsa Petrova Koleva, € 7.574
Louis Couperus *Psyche* **SONM** (Bulgarije, Bulgaars), Aneta Dantcheva-Manolova, € 1.708
Louis Couperus *De boeken der kleine zielen* **Animar for Literature & Arts** (Egypte, Arabisch), Simone Daniel Fahim Raouf, € 3.800
Louis Couperus *Eline Vere* **Hohe Publisher** (Ethiopië, Amhaars), Hailemeleket Tekesteberhan, € 7.575
Louis Couperus *De stille kracht* **Animar for Literature and Arts** (Egypte, Arabisch), Dr. Rahim Anwar Salim, € 2.900
Adriaan van Dis *Ik kom terug* **Protea Boekhuis** (Zuid Afrika, Afrikaans), Daniel Hugo, € 1.837
Adriaan van Dis *Ik kom terug* **Dar Oktob** (Egypte, Arabisch), Samar Moneer Ali Khalil, € 1.780
Renate Dorrestein *Zeven soorten honger* **Ugo Guanda** (Italië, Italiaans), Laura Pignatti, € 1.926
Frederik van Eeden *De kleine Johannes* **Ripol** (Rusland, Russisch), Ekaterina Assoian, € 1.053
Frederik van Eeden *De kleine Johannes* **Makedonika Litera** (Macedonië, Macedonisch), Darko Cvetanoski, € 1.895
Frederik van Eeden *De kleine Johannes* **Aakhar Prakashan** (India, Hindi), Zeb Akhtar, € 2.800
Stephan Enter *Compassie* **Gondolat** (Hongarije, Hongaars), Miklós Fenyves, € 840
Esther Gerritsen *Dorst* **Sefsafa** (Egypte, Arabisch), Abdelrehim Youssef Ramadan, € 1.176
Esther Gerritsen *Broer* **Paris Publishing** (Turkije, Turks), Gizem Kara Öz, € 877
Esther Gerritsen *Broer* **Aufbau** (Duitsland, Duits), Gregor Hens, € 1.594
Saskia Goldschmidt *De voddenkoningin* **Deutscher Taschenbuch Verlag** (Duitsland, Duits), Andreas Ecke, € 4.763
Hendrik Groen *Zolang er leven is* **Alma Littera** (Litouwen, Litouws), Birutė Avižiniienė, € 1.500
Hendrik Groen *Pogingen iets van het leven te maken* **People's Press / Art People** (Denemarken, Deens), Birthe Lundsgaard, € 2.905
Hendrik Groen *Zolang er leven is* **Eesti Raamat** (Estland, Estisch), Kaari Antzon, € 1.725
Arnon Grunberg *Moedervlekken* **Dybbuk** (Tsjechië,

Tsjechisch), Veronika ter Harmsel Havliková, € 2.800
 Arnon Grunberg *De asielzoeker* **Pabliher Doo** (Macedonië, Macedonisch), Eli Pujovska Doeze, € 0
 Arnon Grunberg *Tirza Pauza Anita Muşio* (Polen, Pools), Małgorzata Diederer-Woźniak, € 2.800
 Hella S. Haasse *Oeroeg* **Sakuhinsha** (Japan, Japans), Yumiko Kunimori, € 2.120
 Maarten 't Hart *Een vlucht regenwulpen* **Prostor** (Tsjechië, Tsjechisch), Lukáš Vitek, € 1.812
 Willem Frederik Hermans *Het behouden huis* **Archipelago Books** (Verenigde Staten van Amerika, Engels), David Colmer, € 1.730
 Willem Frederik Hermans *Nooit meer slapen* **Naledi** (Zuid-Afrika, Afrikaans), Wium van Zyl, € 5.540
 Bregje Hofstede *De hemel boven Parijs* **Dar Oktob** (Egypte, Arabisch), Samar Moneer Ali Khalil, € 1.652
 Dola de Jong *De thuiswacht* **Pistorius & Olsanska** (Tsjechië, Tsjechisch), Magda de Bruin Hüblová, € 2.548
 Wilfried de Jong *Een keuze uit het werk* **Los libros del lince** (Spanje, Spaans), Marta Arguilé Bernal, € 2.275
 Dola de Jong *De thuiswacht* **Nilsson Förlag** (Zweden, Zweeds), Per Holmer, € 3.450
 Bart-Jan Kazemier *Drone* **Random House** (Duitsland, Duits), Dr. Marjolijn Storm en dr. Simone Schroth, € 5.359
 Herman Koch *Zomerhuis met zwembad* **Baltos lankos** (Litouwen, Litouws), Aušra Gudavičiūtė, € 2.170
 Herman Koch *De greppel* **Siltala** (Finland, Fins), Mari Janatuinen, € 6.107
 Kim van Kooten *Lieveling* **Calmann-Lévy** (Frankrijk, Frans), Isabelle Rosselin, € 3.500
 Guus Kuijer *De Bijbel voor ongelovigen: deel 2* **La Nuova Frontiera** (Italië, Italiaans), Claudia Cozzi, € 4.284
 Ernest van der Kwast *Giovanna's navel* **Scribe** (Australië, Engels), Laura Vroomen, € 1.960
 Ernest van der Kwast *Mama Tandoori* **Scribe** (Australië, Engels), Laura Vroomen, € 3.150
 Ernest van der Kwast *Mama Tandoori* **Viche c/o Gimm-Young Publishers** (Zuid Korea, Koreaans), Myongsuk Chi, € 3.437
 Ernest van der Kwast *De ijsmakers* **Mauri Spagnol** (Italië, Italiaans), Alessandra Liberati, € 3.150
 Walter Lucius *Schaduwvechters* **Wydawnictwo Amber** (Polen, Pools), Ryszard Turczyn, € 1.689
 Walter Lucius *De vlinder en de storm* **People's Press / Art People** (Denemarken, Deens), Birthe Lundsgaard, € 5.266
 Eva Meijer *Het vogelhuis* **Pushkin Press** (Verenigd Koninkrijk, Engels), Antoinette Fawcett, € 3.500
 Josepha Mendels *Je wist het toch* **Klaus Wagenbach** (Duitsland, Duits), Marlene Müller-Haas, € 4.622
 Marga Minco *Het bittere kruid* **Record** (Brazilië, Portugees), M.J. Abreu de Souza, € 386
 Marente de Moor *Gezellige verhalen* **Kalem Agency** (Turkije, Turks), Erhan Güner, € 0
 Marente de Moor *De Nederlandse maagd* **Heliks** (Servië, Servisch), Jelica Novaković Lopusina, € 2.386

Margriet de Moor *Van vogels en mensen* **Hanser Verlag** (Duitsland, Duits), Helga van Beuningen, € 2.500
 Multatuli *Max Havelaar, of De koffij-veilingen der Nederlandsche Handel-Maatschappij* **New York Review of Books** (Verenigde Staten van Amerika, Engels), Ina Rilke en David McKay, € 13.000
 Multatuli *Max Havelaar, of De koffij-veilingen der Nederlandsche Handel-Maatschappij* **Aiora** (Griekenland, Grieks), Margarita Bonatsou, € 3.900
 Nescio *De uitvreter* **Jensen og Dalgaard** (Denemarken, Deens), Miriam Kathrine Valentin Boolsen, € 2.533
 n.n. *Abele spelen* **Agenda** (Duitsland, Duits), Carla Dauven-van Knippenberg, Elke Huwiler en Joris Reynaert, € 5.431
 Cees Nooteboom *Rituelen* **Ronsosha** (Japan, Japans), Miho Matsunaga, € 3.500
 Cees Nooteboom *Brieven aan Poseidon* **Arhipelag Publishing** (Servië, Servisch), Ivana Šćepanović, € 1.039
 Richard de Nooy *Van kleine helden* **LUD Literatura** (Slovenië, Sloveens), Mateja Seliškar Kenda, € 230
 Jona Oberski *Kinderjaren* **Four Corners** (India, Odia), K K Mohapatra en Mousumi Acharya, € 980
 Willem Jan Otten *Ons mankeert niets* **Here And There For Global Art Connection** (Marokko, Arabisch), Hanan Aboudi, € 0
 Willem Jan Otten *Specht en zoon* **Here And There For Global Art Connection** (Marokko, Arabisch), Yasmin Tazi, € 0
 Jamal Ouariachi *Een honger* **Akademiska Knjiga** (Servië, Servisch), Srđan Nikolić, € 6.653
 Connie Palmen *Jij zegt het* **General Egyptian Book Organisation** (Egypte, Arabisch), Lamia Makaddam, € 1.931
 Connie Palmen *Jij zegt het* **Modrijan** (Slovenië, Sloveens), Mateja Seliškar Kenda, € 2.567
 Connie Palmen *Jij zegt het* **Tiderne Skifter** (Denemarken, Deens), Aino Roscher, € 2.905
 Connie Palmen *Jij zegt het* **Naklada Ljevak** (Kroatië, Kroatisch), Romana Perečinec, € 2.654
 Marion Pauw *Meisje in het donker* **Scolar** (Hongarije, Hongaars), Szabolcs Wekerle, € 900
 Hagar Peeters *Malva* **Rey Naranjo Editores** (Colombia, Spaans), Isabel-Clara Lorda Vidal, € 2.113
 Hagar Peeters *Malva* **Dar al Saqi** (Libanon, Arabisch), Lamia Makaddam, € 2.114
 Hagar Peeters *Malva* **DoppelHouse Press** (Verenigde Staten van Amerika, Engels), Vivien Glass, € 4.227
 Gerard Reve *De avonden* **Hrvatsko filolosko društvo** (Kroatië, Kroatisch), Romana Perečinec, € 4.320
 Gerard Reve *De avonden* **Turbine** (Denemarken, Deens), Lise Bøgh-Sørensen, € 5.418
 Gerard Reve *Werther* **Nieland Pushkin Press** (Verenigd Koninkrijk, Engels), Sam Garrett, € 3.245
 Gerard Reve *De avonden* **Taodan Books** (Vietnam, Vietnamese), Thanh-Van HO, € 3.475
 Gerard Reve *De avonden* **Kırmızı Kedi Yayınları** (Turkije, Turks), Erhan Güner, € 4.778

Gerard Reve *De avonden* **Am Oved** (Israël, Hebreeuws), Ran HaCohen, € 6.081
 Barend Rijdes *De burgemeester* **Archivio Cattaneo** (Italië, Italiaans), Johannes Agterberg, € 0
 Jaap Robben *Birk Vysehrad* (Tsjechië, Tsjechisch), Veronika ter Harmsel Havliková, € 948
 Inge Schilperoord *Muidhond* **Belfond** (Frankrijk, Frans), Isabelle Rosselin, € 4.179
 Inge Schilperoord *Muidhond* **Enciclopèdia Catalana** (Spanje, Catalaans), Laia Fàbregas, € 1.969
 Inge Schilperoord *Muidhond* **Enciclopèdia Catalana** (Spanje, Spaans), Goedele De Sterck, € 1.969
 Jaap Scholten *De wet van Spengler* **Corvina** (Hongarije, Hongaars), Tibor Bérczes, € 1.750
 Jan Siebelink *Knielen op een bed violen* **Kastaniotis** (Griekenland, Grieks), Ynn van Dijck – Baltas, € 3.640
 Ida Simons *Een dwaze maagd* **Companhia das Letras** (Brazilië, Portugees), Cristiano Zwieseledo Amaral, € 2.100
 Jan Jacob Slauerhoff *Het verboden rijk* **Sluntse Publishers** (Bulgarije, Bulgaars), Aneta Dantcheva-Manolova, € 2.658
 Jan Jacob Slauerhoff *Het verboden rijk* **Here And There For Global Art Connection** (Marokko, Arabisch), Hanan Aboudi, € 0
 Jan Jacob Slauerhoff *Het leven op aarde* **Handheld Press** (Verenigd Koninkrijk, Engels), David McKay, € 7.200
 Guido Snel *Huis voor het hiernamaals* **Arius** (Servië, Servokroatisch), Jelica Novakovic en Gioia Ulrich, € 1.968
 A.L. Snijders *Belangrijk is dat ik niet aan lezers denk* **L'Observatoire** (Frankrijk, Frans), Guillaume Deneufbourg, € 0
 Toon Tellegen *De trein naar Pavlovsk en Oostvoorne* **Shinchosha** (Japan, Japans), Ms. Saki Nagayama, € 2.800
 Esther Verhoef *Close-up* **Ab Ovo** (Hongarije, Hongaars), Orsolya Varga, € 925
 Simone van der Vlugt *Nachtblauw* **Philippe Rey** (Frankrijk, Frans), Guillaume Deneufbourg, € 3.878
 Simone van der Vlugt *Nachtblauw* **Slovart** (Slowakijë, Slowaaks), Adam Bžoch, € 840
 Simone van der Vlugt *Nachtblauw* **HarperCollins Germany** (Duitsland, Duits), Eva Schweikart, € 3.010
 Simone van der Vlugt *Nachtblauw* **Kinneret Zmora-Bitan Dvir** (Israël, Hebreeuws), Sadeh Leitht Oren, € 2.250
 Simone van der Vlugt *Nachtblauw* **Metafora** (Tsjechië, Tsjechisch), Lenka Řehová, € 510
 J.J. Voskuil *Het bureau* **Verbrecher Verlag** (Duitsland, Duits), Dr. Gerd Busse, € 6.100
 J.J. Voskuil *Het bureau* **Verbrecher Verlag** (Duitsland, Duits), Dr. Gerd Busse, € 19.000
 Joost de Vries *De republiek* **Varrak** (Estland, Estisch), Vahur Aabrams, € 1.330
 Tommy Wieringa *Een mooie jonge vrouw* **Solbitkil** (Zuid Korea, Koreaans), Se-jin Lee, € 1.190
 Tommy Wieringa *Dit zijn de namen* **Solbitkil** (Zuid Korea, Koreaans), Se-jin Lee, € 3.150
 Tommy Wieringa *Dit zijn de namen* **Al Arabi** (Egypte,

Arabisch), Mohammad Osman Khalifa, € 1.973
 Maartje Wortel *Er moet iets gebeuren* **Edizione ETS** (Italië, Italiaans), Martina Dominici, € 1.835

Bloemlezingen

div. auteurs *Bloemlezing* **Francis Boutle Publishers** (Verenigd Koninkrijk, Engels), Susan Massotty, David Colmer, David McKay, Paul Vincent en Michele Hutchison € 23.894

div. auteurs *Bloemlezing* **Loch Raven Review** (Verenigde Staten van Amerika, Engels), David Colmer, € 710

div. auteurs *Bloemlezing* **The High Window Press** (Verenigd Koninkrijk, Engels), David Colmer, Donald Gardner, Michele Hutchison en David McKay, € 1.058

div. auteurs *Bloemlezing* **The Enchanting Verses Literary Review** (India, Engels), David Colmer, € 4.235

div. auteurs *Bloemlezing* **Editura Arc** (Moldavië, Roemeens), Jan Mysjkin, € 8.523

Cees Nooteboom *Een keuze uit het werk* **Iperborea** (Italië, Italiaans), Laura Pignatti, € 0

Kinder- en jeugdliteratuur

Ariëne Bolt *De laatste reis van de Ballerinus* **Gerstenberg** (Duitsland, Duits), Verena Kiefer, € 3.080

Mies Bouhuys *De avonturen van Pim en Pom (1)* - **Jarig Kathalaya Inc. Pvt. Ltd** (Nepal, Nepalees), Victor Pradhan, € 493

Mies Bouhuys *De avonturen van Pim en Pom (3)* - **Beroemd Kathalaya Inc. Pvt. Ltd** (Nepal, Nepalees), Victor Pradhan, € 493

Mies Bouhuys *De avonturen van Pim en Pom (4)* - **Vliegend tapijt Kathalaya Inc. Pvt. Ltd** (Nepal, Nepalees), Victor Pradhan, € 493

Mies Bouhuys *De avonturen van Pim en Pom (5)* - **Huiskatten Kathalaya Inc. Pvt. Ltd** (Nepal, Nepalees), Victor Pradhan, € 493

Mies Bouhuys *De avonturen van Pim en Pom (6)* - **De krant Kathalaya Inc. Pvt. Ltd** (Nepal, Nepalees), Victor Pradhan, € 493

Charlotte Dematons *De gele ballon* **Lemniscaat Ltd** (Verenigd Koninkrijk, Engels), prentenboek, € 1.869

Jozua Douglas *De kusjeskrokodil* **Thienemann** (Duitsland, Duits), Rolf Erdorf, € 1.369

Bibi Dumon Tak *Bibi's doodgewone dierenboek*

Dwie Siostry (Polen, Pools), Jadwiga Jędryas, € 1.026

Simon van der Geest *Spinder* **Petergailis** (Letland, Lets), Inese Paklone, € 910

Simon van der Geest *Spinder* **La Joie de Lire** (Zwitserland, Frans), Maurice Lomré, € 2.240

Simon van der Geest *Dissus* **Thienemann-Esslinger Verlag GmbH** (Duitsland, Duits), Rolf Erdorf, € 7.979

Martine Glaser *De zaterdag van het onweer* **Ediciones B México S.A de C.V** (Mexico, Spaans), Micaela van Mylem, € 1.930

Martha Heesen *Biezel* **Gerstenberg** (Duitsland, Duits), Rolf Erdorf, € 1.653

Youp van 't Hek *Verkeerde sokken* **Juvenile &**

Children's PH (China, Chinees), Jiang Jiahui, € 1.517

Annet Huizing *Hoe ik per ongeluk een boek schreef* **La Nuova Frontiera** (Italië, Italiaans), Anna Patrucco Becchi, € 1.008

Annet Huizing *Hoe ik per ongeluk een boek schreef* **Destek** (Turkije, Turks), Erhan Güler, € 1.021

Mariken Jongman *Alle dieren levend en vrij* **Urachhaus** (Duitsland, Duits), Eva Schweikart, € 2.016

Enne Koens *Hotel Bonbien* **Gerstenberg** (Duitsland, Duits), Andrea Kluitmann, € 1.972

Rindert Kromhout *Een Mann Paloma* (Turkije, Turks), Gülseren Özlen, € 3.734

Guus Kuijer *Het grote boek van Madelief Liels un mazz* (Letland, Lets), Inese Paklone, € 1.840

Guus Kuijer *Het boek van alle dingen* **Gelmès Publishing** (Litouwen, Litouws), Birutė Avizinienė, € 1.000

Sjoerd Kuyper *De duik* **Final Culture and Arts Publishing** (Turkije, Turks), Erhan Güler, € 2.050

Benny Lindelauf *De hemel van Heivisj* **San Paolo** (Italië, Italiaans), Anna Patrucco Becchi, € 4.200

Benny Lindelauf *De hemel van Heivisj* **Enchanted Lion Books** (Verenigde Staten, Engels), John Nieuwenhuizen, € 4.760

Marloes Morshuis *Koken voor de keizer* **Gerstenberg** (Duitsland, Duits), Verena Kiefer, € 2.360

Jochem Myjer *De Gorgels* **Freies Geistesleben** (Duitsland, Duits), Rolf Erdorf, € 2.655

Jochem Myjer *De Gorgels* **Turbine** (Denemarken, Deens), Birthe Lundsgaard, € 930

Gideon Samson *Eilanddagen* **Gerstenberg** (Duitsland, Duits), Rolf Erdorf, € 1.540

Gideon Samson en Julius 't Hart *Overspoeld* **Turbine** (Denemarken, Deens), Birthe Lundsgaard, € 1.110

Erna Sassen *Er is geen vorm waarin ik pas* **Freies Geistesleben** (Duitsland, Duits), Rolf Erdorf, € 1.854

Annie M.G. Schmidt *Wiplala* **Protea Boekhuis** (Zuid-Afrika, Afrikaans), Amelia de Vaal, € 0

Annie M.G. Schmidt *Minoes* **Editura Art** (Roemenië, Roemeens), Cristina Mecklenfeld-Corduneanu, € 1.700

Dieter Schubert en Ingrid Schubert *De paraplu* **Lemniscaat Ltd** (Verenigd Koninkrijk, Engels), prentenboek, € 1.389

Dieter Schubert en Ingrid Schubert *Er ligt een krokodil onder mijn bed* **Fortellerforlaget** (Noorwegen, Noors), Finn Valgermo, € 1.200

Iris Stobbelaar *Stranders* **Beltz** (Duitsland, Duits), Birgit Erdmann, € 5.047

Barbara Tammes *Mijn chaotische, romantische, stadse, boerse, piekerige leven is een prachtige* **Coppenrath Verlag** (Duitsland, Duits), Andrea Kluitmann, € 2.117

Toon Tellegen *De verjaardag van de eekhoorn* **Kim Dong Publishing House** (Vietnam, Vietnamese), Nguyen Huy Thang, € 340

Toon Tellegen *Bijna iedereen kon omvallen* **Kim Dong Publishing House** (Vietnam, Vietnamese), Nguyen Huy Thang, € 351

Toon Tellegen *Brieven aan niemand anders* **Kim Dong Publishing House** (Vietnam, Vietnamese), Nguyen Huy Thang, € 320

Toon Tellegen *Toen niemand iets te doen had* **Kim Dong Publishing House** (Vietnam, Vietnamese), Nguyen Huy Thang, € 293

Toon Tellegen *De tuin van de walvis* **Miš Založba** (Slovenië, Sloveens), Katjuša Ručigaj, € 800

Jan Terlouw *Oorlogswinter* **Yüz Yayınları-F.Serra Çiftkurt ve Ortağı** (Turkije, Turks), Erhan Güler, € 1.992

Edward van de Vendel *Stem op de okapi* **Päike ja Pilv** (Estland, Estisch), Kerti Tergem, € 1.746

Mel Wallis de Vries *Verstrikt* **Bastei Lübbe** (Duitsland, Duits), Verena Kiefer, € 2.200

Bette Westera *Oma's rommelkamer* **Susanna Rieder Verlag** (Duitsland, Duits), Rolf Erdorf, € 1.825

Anna Woltz *Honderd uur nacht* **Varrak** (Estland, Estisch), Kristel Halman, € 630

Anna Woltz *Alaska* **Carlsen** (Duitsland, Duits), Andrea Kluitmann, € 1.410

Anna Woltz *Honderd uur nacht* **Froebel-kan** (Japan, Japans), Etsuko Nozaka, € 2.660

Anna Woltz *Mijn bijzonder rare week met Tess* **Global Kids Books** (Taiwan, Chinees), Minya Lin, € 735

Anna Woltz *Honderd uur nacht* **Dwie Siostry** (Polen, Pools), Jadwiga Jędryas, € 1.120

Anna Woltz *Evi, Nick en ik* **Zvaigzne ABC** (Letland, Lets), Irēna Aramina, € 312

Geïllustreerde kinder- en jeugdliteratuur

Nienke Denekamp en René van Blerk *De Grote Van Gogh Atlas* **Sieveling Verlag** (Duitsland, Duits), Marlene Müller-Haas en Ira Wilhelm, € 2.170

Bibi Dumon Tak *Het heel grote vogelboek* **Tiandi Press** (China, Chinees), Shi Huiye, € 1.610

Joukje Akveld *Ga toch fietsen!* **Eerdmans** (Verenigde Staten, Engels), Laura Watkinson, € 2.388

Marja Baseler en Annemarie van den Brink *Pretpark de Poepfabriek* **Scolar** (Hongarije, Hongaars), Andrea Rádai, € 1.325

René van Blerk *Vincent en Camille* **Yapi Kredi** (Turkije, Turks), Lale Şimşek, € 343

Charlotte Dematons *Holland op z'n mooist* **Versant Sud** (België, Frans), Aline Gustot, € 367

Bibi Dumon Tak *Siens hemel* **Eerdmans** (Verenigde Staten, Engels), Laura Watkinson, € 1.421

Mirjam Enzerink *De dag dat de zon geen zin had* **Yapi Kredi** (Turkije, Turks), Lale Şimşek, € 498

Jesse Goossens *Colafontein en spetterende verfbommen* **Can Sanat** (Turkije, Turks), Seda Ates, € 1.475

Jesse Goossens *Sputende slagaders & overstromende oceanen* **Lemniscaat Ltd** (Verenigd Koninkrijk, Engels), Jan Warndorff, € 0

Linda de Haan en Stern Nijland *Koning & Koning* **Calibrosco** (Argentinië, Spaans), Diego Puls, € 1.585

Annemarie van Haeringen *Coco of het kleine zwarte jurkje* **Muchomor** (Polen, Pools), Agnieszka Bienias, € 1.535

Alice Hoogstad *Monsterboek* **Lemniscaat Ltd** (Verenigd Koninkrijk, Engels), prentenboek, € 1.858

Philip Hopman *Hubert de Givenchy* **Nord-Süd**

(Zwitserland, Engels), Ann Foley, € 644
 Philip Hopman *Hubert de Givenchy* **Versant Sud** (België, Frans), Aline Gustot, € 1.378
 Mark Janssen *Niets gebeurd* **Can Yayinlari** (Turkije, Turks), Sinan Çakmak, € 600
 Jan De Kinder *Rood, of waarom pesten niet grappig is* **Protea Boekhuis** (Zuid-Afrika, Afrikaans), Amelia de Vaal, € 0
 Claudia Lagermann *Snip* **Intermedio Editores** (Colombia, Spaans), Edwin Parada, € 525
 Pim Lammers *Het lammetje dat een varken is* **Hércules de Ediciones** (Spanje, Spaans), Maria Rosich, € 828
 Benny Lindelauf *Hoe Tortot zijn visserhart verloor* **Pushkin Press** (Verenigd Koninkrijk, Engels), Laura Watkinson, € 5.460
 Benny Lindelauf *Hoe Tortot zijn visserhart verloor* **Jacoby & Stuart** (Duitsland, Duits), Bettina Bach, € 5.040
 Pauline Oud *Van top tot teen met Fien en Milo* **Cortez Editora e Livraria Ltda** (Brazilië, Portugees), Flavia Cortês de Alencar, € 3.010
 Milja Praagman *Omdat ik je zo graag zie* **Hércules de Ediciones** (Spanje, Spaans), Maria Rossich, € 952
 Milja Praagman *Omdat ik je zo graag zie* **Hércules de Ediciones** (Spanje, Galicisch), Maria C. Alonso Seisdedos, € 785
 Maranke Rinck *Tangramkat* **Ekaré** (Spanje, Catalaans), Maria Rosich Andreu, € 608
 Maranke Rinck *Tangramkat* **Ekaré** (Spanje, Spaans), Cisca Corduwener, € 1.736
 Maranke Rinck *Tangramkat* **Sincap Yayincilik ve Dis Tic Ltd Sti** (Turkije, Turks), Lale Simsek Caliskan, € 2.400
 Loes Riphagen *Bij de neus genomen* **Didier** (Frankrijk, Frans), Marie Hooghe-Stassen, € 2.800
 Karina Schaapman *Op de kermis* **A Walk Through History** (Rusland, Russisch), Irina Michajlova, € 958
 Karina Schaapman *Op de kermis* **Blackie Books** (Spanje, Spaans), Goedele De Sterck, € 2.200
 Dieter Schubert en Ingrid Schubert *Delfts blauw - een vaas voor de prinses* **Versant Sud** (België, Frans), Aline Gustot, € 846
 Jan Paul Schutten *De beste geweldigste meest fantastische opa's ter wereld* **3 Plus Publishing** (Armenië, Armeens), Anna Maria Mattaar, € 540
 Thé Tjong-Khing *Bosch* **Beisler** (Italië, Italiaans), prentenboek, € 1.896
 Thé Tjong-Khing *Bosch* **Duku Cultural Exchange** (China, Chinees), prentenboek, € 2.800
 Marije en Ronald Tolman *Het boek* **Adriana Hidalgo** (Argentinië, Spaans), prentenboek, € 775
 Marit Törnqvist *Fabians feest* **Tokuma Shoten** (Japan, Japans), Saki Nagayama, € 2.901
 Arnoud Wierstra *Babel* **Palette** (Frankrijk, Frans), prentenboek, € 1.446
 Arnoud Wierstra *Babel* **Duku Cultural Exchange** (China, Chinees), Jiahui Jiang, € 2.800

Non-fictie

David van Bidegom en Rudi Westendorp *Oud worden*

in de praktijk **Libri** (Hongarije, Hongaars), Viktor Zákányi, € 698
 Rick Blom *Honger* **Unicorn** (Verenigd Koninkrijk, Engels), Suzanne Jansen, € 4.900
 Pauline de Bok *Buit* **C.H. Beck** (Duitsland, Duits), Gregor Seferens, € 5.180
 Pauline de Bok *Buit* **Rosinante** (Denemarken, Deens), Miriam Boolsen, € 3.895
 René ten Bos *Bureaucratie is een inktvis* Éditions Le Pommier (Frankrijk, Frans), Francine Melka, € 4.200
 Martin Bossenbroek *De boerenoorlog* **Seuil** (Frankrijk, Frans), Bertrand Abraham, € 14.296
 Jelle Brandt Corstius *As in tas* **Bokförlaget NoNa** (Zweden, Zweeds), Olov Hyllienmark, € 1.569
 Jelle Brandt Corstius *As in tas* **Don Max** (Denemarken, Deens), Birthe Lundsgard, € 1.569
 Rutger Bregman *Gratis geld voor iedereen* **Atena Kustannus Oy** (Finland, Fins), Mari Janatuinen, € 3.990
 Rutger Bregman *Gratis geld voor iedereen* **Natur och Kultur** (Zweden, Zweeds), Per Holmer, € 3.500
 Rutger Bregman *Gratis geld voor iedereen* **Spartacus** (Noorwegen, Noors), Rune R. Moen, € 5.021
 Rutger Bregman *Gratis geld voor iedereen* **People's Press / Art People** (Denemarken, Deens), Poul Henrik Westh, € 3.295
 Rutger Bregman *Gratis geld voor iedereen* **Naklada Ljevak** (Kroatië, Kroatisch), Mišo Grundler, € 2.761
 Jan Brokken *De gloed van Sint-Petersburg* **Iperborea** (Italië, Italiaans), Claudia Cozzi, Claudia Di Palermo, € 0
 Jan Brokken *De kozakkentuin* **Vuibert** (Frankrijk, Frans), Mireille Cohendy, € 4.620
 Midas Dekkers *De kleine verlossing, of de lust van ontlasten* **Text Publishing** (Australië, Engels), Nancy Forest-Flier, € 6.650
 Martine Delfos *Luister je wel naar mij?* **Portál** (Tsjechië, Tsjechisch), Ruber Pellar, € 0
 Willemijn van Dijk *Via Roma* **Baylor University Press** (Verenigde Staten, Engels), Robert A. Naborn, € 4.223
 Willemijn van Dijk *Via Roma* **Random House** (Duitsland, Duits), Nathalie Lemmens, € 3.970
 Philip Dröge *De schaduw van Tambora* **PT Elex Media Komputindo** (Indonesië, Indonesisch), Mr Laurens Sipahelut, € 1.484
 Jan Drost *Denken helpt* **Alchemist Books** (Zuid Korea, Koreaans), You Dong Ick, € 5.007
 P.C. Emmer en Jos Gommans *Rijk aan de rand van de wereld* **Cambridge University Press** (Verenigd Koninkrijk, Engels), Marilyn Hedges, € 12.600
 Ronald Giphart en Mark van Vugt *Mismatch* **Paloma** (Turkije, Turks), Mustafa Özen, € 4.043
 Bart J.H. de Graaff *Ik, Yzerbek* **Protea Boekhuis** (Zuid-Afrika, Afrikaans), Daniel Hugo, € 827
 Hannelore Grünberg-Klein *Zolang er nog tranen zijn* **Barrister & Principal** (Tsjechië, Tsjechisch), Petra Schürová, € 910
 Hella S. Haasse *De tuinen van Bomarzo* **Európa** (Slowakije, Slowaaks), Adam Bžoch, € 2.820
 Maarten Hidskes *Thuis gelooft niemand mij* **Yayasan Pustaka Obor Indonesia** (Indonesië, Indonesisch), Maya Liem, € 3.392

Etty Hillesum *Het verstoorde leven* **Bokförlaget Faethon** (Zweden, Zweeds), Olov Hyllienmark, € 750

John Huige, Joost Smiers en Pieter Pekelharing *Macht van de megaonderneming* **Gedisa** (Spanje, Spaans), Conchita Alegre Gil, € 3.054

Marli Huijter *Ritme* **WBG / Konrad Theiss** (Duitsland, Duits), Ira Wilhelm, € 3.748

Johan Huizinga *Homo ludens* **Gelmés Publishing** (Litouwen, Litouws), Antanas Gailius, € 3.000

Marcel Hulpas *Mohammed en het ontstaan van de islam* **Wissenschaftliche Buchgesellschaft** (Duitsland, Duits), Marianne Holberg, € 9.450

Romke van de Kaa *Verwilderen* **Verlag Eugen Ulmer** (Duitsland, Duits), Birgit Verstoep, € 3.570

Tim Krabbé *De veertiende etappe* **Libros de Ruta Ediciones SL** (Spanje, Spaans), Isabel Pérez van Kappel, € 2.450

Rudi Künzel *Beelden en zelfbeelden van middel-eeuwse mensen* **Taylor and Francis / Routledge** (Verenigde Staten, Engels), Claire Weeda, € 8.969

Joannes de Laet *Nieuwe Wereldt* **ICANH** (Colombia, Spaans), Diego Puls, € 1.972

Anton van der Lem *De opstand in de Nederlanden 1568 – 1648* **Klaus Wagenbach** (Duitsland, Duits), Marianne Holberg, € 980

Anton van der Lem *De opstand in de Nederlanden 1568 – 1648* **Reaktion Books** (Verenigd Koninkrijk, Engels), Andy Brown, € 4.878

Mathieu Lommen *Het boek van het gedrukte boek* **Chu Chen Books** (China, Chinees), Zeng Dehua, € 1.430

Joris Luyendijk *Dit kan niet waar zijn* **Eiji Press** (Japan, Japans), Miwa Seki, € 4.007

Eva Meijer *Dierentalen* **Matthes & Seitz** (Duitsland, Duits), Christian Welzbacher, € 2.856

Luuk van Middelaar *De passage naar Europa* **Dukh i Litera (Spirit and Letter)** (Oekraïne, Oekraïens), Nataliya Komarova, € 3.556

Luuk van Middelaar *De passage naar Europa* **É Realizações Editora Livraria e Dist.** (Brazilië, Portugees), Ramon Alex Gerrits, € 1.903

Tristan Mostert en Jan van Campen *Zijden draad* **Guangxi Fine Art Publishing House** (China, Chinees), Shi Huiye, € 1.930

Alexander Munninghoff *De stamhouder* **Payot** (Frankrijk, Frans), Philippe Noble, € 6.314

Linda Polman *Death row dollies* **Dar Oktob** (Egypte, Arabisch), Medhat M. Taha, € 0

Rob Riemen *De eeuwige terugkeer van het fascisme* **Atmarcadia SL** (Spanje, Catalaans), Auke Oosterhoff, € 777

Mineke Schipper *Na ons de zondvloed* **Sefsafa** (Egypte, Arabisch), Abdelrehim Youssef Ramadan, € 709

Hans Schoots *Gevaarlijk leven* **New Star Press** (China, Chinees), Hongyun Sun, € 2.968

Coen Simon *Wachten op geluk* **Dar Oktob** (Egypte, Arabisch), Samar Moneer Ali Khalil, € 1.285

Pieter Steinz *Lezen met ALS* **TIM press** (Kroatië, Servokroatisch), Snježana Cimić, € 1.862

Dick Swaab *Ons creatieve brein* **Limbakh** (Rusland, Russisch), Dmitrij Silvestrov, € 0

Dick Swaab *Ons creatieve brein* **Lit Edizioni Srl** (Italië, Italiaans), David Santoro, € 7.350

Dick Swaab *Ons creatieve brein* **Droemer Knauer** (Duitsland, Duits), Bärbel Jänicke, € 9.100

Abram de Swaan *Compartimenten van vernietiging* **Dar Oktob** (Egypte, Arabisch), € 2.847

Carry Ulreich *'s Nachts droom ik van vrede* **La Esfera de los Libros** (Spanje, Spaans), Goedele De Sterck, € 4.200

Sytze van der Veen *Groot-Nederland & Groot-Colombia 1815 – 1830* **Banco de la República** (Colombia, Spaans), Diego Puls, € 2.352

Bettine Vriesekoop *Dochters van Mulan* **Pirmon Verlag** (Duitsland, Duits), Bärbel Jänicke, € 3.150

Frank Westerman *Een woord een woord* **Iperborea** (Italië, Italiaans), Franco Paris, € 0

Frank Westerman *Stikvallei* **Fundacja Instytut Reportazu** (Polen, Pools), Małgorzata Diederer-Woźniak, € 1.610

Frank Westerman *El Negro en ik* **Protea Boekhuis** (Zuid-Afrika, Afrikaans), Daniel Johannes Hugo, € 2.163

Djamila Zon *De reddende revolutie* **University Studio Press** (Griekenland, Grieks), Andreas Pantelis, Alexandra Zoi, € 0

Poëzie

Maarten Inghels *De eenzame uitvaart* **Arc Publications** (Verenigd Koninkrijk, Engels), David Colmer, € 3.018

Benno Barnard *Het trouwseries* **In'hu** (Frankrijk, Frans), Daniel Cunin, € 3.374

Maria Barnas *Jaja de oerknal* **Virgines** (Duitsland, Duits), Stefan Wieczorek, € 4.454

Elmar Kuiper *Een keuze uit de gedichten* **Virgines** (Duitsland, Duits), Stefan Wieczorek, € 4.430

Martinus Nijhoff *Het lied der dwaze bijen* (Selectie van 32 gedichten van Martinus Nijhoff) **Raffaelli Editore** (Italië, Italiaans), Giorgio Faggin, € 1.950

Cees Nooteboom *Monniksoog* **Visor Libros** (Spanje, Spaans), Fernando García de la Banda, € 1.892

Cees Nooteboom *Monniksoog* **Bokförlaget Edda** (Zweden, Zweeds), Per Holmer, € 2.992

Ester Naomi Perquin *Meervoudig afwezig* **Sinn und Form** (Duitsland, Duits), Stefan Wieczorek, € 188

Ester Naomi Perquin *Een keuze uit het werk* **Literarische Arena** (Duitsland, Duits), Stefan Wieczorek, € 1.185

Adriaan Roland Holst *Een winter aan zee* **Ian Jackson** (Verenigde Staten, Engels), Roger Kuin, € 2.917

Jan Jacob Slauerhoff *Een keuze uit zijn gedichten* **Ravenswood Books Editorial** (Spanje, Spaans), Antonio Cruz Romero, € 350

Mustafa Stitou *Een keuze uit het werk* **Rámus** (Zweden, Zweeds), Per Holmer, € 2.585

Edward van de Vendel *Aanhalingstekens* **A Midsummer Night's Press** (Verenigde Staten, Engels), David Colmer, € 1.780

Nachoem M. Wijnberg *Van groot belang* **Punctum Books** (Verenigde Staten, Engels), David Colmer, € 10.057

Algemeen reglement

Het bestuur kan met inachtneming van het Algemeen Reglement een financiële bijdrage verstrekken te uitvoering van door het bestuur vastgestelde beleidsprioriteiten.

Naast de hiervoor reeds vermelde subsidies in het kader van talentbeurzen (p. 62) zijn ook de volgende subsidies toegekend op basis van het algemeen reglement:

CULTURELE DIVERSITEIT

Het Letterenfonds investeerde op verschillende manieren in het vergroten van culturele diversiteit in het literaire veld, een speerpunt van de huidige beleidsperiode (zie ook pagina 7). De literaire tijdschriften werden opgeroepen om plannen op dit vlak in te dienen. Met de gehonoreerde voorstellen van *Awater*, *Extaze*, *De Gids*, *Liter*, *Revisor*, *Tirade* en *Terras* was in totaal een bedrag van € 45.461 gemoeid. **Asis Aynan** ontving een bijdrage voor het schrijven van een nawoord bij de Berber-bibliotheek, waartoe hij tien jaar geleden het initiatief nam: € 1.000. **Uitgeverij Atlas Contact** ontving een productiesubsidie van 3.000 euro voor de bundel *Zwart. Afro-Europese literatuur uit de Lage Landen* (samengesteld door Vamba Sherif en Ebissé Rouw). Tot slot, zijn subsidies toegekend aan **Rose Stories** voor het opzetten van een tweede kinderverhalentrajec met meerdere auteurs, en aan **El-Hizja** in Amsterdam voor in totaal 80.000 euro.

TALENTONTWIKKELING IN NEDERLAND EN IN INTERNATIONALE CONTEXT

Slow Writing Lab

In samenwerking met het kunstvakonderwijs is september 2017 de derde editie van het *Slow Writing Lab* van start gegaan. De hbo-kunstopleidingen Creative Writing van ArtEZ, Beeld en Taal van de Gerrit Rietveld Academie en Writing for Performance van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht selecteerden ieder twee recent afgestudeerde schrijftalenten. De zes talenten van Lab III werken met een beurs van het Letterenfonds (van € 7.000) een jaar lang intensief aan een eigen creatief onderzoek.

De deelnemers in het academisch jaar 2017 – 2018 zijn: **Jorik Galama** (Rietveld, afdeling Beeld en Taal), **Minne Kersten** (Rietveld, afdeling Beeld en Taal), **Christiaan Lomans** (ArtEZ, opleiding Creative Writing), **Yentl van Stokkum** (HKU, Writing for Performance), **Lotte Lola Vermeer** (HKU, Writing for Performance), en **Jante Wortel** (ArtEZ, opleiding Creative Writing). Meer over (de tweede editie van) het Slow Writing Lab is te vinden op pagina 6 van dit Jaarverslag.

The Chronicles & Vertalersfabriek

In samenwerking met het Crossing Border Festival is in 2016 wederom *The Chronicles* georganiseerd (zie ook pagina 7), waarvoor het Letterenfonds een

bijdrage verstrekke van € 6.000. Ieder jaar doet een aantal jonge auteurs verslag van het festival. Een team van eveneens beginnende en veelbelovende vertalers vertaalde hun columns. De columnisten van 2017 waren **Diego Zúñiga**, **Fatma Aydemir**, **Gerda Blees**, **Roelof ten Napel** en **Sytske van Koeveringe**. Hun verhalen zijn in het Nederlands, Spaans, Duits of Frans vertaald door **Heleen Oomen**, **Elbert Besar**, **Andrea Zampieri**, **Lisa Mensing** en **Ghislaine van Drunen**. Alle verhalen zijn te vinden op de website van The Chronicles.

Aansluitend werkten de vertalers in de zogeheten **Vertalersfabriek** in het Vertalershuis Amsterdam, twee weken lang aan nog niet eerder vertaalde teksten van 'hun' Chronicles-auteurs. Ze werden daarbij begeleid door ervaren vertalers: Elly Schippers, Janneke van der Meulen, Philippe Noble, Isabelle Rosselin, Christiane Kuby, Adri Boon en Jan de Jager.

Fluiten in het donker

Schrijvers **Mischa Andriessen**, **Hannah van Binsbergen**, **Hélène Gelès**, **Emily Kocken**, **Jannah Loontjens** en **Samuel Vriezen** werden in 2017 geselecteerd voor de derde editie van *Fluiten in het donker*, dat reeds op pagina 7 werd beschreven. De auteurs ontvingen elk een beurs van € 5.000 voor het schrijven van een nieuw hoorspel. De resultaten kunnen als podcast worden beluisterd en werden eind 2017 uitgezonden op NPO Radio 1.

Wanderlust: internationale talentontwikkeling

Wanderlust, het programma voor internationale talentontwikkeling biedt schrijvers, programmamakers en tijdschriftredacteuren de gelegenheid hun kennis en vaardigheden te vergroten in een interdisciplinaire en internationale omgeving.

Voor talentvolle schrijvers wordt samengewerkt met de internationale Jan van Eyck Academie in Maastricht en, sinds 2016, met Deltaworkers: zij leiden enkele maanden per jaar een kunstenaars-residentie in New Orleans.

In 2017 werkten **Roos van Rijswijk** (drie maanden) en **Basje Boer** (twee maanden) op de Jan van Eyck Academie. Twee van de drie residentie maanden van Van Rijswijk werden door het Letterenfonds gefinancierd. **Maarten van der Graaff** werd geselecteerd voor een verblijf in 2018.

De Deltaworkers-residentie in New Orleans ontving **Elfie Tromp** en **Jan van Tienen** (twee maanden). Schrijver en voormalig Vice NL-hoofdredacteur Jan van Tienen werkte er aan zijn tweede roman, waarvoor hij contact zocht met mystici. Hij voerde er onder meer gesprekken over de cajun-cultuur met gebedsgenezers Becca Begnaud. **Alma Mathijssen** werd geselecteerd voor een residentie in New Orleans in 2018.

Daarnaast richt het Wanderlust-programma zich op de internationale ontwikkeling van bemiddelaars in de literatuur, zoals programmamakers en redacteuren van (internet)tijdschriften. Zij kunnen een voorstel voorleggen. In 2017 ontving **Kim van Kaam** een beurs.

In het kader van het Wanderlust-programma is in 2017 € 32.700 aan beurzen toegekend; het programma is verder beschreven op pagina 7 van dit Jaarverslag.

CULTUREEL ONDERNEMERSCHAP

Aan de **Auteursbond** is een subsidie van € 39.580 toegekend voor de verdere ontwikkeling en uitvoering van het voorgelegde professionaliseringsplan, dat voorziet in een scholing- en trainingsprogramma voor literaire auteurs.

MANIFESTATIES

Beter Schrijven

Stichting Beter Schrijven ontvangt een bijdrage in de kosten van het Debutantenbal, dat gericht zal zijn op andere vormen van literatuur en de veranderende rol van de (nieuwe generatie) schrijvers en maart 2017 in De Balie in Amsterdam wordt georganiseerd: € 5.000

Stichting Bredero

Stichting Bredero zal in het kader van de 400ste sterfdag van Bredero, in 2018 vele activiteiten rondom Bredero organiseren. Voor de website Bredero2018 is auteur Nelleke Noordervliet gevraagd feuilletons-gewijs een persoonlijk gesprek met Bredero aan te gaan. Stichting Bredero ontving een bijdrage voor haar honorarium: € 1.000

Crossing Border Festival

Bijdrage aan de kosten van The Addict op het Crossing Borderfestival, november 2017. The Addict is een programma voor nationale en internationale boekprofessionals, gericht op kennisuitwisseling en het bouwen van nieuwe (internationale) netwerken. De Nederlandse boekenwereld wordt onder de aandacht gebracht van buitenlandse bezoekers. De meer dan 100 internationale gasten zijn in samenspraak met Nederlandse uitgevers uitgenodigd. De bijdrage van het Letterenfonds bestond uit de onkosten voor het verblijf van een twintigtal internationale gasten: € 4.000

Daarnaast ontving het festival een aanvullende subsidie voor interdisciplinaire projecten: € 50.000

De Gids

Bijdrage voor de Kousbroek-lezing 2017: € 2.500

Les ARTistes

Bijdrage voor masterclasses van Joost Swarte tijdens een literair evenement rond de 'opening' van een Joost Swarte-stripmuur als onderdeel van het strip-murenparcours in Antwerpen: € 1.000

Werkgroep Caraïbische Letteren

Bijdrage aan de achtste editie van de Caribische Letterendag in de OBA, een Junior editie met tien jeugdboekenschrijvers uit het Caraïbisch gebied, waaronder Roland Ròl Colastica en Cynthia McLeod, optredens en workshops van 23 kinder- en jeugdboekenschrijvers: € 2.000

DICHTER DES VADERLANDS

De activiteiten van de Dichter des Vaderlands worden in 2017 en in 2018 ondersteund met een subsidie van € 25.000. De praktische organisatie is in handen van het bureau Dichter des Vaderlands dat is ondergebracht bij Poetry International. Op 29 januari 2017 werd Ester Naomi Perquin geïnstalleerd als de nieuwe Dichter des Vaderlands voor een periode van twee jaar; zij zal in die hoedanigheid onder meer regelmatig gedichten in *NRC Handelsblad* publiceren: € 50.000

OVERIG

Vertalersvakschool Amsterdam

Bijdrage aan extra activiteiten van de VertalersVakschool met als doel de excellentie en nascholing van studenten te bevorderen, door middel van extra lezingen en workshops, schrijftraining en werkplaatsen voor alumni: € 20.800

CEEBP

Bijdrage aan de activiteiten van de stichting Central and East European Book Projects ter ondersteuning van de (literaire) infrastructuur in Oost-Europa: € 7.000

CPNB

Voor de organisatie van Literatour ontvangt CPNB een bijdrage. De leesbevorderingscampagne richt zich op jongeren tussen de 15 en 18 jaar, en bestaat uit verschillende onderdelen waaronder een tournee van schrijvers langs scholen in heel Nederland. De campagne wordt ingezet om het imago van lezen onder deze 829.000 potentiële lezers te verbeteren. Literatour gaat vanaf 2018 verder onder de naam Boekenweek voor jongeren (21 t/m 30 september 2018): € 15.000

Expertisecentrum Literair Vertalen

In het kader van de samenwerkingsovereenkomst ontving het ELV voor 2017 een bijdrage: € 15.000

Kinderboekenambassadeur

Het honorarium van de *Kinderboekenambassadeur* (zie p.14) wordt gezamenlijk verzorgd door Stichting Lezen en het Letterenfonds: € 7.500

Aanvullende honoraria voor literair vertalers uit het Nederlands

Aan de volgende 16 vertalers is voor 19 vertalingen uit het Nederlands een financiële bijdrage als aanvullend honorarium verstrekt:

Julia Abreu de Souza: € 952
Ekaterina Assoian: € 1.643
Magda de Bruin-Hübllová: € 3.606
Malgorzata Diederer-Wozniak: € 3.845
Madelon Djajadiningrat-Nieuwenhuis: € 1.739
Gonzalo Fernandez Gomez: € 2.124
Erhan Güler: € 1.564
Isabel-Clara Lorda Vidal: € 846
Radovan Lucic: € 4.540
Veronika ter Harmsel Havliková: € 3.842
Olivera Petrovic: € 1.092
Diego Puls: € 1.954
Nina Smeets-Sirakova: € 451
Maya Sutedja-Liem: € 1.175
Irina Trofimova: € 633
Cristiano Zwiesele do Amaral: € 472

Verschenen vertalingen van Nederlands werk

In de vertalingendatabase van het Nederlands Letterenfonds is een actueel overzicht te vinden van alle – al dan niet ondersteunde – vertalingen uit het Nederlands en Vlaams.

Op 31 december 2017 bedroeg het aantal vertalingen in de vertalingendatabase 20.610, waarvan 14.960 daadwerkelijk aanwezig in de bibliotheek van het Nederlands Letterenfonds.

In het jaar 2017 verschenen, voor zover begin maart 2018* bekend, in totaal 490 vertalingen uit het Nederlands in 41 verschillende talen, inclusief 28 heruitgaven.

De verdeling over de genres was als volgt: fictie (153), non-fictie (85), poëzie (17), graphic novel (17) en kinder- en jeugdliteratuur (218, waarvan 128 prentenboeken).

Voor 225 van deze 490 vertalingen is een subsidie verstrekt door het Nederlands Letterenfonds.

De vertalingen verschenen in de volgende talen (tussen haakjes het aantal vertalingen dat met een zogenoemde translation grant van het Nederlands Letterenfonds tot stand kwam):

Afrikaans 11 (7)
Albanees 1 (1)
Arabisch 12 (9)
Armeens 2 (2)
Bulgaars 3 (1)
Catalaans 5 (3)
Chinees 10 (7)
Complex Chinees 5 (1)
Deens 17 (9)
Duits 82 (30)
Engels 58 (21)
Estisch 2 (1)
Fins 2 (2)
Frans 54 (14)
Fries 2 (0)
Grieks 3 (1)
Hebreeuws 1 (1)
Hindi 1 (0)
Hongaars 11 (7)
Indonesisch 2 (1)
Italiaans 33 (9)
Japans 9 (4)
Koreaans 13 (1)
Kroatisch 7 (4)
Lets 3 (2)
Litouws 6 (6)
Macedonisch 4 (4)
Noors 7 (6)
Oekraïens 5 (4)
Pools 8 (5)
Portugees 7 (4)
Roemeens 1 (0)
Russisch 16 (8)
Servisch 7 (3)
Sloveens 6 (3)
Slowaaks 2 (2)

Spaans 34 (17)
Tsjechisch 13 (5)
Turks 16 (13)
Vietnamees 1 (1)
Zweeds 9 (5)
Totaal: 490 (225) vertalingen in 41 talen

*In de vertalingendatabase staan voor verschijning tot en met december 2017 nog steeds vertalingen in voorbereiding. Het betreft niet alleen vertalingen die moeilijk via internet te traceren zijn en waar we op zullen moeten wachten, maar ook vertalingen, waarvan de publicatiedatum verplaatst is, dan wel zal worden, naar een later tijdstip.

Schenkingen

Evenals voorgaande jaren heeft het Nederlands Letterenfonds vertalingen van Nederlands werk geschonken aan de bibliotheekcollectie van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag, het Lloyd Hotel te Amsterdam, Tandem Delft en de Airport Library op Schiphol. Deze laatste bibliotheek werd na een jarenlange verbouwing van de Holland Boulevard op de luchthaven, in 2017 weer geopend. Met de CPNB, die de nieuwe Airport Library heeft opgezet en beheert, is een samenwerkingsovereenkomst opgesteld en ondertekend, betreffende de aanlevering van vertalingen die uitgeleend kunnen worden aan bezoekers, alsmede het presenteren van vertalingen in daarvoor beschikbare vitrines. Ook zijn er plannen voor gezamenlijke evenementen op deze locatie.

Daarnaast ontving de Openbare Bibliotheek te Amsterdam vele honderden vertalingen van Nederlands werk voor haar 'Wereldbibliotheek' en werden overvloedige vertalingen van werk van Louis Couperus aan het Louis Couperus Genootschap geschonken.

Het fonds ontving net als voorgaande jaren de door het Vlaams Fonds voor de Letteren gesubsidieerde vertalingen van Vlaamse auteurs ter aanvulling op de bibliotheekcollectie Nederlandse literatuur in vertaling. Ook kwamen via diverse Nederlandse uitgeverijen, waaronder Querido, Leopold, Lemniscaat, Rubinstein, Ambo Anthos en de Historische Uitgeverij, vertalingen van Nederlandse auteurs binnen, die zij niet automatisch dankzij een toegekende subsidie ontving. Via Instagram '@dutchliterature' wordt de nieuwste Nederlandse literatuur in vertaling getoond.

Tot slot was vanaf maart 2017 in het Scheepstra Kabinet te Roden i.s.m. het Letterenfonds de tentoonstelling 'De wereld in: Jip en Janneke in vertaling' te zien. Deze expositie zal begin maart 2018 afgelopen zijn en heeft tot nu toe 1.750 bezoekers gehad.

Bijlage 4

Publicaties, websites & social media

Publicaties

- *Jaarverslag 2016*, twee edities, een beknopte gedrukte versie (28 p., 150 ex) en een uitgebreidere digitale versie inclusief alle toekenningen (97 p., pdf)
- *Dit is wat we delen, Nederland en Vlaanderen eregast van de Frankfurter Buchmesse. Verslag 2013–2016* (210 p., 425 ex)
- *10 Books from Holland* – London Book Fair Issue, Spring 2017 (16 p., 2.600 ex., Engels)
- *10 Books from Holland* – Frankfurt Book Fair Issue, Autumn 2017 (16 p., 2.600 ex., Engels)
- *Children's Books from Holland* – Spring 2017 (16 p., 1.800 ex., Engels)
- *Quality Non-Fiction from Holland* – Spring 2017 (8 p., pdf., Engels)
- *Quality Non-Fiction from Holland* – Autumn 2017 (16 p., 3.000 ex., Engels)
- Aan Poetry International Web toegevoegde dichterspagina's van: Joost Baars, Thomas Möhlmann en Marieke Lucas Rijneveld.
- Programmaboekje Literaire Vertaaldagen 2017 (16 p., 400 ex.)

Video: YouTube-kanaal Letterenfonds

- Niels 't Hooft over 'Scan Digitale literatuur'. Ook gepubliceerd op website KVB Boekwerk.
- Paulien Dresscher over 'Scan Digitale literatuur'. Ook gepubliceerd op website KVB Boekwerk.
- Video's met Nell Zink (WiR) over haar derde roman *Nicotine* en over *Book of Numbers* van Joshua Cohen. Ook gepubliceerd op de website Why I Love This Book.
- Video's met Maud Vanhauwaert (WiR) over haar tweede bundel *Wij zijn evenwijdig* en over *Boek der rusteloosheid* van Fernando Pessoa. Ook gepubliceerd op de website Why I Love This Book.
- Video's met Aura Xilonen (WiR) over haar roman *De cowboykampioen* en over *Het Achterhuis* van Anne Frank. Ook gepubliceerd op de website Why I Love This Book.
- Video's met Elisa Albert (WiR) over haar roman *Tropenjaar* en over *Transit* van Rachel Cusk. Ook gepubliceerd op de website Why I Love This Book.
- Video impressie Phares du Nord op Livre Paris 2017 door Tjeerd Wiersma.
- Videoboodschap van Ismail Kadare voor Roel Schuyt, laureaat van de Letterenfonds Vertaalprijs 2017.

Websites

www.letterenfonds.nl
www.vertalingendatabase.nl
www.schwob.nl
www.vertalershuis.nl
www.europeseliteratuurprijs.nl
www.vertalersgeluk.nl
www.writerinresidence.nl
www.slowwritinglab.nl
www.pharesdunord.nl

Bereik

De tweetalige website van het Letterenfonds werd in 2017 door gemiddeld 33.292 unieke bezoekers per maand bezocht. (Ter vergelijking: in 2016 ging het om gemiddeld 22.895 unieke bezoekers per maand.) De vertalingendatabase werd ook in 2017 vaak geraadpleegd: 17.275 paginaweergaves. In 2016, het jaar van het Vlaams-Nederlandse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse steeg het aantal paginaweergaves van 1.329 naar 17.752.

Daarnaast werd veertien keer een algemene Nederlandstalige nieuwsbrief verstuurd naar circa 2.200 abonnees. De buitenlandse uitgeverijen — ca. 700 geadresseerden — werden drie keer geïnformeerd over recent verschenen titels via de *Highlights*-nieuwsbrieven. De buitenlandse contacten — ca. 1.970 abonnees — ontvingen drie keer de *What's New In Dutch Literature*-nieuwsbrief, met daarin nieuws over Nederlandse literatuur en de activiteiten van het fonds. Vertalers van Nederlandse literatuur en andere geïnteresseerden worden ook via de besloten Facebookgroep 'Nederlandse literatuur in vertaling' geïnformeerd over de laatste ontwikkelingen. De groep groeide in 2017 van 745 naar 910 leden.

Voorts zijn in 2017 ruim twintig Nederlandse persberichten verstuurd vanuit het Letterenfonds, en enkele Engelse, Duitse of Franse persberichten.

@Letterenfonds: Eind 2017 telde het Nederlandse Twitter-account 2.951 volgers (2016: 2.586). Het aantal volgers van de Nederlandse Facebook-pagina steeg naar 4.794 (2016: 4.054), het gemiddelde aantal gebruikers lag op 30.041 (in 2016: 47.042) personen per maand.

@DutchLiterature: de nog jonge Engelstalige social media van het fonds groeiden in 2017. Op Twitter zijn er nu 505 volgers (2016: 230), de Facebookpagina heeft er 4.456 (in 2016: 4.220) en bereikte in totaal 53.293 gebruikers (in 2016: 44.447). Sinds september is er ook een Instagram account waarop covers van nieuwe vertalingen van Nederlandse literatuur worden gedeeld, eind 2017 had dit bijna 240 volgers.

De Facebookpagina van het Vertalershuis Amsterdam kwam uit op 671 (2016: 581) volgers en die van de Europese Literatuurprijs op 969 (2016: 649). De website www.europeseliteratuurprijs.nl werd in 2017 door ongeveer 33.300 unieke bezoekers bezocht (in 2016 was dat 9.683).

De site slowwritinglab.nl werd in 2017 door 15.412 lezers bezocht.

Schwob

Sinds juni 2015 bestaan er twee Schwob-websites: schwob.nl en schwob.nl/actie ter ondersteuning van de terugkerende boekhandelsacties. De twee sites bereikten in 2017 een totaal aantal van 13.000 gebruikers in 18.000 bezoekerssessies. Daarmee steeg zowel het aantal gebruikers als bezoekerssessies met ruim 7% ten opzichte van 2016 (12.200 gebruikers resp. 16.485 sessies). Ruim 55% daarvan kwam uit Nederland, 15% uit België, Polen en de Verenigde Staten waren beide met circa 5% vertegenwoordigd.

Ten behoeve van de Schwob-actie zijn 10 nieuwsbrieven verstuurd naar 120 boekhandelaars.

Op de Facebookpagina van Schwob steeg het aantal volgers van 2.475 naar 2.715, het bereik kwam uit op 100.000 unieke gebruikers. Het aantal views daalde naar 220.000, ongetwijfeld doordat er in 2017 minder is geadverteerd op Facebook. Eind 2017 had SchwobBooks op Twitter 820 volgers (2016: 728), het bereik kwam in 2016 uit op 33.300 tweet impressies. Daarnaast is het Instagram account @Schwobbooks geopend, dat eind 2017 341 volgers had.

Dit is wat we blijven delen: vervolgprogramma Duitsland

Voor de PR van het vervolgprogramma 'Vlaanderen en Nederland 2017–2018' in Duitsland wordt, net zoals bij het gastlandprogramma zelf, samengewerkt met Artefakt Kulturkonzepte in Berlijn. Kort voor de start van het programma werd een persontbijt georganiseerd; de uitnodiging genereerde veel belangstelling van de pers al was de opkomst voor het persontbijt relatief laag. Zowel rond het programma op het ILB als tijdens het *Stadt Land Buch*-festival zijn persmappen gemaakt voor de Duitse pers. Ook zijn de goed bezochte evenementen rond Nederlandse en Vlaamse auteurs via fotoreportages breed gedeeld, met name via de social media. De optredens van de schrijvers leidde tot de nodige persaandacht, online ging het om 139 artikelen en recensies, onder meer op de sites van gerenommeerde kranten en tijdschriften als *FAZ*, *Spiegel* en *Die Zeit*.

Debutante Lize Spit, die in 2016 een residentieperiode in Berlijn werkte, trok de meeste aandacht (47 artikelen). Margriet de Moor en Stefan Hertmans, die samen de opening van *Stadt Land Buch* verzorgden, genereerden veel aandacht voor de Nederlandstalige literatuur. Ook Annemieke Hendriks trok met haar *Tomatenbuch* veel belangstelling. Gerbrand Bakker werd geïnterviewd door Deutschlandfunk Kultur (tv). Ook in de vakbladen, zoals *Buchreport*, *Borsenblatt* en *Buchmarkt* was er hernieuwde belangstelling voor de Nederlandse literatuur.

Succesvolle posts op Facebook
@Letterenfonds, @DutchLiterature en @Schwob

Nederlands Letterenfonds
 Gepubliceerd door Hanske Martin · 19 november 2017 ·

Zowel bibliotheken als boekhandels als scholen in het basis-, voortgezet en hoger onderwijs kunnen nu tegen een aantrekkelijk, gereduceerd tarief een of meer dichters programmeren in de maand januari 2018. Het Nederlands Letterenfonds | Dutch Foundation for Literature en De Schrijverscentrale bieden dit speciale tarief aan voor optredens in de aanloop naar de Poëzieweek 2018.

nieuws - Boek een dichter - Letterenfonds
 speciaal Poëzieweek 2018-tarief Boek een dichter 9 november 2017 Poëzie komt nog meer tot leven als ze wordt voorgelezen – op het podium of in de klas. Klank en ritme nemen je mee, spreken snapt je het gedicht. Bovendien, zo blijkt uit...

LETTERENFONDS NL

18.158 mensen bereikt

Nog een keer promoten

Recente activiteit

Gepromoot op 19 november
 Doelgroep: Onderwijs & bibliotheken
 Door Hanske Martin · Afgelezen

Resultaten bekijken

Leuk · Opmerking plaatsen · Delen

Poëzieweek, Diana Özön en 72 anderen

30 keer gedeeld

Judith Van Balen van Oossanen Sylvia Bastiaansen, Lieve Sutorp Hendriks
 Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 24 w

Marijke Tibbe-Mariens
 Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 23 w

Joanneke Braam David Leteveld, Ira Judkovskaja
 Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 22 w

Patty Huijbers Jood, ja toch?
 Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 22 w

Joost Oomen De boekingen stromen binnen
 Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 22 w

Schrijf een antwoord...

Lidwien Wolthoff Marius?
 Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 22 w

Ine Loelij Karin van der Weij Ron Zeijger, iets voor het Heerbeeck?
 Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 22 w

Schrijf een opmerking...

Dutch Foundation for Literature heeft 41 nieuwe foto's toegevoegd aan het album Translation Harvest November.
 Gepubliceerd door Tess van Genuchten · 7 december 2017 ·

The Dutch Foundation for Literature receives translations of Dutch literature on a daily basis.
 These are the beautiful translations we received last month. The Foundation provided a translation grant to the publisher for most of these books.
 Do you want to know more about an author and his or her books? Our Authors database provides a multitude of information:
<http://www.letterenfonds.nl/en/authors-and-translators>
 info on Translation Grants for international publishers:
<http://www.letterenfonds.nl/en/translation-subsidy>
 If you want to search directly whether an author or book has been translated into your language, please browse to our translations database, which offers an overview of Dutch literature in foreign translation:
<https://letterenfonds.secure.force.com/vertalingenda.../search>

Translation Harvest November
 41 foto's

2.780 mensen bereikt

Bericht promoten

Leuk · Opmerking plaatsen · Delen

Alicia Antoniou, Cisca Corduener en 10 anderen

Schwob voelt zich gezegend bij BAR DU MATIN - Bruxelles
 Gepubliceerd door Alexandra Koch · 8 januari 2017 · Brussels Hoofdstedelijk Gewest, België ·

Vanochtend is Steven Van Ammel van Passa Porta / Passa Portabookshop rond zes uur opgestaan om eventjes zeer enthousiast bij Bar du Matin over Schwob te vertellen.
 (Her)beluister hier het gesprek, inclusief de persoonlijke Schwob-tip (uit het Perzisch) van Steven:

Lees een vergeten klassieker in 2017
 "Er wordt massaal veel uitgegeven en dus massaal veel vergeten" Dat zegt Steven Van Ammel, boekhandelaar bij Passa Porta in Brussel. En voor al die vergeten literaire klassiekers is er al enkele jaren het Schwobfestival. Schwob gaat op zoek...

RADIO1.BE

Meer informatie

5.288 mensen bereikt

Nog een keer promoten

Recente activiteit

Gepromoot op 8 januari
 Doelgroep: NL - 18-60 literatuur
 Door Alexandra Koch · Afgelezen

Resultaten bekijken

Leuk · Opmerking plaatsen · Delen

Mart Corsius, Leen Råås en 46 anderen

4 keer gedeeld

Schrijf een opmerking...

Bijlage 5

Balans & exploitatierekening

Balans

	31/12/2017	31/12/2016
	€	€
Balans na resultaatbestemming		
Vaste activa		
Materiële vaste activa		
Gebouwen	3.523.998	3.691.397
Inventaris	28.379	34.557
Kunst	4.538	4.538
Totaal m.v.a.	3.556.915	3.730.492
Totaal vaste activa	3.556.915	3.730.492
Vlottende activa		
Vorderingen		
Ministerie van OCW	33.513.633	0
Overige vorderingen	731.845	760.714
Totaal vorderingen	34.245.478	760.714
Liquide middelen	6.019.646	6.197.451
Totaal vlottende activa	40.265.124	6.958.165
Totaal activa	43.822.039	10.688.657

	31/12/2017 €	31/12/2016 €
Eigen vermogen		
Stichtingskapitaal	45	45
Algemene reserve	438.781	438.781
Bestemmingsreserves	62.665	179.913
Bestemmingsfonds OCW	1.992.349	2.167.416
Bestemmingsfonds Ned. Lit. Klassieken	519.713	0
Bestemmingsfonds pensioenen NLPVF	20.198	25.232
Bestemmingsfonds ICT	53.531	64.179
Totaal eigen vermogen	3.087.282	2.875.566
 Voorzieningen	 376.353	 265.630
 Langlopende schulden	 26.559.593	 3.910.930
 Kortlopende schulden		
Subsidieverplichtingen	3.060.856	2.928.806
Nog te realiseren activiteitenlasten	7.323.666	0
Nog te realiseren apparaatslasten	2.602.253	0
Overige kortlopende schulden	812.036	707.725
Totaal kortlopende schulden	13.798.811	3.636.531
 Totaal passiva	 43.822.039	 10.688.657

Exploitatierkening

BATEN	realisatie 2017 €	begroting 2017 €	realisatie 2016 €
Directe opbrengsten			
Lager vastgestelde subsidies	42.933	0	109.324
Ingetrokken subsidies	105.527	0	0
Indirecte opbrengsten (o.a. verhuur pand)	297.671	297.000	301.654
Totale opbrengsten	446.131	297.000	410.978
 Subsidie OCW	 14.366.764	 11.150.390	 12.150.833
Overige subsidies en bijdragen publiek	144.261	20.000	75.904
Bijdragen privaat	573.652	0	62.131
Totale subsidies en bijdragen	15.084.677	11.170.390	12.288.868
Totale baten	15.530.808	11.467.390	12.699.846
 LASTEN			
Apparaatskosten			
Personeelslasten	1.918.775	2.003.545	2.149.863
Materiële lasten	822.787	882.839	719.930
Totale apparaatskosten	2.741.562	2.886.384	2.869.793
 Activiteitenlasten			
Programma 's en projecten	403.315	642.000	67.000
Verleende subsidies	11.181.827	7.428.385	5.998.648
Overige activiteitenlasten	992.678	510.621	2.939.876
Totale activiteitenlasten	12.577.820	8.581.006	9.005.524
Totale lasten	15.319.382	11.467.390	11.875.317
 Saldo uit gewone bedrijfsvoering	 211.426	 0	 824.529
Rentebaten	0	0	996
Bijzondere baten en lasten	290	0	2.050

	realisatie 2017 €	begroting 2017 €	realisatie 2016 €
Exploitatieresultaat	211.716	0	827.575
Onttrekking bestemmingsfondsen	-15.682		-4.599
Onttrekkingen bestemmingsreserves	-117.248		-1.139.607
Vorming bestemmingsfonds Ned.Lit. Klassieken	519.713		0
Bestemmingsfonds OCW rente	0		996
Bestemmingsfonds OCW lager vastgestelde subsidies	42.933		109.324
Bestemmingsfonds OCW onttrekkingen	-218.000		0
Bestemmingsfonds OCW resultaat 2016	0		1.861.461
	211.716	0	827.575

Bijlage 6

Private stichtingen

De Stichting Nederlands Letterenfonds voert met publiek geld een publieke taak uit, in de voorafgaande pagina's werd hiervan verslag gedaan. Los daarvan draagt het Letterenfonds verantwoordelijkheid voor twee stichtingen die privaat geld beheren: de Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur (Steunfonds) en het Bert Schierbeekfonds. De directeur-bestuurder van het Letterenfonds en de leden van de Raad van Toezicht zijn q.q. tevens directeur-bestuurder respectievelijk lid van de Raad van Toezicht van deze twee stichtingen. Het Steunfonds en het BSF zijn door de fiscus erkend als culturele Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Het Steunfonds beheert een nalatenschap van de Engelse dichter, vertaler en criticus James Brockway (Birmingham, 21 oktober 1916 – 's-Gravenhage, 15 december 2000). Met zijn vertalingen gaf hij een Engels lezerspubliek toegang tot de poëzie van Rutger Kopland, Hans Lodeizen, M. Vasalis, Gerrit Achterberg en vele andere Nederlandstalige dichters. In 1966 werd hem voor zijn verdiensten als vertaler de Martinus Nijhoff Prijs toegekend en in 1997 ontving hij om dezelfde reden een ridderorde. Brockway liet de helft van zijn financiële nalatenschap na aan een rechtsvoorganger van het Nederlands Letterenfonds, met de opdracht de opbrengst uit het vermogen te besteden aan activiteiten ter stimulering van vertalingen van poëzie uit het Nederlands. De andere helft liet hij na aan het Letterkundig Museum te Den Haag. Eens in de twee jaar organiseert het Steunfonds een meerdaagse vertaalworkshop voor internationale poëzievertalers en kent het de Brockway Prize toe aan een bijzondere en excellente poëzievertaling uit het Nederlands. In 2017 waren de Franse vertalingen van Nederlandse poëzie weer aan de beurt, maar in het kader van de grote *Les Phares du Nord*-manifestatie rondom Nederlandse en Vlaamse literatuur in Frankrijk in 2018 wordt deze prijs volgend jaar toegekend aan een Franse vertaler. Per editie wisselt het doeltaalgebied dat centraal staat; de prijs werd eerder toegekend aan Ard Postuma (2015, Duits), Judith Wilkinson, (2013, Engels), Francisco Carrasquer Launed (2011, Spaans; †2012), Jan H. Mysjkin & Pierre Gallissaires (2009, Frans), Gregor Seferens (2007, Duits) en Francis R. Jones (2005, Engels).

Het Bert Schierbeekfonds is in 1998 door een rechtsvoorganger van het Nederlands Letterenfonds opgericht in aanwezigheid van Thea en Michiel Schierbeek, de echtgenote en de zoon van de in 1996 overleden dichter. Het vermogen van de stichting (dat onder meer afkomstig is uit de erfenis van schrijver en docent Barend Rijdes, 1910 – 1975)

werd aanvankelijk aangewend om een variatie aan bijzondere literaire projecten die door overheids-subsidies niet bediend kunnen worden, op vlieghoogte te brengen. In 2002 werd (in samenwerking met de Stichting Adriaan Roland Holst Fonds) het A. Roland Holsthuis geopend waar schrijvers, dichters en vertalers sindsdien tegen een geringe huurprijs in "betrekkelijke ballingschap" aan hun oeuvre kunnen werken. Gelet op het budget beperkt het BSF zich sinds 2009 tot de exploitatie van het Roland Holsthuis in Bergen. Het huis wordt telkens voor één maand verhuurd. Huurders waren in 2017: Ineke Riem, Rob Ruggenberg, Pieter Hoexum, Cees Koster, H.C. ten Berge, Erik Rozing, René Huigen, Saskia van der Lingen, Anton Dautzenberg, Rob Schouten en Florette Dijkstra. Tijdens hun verblijf gaven Ineke Riem, Pieter Hoexum, Erik Rozing, Anton Dautzenberg en Florette Dijkstra een rondleiding in Museum Kranenburgh in Bergen, waarmee dit jaar een samenwerking is gestart die vanwege het succes volgend jaar wordt voortgezet. Het honorarium dat de schrijvers hiervoor ontvingen werd verleend door Stichting A. Roland Holstfonds, de Eerste Bergensche Boekhandel en Museum Kranenburgh. De jaarlijkse Open Dag van het Roland Holsthuis tijdens de Bergense Kunst 10-daagse op zondag 29 oktober 2017 kreeg meer dan honderd bezoekers. Drie voormalige huurders van het huis droegen die middag voor uit eigen werk: Ineke Riem, schrijver en dichter; H.C. ten Berge, dichter, schrijver en essayist en Erik Rozing, schrijver.

Het Bert Schierbeekfonds ontving in 2017 in totaal € 2.800 aan bijdragen van de vrienden van het fonds. Meer informatie is te vinden op www.bertschierbeekfonds.nl.

Fotoverantwoording

Pagina 2: Libris Literatuurprijs-uitreiking.
Foto: Chris Houts
Pagina 7: derde editie Fluiten in het donker.
Foto's presentatie: Chris van Houts
Pagina 8-9-10: Nacht van de Poëzie, Utrecht.
Foto zaal: Michael Kooren. Foto's Antjie Krog en publiek: Patrick Post. Poëziemuseum, Museumplein Amsterdam, Beeld: International Silence.
Infographic over poëzie door Boekman Stichting.
Poëziewandeling voor pers en presentatie onderzoek van Kila van der Starre over Poëzie in Nederland, Foto's: Hannie van Herk
Pagina 14: Literatour: Mano Bouzamour in gesprek met 3 vmbo en 3 havo op het Leonardo College in Leiden. Foto: Yasmina Werlich
Pagina 15: Actie Boek een dichter: Koos Meinderts in gesprek met leerlingen op CBS De Schatkaart
Pagina 16: Roel Schuyt. Foto: Victor Schiferli
Pagina 16: Saskia van der Lingen en Max Porter ontvangen Europese Literatuurprijs 2017 op Crossing Border. Foto: Wouter Vellekoop
Pagina 18: 'Eenzame egel in Japan', *Elsevier weekblad*, 13 januari 2018
Pagina 18: Cees Nooteboom bij stand van uitgeverij Iperborea t.g.v. bekendmaking Mondello prijs
Pagina 19: gezamenlijke stand Nederlands Letterenfonds en Flanders Literature op Frankfurter Buchmesse 2017
Pagina 22: Ontvangst Amsterdam Fellowship door directeur Tiziano Perez in de bibliotheek van het Letterenfonds. Foto: Victor Schiferli
Pagina 22: Franse festivaldirecteuren in Amsterdam. Foto: passant
Pagina 23: Stand Phares du Nord campagne op Livre Paris. Foto: Stephanie Knibbe
Pagina 23: Covers De drie musketiers door Hanco Kolk, Jasper Rietman en Wasco. Foto's Gert Jan Pos.
Pagina 23: Workshop met vertalers Nederlands-Frans en Frans-Nederlands en minister Jet Bussemaker in de residentie van de Nederlandse ambassadeur te Parijs. Foto: Stephanie Knibbe

Pagina 23: Schrijvers Joost de Vries en Inge Schilperoord en moderator Margot Dijkgraaf in Maison de la poesie te Parijs. Foto: Bart Hofstede
Pagina 24: Auke Hulst en Wytse Versteeg in gesprek met Matthias Krupa en Kristine Bilkau tijdens het internationales literaturfestival berlin. Foto: Ines Huber
Pagina 25-26-27: vervolgprogramma Duitsland: internationales literaturfestival berlin en Stadt Land Buch. Foto's: Ines Huber en Holger Biermann
Pagina 28: Tosca Menten in Shanghai. Foto's: Agnes Vogt
Pagina 34: Marit Törnqvist en enkele vluchtelingen-kinderen bij presentatie *Een boek voor jou* in bibliotheek Letterenfonds. Foto: Agnes Vogt
Pagina 34: Bescheiden persmoment in het Amsterdam Vluchtstad appartement, ter gelegenheid van verkoop van het huis aan de Anne Frank Stichting. Foto: Patrick Post. Historisch beeld Merwedeplein.
Pagina 36-37-38: Samer Al-Kadri en Gulnar Hajou in het Amsterdam Vluchtstad-appartement, Foto: Patrick Post. Vertalingen van het dagboek van Anne Frank in de bibliotheek van het Letterenfonds, Foto: Marlies Hoff. Opening van de Amsterdamse vestiging van Pages Bookstore café, een initiatief van Samer Al-Kadri, Foto's: Pages. Daan Heerma van Voss als writer in residence in Bergen (voorheen Bergen-Belsen), Duitsland: heide, Foto: Katharina Hoopmann; met leerlingen: Foto: Susanne Zaulick.
Pagina 41: Uitreiking CCD Award. Foto: Henk Rougoor
Pagina 42: Van Doesburghuis, Parijs. Foto: Jean-Michel Bale

Colofon

Jaarverslag 2017
Nederlands Letterenfonds

Ontwerp

Kummer & Herrman, Utrecht.

Deze pdf bevat diverse links naar blogs en andere achtergrondartikelen over de beschreven onderwerpen.

Een uitgebreidere publiekseditie van dit jaarverslag is te vinden op www.letterenfonds.nl > Publicaties > 2018.

© Nederlands Letterenfonds, juli 2018

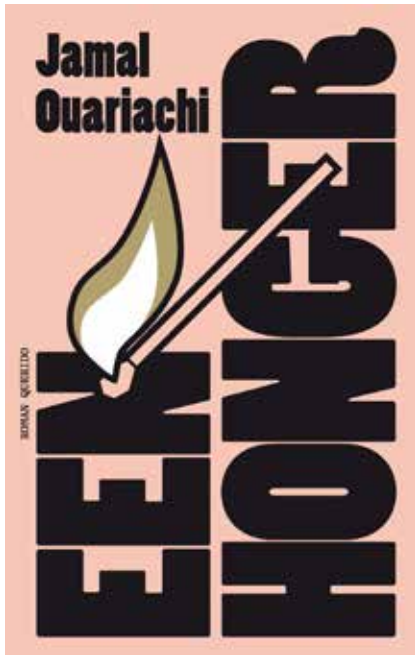
Volledige of gedeeltelijke overname is alleen toegestaan met bronvermelding

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Ministerie van Buitenlandse Zaken

European Union Prize for Literature
voor Jamal Ouariachi

Katholischer Kinder- und
Jugendbuchpreis en Silberne Feder
voor Andrea Kluitmann en Anna Woltz

Prix des Phares du Nord
voor vertaler Mireille Cohendy

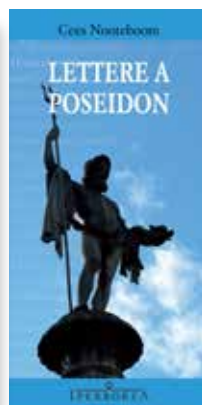
Japan Bookseller's Award,
category Best Novel in Translation
voor Toon Tellegen en Saki Nagayama

Special Mention van de Bologna Ragazzi Digital Award en
The Lovie Awards: Bronzen Award Winner (Family & Kids)
voor app-makers YipYip, art director Paul Bierhuis,
illustrator Gwen Stok, muziek Half Way Station
en schrijver Toon Tellegen.

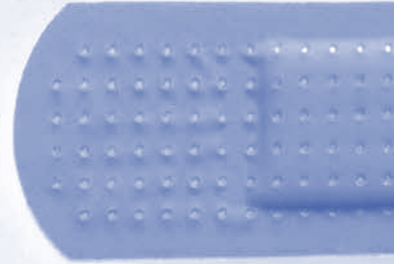
Josef Jungmann Prijs
voor vertaler Tsjechisch Madla de
Bruin-Hübllová

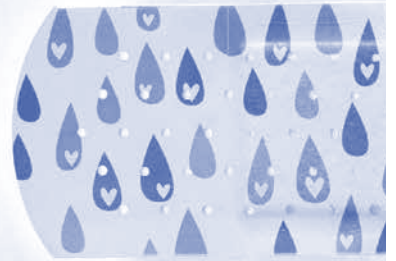
International Literary Prize Mondello
voor schrijver, dichter en essayist Cees Nooteboom

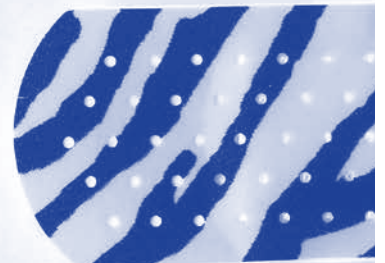
oder W

an einem ei

die Welt r

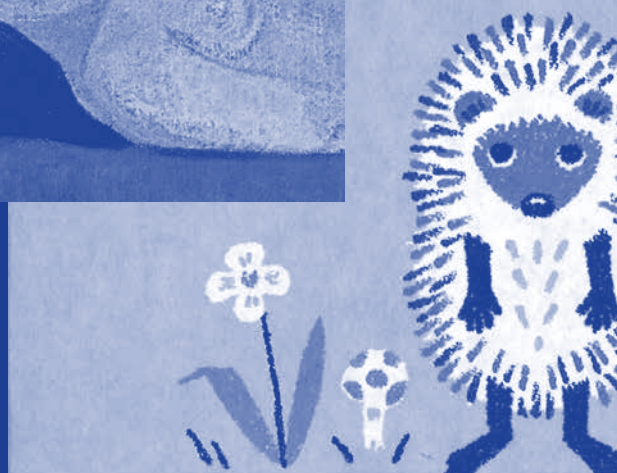
CAR

ハリネズミの

トーン・テレ

長山さき 監

2017

本屋大賞

翻訳小説部門

info

- Toon Tellegen -

Distant Journey

Start

